

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

วราภคณา ชัยมุงคุด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2556

**The Legal Problems Concerning Liability for Wrongful Acts of a
Minor**

WARANGKANA CHAIMONGKUN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

เลขทะเบียน.....	0226806
วันลงทะเบียน.....	- 2 ต.ค. 2556
เลขเรียกหนังสือ.....	346.03
	ว 2942
	[2556]

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

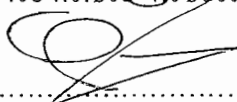
คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

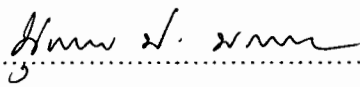
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

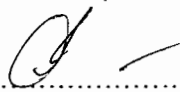
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์
เสนอโดย วรางคณา ชัยมุงคุณ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา (ฟุ้งสัสดา) วิเชียรชม)

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รับรองแล้ว

..... รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์)

วันที่ 21 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในการกระทำ ละเมิดของผู้เยาว์
ชื่อผู้เขียน	วรางคณา ชัยมุงคุณ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ปัญหาสืบเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” เมื่อความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไม่ได้แบ่งช่วงอายุความรับผิดทางแพ่งไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความแตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญาที่แบ่งช่วงอายุความรับผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจน คือ ผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์กระทำการอันกฎหมายบัญญัติความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 และเด็กที่มีอายุกว่า 10 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลสามารถที่จะดำเนินการต่าง ๆ โดยมีการวางเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74(1) – (5) ส่วนกฎหมายต่างประเทศที่มีการแบ่งช่วงอายุความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจน คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 โดยกำหนดให้เด็กที่มีอายุยังไม่ครบ 7 ปี ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้น เด็กที่มีอายุมากกว่า 7 ปี แต่ยังไม่ครบ 10 ปี ไม่ต้องรับผิดในกรณีที่เด็กก่อให้เกิดความเสียหายโดยประมาท

จากการศึกษาพบว่าหลักทั่วไปความรับผิดฐานละเมิดต้องอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 เพราะฉะนั้นเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นผู้เยาว์ต้องกระทำความผิดครบองค์ประกอบความรับผิดตามมาตรา 420 มาตรา 429 จึงอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 แต่กรณีเด็กไร้เดียงสาก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เด็กไร้เดียงสาจะมีความสามารถกระทำความผิดตามมาตรา 420 หรือไม่ เพราะถ้าการกระทำของเด็กไม่เป็นละเมิดผู้เสียหายก็ไม่

สามารถที่เรียกร้องให้บิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ รับผิดชอบกับผู้เยาว์ได้ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายอาจเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดา บุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ โดยเป็นความรับผิดชอบตนเองไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 เป็นความรับผิดชอบของตนเอง เพราะฉะนั้นการตีความการกระทำผิดกฎหมายของบิดามารดา บุคคลผู้ดูแล ย่อมเปลี่ยนแปลงไป แต่จากการศึกษาฯ ยังไม่มีคำพิพากษาวินิจฉัยความรับผิดชอบของบิดามารดา บุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 หรือมาตรา 26 นอกจากผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบแล้ว ในบางกรณีบุคคลภายนอกอาจมีความรับผิดชอบด้วยก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) ห้ามผู้ใดก็ตามซึ่งรวมถึงบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ด้วย ส่งเสริม หรือยินยอม ให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการทำความผิด แต่ถ้าความยินยอมของบิดามารดาเป็นการกระทำโดยจำเป็น เช่น ซื้อรถจักรยานยนต์ให้บุตรผู้เยาว์ที่ยังไม่มีใบอนุญาตขับขี่เพื่อที่นำไปกลับโรงเรียนเนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียน โดยเฉพาะในต่างจังหวัด บิดามารดาอาจจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) ก็ได้เนื่องจากว่าเป็นส่งเสริม หรือยินยอมให้ผู้เยาว์ประพฤติตนไม่สมควรแม้ว่าความยินยอมนั้นจะเกิดจากความจำเป็นก็ตามจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมสำหรับบิดามารดาหรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรที่จะแบ่งช่วงอายุความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 คือผู้เยาว์ซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ต้องรับผิดชอบในทางละเมิด และผู้เยาว์ที่มีอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทเล็กน้อย แต่ยังคงต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจ ส่วนความรับผิดชอบของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์นั้น สำหรับช่วงอายุที่ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบนั้น บิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ก็ยังคงมีความรับผิดชอบเนื่องจากว่ามีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 เว้นแต่สามารถพิสูจน์ได้ตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

Thesis Title	The Legal Problems Concerning Liability for Wrongful Acts of a Minor
Author	Warangkana Chaimongkun
Thesis Advisor	Associate Professor Pinit Thipmanee
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

This thesis aims to study on liability for wrongful acts of a minor, the problem was because of Civil and Commercial Code, Section 429 has prescribed that “ A person, even though incapacitated, on account of minority or unsoundness of mind is liable for the consequences of his wrongful act. The parents of such person are, or his guardian is, jointly liable with him, unless they or he can prove that proper care in performing their or his duty of supervision has been exercised.” As liability for wrongful acts of a minor has still not clearly classified in aged of civil liability which was different from The Criminal Code that has clearly classified in aged of criminal liability as stated that the children who are under 10 years of age to commit on the law that prescribed as fault, they are not punished under section 73 of Criminal Code and the children who are more than 10 years of age but not over than 15 years of age to commit on the law that prescribed as fault, they are not punished but the court can be conducted all process with prescribing under Section 74(1) – (5) of Criminal Code. As for foreign law which has clearly classified in aged on liability for wrongful acts of minor such as Federal Republic of Germany under Section 828 of German Civil Code (BGB) with prescribed that the children who are more than 7 years of age but under 10 years of age, they are not liable for damages by negligence.

From the study found that the general principle of liability for wrongful acts has subject to Section 420 of Civil and Commercial Code, consequently if the minor commit any damages to the others, the minor has committed all of element of liability under section 420, section 429 then is subject to section 420. In case of the innocent children commit any damages to the others, they would be or would be not committed fault under section 420 because of if the minor’s act were not wrongful acts, the injured person also cannot demanded for parents,

teachers, employers or his guardian to jointly liable with him. Nevertheless, in some case of damages, which created by the minor, may be the liability of parents or his guardian by being his own liability, not being vicarious liability. When there are the Section 25 and Section 26 of Child Protection Act, B.E. 2546 (2003) to be his own liability, therefore the offense's interpretation of parents or his guardian may be changed. But from the study still have not any liability judgment of parents or his guardian which to be his own liability under Section 420 of Civil and Commercial Code with the Section 25 or Section 26 of Child Protection Act, B.E. 2546 (2003), besides the minor's guardian must be liable to his fault, in some case the third party may be liable to his fault as well according to the Section 420 of Civil and Commercial Code and the Section 26 (3) of Child Protection Act, B.E. 2546 (2003) "Force threaten, induce, encourage or allow a child to adopt behavior and manners which are inappropriate or likely to be the clause of wrongdoing". But if the consent of parents is a needs act such as the parents buy a motorcycle to the child who still has not got a driving licence for using to go and back from school on account of his house far from school, especially in up-country. The parents may be liable to his fault according to the Section 26 (3) of Child Protection Act, B.E. 2546 (2003) as to be supported or consented to the minor to behave improper even though it was the necessary consent and it would or would not be led to fairness with his parents.

From the aforesaid, the author would be suggested that it should be clearly classified in aged on liability for wrongful acts of minor as the Section 828 of German Civil Code (BGB) with prescribed that the children who are more than 7 years of age but under 10 years of age, they are not liable for damages by negligence but still should be liable to the act by intention. In case of the minor's span of age is in the age of non-labile to his fault, have to be liable to his fault so the parents or the minor's guardian would be liable to his fault because of failing to take care of the minor which to be liability for own action according to Civil and Commercial Code 420, unless they or he can prove that proper care in performing their or his duty of supervision has been exercised.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ชีระ ศรีธรรมรักษ์ ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ รับเป็นประธานกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์และได้สละเวลาอันมีค่าของท่านอาจารย์ตรวจวิทยานิพนธ์ การจัดวางรูปแบบ การปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา และเอาใจใส่อย่างยิ่งจากท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ได้รับเป็นกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน และได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนได้ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ และท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา (พุงถัดดา) วิเชียรชม ได้รับความกรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งท่านอาจารย์ทั้งสองได้สละเวลาในการตรวจสอบ ให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อผิดพลาด ทั้งยังได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณนายกติก ชัยมุงคุณ และนางสาววาสนา นิกากุญจน์กุล บิดามารดาของผู้เขียน ซึ่งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้า จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ในทางการศึกษาหรือในทางปฏิบัติผู้เขียนขอมอบความดีให้แก่บิดามารดาของผู้เขียน และอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้วิชากฎหมายให้แก่ผู้เขียน หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วรางคณา ชัยมุงคุณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานในการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ในทางกฎหมาย และแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์.....	7
2.1 ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ในทางกฎหมาย.....	7
2.1.1 ความหมายโดยทั่วไป.....	8
2.1.2 ความหมายในทางกฎหมายอาญา.....	8
2.1.3 ความหมายในทางกฎหมายแพ่ง.....	10
2.1.4 ความแตกต่างระหว่างเด็ก, เยาวชน และผู้เยาว์ ในทางกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา.....	13
2.2 สาเหตุการทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน.....	14
2.3 ทฤษฎีการทำความผิดของเด็กและเยาวชน.....	18
2.3.1 ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Different Opportunity Theory).....	19
2.3.2 ทฤษฎีกลวิธีความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization Theory).....	19

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.3.3 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Theory of Differential Association).....	21
2.4 แนวความคิดว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์.....	23
2.5 แนวความคิดการรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีรับภัย.....	26
2.5.1 ความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ไทยเกี่ยวกับการปรับใช้ทฤษฎีรับภัยในกฎหมายละเมิดของไทย.....	29
2.5.2 ปัญหาการนำทฤษฎีรับภัยมาปรับใช้กับความรับผิดชอบในทางละเมิดผู้เยาว์.....	30
3. ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ตามกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศ	34
3.1 ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์.....	34
3.1.1 กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์.....	35
3.1.2 กฎหมายวิธีสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์.....	73
3.2 ความรับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตามกฎหมายอาญา.....	76
3.2.1 กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน.....	76
3.2.2 กฎหมายวิธีสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน.....	90
3.3 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์ตามกฎหมายเฉพาะ.....	96
3.3.1 ความรับผิดชอบในอุบัติเหตุทางจราจร.....	97
3.3.2 มาตรการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์.....	100
* 3.4 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์.....	105
3.4.1 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	105

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4.2 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	113
3.5 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในระบบคอมมอนลอว์.....	121
3.5.1 ประเทศอังกฤษ.....	121
3.5.2 วิถีพิจารณาความแพ่งสำหรับเด็ก.....	131
3.6 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้เยาว์ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	136
3.6.1 ความรับผิดชอบของผู้เยาว์เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางจราจร.....	136
3.6.2 ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุ ไม่เกิน 21 ปีบริบูรณ์.....	144
* 3.7 เปรียบเทียบความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ระหว่างกฎหมายของ ประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ.....	147
3.7.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	147
3.7.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	148
3.7.3 ประเทศอังกฤษ.....	150
4. ปัญหาและวิเคราะห์ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์.....	153
4.1 ปัญหาการนับอายุของบุคคล.....	153
4.2 ปัญหาความหมายของผู้เยาว์.....	155
4.3 ปัญหาการตีความความรับผิดชอบของผู้เยาว์ในการกระทำละเมิด.....	156
4.4 ปัญหาความรับผิดชอบร่วมในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์.....	161
4.5 ปัญหาการกระบวนพิจารณาความแพ่ง เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดผู้เยาว์.....	167
4.6 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ผู้เยาว์ตามกฎหมายเฉพาะ.....	170
4.6.1 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่.....	170
4.6.2 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	172
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	177
5.1 บทสรุป.....	177

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	185
บรรณานุกรม.....	192
ประวัติผู้เขียน.....	201

DPU

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นนี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ซึ่งทำอยู่นั้น” เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่ได้แบ่งช่วงอายุความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจนซึ่งมีความแตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 73 กำหนดให้เด็กที่มีอายุยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ และมาตรา 74 กำหนดให้เด็กที่มีอายุกว่า 10 ปีแต่ยังไม่ครบ 15 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการต่าง ๆ โดยกำหนดเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74(1)-(5) ได้ ส่วนกฎหมายของต่างประเทศที่มีการแบ่งช่วงอายุความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดไว้อย่างชัดเจน เช่นกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 กำหนดให้เด็กที่มีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อให้เกิดขึ้น (ตามมาตรา 828(1)) เด็กที่มีอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดกระทำโดยประมาท เว้นเสียแต่ว่าได้กระทำโดยจงใจ (ตามมาตรา 828(2)) และบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้น แต่ถ้าความเสียหายนั้นเกิดจากการความไม่รู้ผิดชอบก็อาจได้รับยกเว้นโทษได้ (ตามมาตรา 828(3)) เหตุผลที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่ได้กำหนดช่วงอายุความรับผิดชอบทางละเมิดไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับ

ประมวลกฎหมายอาญาเนื่องจากว่าความรับผิดชอบทางละเมิดมีเจตนาที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหาย ไม่ใช่ความรับผิดชอบซึ่งเป็นการลงโทษดังเช่นกฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ตามก่อให้เกิดปัญหาว่าความรับผิดชอบของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 หรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กซึ่งมีอายุน้อยมาก ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เด็กจะมีความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 หรือไม่ เพราะถ้าความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นจะมีความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ด้วย คือ 1.จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ 2.การกระทำนั้นจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น 3. เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย 4. มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำ แต่ถ้าความรับผิดชอบในทางละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ไม่ได้้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายผู้เยาว์ก็จะต้องรับผิดชอบทุกกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เยาว์เป็นอย่างมาก เพราะผู้เยาว์จะมีความรับผิดชอบมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก เนื่องจากว่าผู้ใหญ่จะมีความรับผิดชอบทางละเมิดก็ต่อเมื่อการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นครบองค์ประกอบความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 เสียก่อน

นอกจากผู้เยาว์ที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วกฎหมายยังกำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากว่าบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอตามสมควรแก่หน้าที่เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ได้แก่ บิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 ซึ่งบุคคลผู้ดูแลจะรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์เป็นความผิดตามกฎหมายละเมิด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดนั้นไม่เป็นความผิดตามกฎหมายละเมิด เมื่อเป็นเช่นนี้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน และบุคคลผู้ได้รับความเสียหายก็จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามบุคคลดังกล่าวข้างต้นอาจมี

ความรับผิดชอบเป็นของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น และเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบของผู้ปกครอง และมาตรา 26 กำหนดว่าผู้ใดก็ตามซึ่งหมายความรวมถึง บิดามารดา กระทำการฝ่าฝืนย่อมมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะมาตรา 26(3) กำหนดห้ามไม่ให้ผู้ใด บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติน่าตำหนิ ต่อการกระทำความผิด ซึ่งความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 นั้น ไม่มีความจำเป็นว่าผู้เยาว์จะต้องกระทำความผิด เพราะฉะนั้น การกระทำ โดย “ผิดกฎหมาย” ซึ่งเป็นองค์ประกอบความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 อาจจะเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของผู้เขียนยังไม่มีคำพิพากษาฎีกา ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหาย บิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ มีความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 โดยพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 หรือมาตรา 26

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดขอบเขตอำนาจศาลซึ่งอยู่ในกระบวนการพิจารณาอยู่ในของเขตอำนาจของศาลแพ่งทั่วไป โดยไม่ได้อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนหรือครอบครัวที่จะพิจารณาหรือพิพากษา ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 7195/2539 คดีนี้เป็นคดีละเมิดมิใช่คดีครอบครัวที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11(3) แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ดังนั้นเมื่อมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับเรื่องความสามารถของโจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ในคดีนี้ ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจแก้ไขข้อบกพร่อง โดยตั้งโจทก์ที่ 1 เป็นผู้แทนเฉพาะคดีให้แก่โจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 56 วรรคสุดท้าย โดยโจทก์ที่ 1 ไม่จำเป็นต้องขออำนาจในการดำเนินคดีนี้แทนโจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 จากศาลเยาวชนและครอบครัว

คดีนี้โจทก์ทั้งแปดต่างใช้สิทธิเฉพาะตัวของโจทก์แต่ละคนฟ้องให้จำเลยทั้งห้าร่วมกันใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด แม้จะฟ้องรวมกันมากก็ต้องถือทุนทรัพย์ของโจทก์แต่ละคนแยกกัน เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยนับถึงวันฟ้องให้แก่โจทก์แต่ละคนไม่เกินสองแสนบาท ซึ่งถือเป็นทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้น

ฎีกาจึงต้องห้ามมิให้จำเลยที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 248 วรรคหนึ่ง

หมายความว่าเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดขอบเขตอำนาจศาลในการพิจารณาและพิพากษา ไม่ได้ใช้อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว เมื่อขอบเขตพิจารณาอำนาจศาลไม่ใช่ศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ สำหรับผู้เยาว์นั้นจะมีความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมสำหรับผู้เยาว์อย่างเพียงพอหรือไม่ เช่น การพิจารณาคดีละเมิดเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์ ศาลมีอำนาจที่จะขอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ จิตวิทยา การให้คำปรึกษาแนะนำ การสังคมสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น มาให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สวัสดิภาพ และความเป็นอยู่เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้หรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มีบทบัญญัติมาตราใด เป็นต้น

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณา เมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งหรือคดีละเมิดเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด ซึ่งกระบวนการพิจารณาพิพากษามีความเหมาะสมสำหรับคู่กรณีระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่มากกว่า จึงสมควรที่จะต้องหาวิธีพิจารณาความสำหรับคดีแพ่งที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เยาว์แม้ว่าคดีแพ่งจะไม่ได้มุ่งที่จะลงโทษผู้เยาว์ก็ตาม แต่ความไม่เหมาะสมในกระบวนการพิจารณาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นเป็นธรรมได้เช่นกันเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยและอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ในฐานะเป็นโจทก์และเป็นผู้ใหญ่ด้วย ซึ่งไม่มีมาตรการในการคุ้มครองผู้เยาว์ในส่วนนี้ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แตกต่างกับกฎหมายอาญาที่บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ หลักความรับผิดชอบ ทฤษฎีและแนวความคิด เกี่ยวกับผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิด และสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เยาว์
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นตามกฎหมายในประเทศไทย รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศในระบบ Civil Law ซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

ของผู้เยาว์ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของประเทศในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ

3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การตีความความรับผิดชอบของผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด และเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดในกระบวนการพิจารณาพิพากษา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กรณีที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดเนื่องจากความไร้เดียงสา หรือกระทำละเมิดโดยไม่รู้ว่าจะเกิดผลเสียหายขึ้นเพราะความอ่อนเยาว์ หรือกรณีที่กระทำละเมิดโดยไม่รู้สำนึก จากกรณีดังกล่าวข้างต้นย่อมไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 เพราะฉะนั้นแล้วควรที่จะบัญญัติความรับผิดชอบของผู้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ให้ชัดเจนไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำความผิดในคดีละเมิดยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินคดีของผู้เยาว์ที่กระทำผิดอย่างเหมาะสม ทำให้ไม่สามารถเข้าไปคุ้มครองผู้เยาว์ที่กระทำผิดได้อย่างเต็มที่ จึงสมควรที่จะให้เขตอำนาจพิจารณาอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 หลักทั่วไป ลักษณะ 2 ว่าด้วยบุคคล และบรรพ 5 ลักษณะ 5 ว่าด้วยละเมิด และศึกษากฎหมายต่างประเทศในระบบ Civil Law ซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้เยาว์ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของประเทศในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ รวมทั้งประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี

พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์ด้วย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษากระทำโดยอาศัยการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เกี่ยวกับประเด็นทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาล แนวความคิดเห็นของนักกฎหมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งตำราทางด้านอื่น ๆ เช่น จิตวิทยาและสังคมวิทยา โดยได้ทำการรวบรวมและนำมาวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับผู้เยาว์ เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดในการดำเนินกระบวนการพิจารณา และความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ เพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือผู้กึ่งลจริตที่จะบังคับใช้และการตีความกฎหมายได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เยาว์เพื่อคุ้มครองผู้เยาว์และรักษาความเป็นธรรมให้แก่ผู้เยาว์ด้วยความเหมาะสม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงขอบเขตความรับผิดชอบและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของผู้เยาว์ และทฤษฎีความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์
2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดละเมิดตามกฎหมายในประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศทั้งในระบบ Civil Law เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของประเทศในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ และเมื่อผู้เยาว์ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งนำมาเปรียบเทียบกับผู้เยาว์ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาหลักการตีความความรับผิดชอบทางละเมิดเมื่อผู้เยาว์กระทำผิดฐานละเมิดและกระบวนการคุ้มครองผู้เยาว์เมื่ออยู่ในกระบวนการพิจารณา
4. ทำให้สามารถเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ และกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมและมีความเหมาะสมกับผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิด

บทที่ 2

ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์และแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ตามกฎหมายแพ่ง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522 อีกทั้งขอบเขตความเป็นเด็กและเยาวชนตามกฎหมายอาญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์เดียวกันคือเพื่อให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ ตามสมควร แต่ปัญหาขอบเขตของอายุยังไม่มี ความชัดเจนตรงกัน อีกทั้งความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และความรับผิดชอบของเด็ก เยาวชน ตามประมวลกฎหมายอาญายังมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในลำดับแรกจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ ในกฎหมายแพ่ง และขอบเขตความเป็นเด็กและเยาวชนในกฎหมายอาญา ในลำดับต่อไปจะศึกษาถึงสาเหตุและทฤษฎีในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และแนวความคิดพื้นฐานความรับผิดชอบเมื่อผู้เยาว์กระทำความผิด

2.1 ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์

ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ไว้ 2 กรณีด้วยกันคือ

1. ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์โดยบรรลุนิติภาวะตามอายุที่กฎหมายกำหนด
2. ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์โดยขึ้นอยู่กับการสมรส

สำหรับเด็กและเยาวชนนั้นประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติถึงความหมายหรือขอบเขตไว้ มีแต่บัญญัติในกฎหมายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว

และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และยังมีกฎหมายอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งจะได้ศึกษาเป็นลำดับต่อไปดังนี้

2.1.1 ความหมายโดยทั่วไป

ผู้เยาว์ เด็ก เยาวชน ตามความหมายพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มีความหมายดังต่อไปนี้

ผู้เยาว์ หมายความว่า บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กล่าวคือ อายุยังไม่ครบยี่สิบปี บริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

เด็ก หมายความว่า คนที่มีอายุยังไม่ถึง ยี่สิบแปด อ่อนวัยกว่า

เยาวชน หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และมีใหม่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

เยาว์-เยาว์ หมายความว่า อ่อนวัย รุ่มนุ่ม รุ่มสาว (แผลงมาจากคำว่า “เยาว์”)

2.1.2 ความหมายคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ในกฎหมายอาญา

ในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีคำนิยามที่จะให้ความหมาย เด็ก และเยาวชนไว้ แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายอาญาได้แบ่งแยกความรับผิดชอบในทางอาญาตามอายุของเด็กไว้ เพราะถือว่าเด็กยังมีอายุยังไม่ครบยี่สิบแปด มีความรู้ผิดชอบน้อยอยู่ โดยได้แบ่งแยกดังต่อไปนี้

1. เด็กที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73
2. เด็กที่มีอายุกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา

74

3. บุคคลอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75
4. บุคคลอายุกว่า 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 76

ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะไม่มีคำนิยามที่จะให้ความหมายของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” แต่ก็มีกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่บัญญัติคำนิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” โดยกำหนดเกณฑ์อายุของบุคคลไว้ เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 บัญญัติคำว่า “เด็ก” หมายถึง ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หรือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “เยาวชน” หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 25 ปี หรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 4 บัญญัติคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส เป็นต้น แต่ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งต้องอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาลคดีเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งได้ยกเลิกไปแล้ว บัญญัติว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่หมายความรวมถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส และต่อมาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ซึ่งก็ได้ยกเลิกไปแล้วเช่นกัน ได้ให้คำนิยามคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี และคำว่า “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ และในปัจจุบันนี้ซึ่งมีผลบังคับใช้ก็คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยบัญญัติให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ มีข้อนำพิจารณาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 กำหนดไว้ชัดเจนว่าเด็กอายุขั้นต่ำที่อยู่ในบังคับ คือ อายุเกิน 7 ปี ขึ้นไป ดังนั้นจึงหมายความว่า บุคคลอายุไม่เกิน 7 ปี จึงไม่อยู่ในบังคับ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 7 ปี เมื่อกระทำความผิดอาญาต้องถูกดำเนินคดีซึ่งอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรมทั่วไป แต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้กำหนดว่า “เด็ก” คือ บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อเด็กที่อายุยังไม่เกิน 15 ปี เช่น เด็กอายุตั้งแต่ 1-7 ปีก็ยังคงอยู่ในขอบเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

นอกจากนี้แล้วอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ.2533 (Convention on the Rights of the Child 1990) ข้อ 1 “เด็กหมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับเด็กนั้น”¹

2.1.3 ความหมายของคำว่า “ผู้เยาว์” ในทางกฎหมายแพ่ง

ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จัดทำโดยคณะกรรมการชาวฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2451-2459 โดยการนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจร่างประมวลกฎหมายเมื่อปี พ.ศ. 2459 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ผู้เยาว์” ความว่า “A person who has not completed his twentieth year of age is a minor” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 20 ปีเป็นผู้เยาว์” ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้มีการแก้ไขร่างประมวลกฎหมายมาตรา 19 โดยคณะกรรมการตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมาย โดยแก้ไขเป็น “A person is of age when he has completed his twentieth year. Marriage also makes him of age.” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ การสมรสทำให้บรรลุนิติภาวะ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ได้มีการให้คำจำกัดความคำว่า “ผู้เยาว์” แม้ต่อมาในปี พ.ศ. 2468 จะมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 19 และ 20 ก็ไม่ได้ให้ความจำกัดความหมายของคำว่า “ผู้เยาว์” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ได้ให้นิยามไว้ว่า “ผู้เยาว์” หมายความว่าอย่างไร แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 ก็บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์” และมาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ 1448” เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์ คือ ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ สามารถแบ่งช่วงระยะเวลาของบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะได้ 2 กรณีคือ

ก. บรรลุนิติภาวะโดยอายุ

¹ Definition of the child (Article 1): The Convention defines a 'child' as a person below the age of 18, unless the laws of a particular country set the legal age for adulthood younger. The Committee on the Rights of the Child, the monitoring body for the Convention, has encouraged States to review the age of majority if it is set below 18 and to increase the level of protection for all children under 18.

ตามมาตรา 19 บัญญัติว่า “ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์” (On the completion of twenty years of age a person ceases to be a minor and becomes sui juris) ซึ่งประเทศไทยมีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติว่า “Majority is attained on the completion of full twenty years of age.”²

จึงสามารถอธิบายได้ว่า “ผู้เยาว์” คือบุคคลที่เริ่มจากการเป็นสภาพบุคคลตั้งแต่เมื่อทารกคลอดออกมาและมีชีวิตอยู่รอดเป็นทารก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 และจะสิ้นสุดความเป็นผู้เยาว์เมื่อบรรลุนิติภาวะ เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์เป็นบุคคลบรรลุนิติภาวะเพราะถือว่าผู้ที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้มีความคิด ความรู้ ความชำนาญ ไหวพริบ และความรู้สึกลึกซึ้งชอบที่จะใช้สิทธิตามลำพังได้โดยไม่เป็นผลเสียหายแก่ตนเองหรือทรัพย์สิน สำหรับการนับอายุของบุคคลนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 16 บัญญัติว่า “ การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณีที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นับวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็นวันเกิด แต่ถ้าพันวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด” อันเป็นการยกเลิกการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/1 และมาตรา 193/3 วรรคสอง โดยมาตรา 193/3 วรรคสองบัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรก แห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่ เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี” และมาตรา 193/5 วรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าระยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งปี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่ง สัปดาห์ เดือน ปี สุกท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น ถ้าในระยเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือว่าวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา เช่น เกิดวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2518 เริ่มนับอายุวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2518 ครบ 20 ปี ในวันก่อนเริ่มนับ คือ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2538 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2538 ไม่มีวันที่ 29 ในเดือนกุมภาพันธ์ จึงถือเอาวันสุดท้ายของเดือนกุมภาพันธ์เป็นวันสิ้นสุดของระยะเวลาตามมาตรา 193/5 ดังนั้น จะมีอายุครบ 20 ปี ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2538³ ซึ่งในต่างประเทศก็จะกำหนดความหมายของคำว่า

² ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล . (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล . หน้า 59.

³ แหล่งเดิม. หน้า 55.

“ผู้เยาว์” ไม่แตกต่างไปจากกฎหมายไทยมากนัก กล่าวคือ ผู้เยาว์หมายถึง บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ สิ่งที่แตกต่างกันออกไปเป็นเพียงรายละเอียดเกี่ยวกับอายุของการเป็นผู้เยาว์ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มประเทศดังนี้

1. ประเทศที่กำหนดให้ผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี ได้แก่ อังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น
2. ประเทศที่กำหนดให้ผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น
3. ประเทศที่กำหนดให้ผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุไม่ครบ 21 ปี ได้แก่ อาร์เจนตินา บราซิล ชิลี เป็นต้น

ข.บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” ซึ่งมาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” เนื่องจากว่าโดยทางสรีระวิทยาชายหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีมักจะยังไม่มีความเจริญเติบโตในร่างกาย จิตใจ และสมองอย่างเต็มที่ ยังไม่ค่อยมีความรู้สึกรู้จักคิดในการครองเรือน การช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันและการจัดการทรัพย์สิน กฎหมายจึงกำหนดอายุขั้นต่ำ (minimum age) ของคู่สมรสไว้ว่าจะต้องมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้โตพอที่จะรับผิดชอบในเรื่องการสมรสได้⁴ การสมรสตามมาตรา 20 ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ จะต้องมีการจดทะเบียนสมรสตามมาตรา 1457 และชายหญิงต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีอายุน้อยกว่า 17 ปีไม่ได้ตามมาตรา 1448 เพราะฉะนั้นแล้วการสมรสจะเป็นโมฆียะตามมาตรา 1503 เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้หากมีเหตุอันสมควรซึ่งเป็นดุลพินิจแก่ศาล และต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1454 โดยให้นำมาตรา 1436 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เพราะฉะนั้นต้องได้รับความยินยอมของบุคคล ดังนี้

1. บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา

⁴ ประสพสุข บุญเดช. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว. หน้า 123.

2. บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

3. ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

4. ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (1) (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการสมรสจะขาดเงื่อนไขตามมาตรา 1448 และอาจถูกเพิกถอนได้ตามมาตรา 1503 ผู้มีส่วนได้เสียคือบิดามารดาและตัวชายหญิงเองมีสิทธิที่จะขอเพิกถอนได้ โดยนำคดีขึ้นสู่ศาลขอให้พิพากษาเพิกถอนการสมรสได้ตามมาตรา 1504 ก็ตาม แต่ตราบใดที่ยังไม่มีการเพิกถอนโดยศาล ผู้ใดจะอ้างว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะไม่ได้

เหตุผลที่ให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสได้นั้น เนื่องจากการสมรสก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่คู่สมรสอย่างมากมาย เช่น ต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา โดยต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน (มาตรา 1461) และหากมีบุตรด้วยแล้วจะต้องให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร (มาตรา 1564) เป็นต้น ในกรณีดังกล่าว คู่สมรสอาจต้องทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและครอบครัวของตนเอง หากต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากและไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องลบล้างอำนาจปกครองของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของคู่สมรสโดยต้องให้คู่สมรสซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 20 ปี บริบูรณ์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส⁵

2.1.4 เปรียบเทียบระหว่างเด็ก เยาวชน ในกฎหมายอาญากับผู้เยาว์ในกฎหมายแพ่ง

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ เด็ก มีอายุอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ ส่วน เยาวชน บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 มาตรา 74 และมาตรา 75 โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองเด็ก เยาวชน เมื่อกระทำความผิดทางอาญาและคุ้มครองคดีครอบครัว โดยเฉพาะกฎหมายอาญาไม่มีวัตถุประสงค์ที่

⁵ รัชณีวรรณ เสวกพิบูลย์. (2539). "ปัญหากฎหมายในการโอนหุ้นของผู้เยาว์ : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทจำกัด". หน้า 15.

จะลงโทษแต่มีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้ได้รับการฝึกอบรม เพราะเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ คือ ยังอ่อนในด้านสติ ปัญญา ความรู้ผิดชอบ เนื่องจากได้รับการศึกษาและประสบการณ์ที่น้อยกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนถูกชักนำได้ง่าย⁶ และในกรณีที่เยาวชนบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 ก็ยังถือว่าเป็นเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงยังได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย เพราะฉะนั้นแล้ว เด็ก และเยาวชน จึงมีความหมายเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนคำว่า ผู้เยาว์ ไม่มีบทบัญญัติไว้โดยตรงแต่ก็พอตีความได้ว่าคือบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 วัตถุประสงค์ตามกฎหมายแพ่งก็เพื่อที่จะคุ้มครองผู้เยาว์ในเรื่องสิทธิและความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา เพราะผู้เยาว์ถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถไม่อาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเอง กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองผู้เยาว์จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ

2.2 สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งนักอาชญาวิทยาได้พยายามที่จะหาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อที่จะหาหนทางแก้ไขเยียวยาเพราะเด็กคือทรัพยากรที่จะมาพัฒนาประเทศชาติต่อไป เพราะการกระทำผิดของเด็กอาจกลายเป็นการปลูกฝังให้เด็กกลายเป็นอาชญากรในอนาคตก็ได้

นักอาชญาวิทยาได้หาสาเหตุของการกระทำผิดแบ่งเป็น 2 แนวด้วยกัน คือ นักอาชญาวิทยาที่เป็นจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยามักจะหาสาเหตุเกี่ยวกับเหตุภายในตัวของเด็กและเยาวชน โดยพิจารณาจากลักษณะทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งถือว่าเป็นกำลังขับเคลื่อนให้เด็กกระทำความผิด ส่วนนักอาชญาวิทยาที่เป็นนักสังคมวิทยามักจะเล็งเห็นถึงเหตุภายนอกของตัวผู้กระทำผิด โดยคำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของบุคคลอันเป็นลักษณะของ

⁶ พัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ. (2538). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534. หน้า 1-20

สังคมว่ามีอะไรในทางสิ่งแวดล้อมบ้าง และทำให้เกิดการกระทำผิดของเด็กได้อย่างไร⁷ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ⁸

ก. ปัจจัยภายใน คือปัจจัยที่มีสาเหตุมาจากตัวของเด็กและเยาวชนเอง ได้แก่ สาเหตุด้านชีวภาพและด้านจิตใจ

1. สาเหตุด้านชีวภาพ เป็นความบกพร่องทางร่างกาย เช่น มีความบกพร่องทางด้านการมองเห็น หรือต่อมต่าง ๆ อาจเกิดจากกรรมพันธุ์ หรือเกิดจากโรคหรือถูกอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น

2. สาเหตุทางด้านจิตใจ เป็นความบกพร่องทางด้านจิตใจ เช่น จิตใจผิดปกติ มีความวิตกกังวลทางความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ โดยแสดงออกมาในลักษณะบุคลิกภาพที่ผิดปกติ ซึ่งอาจจากกรรมพันธุ์ หรือจากการอบรมเลี้ยงดูก็ได้ หรือไปเจอกับเหตุการณ์ที่ร้ายแรง ฯลฯ ซึ่งจากการศึกษาทางจิตวิทยา เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญามีสาเหตุทางด้านจิตใจ คือ มีพื้นฐานของอารมณ์ที่ไม่ปกติ มักจะแปรปรวน หว่นไหว หุนหัน พุ่งพล่านรุนแรง ฯลฯ มีภาวะจิตใจที่ไม่สมดุลกับการเจริญเติบโตทางร่างกาย

ข. สาเหตุจากปัจจัยภายนอก คือ สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมาจากภายนอกเป็นส่วนผลักดันหรือมีส่วนชี้้นำให้เด็กกระทำความผิด ซึ่งมาจากสิ่งแวดล้อมและสังคม ถือว่ามีส่วนสำคัญ คือ⁹

1. สิ่งแวดล้อมทางด้านครอบครัว สภาพครอบครัวถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมแรกของมนุษย์ ถ้าครอบครัวเกิดปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อเด็ก ซึ่งอาจให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยเฟลค (Fleck) กล่าวถึงลักษณะครอบครัวที่ดีที่จะส่งผลที่ดีต่อเด็กดังนี้

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา
- 2) บิดามารดาเข้าใจ และให้การสนับสนุนกับเด็กได้อย่างเต็มที่
- 3) สามารถที่จะสอนโดยสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่เด็ก
- 4) ต้องให้ความสมบูรณ์แก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
- 5) ต้องสามารถแก้ปัญหาของครอบครัวได้เป็นอย่างดี

⁷สง่า สีนะสมิต. (2517). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน*. หน้า 17.

⁸ประเทือง ธนิยผล. (2548). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. หน้า 105-108.

⁹สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2544). "การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนปัญหาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ" (รายงานวิจัย). หน้า 10.

ส่วนสภาพครอบครัวที่จะก่อให้เกิดกระทำความผิด ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) ครอบครัวไร้ศีลธรรม
- 2) ครอบครัวที่ไม่มีบิดามารดา ไม่ว่าจะไปถึงแก่กรรม หย่าร้าง หรือว่าแยกกันอยู่
- 3) บิดามารดาสละเลยมองไม่เอาใจใส่
- 4) ครอบครัวที่มีอคติลำเอียง
- 5) ครอบครัวที่มีความเข้มงวดมากจนเกินไป
- 6) สภาพครอบครัวยากจน

จะเห็นได้ว่า เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวเช่นไรก็จะได้รับอิทธิพลทางด้านความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกับครอบครัว จึงถือได้ว่าครอบครัวเป็นส่วนที่สำคัญมากสำหรับพฤติกรรมเด็ก ถ้าครอบครัวไม่มีความอบอุ่นหรือว่ามีความบกพร่องด้วยแล้วก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสาเหตุในการกระทำผิดของเด็ก เช่น เด็กที่เกิดจากครอบครัวที่ขาดระเบียบ เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะมีความประพฤติไปในทางคล้อยตามคือเป็นคนขาดระเบียบไปด้วย หรือในกรณีที่ครอบครัวขาดความอบอุ่น ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการทางใจตามธรรมชาติของเด็ก ถ้าหากเด็กไม่ได้รับการตอบสนองทางด้านความรักจากครอบครัว เด็กจะมีความไม่ปกติทางด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้เด็กไม่รู้จักรักใคร และมองคนอื่นเป็นศัตรู เรียกว่าบุคลิกซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อสังคม เพราะฉะนั้นแล้วครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในอันที่จะหล่อหลอมให้เด็กมีร่างกายและจิตใจอันแข็งแรงสมบูรณ์

2. โรงเรียน การศึกษาถือว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างลักษณะนิสัยและการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ถ้าบุคคลใดที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอจะทำให้การดำเนินชีวิตมีอุปสรรคได้ โรงเรียนก็เปรียบเสมือนบ้านหลังที่ 2 เด็ก ซึ่งจะต้องช่วยอบรมสั่งสอน ควบคุมเสริมสร้าง ในการพัฒนาบุคลิกภาพและทัศนคติให้กับเด็กเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่โรงเรียนมีส่วนผลักดันให้เด็กกระทำผิดคือ

- 1) เด็กขาดครูที่ดี
- 2) โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์การสอนที่เพียงพอ

3) เด็กไม่ได้รับความสนใจอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล จึงก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มนักเรียน

4) โรงเรียนขาดหลักการและการบริหารด้านสันตนาการ

5) เด็กขาดที่ปรึกษาและแนะแนว

3. การคบเพื่อน จากคำกล่าวที่ว่า “คบคนเช่นไรย่อมเป็นเช่นนั้น” ซึ่งสามารถใช้ได้กับทุกคนโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน ที่สำคัญคือบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นด้วยแล้ว เพราะเป็นวัยที่อยู่กับเพื่อนและใกล้ชิดกับเพื่อนมากที่สุด ถ้าอยู่กับกลุ่มที่ไม่ดีด้วยแล้วก็จะทำเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่ดีตามไปด้วย

4. สภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก ดังจะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีความประพฤติและวัฒนธรรมไปในทางใด บุคคลในชุมชนก็มักมีความประพฤติและวัฒนธรรมไปในทางเดียวกัน มีข้อน่าสังเกตว่า สิ่งแวดล้อมนี้มีผลกระทบกระเทือนต่อบุคคลแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน ซึ่งแล้วแต่สภาพครอบครัวของบุคคลที่หล่อหลอมจากครอบครัวเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมของชุมชนก็มีอิทธิพลต่อบุคคลในชุมชนอยู่มากดังคำกล่าวที่ว่า “เข้าฝูงหงส์ก็เป็นหงส์ เข้าฝูงกาก็เป็นกา” แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต้องปรับตัวเองเพื่อมีความประพฤติของบุคคลเป็นไปตามคนส่วนใหญ่ในชุมชน และชุมชนก็มีอำนาจเหนือแต่ละบุคคล ในลักษณะคล้ายตามที่เรียกว่าพวกมากลากไป ดังนั้นถ้าบุคคลใดมีความประพฤติไปในทางผิดต่อความรู้สึกของชนกลุ่มใหญ่ ดังนั้นถ้าบุคคลไม่ปรับปรุงความประพฤติของตนเองให้มีลักษณะคล้ายตามก็จะอยู่ในกลุ่มชนนั้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเด็กที่เกิดและเจริญเติบโตขึ้นมาในละแวกบ้านที่มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ก็ย่อมมีโอกาสที่จะรับเอาสิ่งไม่ดีเข้าไปในบุคคลภาพได้มาก¹⁰

ทافتهและอิงแลนด์ได้กำหนดลักษณะสภาพแวดล้อมไว้ 7 อย่างที่มีลักษณะเป็นส่วนสนับสนุนให้มีการกระทำความผิด¹¹

1) ละแวกบ้านยากจน ครอบครัวตั้งอยู่หนาแน่นและมักจะมีการฉกชิงวิ่งราว และการขโมยกันโดยทั่วไป

2) เป็นแหล่งสลัมที่มีความยากจน มีสภาพไร้กฎหมาย

¹⁰ ประเทือง ธนิยผล. เล่มเดิม. หน้า 108.

¹¹ สำนักงานตำรวจ. เล่มเดิม. หน้า 15.

3) แหล่งที่ถูกตัดขาดจากสังคม ขาดระเบียบแบบแผน และมีความขัดแย้งกันทางวัฒนธรรมภายในแหล่งนั้นด้วย

4) เขตที่อยู่อาศัยที่อยู่กันอย่างหนาแน่นและขาดความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว

5) เป็นเขตยากจนหรือเป็นเขตสลัมที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่เพียงกลุ่มเดียว

6) เขตแห่งความเลวร้ายซึ่งตำรวจเข้าป้องกัน ซึ่งตำรวจเองก็ไม่สามารถจัดการเองได้

7) เขตชนบทเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นแหล่งหลบซ่อนของพวกแก๊งค์คล้ายกับเมืองเถื่อน

5. สื่อสารมวลชน สื่อถือว่ามีส่วนกระตุ้นให้เกิดอาชญากรรมได้ซึ่งในปัจจุบันนี้มีสื่อหลายชนิดด้วยกัน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสืออ่านเล่น และทางอินเทอร์เน็ต สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลในการกระทำความผิดของเด็ก แม้ไม่ใช่สาเหตุแห่งการกระทำผิดเด็กโดยตรงก็ตาม แต่ก็อาจมีผลกระทบทางอ้อมที่โน้มน้าวจิตใจและทัศนคติเด็กให้กระทำความผิดได้ เพราะเด็กไม่มีวิจารณญาณมากเท่าผู้ใหญ่ โดยนิสัยของเด็กแล้วชอบที่จะเลียนแบบอยู่แล้ว

2.3 ทฤษฎีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาอาชญาวิทยาได้มีการพยายามค้นหาสาเหตุและคำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อที่จะสามารถอธิบายได้ว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเนื่องด้วยสาเหตุอะไร ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุที่เกิดจากตัวของเด็กเอง เช่น ลักษณะพันธุกรรม หรือสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น ครอบครัว โรงเรียน การคบเพื่อน สภาพของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ หรือแม้กระทั่งสื่อสารมวลชนเองก็ตาม เพื่อที่จะหาหนทางแก้ไขและปรับปรุงต่อไป โดยเฉพาะประเทศในโลกตะวันตก ได้มีการพัฒนาความรู้ทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม และมีหลายทฤษฎีด้วยกัน ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจึงพยายามเลือกทฤษฎีที่ถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญ ดังนี้¹²

¹²เทพ สามงามยา. (2550). “หลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล”. หน้า 15-19.

2.3.1 ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Different Opportunity Theory)

ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Different Opportunity Theory) ริชาร์ด คลอเวอร์ด และ ลอยด์ โอลิน (Richard Cloward & Lloyd Ohlin)¹³ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “Delinquency and opportunity) มีการพบว่าเด็กชนชั้นต่ำจะมีความผันในความสำเร็จ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยตัววัตถุ และเด็กชนชั้นต่ำไม่มีสิทธิ์จะเข้าถึง วิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย โอกาสในการประสบความสำเร็จจึงมีน้อยมาก เด็กชนชั้นต่ำจะมีช่องว่างระหว่างแรงบันดาลใจ กับความคาดหวัง ความกดดันเหล่านี้เกิดจากสภาวะไร้กฎหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลที่ตามมาได้ คือ การกระทำ ความผิดหรือการก่ออาชญากรรม

ชาร์ด คลอเวอร์ด และ ลอยด์ โอลิน (Richard Cloward & Lloyd Ohlin) ได้แยกวัฒนธรรมรองพื้นฐานไว้ 3 กลุ่มดังนี้¹⁴

1. วัฒนธรรมรองที่นำสู่พฤติกรรมอาชญา (criminal subculture) ซึ่งการเริ่มต้นอาจมาจากการขโมยของเล็ก ๆ น้อย ๆ จนเกิดความเคยชิน และมีการเรียนรู้พัฒนาและมีความกล้ามากขึ้น จึงเปลี่ยนมาเป็นปล้นแทน
2. วัฒนธรรมรองที่มีลักษณะของความขัดแย้ง (conflict subculture) มักมีการรวมตัวกันเป็นแก๊งที่นิยมความรุนแรง ก้าวร้าว เพื่อที่จะได้เป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง
3. วัฒนธรรมรองในลักษณะของการปลีกตัวออกจากสังคม (retreats subculture) เป็นการล้มเหลวของสมาชิกในกลุ่มแรกและกลุ่มที่สอง คือ ล้มเหลวในการเป็นอาชญากรและก็จะมีการเข้าร่วมแก๊งจึงแยกตัวออกจากกลุ่มและอยู่เพียงลำพัง

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมและโอกาสในการที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เด็กและเยาวชนอยู่ในพื้นที่ซึ่งเด็กส่วนใหญ่กระทำความผิดลักขโมย หรืออยู่ในพื้นที่หนาแน่น เมื่อเด็กพบเห็นสิ่งเหล่านี้ก็อาจมีการกระทำตามแบบอย่างก็ได้ ดังนั้น จึงพบว่าบริเวณชุมชนสลัมจึงมีอัตราเสี่ยงที่เด็กอาจจะกระทำความผิดได้ เช่น เสพยาเสพติด ลักทรัพย์ หรือมีการทะเลาะวิวาทกันก็ได้ เป็นต้น

2.3.2 ทฤษฎีกลวิธีสร้างความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization Theory)

¹³ สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาและงานสังคมสงเคราะห์*. หน้า 82.

¹⁴ เทพ สามงามยา. เล่มเดิม. หน้า 15-16.

Gresham M. Sykes and David Matza ได้อธิบายว่า บุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งมีการกระทำความคิดจะมีวิธีการปลอมใจตัวเองในการกระทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย โดยตนเองสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องรู้สึกผิด โดยมีวิธีการคิดหรือหาเหตุผลเพื่อให้การกระทำความคิดมีความชอบธรรมในการกระทำความคิดของวัยรุ่น ซึ่ง Gresham M. Sykes และ David Matza เรียกว่า “กลวิธีสร้างความเป็นกลาง” ซึ่งประกอบไปด้วย¹⁵

1. ปฏิเสธการรับผิดชอบต่อการกระทำความคิด วัยรุ่นมักจะอ้างว่าเหตุผลที่ตนเองกระทำความคิดเป็นเพราะสภาพแวดล้อมผลักดันให้เขาต้องกระทำความคิด ซึ่งเขาไม่สามารถที่จะควบคุมได้หรือตนไม่อาจที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และวัยรุ่นมักจะกล่าวว่าสาเหตุที่ตนกระทำความคิดมาจากพ่อแม่ไม่รักตนเอง คบเพื่อนไม่ดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เป็นต้น

2. ปฏิเสธความเสียหาย วัยรุ่นซึ่งกระทำความคิดจะอ้างว่า การกระทำผิดของตนไม่ได้ก่อความเสียหายต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเกิดความเสียหายจากการทะเลาะวิวาทกันก็จะมองว่าเป็นการตกลงของทั้งสองฝ่าย ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรือในกรณีที่มีการทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นก็จะอ้างว่า ผู้เสียหายหรือเจ้าของทรัพย์สินมีเงินมากมายอยู่แล้วหรือไม่มีความเดือดร้อนต่อทรัพย์สินที่เสียหายไป

3. ปฏิเสธผู้ที่เป็นเหยื่อ วัยรุ่นก็จะอ้างว่าบุคคลที่ตนทำร้ายสมควรได้รับการกระทำเช่นนั้นอยู่แล้ว เช่น ทำร้ายกะเทย หรือคนต่างสีผิว แล้วอ้างว่าคนพวกนี้ไม่สมควรอยู่ในสังคมหรือการขโมยของในร้านค้าโดยบอกว่า เจ้าของเป็นคนขี้โกงสมควรที่จะถูกขโมย

4. วัยรุ่นจะเปลี่ยนจุดความสนใจจากความสนใจความคิดที่เขากระทำไปยังผู้ที่ปฏิเสธ เช่น พยายามกล่าวถึงความขี้โกง ความโง่ ความโหดร้ายของตำรวจ หรือความลำเอียงของครู การที่เขาถือว่าผู้อื่นทำให้ง่ายต่อการเก็บความคิดของตน

5. มีการกล่าวอ้างเพื่อความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม วัยรุ่นคิดว่าการทำตนกระทำความคิดเป็นการเสียสละเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเพื่อน คือ ตนยอมเสียสละบรรทัดฐานของสังคมเพื่อปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่

กลวิธีทั้ง 5 นี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กกระทำความคิดโดยเขาจะพยายามหาข้อแก้ตัวว่าสิ่งที่ตนเองกระทำความคิดนั้นไม่เป็นความคิด แต่จะโยนความผิดให้กับบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่ง

¹⁵ เทพ สามงามยา. เล่มเดิม. หน้า 16-17.

ทั้งสังคม สิ่งแวดล้อม และทำให้การควบคุมทางสังคมต่อเด็กมีประสิทธิภาพลดลง ซึ่งมีผลทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด และที่สำคัญ คือ สิ่งที่ได้กระทำความผิดเด็กไม่มีความรู้สึกผิด โดยมีวิธีคิดและพยายามที่จะหาเหตุผลให้กับตัวเองว่าสิ่งที่ตนเองกระทำไม่มีความผิด

2.3.3 ทฤษฎีความแตกต่างในการคบค้าสมาคม (Differential Association Theory)

เอ็ดวิน เอช.ซัทเทอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland)¹⁶ ได้อธิบายว่ากลุ่มอาชญากรอาชีพ (career criminal) เช่น อาชญากรคอปขาว และหัวขโมยอาชีพ การกระทำผิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้สังคม ซึ่งการเรียนรู้และแรงจูงใจเป็นผลจากการติดต่อสัมพันธ์กับคนที่เป็
อาชญากร ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 9 ประการด้วยกัน ตามหลักของทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างมีดังนี้

1. พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้
2. พฤติกรรมอาชญากรรม เกิดจากการเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน
3. การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงการเรียนรู้เทคนิคการประกอบอาชญากรรม ซึ่งความยากง่ายในการประกอบอาชญากรรม และเรียนรู้ถึงแรงจูงใจ แรงผลักดัน การให้เหตุผล และทัศนคติในการกระทำความผิด
4. แนวทางของแรงจูงใจและแรงผลักดันที่จะเรียนรู้ซึ่งสามารถรับรู้ได้หลายด้านซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดที่จะเลือกปฏิบัติตามและข้อกำหนดที่จะละเมิด เพราะปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อกฎทางสังคมและกฎหมาย ไม่ได้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันตามทั่วไป จึงเกิดจากความขัดแย้งระหว่างทัศนคติของสังคมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของสังคม และกลายเป็นหลักพื้นฐานของแนวคิดการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง
5. การที่คนกลายเป็นอาชญากร เนื่องจากเขาเห็นว่าผลของการกระทำความผิดนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้เขาพอใจ
6. การคบค้าสมาคมที่แตกต่างขึ้นอยู่กับความถี่ ระยะเวลา และความเข้มข้นการคบค้าสมาคมเป็นระยะเวลานานจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างยิ่ง ในขณะที่ “การมาก่อน” ในความหมายคือการได้เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ยิ่งอายุน้อยเท่าไร ยิ่งมีผลต่อพฤติกรรมอย่าง

¹⁶ พรชัย ชันดี (2553). ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์. หน้า 217-218.

มาก และ “ความเข้มข้น” หมายถึง การให้ความสำคัญต่อBarItem เช่น ผู้มีอำนาจจะมีอิทธิพลในการชักจูง เช่น พ่อ หรือเพื่อนสนิท จะมีผลต่อการเรียนรู้อย่างมาก

7. กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมกระทำคามผิด โดยสัมพันธ์กับแบบแผนการกระทำคามผิด และแบบแผนที่ต่อต้านการกระทำคามผิดเกี่ยวข้องกับกลไกทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ อย่างอื่น ๆ

8. ในขณะที่พฤติกรรมกระทำคามผิดเป็นการแสดงออกของความต้อการหรือค่านิยมทั่วไป แต่พฤติกรรมกระทำคามผิดไม่สามารถอธิบายได้จากความต้อการหรือค่านิยมโดยทั่วไปนั้น เพราะพฤติกรรมก็แสดงออกซึ่งความต้อการและค่านิยมอย่างเดียวกัน เช่น โจรต้อการเงินจึงขโมย แต่กรรมกรที่ซื่อสัตย์ทำงานก็เพราะต้อการเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า ความต้อการเงินทำให้เป็นโจร เพราะกรรมกรก็ต้อการเงินแต่ทำไมไม่เป็นโจร

9. พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกถึงความต้อการและค่านิยมทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายด้วยความต้อการและค่านิยม เนื่องจากพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรมก็มีความต้อการและค่านิยมเดียวกัน บุคคลผู้ลักทรัพย์ก็เพื่อต้อการความมั่นคงในการเงินเช่นเดียวกันกับกรรมกรที่ทำงานหนักเพื่อความมั่นคงทางการเงิน

ทฤษฎีของ เอ็ดวิน เอช. ฮัทเทอร์แลนด์ ที่กล่าวมาทั้ง 9 ข้อนั้น ได้นำเสนอว่า พฤติกรรมอาชญากรรมไม่ได้มีสาเหตุโดยตรงมาจากพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อม แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจากบุคคลที่ใกล้ชิด โดยมีการติดต่อสื่อสารกัน และบุคคลดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจที่เห็นชอบด้วยกับพฤติกรรมที่ละเมิดต้อกฎหมายมากกว่าความเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย เพราะสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายก็คือ วัฒนธรรมและค่านิยมที่มากับกระบวนการในการเรียนรู้ พฤติกรรมผิดกฎหมายนั้น ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึง แรงคลใจ แรงกระตุ้น การให้เหตุผล และทัศนคติของการประกอบอาชญากรรมนั้น ๆ

2.4 แนวความรับผิดชอบว่าด้วยความรับผิดชอบร่วมเพื่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 จะไม่ได้ยกเว้นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ โดยผู้เยาว์ก็ยังคงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย แต่ผู้เยาว์ก็คงไม่มีทรัพย์สินพอที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย กฎหมายละเมิดจึงกำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเนื่องจากมีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นเป็นกรณีซึ่งผู้ต้องรับผิดชอบไม่ได้กระทำและไม่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเป็นละเมิดต่อกฎหมาย หากแต่ต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำซึ่งบุคคลอื่นได้กระทำไม่ว่าบุคคลผู้กระทำนั้นจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย ความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นตามกฎหมายลักษณะแพ่งแล้วมีอยู่ 3 กรณีด้วยกันดังนี้¹⁷

1. บิดามารดาต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์
2. ครู และครูสอนลูกมือฝึกหัดจะต้องรับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของนักเรียนและลูกมือฝึกหัด
3. นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาจะต้องรับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของลูกจ้าง

ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอ ซึ่งอาจกระทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายได้ ด้วยเหตุนี้ผู้เยาว์จึงต้องการบุคคลที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ครูบาอาจารย์ หรือบุคคลอื่นที่คอยดูแลผู้เยาว์ เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหายนั้นส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอ ซึ่งอาจเป็นการละเว้นในการกระทำ หรือการปล่อยปะละเลยผู้เยาว์ไม่เอาใจใส่ผู้เยาว์ โดยเฉพาะเมื่อผู้เยาว์กระทำ ความผิดโดยจงใจนั้นส่วนหนึ่งมาจากการที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ไม่มีความอบอุ่น หรือว่ามีความบกพร่องในการอบรมสั่งสอน จะเห็นได้ว่า เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวเช่นไรเด็กก็ย่อมจะได้รับอิทธิพลทางด้านความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกับครอบครัว โดยถือว่าครอบครัวเป็นสาเหตุสำคัญซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็กกระทำความผิดจนก่อให้เกิดบุคคลอื่นได้รับความ

¹⁷ สืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล. (2531). "ความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำของบุคคลอื่น : การศึกษาทางกฎหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนายจ้างและผู้ถือใบอนุญาต โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเทศไทย". หน้า 29.

เสียหาย บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญในการล่อหลอมให้เด็กมีร่างกายและจิตใจอันแข็งแรงสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในระบบ Civil Law เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ก็มีความคิดที่แตกต่างกัน สาธารณรัฐฝรั่งเศสความรับผิดชอบของบิดามารดาเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1384 วรรคสอง โดยความรับผิดชอบของบิดามารดานั้นบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรคสี่ โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ดูแล กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ดูแลมีความผิด (Fault Being Presumed) แต่อย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานดังกล่าวก็ยังสามารถหักล้างได้ถ้าบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลได้กระทำการตามหน้าที่อย่างดีแล้ว ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นสันนิษฐานว่าบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์มีความบกพร่องในการดูแลจึงเป็นเหตุให้ผู้เยาว์กระทำละเมิด ความเสียหายนั้นเป็นเหตุผลเกี่ยวข้องสัมพันธ์ถึงความผิดที่ปรากฏแก่ตัวเขา (German Civil Codes, has further elaborated this conception by presuming that a short coming in the duty of supervision is a fault causally referable to the damage that has occurred) ส่วนตามกฎหมายในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดถือว่าเป็นความผิดของบุคคลผู้ดูแลเอง ไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของผู้มีหน้าที่ดูแลเพราะฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าผู้ที่มีหน้าที่ดูแลมีความผิด ซึ่งระบบความคิดความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น โดยเป็นการกระทำละเมิดของผู้เยาว์มีดังนี้¹⁸

(1) ระบบความรับผิดชอบมีพื้นฐานบนข้อสันนิษฐานของความผิด (Viability Based on Presumed Fault)

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบ ส่วนความรับผิดชอบซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานของความผิดนั้น (Viability Based on Presumed Fault) สาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้เป็นความผิด

¹⁸ ษยยุทธ ชื่นชีพ. (2545). "ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของกนวิกลจริตกับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น". หน้า 60-66.

ของบิดามารดาเท่านั้น ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรค 4 ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายเยอรมันที่กำหนดไว้กว้างกว่าคือเป็นความผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายหรือตามสัญญาก็ตาม เนื่องจากว่ากฎหมายฝรั่งเศสอิงแนวคิดในเรื่องอำนาจปกครอง (Parental Authority) โดยบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่บิดามารดา หรือในกรณีที่บิดาเสียชีวิตก็จะเป็นความรับผิดชอบของมารดา บุคคลอื่นไม่มีอำนาจเท่าเทียมกับอำนาจของบิดามารดา บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็น ครูหรือครูสอนลูกมือฝึกหัด ผู้ปกครอง เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์

ในส่วนของกฎหมายเยอรมันนั้นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบนั้นไม่ได้กำหนดไว้สำหรับความผิดของบิดามารดาเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็น ครู พยาบาล ผู้ปกครอง ผู้จัดการทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832 ล้วนแต่อยู่บนพื้นฐานสันนิษฐานความรับผิดชอบทั้งนั้น และในกรณีผู้เยาว์เป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมาย เฉพาะมารดาเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ โดยการดูแลผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยชัดแจ้งซึ่งอาจเป็นการตกลงโดยปริยายก็ได้

(2) ระบบความรับผิดที่เป็นการพิสูจน์ความผิด (Liability Based on Fault)

กฎหมายในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ความรับผิดของบิดามารดา นั้นถือว่าเป็นความผิดของบิดามารดาเอง ไม่ใช่ความรับผิดในการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) แต่เป็นความผิดของบิดามารดาโดยตรง เนื่องจากว่าบิดามารดาไม่ต้องรับผิดในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ แต่บิดามารดามีความรับผิดเนื่องจากมีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ตามมาตรฐานในการกระทำ โดยบิดามารดาที่มีความบกพร่องในการดูแล หรือมีความประมาทเลินเล่อไม่ห้ามปรามบุตรผู้เยาว์หรือให้คำแนะนำ เช่น คดี *Bebee v. Sales* (1916) 32 TLR 413 บิดามารดาจะต้องรับผิดในกรณีที่บุตรชายอายุ 15 ปี เนื่องจากว่าได้อนุญาตให้บุตรผู้เยาว์เล่นปืนอัดลม ทั้ง ๆ ที่บุตรเคยเล่นปืนอัดลมและได้ทำกระจกแตกมาแล้ว และภายหลังบุตรได้เล่นปืนอัดลมนั้นยิงไปถูกนัยน์ตาของผู้เสียหาย บิดาจะต้องรับผิดในกรณีที่ไมใช้ความระมัดระวัง แต่ถ้าบิดาได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้วอาจจะไม่ต้องรับผิด เช่น *Donalason v. McNiven* (1952) 2 All E.R.691 บิดาได้อนุญาตให้บุตรชายอายุ 13 ปี เล่นปืนอัดลมแต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่เล่นนอกบ้าน

แม้ว่าบุตรไม่เชื่อฟังตามคำสั่งของบิดา บิดาไม่มีความรับผิด และ *Gorely v. Codd*(1966)3 All E.R.891 บุตรชายอายุ 16 ปี ได้เล่นปืนอัดลมจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดาไม่ต้องรับผิดเนื่องจากว่าบิดาได้อบรมสั่งสอนบุตรได้อย่างเหมาะสมแล้ว ซึ่งความรับผิดของบิดามารดาตามระบบกฎหมาย Common Law ของประเทศอังกฤษนั้นมีความแตกต่างกับกฎหมายระบบ Civil Law เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนื่องจากเป็นความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นและอยู่ในระบบแนวความคิดข้อสันนิษฐานความรับผิด บุคคลผู้มีภาระพิสูจน์ในการหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายก็คือบิดามารดา ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายเป็นอย่างมากเนื่องจากว่าผู้เสียหายไม่มีภาระในการพิสูจน์ความผิด เพราะมันเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดา มีความบกพร่องในหน้าที่ มาตรฐานของการพิสูจน์ในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลนั้นเป็นดุลพินิจของศาล สามารถแบ่งได้ 2 ระดับด้วยกันคือ ในระดับการใช้ความระมัดระวังปานกลาง และระดับที่ต้องใช้ความระมัดระวังที่มากกว่าปกติ เมื่อผู้เยาว์ต้องมีการดูแลอย่างใกล้ชิดโดยพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

2.5 แนวความคิดการรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีรับภัย

ทฤษฎีรับภัยซึ่งเรียกว่า “*Théorie du risqué*” เป็นทฤษฎีที่เห็นว่า¹⁹ ความรับผิดทางละเมิดนั้นไม่คำนึงว่าผู้ที่กระทำละเมิดจะต้องกระทำ “ความผิด” เพราะเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วและก็รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น จึงสมควรที่จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ละเมิดไม่ว่าผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะมีความผิดหรือไม่ เพราะถือว่ามนุษย์เมื่อได้กระทำการใด ๆ ขึ้นแล้วย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง คืออาจได้ทั้งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ เพราะฉะนั้นแล้วผู้กระทำจึงต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น คือ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นต้องรับผิดในความเสียหายนั้น เช่น ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เยาว์จะต้องรับผิดโดยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะเป็นความผิดหรือไม่ เพราะความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว และเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นผู้เยาว์จะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

¹⁹ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2553). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 105.

ทฤษฎีรับภัยเกิดขึ้นเมื่อราวปลายศตวรรษที่ 19 คริสตศักราช โดยท่าน Saleilles นักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เนื่องด้วยในระแวกเวลานั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม คนงานในโรงงานต้องได้รับบาดเจ็บอยู่เสมอจากการทำงานด้วยเครื่องจักร และเครื่องจักรก็ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นในสังคม การเรียกร่องคำสินไหมทดแทนของผู้เสียหายโดยยึดถือแนวความคิดที่ว่าผู้เสียหายจะเรียกร่องคำสินไหมทดแทน ได้ต่อเมื่อผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิด (Fault) ซึ่งทำให้ผู้เสียหายพิสูจน์ได้ยาก ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา ดังนั้นจึงมีทฤษฎีรับภัยมาใช้กับคดีละเมิด ทฤษฎีรับภัยนั้น แต่เดิมนั้นเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายอาญาที่ต้องการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยดูแต่เพียงว่าการกระทำนั้นเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้นและมีความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ แต่ทฤษฎีรับภัยก็ไม่ได้รับการยอมรับจากนักกฎหมายมากนักเพราะการลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นต้องพิจารณาจากองค์ประกอบภายในด้วยโดยพิจารณาจากจิตใจของผู้กระทำความผิดประกอบกันไปด้วย แต่สำหรับความรับผิดทางละเมิดในกฎหมายแพ่งมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับคำสินไหมทดแทนหรือได้รับการเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ไม่ได้มีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด นักกฎหมายจึงมีแนวความคิดนำทฤษฎีรับภัยมาใช้แทน “ความผิด” (Fault) โดยนำเอาความผิดออกไปจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิด ทั้งนี้เพื่อต้องการช่วยเหลือผู้ที่มีกำลังน้อยได้รับการชดเชยเยียวยา²⁰

ทฤษฎีรับภัยนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ชนิดด้วยกัน²¹ คือความเห็นคิดทางปรัชญาเมธี และความคิดเห็นทางการเมือง

ก. ความคิดเห็นทางปรัชญาเมธี

ในการค้นหาผู้รับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบภายในหรือความในใจของผู้ต้องหาว่ามีเจตนาหรือไม่ ให้พิจารณาแต่เพียงว่ามีกรรมหรือว่ามีกรกระทำของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายในการกระทำละเมิด และมีความเสียหายเกิดขึ้นเท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาแต่เพียงเจตนาภายในใจของผู้กระทำ ว่ามีเจตนาร้ายเพียงใดหรือไม่แล้ว จะพบว่าจะมีผู้รับผิดชอบในทางอาญาน้อยรายมาก เนื่องจากไม่ว่ากรณีใด เมื่อวินิจฉัยถึงสภาพความในใจ ของผู้ต้องหา

²⁰ ยงยุทธ ชื่นชีพ . เล่มเดิม. หน้า 67-67.

²¹ จีค เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 105-107.

แล้วเห็นว่ากรรมหรือการกระทำนั้นมีส่วนแห่งความเจตนามุ่งร้ายน้อยนัก หรือบางทีไม่มีเลยด้วยซ้ำ ปรากฏว่ากรรมหรือการกระทำนั้นมาจากเหตุการ์ณไม่ได้มาจากสภาพจิตใจของคนเราก็ได้ เช่น พันธกรรม การขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูเมื่อเป็นผู้เยาว์ การขาดการศึกษา ความยากแค้นขัดสนบังคับให้ทำ ฯลฯ เช่นนี้เรียกว่าผู้กระทำมีเจตนา การวินิจฉัยการกระทำโดยเจตนาซึ่งทำให้เกิดความรับผิดทางอาญาซึ่งพิสูจน์ได้ยากในข้อกฎหมายอาญาไม่สามารถคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่ชุมชนได้อย่างเพียงพอ จึงมีความเห็นว่าความรับผิดทางอาญาให้วินิจฉัยแต่ผลแห่งการกระทำก็พอ ว่าการกระทำนั้นมีผลเพียงใดก็เพียงพอแล้วที่จะถือมีการกระทำผิด แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถนำมาใช้ในกฎหมายอาญาได้เพราะว่ามันผิดศีลธรรม แต่ความคิดเห็นทางปรัชญาเมธีกลับมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นในกฎหมายละเมิด โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดนั้นไม่จำเป็นต้องมีความผิด เพราะถึงอย่างไรก็ตามกฎหมายละเมิดไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหาย จึงไม่ควรจะมีหลักเกณฑ์ว่าผู้กระทำละเมิดต้องกระทำความผิดด้วย

ข. ความคิดเห็นทางการเมือง

เมื่อก่อนนั้น ความคิดเห็นทางการเมืองและทางเศรษฐศาสตร์เป็นที่นิยมมาก คือลัทธิเบร์สลิสม์ (Le liberalism) เป็นลัทธิที่ถือว่าคนทุกคนต้องช่วยเหลือตนเอง ต้องไม่มีการแทรกแซงโดยรัฐ ต่อมาเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 แนวความคิดได้เปลี่ยนแปลงไปโดยรัฐสามารถเข้ามาแทรกแซงได้ เนื่องจากว่าลัทธิเบร์สลิสม์ (Le liberalism) ได้ถูกตำหนิเป็นอย่างมากโดยถือว่ารัฐไม่ควรปล่อยให้มนุษย์ช่วยเหลือตัวของตัวเองแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่รัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่อำนาจในการต่อสู้ หรือว่ามีกำลังน้อย สมควรอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องป้องกันผลประโยชน์

กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีรับภัย เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการบัญญัติกฎหมายโดยได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีรับภัย ซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยจราจรทางอากาศ ฉบับที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1924 สารระสำคัญคือผู้จัดการอากาศยานต้องรับผิดเนื่องจากการเดินอากาศยาน หรือเนื่องจากของได้ตกทำความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่บนพื้นดิน โดยไม่คำนึงว่าผู้จัดการอากาศยานจะมีความผิดหรือไม่ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามศาลฝรั่งเศสก็ไม่ได้ถือตามหลักทฤษฎีรับภัย แต่ยังคงอยู่ในหลักเกณฑ์ความรับผิดที่กล่าวไว้ จะมี

ความรับผิดชอบทางละเมิดได้ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นความผิด ไม่ใช่ดูแต่เพียงว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายและมีความเสียหายขึ้นเท่านั้นก็ต้องถูกบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วและกฎหมายในประเทศอื่น ๆ ต่างยอมรับหลักว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดจะต้องมีความผิดอยู่ด้วย เช่น เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ ฯลฯ ท่าน Mazeaud กล่าวว่า คงมีประมวลกฎหมายแพ่งรัสเซียเท่านั้นที่ยอมรับหลักทฤษฎีรับภัย²²

2.5.1 ความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ไทยเกี่ยวกับการปรับใช้ทฤษฎีรับภัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์

ท่านศาสตราจารย์ ดร. จิต เศรษฐบุตร กล่าวว่า²³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ไม่ได้กล่าวโดยเฉพาะอย่างกฎหมายเยอรมันแต่อย่างใด โดยมาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด...” เป็นหลักที่ไม่ได้แบ่งแยกลงไปอีกว่าผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตนั้น คือจำพวกที่มีความรู้สึกผิดและชอบแล้ว ส่วนผู้ไม่รู้จักผิดและชอบไม่เข้าข่ายแห่งมาตรานี้ ดังนั้นก็หาไม่ ดังนั้น ท่านศาสตราจารย์ ดร. จิต เศรษฐบุตร จึงมีความเห็นว่า มาตรา 429 ต้องใช้บังคับแก่กรณีผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตทุกชนิด แม้ว่ามาตรา 429 จะบัญญัติว่าผู้เยาว์หรือไร้ความสามารถต้องรับผิดชอบทางละเมิด แต่จะชี้ได้อย่างไรว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำโดยประมาทหรือจงใจ ซึ่งเป็นการตีความตามหลักทฤษฎีรับภัย อนึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร. จิต เศรษฐบุตร ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า เด็กไร้เดียงสา หรือผู้วิกลจริตอย่างร้ายแรง เอาไฟจุดเผาบ้านเขานั้น ถ้าถือว่าไม่ผิด เพราะไม่จงใจหรือไม่ประมาทเลินเล่อแล้วจะทำให้กฎหมายมีช่องว่าง และก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้น เพราะผู้เสียหายไม่สามารถจะฟ้องร้องใครได้ ซึ่งจะฟ้องร้องบิดามารดาของเด็ก หรือผู้อนุบาลของผู้วิกลจริตก็ไม่สามารถฟ้องร้องได้ เพราะเด็กหรือผู้วิกลจริตไม่ได้กระทำละเมิดแล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้ฐานะของบิดามารดาเด็ก หรือผู้อนุบาลผู้วิกลจริตก็จะกลับกลายเป็นว่าดีกว่าเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์แทนเจ้าของ เพราะกรณีนี้ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น เนื่องจากการกระทำของสัตว์จะเป็นผิดหรือไม่ก็ตาม เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาจะต้องรับผิดชอบ

²² จิต เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 114.

²³ จิต เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 132.

แต่อย่างไรก็ตาม ท่านศาสตราจารย์ ดร. จิต เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า²⁴ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ไม่ได้นำทฤษฎีรับภัยมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังคงยึดมั่นหลักเกณฑ์แห่งความผิดอยู่ แต่อย่างไรก็ตามก็มีบางกรณีเหมือนกันที่ได้นำทฤษฎีรับภัยมาใช้บ้าง เช่น

มาตรา 421 กล่าวถึงการใช้สิทธิส่วนเกิน การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะเกิดเสียหายแก่บุคคลอื่น เป็นการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลยกเอาหลักเกณฑ์ทฤษฎีรับภัยมาใช้ การใช้สิทธิที่ผิดปกติจากธรรมดา ย่อมเป็นความรับผิดชอบทางละเมิดแล้ว และศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็พิพากษาว่าการใช้สิทธิเกินส่วนก็เป็นความผิดทางละเมิดเหมือนกัน

มาตรา 437 ตามบทบัญญัตินี้จะเห็นว่า แม้ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมจะพิสูจน์แล้วว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังแล้วก็ตาม ก็ยังไม่พ้นความรับผิด ซึ่งจะพ้นความรับผิดได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ตามทฤษฎีรับภัยจะตรงกับบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรคต้น ความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่ในความดูแลรักษา ผู้มีหน้าที่ดูแล

2.5.2 ปัญหาการนำทฤษฎีรับภัยมาปรับใช้กับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

ตามแนวความคิดทฤษฎีรับภัยนั้นมีแนวความคิดว่า ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายผู้นั้นจะรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีความผิดหรือไม่ และผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะหลุดพ้นความรับผิดต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง

ถ้านำทฤษฎีรับภัยมาปรับใช้ในความรับผิดทางละเมิดเมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาว่า เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบทุกกรณีโดยไม่มี การพิจารณาถึงความผิดหรือว่าดูฉพาะว่าผู้เยาว์อยู่ในช่วงอายุแต่ละวัยนั้นสามารถที่จะรู้ผิดชอบได้ หรือยัง ซึ่งผู้เยาว์จะหลุดพ้นความรับผิดทางละเมิดได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ความรับผิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ก็ จะเกิดความไม่ธรรมแก่ผู้เยาว์ เพราะถ้าในกรณีที่บุคคลธรรมดาหรือว่าผู้ใหญ่กระทำละเมิดก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ก็ต้องพิจารณาว่า

²⁴ จิต เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 114-115.

บุคคลนั้นมีความผิดหรือไม่ โดยจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่ในทางกลับกัน เมื่อผู้เยาว์กระทำก่อให้เกิดความเสียหายแล้วต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิจารณาว่ามีความผิดหรือไม่ ซึ่งถือว่าผู้เยาว์ได้กระทำละเมิดทันที ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงจะก่อให้เกิดผลที่ประหลาดพอสมควรในการตีความกฎหมาย และเราก็จะไม่สามารถใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะความรับผิดทางละเมิดนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพราะฉะนั้นแล้วการที่บุคคลต้องรับผิดชอบจึงต้องวินิจฉัยที่ว่าตัวบุคคล คือพิจารณาว่าการกระทำของผู้เยาว์ผิดหรือไม่ มิฉะนั้นจะเป็นว่าผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก ซึ่งเสมือนว่าผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับความรับผิดของผู้ครอบครองทรัพย์ เช่นเดียวกับ มาตรา 437 แต่ท่านศาสตราจารย์ ดร. จี๊ด เศรษฐบุตร มีความเห็นว่าผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบทุกกรณีไม่ว่าผู้เยาว์จะรู้สึกผิดชอบหรือไม่ เพราะถ้าเช่นนั้นก็จะเห็นว่าความรับผิดของผู้เยาว์ก็จะได้เปรียบความรับผิดของผู้ครอบครองสัตว์ ซึ่งยังจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่สัตว์ของตนเองก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และถ้าการกระทำของผู้เยาว์ไม่เป็นความผิดแล้ว ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย

กล่าวโดยสรุป ขอบเขตความเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ผู้เยาว์” หมายความว่าอย่างไร แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 ก็บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์” และมาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ 1448” เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์ คือ บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามมาตรา 20 ส่วนความเป็นเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาไม่มีคำนิยามไว้ แต่กฎหมายฉบับอื่น ๆ ก็ได้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ เช่น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยบัญญัติให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ หรือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ถ้าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยจงใจนั้นอาจมีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน นักอาชญาวิทยาได้พยายามที่จะหาสาเหตุการทำความผิดของเด็กไว้หลายสาเหตุด้วยกันไม่ว่าจะเป็นเพราะปัจจัยภายในที่มีสาเหตุมาจากด้านชีวภาพและด้านจิตใจของเด็กเอง เช่น เกิดจากพันธุกรรม หรือมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ และสาเหตุหนึ่งซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญในการทำความผิดของเด็กคือสาเหตุจากปัจจัยภายนอก เช่น ครอบครัว โรงเรียน การคบเพื่อน สภาพแวดล้อมของชุมชน หรือแม้กระทั่งสื่อสารมวลชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เด็กทำความผิดโดยจงใจได้ทั้งหมด การที่จะป้องกันได้ดีที่สุดไม่ให้เด็กทำความผิดก็คือ บุคคลในสังคมจะต้องช่วยให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลูกฝังให้เด็กมีศีลธรรม

นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองแล้ว บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในระบบ Civil Law เช่น สหพันธรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐฝรั่งเศส และในประเทศ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ก็มีความคิดที่แตกต่างกัน สาธารณรัฐฝรั่งเศสความรับผิดชอบของบิดามารดาเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1384 วรรคสอง โดยความรับผิดชอบของบิดามารดานั้นบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรคสี่ โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ดูแล กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ดูแลมีความผิด ส่วนสหพันธรัฐเยอรมันนั้นสันนิษฐานว่าบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์มีความบกพร่องในการดูแลจึงเป็นเหตุให้ผู้เยาว์กระทำละเมิด ความเสียหายนั้นเป็นเหตุผลเกี่ยวข้อสัมพันธ์ถึงความผิดที่ปรากฏแก่ตัวเขา ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีรับภัย ว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดนั้นไม่คำนึงว่าผู้ที่กระทำละเมิดจะต้องกระทำ “ความผิด” เพราะเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วและก็รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น จึงสมควรที่จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ละเมิดไม่ว่าผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะมีความผิดหรือไม่ แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ไม่ได้นำทฤษฎีรับภัยมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เพราะประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังคงยึดมั่นหลักเกณฑ์แห่งความผิดอยู่ แต่สำหรับระบบกฎหมาย Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดถือว่าเป็นความผิดของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ไม่ใช่ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดนั้นไม่คำนึงว่าผู้ที่กระทำละเมิดจะต้องกระทำ “ความผิด” เพราะเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วและก็รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น จึงสมควรที่จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ละเมิดไม่ว่าผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะมีความผิดหรือไม่ แต่บิดามารดาที่มีความรับผิดเนื่องจากมีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ตามมาตรฐานในการดูแลผู้เยาว์ โดยบิดามารดาที่มีความบกพร่องในการดูแล หรือมีความประมาทเลินเล่อไม่ห้ามปรามบุตรผู้เยาว์จนเป็นเหตุให้ผู้เยาว์กระทำละเมิด

บทที่ 3

ความรับผิดของผู้เยาว์ทางละเมิดตามกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศ

โดยหลักแล้วเมื่อผู้เยาว์ทำนิติกรรม ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม มิฉะนั้นแล้ว นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำจะตกเป็นโมฆะ แต่เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ได้รับการยกเว้นแต่อย่างไร ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นนี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ซึ่งทำอยู่นั้น”

การศึกษาในส่วนนี้ผู้เขียนขอบรรยายถึงความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามกฎหมายในประเทศไทย รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศในระบบ Civil Law ซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดผู้เยาว์ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายของประเทศในระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ

3.1 ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ได้ก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำละเมิด ตามหลักทั่วไปของกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้

นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งการกระทำของผู้เยาว์จะต้องเข้าองค์ประกอบตามมาตรา 420 โดยจะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ในส่วนแรกผู้เขียนขอบรรยายถึงความรับผิดของผู้เยาว์ที่กฎหมายละเมิดตามกฎหมายสารบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ และเมื่อผู้เยาว์ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดแล้วผู้เยาว์ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลซึ่งในลำดับถัดไปผู้เขียนขอบรรยายกฎหมายวิธีสารบัญญัติเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิด

3.1.1 กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

กฎหมายสารบัญญัติเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ หรือความรับผิดของบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนความรับผิดต่าง ๆ ของบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางหน้าที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เป็นต้น และประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติถึงการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล อันเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ เช่น ในกรณีที่เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73

3.1.1.1 องค์ประกอบความรับผิดทางละเมิด

คำว่าละเมิด (Tort) มีความหมายเฉพาะถึงความผิดในทางแพ่ง แต่คำว่าละเมิดในความหมายอย่างกว้างตรงกับคำว่า “Wrong” มีความหมายได้ 3 ประการคือ²⁵

1. เป็นการละเมิดที่เรียกว่า “Tort” ซึ่งเป็นการประทุษร้ายในส่วนแพ่ง
2. เป็นการผิดสัญญา
3. เป็นการผิดหน้าที่ตามลักษณะกฎหมายผู้ถือหุ้นส่วน เช่น หน้าที่ทรัสต์

หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

²⁵ วิชา มั่นสกุล. (2516). ความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง. หน้า 31.

Section 420 “A person who willfully or negligently, unlawfully injures the life, body, health, liberty, property or any right of another person, is said to commit a wrongful act and is bound to make compensation therefore.”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 มีแม่บทลักษณะละเมิดมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก โดยได้คัดลอกมาเกือบจะเรียกได้ว่าคำต่อคำ และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 709 ความรับผิดชอบของบุคคลในการกระทำของตนเองนั้น บทบัญญัติของประเทศต่าง ๆ จะมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก โดยจะต้องมีการกระทำของผู้ที่จะต้องรับผิดชอบทดแทนความเสียหายโดยการกระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือความรับผิดชอบโดยมิชอบด้วยกฎหมายและมีความเสียหายเกิดขึ้นเป็นสาระสำคัญ เช่น ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส มาตรา 41 ประมวลกฎหมายแพ่งสเปนมาตรา 1902 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 ประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี มาตรา 2043 และประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐ มาตรา 184 วรรคแรก²⁶ นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งโซเวียตมาตรา 430 ไม่ได้บัญญัติว่าผู้กระทำจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ บัญญัติไว้แต่เพียงว่า บุคคลใดก่อความเสียหาย ก็ต้องทดแทนความเสียหาย²⁷ เมื่อพิจารณาจากมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 709 ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1382 และมาตรา 1383 แล้ว อาจแบ่งหลักเกณฑ์ของความผิดเพื่อละเมิดได้ดังนี้²⁸

1. ผู้ใดกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ
2. ทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย
3. บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ

²⁶ ไพจิตร บุญญพันธ์ ก (2544). คำสอนชั้นปริญญาโทกฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมาย นานาประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 22-23.

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 28.

²⁸ สุมาลี วงษ์วิจิตร (2532). “ความคิดเห็นของนักกฎหมายที่มีต่อการตีความกฎหมายเรื่องความรับผิด เพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง” (รายงานวิจัย). หน้า 55.

1) ผู้ใดกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ

ความหมายของคำว่า “ผู้ใด” ที่จะถือว่าเป็นการกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำของมนุษย์ ไม่ใช่ของสัตว์ ซึ่งมนุษย์ ณ ที่นี้หมายถึงบุคคลทุกชนิด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต ส่วนการที่จะพิจารณาว่าเป็นการกระทำหรือไม่ มีการกระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น ต้องดูหลักเกณฑ์อีกประการต่อไป คำว่า “ผู้ใด” อาจหมายถึงบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์หรือสิ่งของด้วย เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบ²⁹ นอกจากบุคคลธรรมดาแล้วคำว่า “ผู้ใด” ยังหมายถึงนิติบุคคลด้วยการกระทำ หมายถึง การแสดงความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนออกมาให้บุคคลอื่นทราบโดยการเคลื่อนไหวร่างกายไม่ว่าโดยทางใด จะโดยกิริยาอาการ วาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ และต้องเป็นการกระทำที่รู้สำนึกในการเคลื่อนไหวของตน³⁰ นั่นก็คือการกระทำที่กระทำภายใต้การบังคับของจิตใจ เช่น คนนอนละเมอไม่ถือว่าเป็นการกระทำเพราะเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายโดยไม่รู้สำนึก จะเห็นได้ว่าความหมายของ “การกระทำ” มีบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำ...ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ” และไม่ว่าผู้กระทำนั้นจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ก็ถือว่าเป็นการกระทำ แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 จะบัญญัติให้ผู้ที่ไม่รู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ไม่ต้องรับโทษ หรือในกรณีที่ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลอาจจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ นอกจากการกระทำจะหมายถึงการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกแล้ว การกระทำให้หมายความรวมถึงการกระทำโดยงัดเข็นด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคท้ายบัญญัติว่า “การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงัดเข็นการที่จักต้องกระทำเพื่อ

²⁹ ไพจิตร บุญญพันธ์ ข (2538). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 6.

³⁰ วารี นาสกุล ก (2553). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวารได้. หน้า 21.

ป้องกันผลนั้นด้วย” การงดเว้นที่จะเป็นความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการคือ³¹

1. บุคคลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ แต่งดเว้นเสียไม่กระทำ
2. หน้าที่ซึ่งต้องกระทำนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดขึ้น

การกระทำโดยงดเว้นนั้นจะต้องมีหน้าที่ต้องกระทำ อาจเกิดขึ้นโดยมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง หรือโดยความสัมพันธ์อย่างอื่น ความสัมพันธ์นั้นอาจเกิดจากสัญญา การกระทำตามวิชาชีพ หรือตามพฤติการณ์ที่คนทั่วไปควรกระทำ และทั้งนี้หน้าที่ที่กระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดขึ้นด้วยหน้าที่ที่กระทำนั้นไม่ได้เกิดจากหน้าที่การงานเท่านั้น เช่น เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด ไม่ใช่มีหน้าที่ป้องกันไม่ให้คนทำผิด ถ้ามีการลักทรัพย์หรือฆ่าคน เจ้าพนักงานตำรวจละเว้นไม่จับกุมก็ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์หรือฆ่าคน เพราะเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีหน้าที่ป้องกัน แต่ถ้ามีหน้าที่โดยตรงจะต้องอยู่เฝ้ารักษาบุคคลสำคัญคนหนึ่งคนใดแล้วละเว้นไม่จัดขวางป้องกันไม่ให้คนร้ายเข้าไปทำร้ายผู้ที่เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่อารักขา ก็จะมี ความผิดฐานสนับสนุนได้ ซึ่งหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนี้อาจพิจารณาได้หลายกรณีด้วยกัน ดังต่อไปนี้³²

1. หน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ กฎหมายบัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ การอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่บุคคลนั้นงดเว้นไม่กระทำจึงก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะทุกข์พลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้” ในกรณีเช่นนี้ถ้าบิดามารดางดเว้นไม่ระมัดระวังในการเลี้ยงดู ปล่อยให้บุตรตกบันไดบาดเจ็บ บิดามารดาย่อมเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด เพราะไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย เป็นต้น

2. หน้าที่ตามสัญญา คือ ได้มีการตกลงกันว่าจะทำกันอย่างไรอย่างหนึ่งแต่คู่สัญญาไม่กระทำตามนั้นโดยมีหลายกรณีด้วยกัน เช่น ก. เจ้าของสถานรับเลี้ยงเด็กจ้าง ข. คอย

³¹ พจน์ ปุษปาคม. (2525). คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 110-111.

³² วารี นาสกุล ก. เล่มเดิม. หน้า 24-28.

ดูแลเด็ก เมื่อเด็กชาย ค. นอนตกเตียง ข. ไม่กระทำการช่วยเหลือ เช่นนี้แล้ว ข. ผิดสัญญาต่อ ก. และกระทำละเมิดต่อเด็กชาย ค.

3. หน้าที่ตามวิชาชีพ คือ คนมีหน้าที่ต้องกระทำการตามหน้าที่โดยจงใจเสียไม่กระทำการตามหน้าที่จนก่อให้เกิดความเสียหายผู้ันกระทำละเมิด ท่านศาสตราจารย์ ดร. จี๊ด เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า³³ ผู้ประกอบอาชีพนั้นยังไม่มีใครวิเคราะห์ศัพท์ไว้ และก็ก่อให้เกิดปัญหาไม่น้อยว่าจะอะไรเป็นอาชีพ โดยมากจะกว้าง ๆ ว่าอาชีพตามความหมายนี้ก็ืออาชีพที่ต้องอาศัยหลักศิลปะ หลักวิทยาศาสตร์ เช่น แพทย์ เกษกร ทนตแพทย์ สัตวแพทย์ เป็นต้น ส่วนท่านอาจารย์พจน์ ปุษปาคม ได้กล่าวถึงการกระทำโดยจงใจในกรณีนี้เป็นหน้าที่ตามระเบียบปฏิบัติงานศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้เป็นหลายเรื่องดังนี้³⁴

3.1 เป็นงานที่ตนเองต้องปฏิบัติ แม้ว่าจะมีอำนาจใช้ผู้ได้บังคับบัญชาให้ทำแทนตนเองได้ แต่ตนเองก็มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลไม่ให้เกิดความเสียหายหรือป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย เช่น กรมไปรษณีย์โทรเลข มีหน้าที่เก็บค่าเช่าโทรศัพท์แทนองค์การโทรศัพท์ซึ่งเป็นนิติบุคคลอยู่ เงินถูกยกออกไปโดยเจ้าหน้าที่ของกรมไปรษณีย์ทำละเมิด ก็ต้องรับผิดชอบให้แก่ องค์การ โทรศัพท์ การปฏิบัติที่ผิดระเบียบของทางราชการไว้ แม้จะปฏิบัติกันมานานเท่าใดก็ไม่ทำให้เป็นการปฏิบัติที่ชอบขึ้นมาได้ การปล่อยปละละเลยให้มีการปฏิบัติผิดระเบียบเช่นนี้ถือว่าเป็นการประมาทเลินเล่อ ผู้บังคับบัญชาต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 271/2506) สมาคมชลประทานราษฎรมีข้อบังคับให้นายอำเภอเป็นประธานกรรมการควบคุมโดยตำแหน่ง ถือว่าสมาคมมอบอำนาจให้กรรมการสอบสวนและฟังผลการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานได้ เมื่อผู้จัดการสมาคมจ่ายเงินของสมาคมให้คนที่สมาชิกเป็นลูกหนี้คนภายนอกซึ่งสมาคมมิได้เป็นลูกหนี้กับขายปุยและเครื่องทุนแรงให้สมาชิกไปโดยไม่มีสัญญาเป็นหลักฐาน ทำให้สมาคมเสียหาย ผู้จัดการสมาคมต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2430/2520)

วิเคราะห์ตามคำพิพากษาฎีกาททั้งสองแล้ว แม้ว่าผู้ได้บังคับบัญชาจะเป็นผู้กระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 แต่การกระทำละเมิดของผู้ได้บังคับบัญชาเป็น

³³ จี๊ด เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 139.

³⁴ พจน์ ปุษปาคม. เล่มเดิม. หน้า 18-27.

การทำแทนจำเลย โดยจำเลยมีหน้าที่รับผิดชอบในทางกรงาน เมื่อจำเลยมีความประมาทเลินเล่อ ปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมผู้ได้บังคับบัญชาจำเลยต้องรับผิดชอบ

3.2 มีระเบียบหรือคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่จากระเบียบแบบแผนของทางราชการที่ออกมา นั้น โดยมีกฎหมายบัญญัติให้ออกมาหรือให้ปฏิบัติ ในหน่วยงานนั้น ๆ ถ้าบุคคลใดไม่กระทำการตามระเบียบ ถือว่าเป็นละเมิดจะต้องรับผิดชอบละเมิด

4. หน้าที่ตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งก่อนของตน นักกฎหมายบางท่านเรียกว่าเป็นหน้าที่ตามพฤติการณ์ หมายความว่าก่อนหน้านั้นไม่มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ แต่ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่ขึ้นและเมื่อกระทำการนั้นแล้วก็จะต้องกระทำตามหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไป เป็นหน้าที่ของผู้ก่อหน้าที่หรือความสัมพันธ์นั้นที่จะทิ้งค้างไว้ไม่ได้ ส่วนคำว่า “จงใจ” คือ การกระทำโดยสำนึกถึงผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน ส่วนความเสียหายนั้นจะเกิดมากน้อยเพียงใดนั้นไม่สำคัญ แม้ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นมากกว่าที่ตนตั้งใจ โดยตนตั้งใจจะให้เกิดผลเสียหายเพียงเล็กน้อย ก็เป็นการกระทำความเสียหายโดยจงใจอยู่นั่นเอง การกระทำโดยจงใจนั้น หมายรวมถึง การกระทำโดยรู้ข้อเท็จจริงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย แม้ว่าในใจจริงของผู้กระทำจะไม่คิดว่าจะเกิดความเสียหายก็เป็นการกระทำโดยจงใจ³⁵ ส่วนในกรณีที่ผู้กระทำกระทำโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 หรือในกรณีที่ผู้กระทำเชื่อโดยสุจริต เข้าใจโดยสุจริตว่าตนมีอำนาจทำได้ หรือในกรณีที่กระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่บุคคลหนึ่งโดยพลาดไป แม้ว่ากฎหมายอาญา จะถือว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาต่อผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 การกระทำความดังกล่าวข้างต้นนี้ในทางละเมิดไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจต่อผู้ได้รับความเสียหายจากผลของการกระทำนั้น แต่อาจเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป³⁶

การกระทำโดยจงใจนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ไม่ได้อธิบายไว้ จึงต้อง “ตีความ” โดยแปลความหมายของคำว่าจงใจในมาตรานี้เทียบเคียงจากถ้อยคำในกฎหมายที่

³⁵ จิตติ ดิงสภักย์, ยล ชีรกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452. หน้า 470-471.

³⁶ สุขุม สุกนิคย์. (2532). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 16.

มีความหมายอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 โดยคำว่า “เจตนา” ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” แม้ว่าการกระทำ “จงใจ” จะมีความคล้ายคลึงกับ “เจตนา” แต่ก็มี ความแตกต่างกัน เพราะ “เจตนา” ตามกฎหมายอาญาต้องมีความมุ่งหมาย อันประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยเฉพาะส่วน “จงใจ” ไม่ต้องมุ่งหมายต่อผลอันใดโดยเฉพาะ เพียงแต่รู้ว่าจะเกิดความเสียหายแก่เขาก็พอ เพราะฉะนั้นจงใจในกฎหมายแพ่งจึงมีความหมายกว้างกว่าเจตนาในกฎหมายอาญา เช่น การที่เจ้าพนักงานบังคับให้คนขายผ้าซึ่งเป็นผ้าที่ถูกควบคุมตามประกาศ แต่แท้จริงแล้วประกาศนั้นได้ถูกยกเลิกแล้ว แม้ว่าเจ้าพนักงานและชื่อจะเชื่อโดยสุจริตว่ายังมีประกาศนั้นอยู่ และรับซื้อไว้โดยถูกต้อง แต่ในความเป็นจริงแล้วประกาศนั้นถูกยกเลิกไปแล้ว เจ้าพนักงานจึงไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้คนขายผ้าขายผ้า นั้น เจ้าพนักงานจึงมีความผิดฐานละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2491) พนักงานสอบสวนยึดรถยนต์ของโจทก์ซึ่งชนกับริชของกรมตำรวจไว้เพื่อประกอบการสอบสวนดำเนินคดีซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เมื่อได้กระทำไปโดยสุจริตมิได้กลั่นแกล้งให้โจทก์เสียหายไม่เป็นการทำละเมิดต่อโจทก์(คำพิพากษาฎีกาที่ 315/2512)³⁷

วิเคราะห์ตามคำพิพากษาฎีกา การกระทำโดยสุจริต โดยเข้าใจว่าตนเองมีอำนาจที่จะกระทำได้ และการกระทำนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือในกรณีที่มีผู้เสียหาย แต่ผู้กระทำได้กระทำโดยสุจริตและเปิดเผย ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจตามคำพิพากษาฎีกาที่ 315/22512 แต่การกระทำนั้นจะต้องไม่ผิดต่อกฎหมายด้วย ถ้าการกระทำนั้นตนเองไม่มีอำนาจตามกฎหมาย การกระทำนั้นถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจตามคำพิพากษาฎีกาที่ 256/2491

ส่วนความหมายของคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัตินิยามคำศัพท์ไว้ว่าหมายความว่าอย่างไร แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติความรับผิดเพื่อละเมิดโดยประมาทเลินเล่อไว้ในมาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหม

³⁷ วิชา มหาคุณ. (2523). หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษา. หน้า 26-27.

ทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งสามารถตีความได้โดยอาศัยเทียบเคียงจากถ้อยคำในกฎหมายที่มีความหมายอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4 ซึ่งบัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาท ได้แก่การทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้อย่างเพียงพอไม่” ดังนั้นความรับผิดชอบละเมิดในการกระทำโดยประมาทเดินเลื้อตามมาตรา 420 จึงหมายถึง การกระทำโดยมิใช่โดยจงใจแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบของความรับผิดชอบละเมิดโดยประมาทเดินเลื้อได้เป็นหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้³⁸

1. การกระทำโดยมิใช่จงใจ ผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล คือ ผู้กระทำมีเจตนาที่จะกระทำแต่ไม่ประสงค์ต่อผลให้เกิดความเสียหาย เช่น การที่ขับรถเร็วผู้ขับมีความประสงค์ที่จะขับรถเร็วแต่ไม่ประสงค์ที่จะชนบุคคลอื่นให้ได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย

2. เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ คือ ความระมัดระวังเท่าที่ผู้กระทำอย่างนั้นหรือมีวิชาชีพอย่างนั้นหรืออยู่ในพฤติการณ์เช่นนั้น จะพึงใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่บุคคลทั่วไปผู้กระทำการนั้นพึงจะต้องปฏิบัติ “วิสัย” หมายถึง ลักษณะภายในของผู้กระทำในแต่ละคนซึ่งย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น อายุ เพศ ความบกพร่องทางกายหรือความบกพร่องทางจิต เป็นต้น ส่วน “พฤติการณ์” หมายถึง สภาพภายนอกของผู้กระทำ เช่น สภาพรถ ความสว่าง การจราจรที่พลุกพล่าน เป็นต้น

3. ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่ เนื่องจากว่าผู้กระทำมิใช่ความระมัดระวังตามวิสัยและตามพฤติการณ์ แต่ถ้าเกิดกรณีที่ผู้กระทำไม่สามารถที่จะใช้ความระมัดระวังได้ ก็ไม่ถือว่าผู้กระทำประมาท เช่น แพทย์ต้องผ่าตัดกลางป่า เช่นนี้ ย่อมไม่สามารถใช้ความระมัดระวังเท่ากับอยู่โรงพยาบาลได้ แต่แพทย์ก็ต้องใช้ความระมัดระวังเท่าที่สามารถใช้ความระมัดระวังในป่า แม้ผู้ป่วยตายก็ไม่ถือว่าแพทย์กระทำด้วยความประมาทเดินเลื้อ

³⁸ ธนศักดิ์ วิเศษรจนา. (2551). “ความรับผิดชอบละเมิดตามมาตรา 420 : ศึกษากรณีความรับผิดชอบประมาทอย่างร้ายแรง”. หน้า 58 - 59.

การที่จะวินิจฉัยว่าบุคคลกระทำโดยประมาทหรือไม่จะต้องวินิจฉัยว่าผู้กระทำขาดความระมัดระวังตามวิสัยและตามพฤติการณ์หรือไม่ ซึ่งจะต้องสมมุติบุคคลขึ้นเปรียบเทียบ บุคคลนี้มีทุกอย่างเหมือนผู้กระทำ ไม่ว่าจะเป็น อายุ ความบกพร่องทางกายหรือทางจิตใจ หรืออาจมีความแตกต่างกันในการประกอบวิชาชีพ สภาพร่างกาย อยู่ในภาวะเดียวเช่นนั้นตามวิสัยและพฤติการณ์อย่างเดียวกับผู้กระทำ ความระมัดระวังที่ใช้ในระดับของวิญญูชน หากบุคคลที่สมมุติขึ้นอาจใช้ความระมัดระวังได้แต่ผู้กระทำไม่ใช้ความระมัดระวังก็ถือว่าผู้กระทำโดยประมาท ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในการที่จะวินิจฉัยประกอบกับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งขออธิบายดังนี้³⁹

1. อายุของบุคคล ขนาดความระมัดระวังของแต่ละช่วงอายุย่อมมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็ก หรือแม้กระทั่งผู้สูงอายุย่อมมีความสามารถในระดับที่แตกต่างกันออกไป ผู้ใหญ่กับเด็ก หรือแม้กระทั่งผู้ใหญ่ด้วยกันเองก็ตาม ดังนั้นการวัดขนาดความระมัดระวังของผู้ใหญ่ สังคมโดยปกติต่างคนก็ต้องใช้ความระมัดระวัง และความระมัดระวังนั้นต้องเป็นไปตามสมควรแก่กรณีที่วิญญูชนจะพึงใช้กับเหตุการณ์เช่นว่านั้นซึ่งอยู่ในระดับที่วิญญูชนจะพึงใช้ ส่วนความระมัดระวังของเด็กนั้น ไม่สามารถที่จะใช้ความระมัดระวังในระดับวิญญูชนได้ซึ่งใช้กับผู้ใหญ่ได้⁴⁰ เพราะธรรมชาติของเด็กย่อมมีความระมัดระวังไม่เท่ากับผู้ใหญ่ซึ่งจะหวังให้เด็กใช้ความระมัดระวังเท่าผู้ใหญ่ก็คงไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากรณีที่เด็กกระทำอะไรโดยไม่ใช้ความระมัดระวังจะไม่เป็นการกระทำโดยประมาท ซึ่งต้องพิจารณาในการกระทำของเด็กทั่ว ๆ ไปในลักษณะเดียวกันกับผู้กระทำผิด นอกจากนี้ยังจะต้องพิจารณาด้วยว่าเด็กโดยทั่วไปที่มีอายุเท่ากันผู้กระทำว่าเด็กที่มีอายุเท่าผู้กระทำที่รู้ถึงการเสี่ยงภัยและการหลีกเลี่ยงภัยได้เพียงใด⁴¹ ในกรณีเด็กกระทำละเมิดขาดความระมัดระวังนั้นยังไม่มีแนววินิจฉัยตามคำพิพากษาฎีกา มีแต่แนวคำพิพากษาในกรณีเด็กกระทำโดยประมาทในความผิดอาญา เช่น เด็กอายุ 13 ปีที่งัดก้อนหิน 10 กิโลกรัมลงสะพาน แล้วก้อนหินไปถูกศีรษะผู้อื่นถึงแก่ความตาย สิ่งที่ต้องพิจารณาว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์นี้จะมีขนาดความระมัดระวังขนาดใดตามพฤติการณ์ โดยไม่ใช้ความสามารถขนาดความระมัดระวังเท่าวิญญูชนได้ เนื่องจากจำเลยเป็นเด็ก แต่ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำโดย

³⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ที่ 10). หน้า 280.

⁴⁰ พจน์ ปุษปาคม. เล่มเดิม. หน้า 117.

⁴¹ ทศน์วรรณ สิริพรหมเจริญ. (2550). "มาตรฐานความระมัดระวังกรณีกระทำโดยประมาท". หน้า 131.

ปราศจากความระมัดระวัง และจำเลยเข้าใจความรับผิดชอบแล้ว จึงมีความผิดฐานทำให้คนตาย โดยประมาท (คำพิพากษาฎีกาที่ 497/2486)

2. ความบกพร่องทางร่างกายและทางจิตใจ มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น ร่างกายพิการ ความระมัดระวังของบุคคลในวิสัยที่จะเป็นคนพิการนั้นย่อมมีความแตกต่างกับคนที่ มีร่างกายปกติ โดยต้องพิจารณาจากความระมัดระวังของคนพิการทั่ว ๆ ไปในลักษณะอย่าง เดียวกันกับผู้กระทำมาพิจารณา คือ คนพิการโดยทั่ว ๆ ไปจะปฏิบัติอย่างไรในกรณีเดียวกัน ถึงแม้ว่าคนพิการจะไม่สามารถที่จะใช้ความระมัดระวังเท่าบุคคลธรรมดา แต่คนพิการก็สามารถที่จะ กระทำการโดยประมาทได้โดยพิจารณาจากความระมัดระวังของคนพิการโดยทั่วไปจะไม่กระทำ การนั้น ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ตนก็ยังขึ้นกระทำและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เช่นนี้ แล้วคนพิการจะอ้างว่าเป็นเพราะตนเองมีร่างกายที่พิการจึงไม่สามารถใช้ความระมัดระวังให้ดีกว่า นั้นย่อมไม่ได้ เพราะคนพิการเข้ากระทำการที่บุคคลอื่นที่มีอยู่ในวิสัยและอยู่ในภาวะเช่นเดียวกับ ตนไม่ควรกระทำ ส่วนความบกพร่องทางจิตใจนั้น ได้แก่ ผู้มีสมองไม่เจริญเติบโตตามวัย และ บุคคลที่สมองเสื่อมลงตามวัย หรือบุคคลที่วิตลจิต โรคจิต จิตฟั่นเฟือง เช่นนี้ถือว่าเป็นบุคคลผู้มีความบกพร่องทางจิตใจ แต่บุคคลผู้ไม่มีความรู้สึกผิดชอบเพราะเหตุอย่างอื่น เช่น ความโกรธ ความหลง ความใคร่ ความตื่นเต้น ความตกใจ ความกลัว หรือความไม่ปกติทางด้านอารมณ์ ความโหดเหี้ยมบาปบุญญา เหล่านี้ไม่ถือว่าเป็นความบกพร่องทางจิตใจ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคล นั้นจะเป็นคนวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองโดยไม่มี การพิจารณาว่าได้ กระทำโดยเจตนาหรือไม่ พิจารณาแต่เพียงว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งได้รับอิทธิมาจากทฤษฎี รับภัย

3. อาชีพและหน้าที่การงาน สำหรับผู้ที่ประกอบวิชาชีพนั้นจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวัง มากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ เป็นพิเศษ เช่น แพทย์ เภสัชกร วิศวกร นักกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถที่จะใช้ขนาดความระมัดระวัง เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จะอ้างว่าตนใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกันกับวิญญูชนไม่ได้ แต่ ความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้มีหน้าที่นั้นต้องสูงกว่าบุคคลธรรมดา ความ ระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้มีหน้าที่นั้นที่จะนำมาวัดความระมัดระวังก็ต้องใช้ความ ระมัดระวังอันเป็นวิสัยของผู้มีวิชาชีพนั้น ๆ ที่ใช้ตามปกติ ซึ่งถ้ากระทำไปตามวิธีการหรือปฏิบัติ

ตามผู้มีวิชาชีพจะพึงกระทำ ก็ไม่ถือว่ากระทำโดยประมาท เช่น จำเลยประกอบธุรกิจธนาคารย่อมมีความชำนาญในการตรวจสอบลายมือชื่อในเช็คว่าเป็นลายมือชื่อของผู้สั่งจ่าย ยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา แต่ในกรณีที่ผู้กระทำไม่ได้ประกอบวิชาชีพนั้นจริง ๆ แต่แสดงตนให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีวิชาชีพและดำเนินการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ผู้นั้นก็ต้องใช้ความระมัดระวังในระดับเดียวกับผู้ประกอบวิชาชีพนั้นด้วย เช่น จำเลยไม่ได้ประกอบวิชาชีพแพทย์ แต่แสดงให้บุคคลภายนอกเชื่อว่าตนเองเป็นแพทย์ จำเลยต้องใช้ความรู้และขนาดความระมัดระวังเช่นเดียวกับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์จริง ๆ จะอ้างว่าตนเองไม่ใช่แพทย์ ได้ใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกับวิญญูชนไม่ได้ (2593/2521)

2) กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย

การกระทำที่จะเป็นความผิดได้นั้นต้องเป็นการ “กระทำต่อผู้อื่น” ซึ่งถ้าเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำต่อตนเองแล้ว ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากมนุษย์ทุกคนย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินของตน ซึ่งสามารถกระทำอย่างไรก็ได้กับตัวเอง แต่ถ้าในกรณีกระทำต่อทรัพย์สินของตนเอง ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ก็เป็นการกระทำต่อผู้อื่นได้ การกระทำต่อผู้อื่นนั้นจะเป็นการกระทำต่อบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องเจาะจงตัวแน่นอนว่าเป็นใคร เช่น กล่าวคำหมิ่นประมาทต่อนายคำหรือบริษัทคำจำกัด เป็นต้น⁴²

คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” นั้น ได้มีนักกฎหมายหลายท่านอธิบายว่า หมายถึง การล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่นโดยไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้หรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้ ซึ่งในส่วนนี้ ท่านศาสตราจารย์ ดร. จี๊ด เศรษฐบุตร ท่านอธิบายว่า “การที่จะถือว่าผิดกฎหมายนั้น ไม่จำเป็นต้องขัดขึ้นต่อกฎหมายตามลายลักษณ์อักษรซึ่งกล่าวไว้ชัดเจน อาจจะขัดขึ้นต่อกฎหมายที่เป็นจารีตประเพณีก็ได้” ซึ่งเป็นการอธิบายอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดว่าการทำโดยผิดกฎหมายนั้นคือการกระทำที่มีลักษณะอาการอย่างไร และมีเงื่อนไขอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามนักนิติศาสตร์ทุกท่านมีความเห็นตรงกันว่า การกระทำที่ผิดกฎหมายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเท่านั้น การกระทำใดก็ตามแม้ไม่ได้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้ชัดแจ้ง แต่เป็นการกระทำที่ขัดต่อจารีตประเพณีหรือเป็นการล่วงล้ำสิทธิโดยผิดหน้าที่ที่ต้องเคารพ

⁴² วาริ นาสกุล ก. เล่มเดิม. หน้า 47.

ต่อสิทธินั้น โดยไม่มีสิทธิหรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้แล้วก็คือเป็นการทำโดยผิดกฎหมายแล้ว⁴³

กล่าวโดยสรุป การกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายมีดังนี้

1. การกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าเป็นความผิด
2. เป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจ หรือไม่มีกฎหมายสนับสนุนให้ทำได้
3. การกระทำซึ่งผู้กระทำให้มีสิทธิที่จะกระทำ แต่ใช้สิทธิในทางที่ไม่ชอบ

แท้จริงแล้วคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 มีความหมายว่า “มิชอบด้วยกฎหมาย” ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 421 ตามฉบับร่างภาษาอังกฤษของมาตรา 420 นี้ใช้คำว่า “unlawful” ซึ่งตรงกับคำว่า “มิชอบด้วยกฎหมาย” ตามมาตรา 421 เพราะฉะนั้นถ้าได้กระทำโดยไม่มีสิทธิ หรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้ ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย⁴⁴ การใช้สิทธินั้นต้องเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคน ต้องกระทำโดยสุจริต” อันเป็นหลักทั่วไปว่า บุคคลจะต้องใช้สิทธิโดยสุจริต ถ้าความเสียหายเกิดจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ก็อาจต้องรับผิดชอบละเมิดได้ ดังที่มาตรา 421 บัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” มาตรา 421 จึงเป็นข้อยกเว้นหรือเป็นบทขยายขอคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ในมาตรา 420 อีกชั้นหนึ่ง การใช้สิทธิซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น คือ การใช้สิทธิโดยแกล้งหรือโดยไม่สุจริต ผู้กระทำให้มีสิทธิที่จะกระทำได้ตามกฎหมาย แต่การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การที่จะพิจารณาเป็นการใช้สิทธิโดยแกล้งหรือไม่ ต้องดูว่าเป็นการใช้สิทธิที่เกินหรือไม่ ถ้าไม่เกินสิทธิ แล้วได้ใช้สิทธิเพื่อเป็นการแกล้งหรือไม่ เช่น การปลูกสร้างสะพานแม่เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ถ้าการก่อสร้างจำเลยยอมเล็งเห็นผลได้ว่า จะทำให้เจ้าของที่ใกล้เคียงเดือดร้อน ก็ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกา 2296/2541) หรือเปิดเพลงเสียงดัง

⁴³เพชรน้อย สรรคนรานุรักษ์. (2533). “ความมิชอบด้วยกฎหมายในละเมิด : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ”. หน้า 72.

⁴⁴ไพจิตร บุญญพันธ์ ช. เล่มเดิม. หน้า 16.

รบกวนบุคคลอื่นก็เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แม้ว่าตนเองจะมีสิทธิที่จะกระทำได้ แต่การใช้สิทธินั้นต้องไม่รบกวนสิทธิของบุคคลอื่นด้วย

3) ก่อให้เกิดความเสียหาย

การกระทำโดยผิดกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่อาจมีความผิดฐานละเมิดได้ การละเมิดจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการกระทำโดยผิดกฎหมายแล้วมีผู้ได้รับความเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ความเสียหายนั้นย่อม หมายถึง ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 423 นอกจากนี้ในมาตรา 446 ยังรวมถึงความเสียหายอย่างอื่นอันไม่ใช่ตัวเงินอีกด้วย ลักษณะของความเสียหายต้องมีลักษณะดังนี้

1. ความเสียหายนั้นต้องแน่นอน

ความเสียหายนั้นต้องแน่นอนพอที่จะเป็นมูลให้เกิดการชดเชยทดแทนกันได้ ไม่ใช่เป็นความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดหรือน่าจะเกิด การเรียกร้องค่าเสียหายนั้นผู้ถูกละเมิดต้องได้รับความเสียหายแล้ว เป็นความเสียหายที่ชัดเจน ซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดนั้น และค่าเสียหายนั้นต้องไม่ไกลเกินกว่าเหตุ ค่าเสียหายนั้นอาจเป็นตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงินก็ได้ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นใด ซึ่งในบางกรณีอาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง ค่าขาดประโยชน์เพราะไม่ได้ประกอบกิจการหรือจากทรัพย์สิน เป็นต้น และในบางกรณีก็เป็นค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินซึ่งเป็นความเสียหายเกิดจากจิตใจ เช่น ความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวด⁴⁵

2. ต้องเป็นความเสียหายตามกฎหมาย

ต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายรับรอง หากความเสียหายนั้นกฎหมายไม่ได้รับรอง การการกระทำนั้นก็ไม่เป็นละเมิด และผู้เสียหายก็จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายนั้นไม่ได้

⁴⁵ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง*.

3. ต้องเป็นความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น

สิทธิที่ถูกกระทบนี้ ได้แก่ ประโยชน์ของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ โดยผู้อื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ กล่าวคือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครอง และยังรวมถึง สิทธิสัมพันธ์ อันได้แก่ บุคคลสิทธิตามสัญญาต่าง ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามการที่คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามสัญญาเป็นกรณีผิดสัญญา ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาและเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายไม่เป็นการทำละเมิด เว้นเสียแต่ว่า การกระทำนั้นเป็นผิดสัญญาและละเมิดอยู่ในตัว เช่น จำเลยฟ้องโจทก์สร้างตึกแถว โจทก์ส่งมอบล่าช้า แต่จำเลยรับมอบโดยไม่สงวนสิทธิปรับตามสัญญา จำเลยบังคับเรียกเบี้ยปรับไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 381 วรรคท้าย โจทก์โอนสิทธิการเช่าตึกแก่จำเลย แต่โจทก์ใส่กุญแจประตูตึกแถวเสีย จำเลยเข้าครอบครองไม่ได้ ไม่เป็นละเมิด ตามสัญญาสิทธิที่จำเลยได้จากสัญญาคือสิทธิการเช่าตึกเท่านั้น จะเห็นได้ว่าคดีนี้สิทธิตามสัญญาของจำเลยไม่ใช่ สิทธิเด็ดขาด การผิดสัญญาจึงไม่เสียหายต่อสิทธิเด็ดขาดไปด้วยในตัวอันจะทำให้เป็นทั้งผิดสัญญาและละเมิดทั้งสองอย่าง (คำพิพากษาฎีกาที่ 246/2522) แต่เมื่อเทียบกับอีกกรณีหนึ่งคือ จำเลยเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างตึกแถวในที่ดินของ บ. เมื่อสร้างเสร็จตึกแถวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ บ. จำเลยมีสิทธิเก็บเงินช่วยค่าก่อสร้างจากผู้เช่าโจทก์ทำสัญญาตกลงจะเช่าตึกแถวกับจำเลย ต้องช่วยค่าก่อสร้าง 105,000 บาท โจทก์ชำระให้จำเลยแล้ว 100,000 บาท ยังค้างอยู่ 5,000 บาท เมื่อโจทก์เช่าอยู่ได้ราว 2 ปี แล้วจำเลยได้นำโจทก์ไปพบกับตัวแทนของ บ. เพื่อทำสัญญาเช่าแต่ไม่เป็นที่ตกลงกัน โจทก์จึงไม่ได้ทำสัญญาเช่าเป็นเรื่องของโจทก์ที่ไม่ยอมทำสัญญาเช่าเอง โจทก์มิได้ชำระเงินช่วยค่าก่อสร้างอีก 5,000 บาท ให้จำเลยตามข้อสัญญาโดยไม่มีเหตุที่จะอ้างถือได้ว่าโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญากับจำเลย โจทก์จึงไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยจัดการให้โจทก์ได้ทำสัญญาเช่ากับเจ้าของที่ดินหรือเรียกเงินที่ชำระแล้วคืนกับให้ใช้ค่าเสียหายแต่จำเลยก็มีสิทธิเพียงเก็บเงินช่วยค่าก่อสร้างจากผู้เช่าเท่านั้น ไม่มีสิทธิในตึกแถวแต่อย่างใดสัญญาที่โจทก์ทำกับจำเลยก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับเงินช่วยค่าก่อสร้างกับเรื่องจำเลยจะนำโจทก์ไปทำสัญญาเช่ากับเจ้าของที่ดินในเมื่อชำระเงินช่วยค่าก่อสร้างครบแล้ว มิได้ให้สิทธิแก่จำเลยในตึกแถวเลยจำเลยจึงไม่มีสิทธิขับไล่โจทก์ออกจากตึกแถวและเรียกค่าเสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 468/2518)

มีข้อนำสังเกตว่ากรณีดังกล่าวเป็นสัญญาเช่า ซึ่งเท่ากับว่าโจทก์มีสิทธิได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า เมื่อจำเลยขัดขวางการได้ประโยชน์คือ การตัดท่อน้ำประปา จึงเท่ากับเป็นการทำละเมิดต่อสิทธิการเช่าของโจทก์นั่นเอง ไม่ต่างกับการที่ลื้อคฤงญแสบ้านเช่าไม่ให้ผู้เช่าไปใช้ประโยชน์ในบ้านได้⁴⁶

4) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำ สิ่งที่ต้องพิจารณาลำดับถัดไปคือ ความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ โดยผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายหากว่าความเสียหายนั้นเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของผู้ทำละเมิด คือ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจะต้องพิจารณาว่า ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ผลอันเกิดจากการกระทำของจำเลย ถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้น⁴⁷ และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ไม่ได้บัญญัติถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำให้เกิดความเสียหายในการกระทำละเมิดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งด้วยทฤษฎีแต่เพียงคำว่า “จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” แต่การที่จะให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณา โดยการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำ นักกฎหมายพยายามที่จะค้นหาข้อยุติโดยนำแนวความคิดหรือทฤษฎีมากมายมาใช้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้ได้เพียงทฤษฎีเดียวได้เป็นเด็ดขาด ดังนั้นในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิดของประเทศไทยจึงต้องทำการศึกษาจากตำรากฎหมายและคำพิพากษากฎีกาต่าง ๆ ซึ่งนักกฎหมายไทยได้แบ่งแยกทฤษฎีในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ⁴⁸

1. ทฤษฎีเงื่อนไข (Causa sine qua non)

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (adequacy theory)

ทั้งสองทฤษฎีมีผลในการใช้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะขออธิบายดังต่อไปนี้

⁴⁶ สุขุม สุนนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 30-31.

⁴⁷ ศักดิ์ สนองชาติ. (2532). คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (พิมพ์ที่ 3). หน้า 44.

⁴⁸ ชัยภัทร นิสามณีนวต. (2550). “ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด”. หน้า 6.

1. ทฤษฎีเงื่อนไข (Causa sine qua non)

ทฤษฎีเงื่อนไข หรือทฤษฎีผลโดยตรง หรือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ การที่จะวินิจฉัยว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่นั้น สามารถพิจารณาได้ว่าหากไม่มีการกระทำดังที่ถูกล่ามผลก็จะไม่เกิด และผลที่เกิดจากการกระทำนั้นก็สามารถมีหลายสาเหตุด้วยกัน ถ้าผลของการกระทำนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งของการกระทำในหลายๆ เหตุการณ์แล้ว ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้นโดยไม่คำนึงถึงว่าจะมีสาเหตุอื่นที่มีส่วนในการให้เกิดผลนั้นหรือไม่ เพราะหากไม่มีเหตุหลายๆ ประการเหล่านั้นรวมเข้าด้วยกันแล้ว ผลเสียหายย่อมจะไม่เกิดขึ้นเช่นนั้น ตัวอย่างเช่น ต่างคนต่างเอาไม้แทงโดยไม่ได้ร่วมกันไม่ใช่ตัวการร่วมกัน เขาเสียเลือดมากถึงแก่ความตาย ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่เอาไม้ไปแทงเขา เขาก็อาจไม่ถึงตาย แต่ต่างก็เอาไม้แทงกันเลือดออกมากถึงแก่ความตายก็ต้องถือว่าแต่ละคนมีส่วนที่ทำให้ แม้จะไม่ได้ร่วมกันก็ตามก็ต้องรับผิดชอบในผลคือความตาย⁴⁹

ทฤษฎีเงื่อนไข (Causa sine qua non) สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1.1) ผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำของผู้ทำละเมิด

ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบโดยตรงในการกระทำของตนเอง โดยมีการตั้งคำถามว่า ถ้าไม่มีการกระทำผลจะเกิดขึ้นหรือไม่ ผลเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าคำตอบ คือ หากไม่มีการกระทำละเมิดแล้ว ผลเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับก็จะไม่เกิดขึ้นเช่นกัน ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้ามีการกระทำนั้นเกิดขึ้นแล้ว และมีผลเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำแล้ว เช่นนี้ย่อมเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด แต่ถ้าไม่มีการกระทำนั้นความเสียหายก็ยังคงเกิดอยู่ดี เช่นนี้ถือว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงของการกระทำละเมิด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานกระทำโดยละเมิด เพราะถึงอย่างไรเสียผลก็ยังคงเกิดอยู่ดี⁵⁰

1.2) ผลอันหนึ่งอาจเกิดจากการเหตุหลายเหตุ

⁴⁹ เฟ็ง เฟ็งนิติ. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. หน้า 154-155.

⁵⁰ พจน์ ปุ๋ยปากม. เล่มเดิม. หน้า 208.

การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายอาจเกิดจากสาเหตุหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งเหตุทุกเหตุเหล่านั้นรวมกันก่อให้เกิดความเสียหาย (ผล) ถ้าความเสียหายนั้นมีส่วนหนึ่งที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลยแล้ว จำเลยก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะมีเหตุอื่นรวมอยู่ด้วย หรือแม้กระทั่งความเสียหายเกิดจากตัวผู้เสียหายอยู่ด้วย หรือผู้อื่นกระทำด้วย แม้ว่าจะไม่ได้ร่วมกันกระทำก็ตาม เพราะว่าถ้าไม่มีการกระทำของผู้ใดผู้หนึ่งแล้ว ความเสียหายนั้นก็จะไม่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใช้ทฤษฎีเงื่อนไข ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนไม่ว่าการกระทำนั้นจะเล็กน้อยเพียงใด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นโดยไม่จำกัด ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเล็กน้อยเพียงใด ถ้าหากว่าผลของความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่ยุติธรรมต่อผู้กระทำละเมิดเพราะการกระทำโดยละเมิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาท แต่ในบางกรณีผลที่เกิดจากการกระทำละเมิดอาจจะมากกว่าผู้กระทำละเมิดคาดหมายก็ได้ ซึ่งในกรณีที่การกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดนั้นมีเหตุหลายเหตุมารวมกัน และผลของความเสียหายนั้นส่วนหนึ่งก็มาจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็ต้องรับผิดชอบโดยไม่มีคำจำกัดถึงเหตุอื่นเลย โดยถือว่าเหตุทุกเหตุมีน้ำหนักเท่ากันในการก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำละเมิด แต่ทฤษฎีเงื่อนไขส่งผลดีต่อผู้เสียหายที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับการชดเชยความเสียหายได้เต็มจำนวน จึงก่อให้เกิดแนวความคิดขึ้นมาอีกแนวความคิดหนึ่งเพื่อแก้ไขทฤษฎีเงื่อนไข คือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ซึ่งจะขออธิบายในลำดับถัดไป

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (adequacy theory)

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม หรือทฤษฎีผลธรรมดา ผู้กระทำละเมิดจะรับผิดชอบในการกระทำของตนก็ต่อเมื่อการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ หมายความว่า ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิด ความเสียหายที่เป็นผลจากการกระทำนั้นต้องเป็นผลความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติหรือไม่ ถ้าหากว่าตามปกติแล้วความเสียหายย่อมเกิดขึ้นได้จากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ถือว่าความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดซึ่งผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ เช่น ก. ใช้มีด

แทงไปที่หน้าอกของ ข. เป็นเหตุให้ ข. ถึงแก่ความตาย เหตุแห่งความตายของ ข. นั้นเป็นผล
 ธรรมดาจากการกระทำละเมิดของ ก. เช่นนี้ ก. จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน แต่ถ้า
 พิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้เป็นผลตามปกติที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำ
 ละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ก. ไข่มือกบไปที่หัวของ ข.
 เบา ๆ เพียง 1 ที่ แล้วต่อมา ข. ถึงความตาย เช่นนี้ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน
 เพราะการกระทำของ ก. ไม่ใช่ผลธรรมดาในการตายของ ข. ในการอธิบายหลักทฤษฎีมูลเหตุ
 เหมาะสมจะขอแยกอธิบายดังนี้

2.1) ผลธรรมดาที่ตามปกติแล้วอาจเกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด

ในการพิจารณาว่าผลธรรมดาที่ตามปกติแล้วเกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดหรือไม่
 นั้น ต้องพิจารณาตามความรู้ความชำนาญของมนุษย์ ว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของผู้กระทำ
 หรือไม่ หมายความว่า การที่จะพิจารณาว่าเป็นผลธรรมดาหรือไม่นั้นต้องนำเอาความรู้สึคนึกคิด
 ของบุคคลทั่วไปมาเปรียบเทียบโดยการสมมุติบุคคลขึ้นมาซึ่งอยู่ในสถานะเดียวกันกับผู้กระทำ
 ละเมิด และตั้งคำถามว่าตามพฤติการณ์เช่นนั้น บุคคลในฐานะเช่นผู้กระทำควรทราบถึงความ
 เสียหายหรือไม่ ถ้าหากว่าความเสียหายนั้นผู้กระทำละเมิดควรที่จะทราบถึงความเสียหายนั้น
 ความเสียหายนั้นถือเป็นผลธรรมดาที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด แต่ถ้าหากว่าบุคคลใน
 ในฐานะเช่นผู้กระทำไม่อาจทราบหรือคาดหมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นได้แล้ว ความเสียหายที่
 เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ผลธรรมดาที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบต่อ
 ความเสียหายที่เกิดขึ้น ผลธรรมดาที่ตามปกติเกิดขึ้นได้จากการกระทำของผู้ละเมิดมีบัญญัติไว้ใน
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 ซึ่งบัญญัติว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่
 เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหน้าที่เรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์
 พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือ ควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อน
 แล้ว” หมายความว่า บทบัญญัติมาตรา 222 นำมาใช้ในกรณีละเมิดไม่ได้ เพราะว่าการเกิดการ
 ละเมิดนั้นยังไม่มีหนี้ผูกพันระหว่างผู้กระทำกับผู้เสียหาย แม้การกระทำละเมิดจะก่อให้เกิดมูลหนี้
 อย่างหนึ่งก็ตาม แต่จะนำมาตรา 222 มาใช้ในมูลหนี้ละเมิดได้ ต่อเมื่อการกระทำละเมิดของผู้
 ละเมิดก่อให้เกิดหนี้อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย และทราบจำนวนค่าเสียหายนั้น

แล้ว จึงมีมูลหนี้ที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชำระ ถ้าไม่ชำระหนี้ก็ต้องรับผิดชอบในผลปกติที่ย่อมจะเกิดขึ้นได้จากการไม่ชำระหนี้ นั้น และถ้าเกิดพฤติการณ์พิเศษผู้กระทำละเมิดสามารถคาดเห็นได้ว่า จะเกิดผลเช่นนั้น ผู้กระทำละเมิดก็ต้องรับผิดชอบในพฤติการณ์พิเศษนั้นด้วยตามมาตรา 222

2.2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุหลายเหตุ

แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเกิดจากเหตุหลายเหตุจะก่อให้เกิดความเสียหายอันใด อันหนึ่งขึ้นก็ตาม แต่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นเหตุที่ตามธรรมดา ย่อมทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้เท่านั้น กล่าวคือ จะต้องนำเหตุกับผลมาพิจารณาควบคู่กันไปว่า ความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาที่เหมาะสมหรือไม่ที่เป็นเหตุที่เป็นผลของกันและกัน ถ้าความเสียหายไม่ใช่เหตุธรรมดาผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดฐานละเมิด

แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผล

เนื่องจากกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติว่าจะต้องเกิดผลอย่างไรที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบ ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติแต่เพียงว่า “ทำต่อบุคคลอื่น” เท่านั้น ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษาจากคำพิพากษาฎีกาดังนี้ เช่น เซ็กที่มีผู้ปลอมลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย แล้วเอาไปขึ้นเงินจากธนาคารไปนั้น แม้ธนาคารจะจ่ายเงินไปโดยมิได้ประมาณเงินแล้ว ธนาคารก็ยังคงรับผิดชอบตามจำนวนเงินที่จ่ายให้ไปนั้น (คำพิพากษาฎีกา 131/2496) หรือในกรณีที่นาย ก. ต้องการที่จะแบ่งแยกที่ดินเพื่อนำที่ดินไปขายใช้หนี้จำนอง จึงได้นำเจ้าพนักงานรังวัดแบ่งแยกที่ดิน ในครั้งแรกนั้นนาย ข. ได้คัดค้านเพื่อที่จะขอให้รอสอบเขตที่ดินใหม่ แต่นาย ข. ก็ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เลย และเมื่อจะดำเนินรังวัดใหม่อีกครั้งหนึ่ง นาย ข. ก็คัดค้านอีก จากกรณีดังกล่าวศาลวินิจฉัยว่า สำหรับค่าเสียหายในการรังวัดนั้นศาลฎีกาเห็นว่านาย ข. ควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายการรังวัดครั้งหลังเป็นเงิน 110 บาทเท่านั้น ส่วนเรื่องดอกเบี้ยจำนองเห็นว่านาย ก. ละเลยไม่บอกกล่าวให้จำเลยรู้ถึงความเสียหายอันผิดปกติซึ่งจำเลยไม่อาจจะรู้ได้เช่นนี้นับเป็นความผิดของ นาย ก. ประกอบอยู่ด้วยตามมาตรา 442, 223 ศาลฎีกาจึงกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เป็นเงิน 2,000 บาท พิพากษาแก้ว่าให้นาย ข. ใช้ค่าเสียหายทั้งสิ้นเพียง 2,110 บาท (คำพิพากษาฎีกาที่ 702/2499)

วิเคราะห์จากคำพิพากษาฎีกาศาลจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผล โดยมีการใช้หลักทฤษฎีเงื่อนไข คือ ความเสียหายที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบนั้นต้องเป็นผลโดยตรง

จากการกระทำละเมิด และความเสียหายนั้นต้องไม่ไกลเกินกว่าเหตุ ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหาย ต้องเสียไปเพราะ ละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหาย อันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย”

จะเห็นได้ว่ามาตรา 438 ได้ให้อำนาจศาลที่จะวินิจฉัยขอบเขตแห่งความรับผิดชอบในคดี ละเมิดโดยให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าสมควรที่จะให้ผู้ทำละเมิดรับผิดชอบเพียงใดโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายความว่า หากเกิดการละเมิดขึ้นและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น มีมาก ศาลสามารถที่จะกำหนดลดจำนวนค่าเสียหายที่ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ลงได้ตามที่ศาลเห็น ควร ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่มีขอบเขตจำกัดก็ได้ ส่วนในกรณีมีเหตุแทรกซ้อนในความเสียหาย ความเสียหายที่เกิดขึ้นบางอย่างได้ขาดตอนไปแล้ว แต่มีเหตุอย่างอื่นได้แทรกแซงขึ้นมา เช่น โจทก์ฟ้องในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของบริษัท ย. โจทก์รับจ้างขนส่งยางรถยนต์ของบริษัท ย. โดยมอบหมายให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.รับขนส่งให้อีก ทอดหนึ่ง ฉ.ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางการที่จ้างของจำเลยโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนกับ รถยนต์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.ที่บรรทุกยางรถยนต์ดังกล่าวแล้วเล่นสวนทางมา ทำให้ยางรถยนต์ที่ บรรทุกมาตกลงไปจากรถ แล้วถูกคนร้ายลักไป โจทก์ได้ชำระราคาของยางรถยนต์ที่สูญหายให้แก่ บริษัท ย. ไปแล้ว ดังนี้เห็นได้ว่า การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไป เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ. คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชน ก็คงไม่ถูกคนร้าย ลักในที่เกิดเหตุการสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบ ใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ในผลแห่งละเมิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ชนรถบรรทุกยางรถยนต์ (คำพิพากษาฎีกาที่1898/2518)

วิเคราะห์จากแนวคำพิพากษาฎีกา เมื่อมีเหตุแทรกซ้อนทำให้เกิดความเสียหาย ในกรณี ที่การกระทำขาดตอนไปแล้ว หากวิญญูชนสามารถคาดหมายได้ว่าจะเกิดเหตุแทรกซ้อนขึ้นได้ ผู้กระทำก็ต้องรับในผลที่แทรกซ้อนนั้น ถ้าหากว่าวิญญูชนไม่สามารถคาดหมายได้ว่าจะเกิดเหตุ แทรกซ้อนนั้นขึ้น ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่แทรกซ้อนนั้น

แต่ถ้าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง ถ้าผลของความเสียหายนั้นมาจากกระทำของผู้กระทำละเมิด แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นในบั้นปลายนั้น เกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเองเมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวผู้เสียหายเองหรือไม่ สามารถศึกษาได้จากคำพิพากษาฎีกาได้ เช่น จำเลยขับรถด้วยความประมาทแซงรถขึ้นหน้ารถคันอื่นเป็นเหตุให้รถพลิกคว่ำ นายทองจึงกระโดดลงไปรถจึงทับ ศาลฎีกาเห็นว่าการที่นายทองโดดลงไปก็เพื่อจะหลีกเลี่ยงอันตรายอันจะเกิดขึ้นเฉพาหน้า ในที่สุดนายทองต้องตายด้วยเหตุที่จำเลยขับรถโดยประมาทนั้น ความตายจึงเป็นผลใกล้ชิดกับเหตุแห่งการขับรถโดยประมาทของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 252 (คำพิพากษาฎีกาที่ 500/2498) แต่อีกในกรณีหนึ่งจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น การที่จำเลยรื้อห้องแถวทำให้สามมิโจทก์เสียใจไปกระโดดน้ำตาย การที่โจทก์ต้องเสียค่าทำศพสามมิและไม่ได้ขายสินค้านั้น ความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำของจำเลย ฉะนั้นจะเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1358-1369/2526)

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้น จากการกระทำหรือฉ้อฉลของการกระทำของผู้เสียหายเอง สามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง ถ้าหากผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการกระทำละเมิดของจำเลย จำเลยจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น
2. ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความสมัครใจของผู้เสียหายเอง หรือผู้เสียหายมีความประมาทเลินเล่อไม่อาจคาดหมายได้ ในกรณีนี้ถือผลของความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำของจำเลย แต่เกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง

ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ในบางครั้งความเสียหายนั้นส่วนหนึ่งอาจมาจากผู้เสียหายเองมีส่วนในการกระทำผิดอยู่ด้วย การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วยบัญญัติไว้ในมาตรา 442 “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายประกอบด้วยไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 223 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” กฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรา 223 มาใช้โดยอนุโลมเป็นบทบัญญัติในเรื่องนี้มาตรา 223 บัญญัติว่า “ถ้าผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนี้สินอันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมา

น้อยเพียงใด ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร

วิธีเดียวกันนี้ ท่านให้ใช้แม้ทั้งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลยไม่เตือน ลูกหนี้ให้รู้สึกถึงอันตรายแห่งการเสียหาย อันเป็นอย่างร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่ อาจจะรู้ได้ หรือเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 220 นั้นท่านให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

ตัวอย่างในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดน้อยกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น ในกรณีที่พนักงานของกรมทางหลวงทำการซ่อมถนนโดยนำรถเกี่ยววางจอดไว้ในทางเวลากลางคืน โดยไม่ติดไฟไว้เป็นสัญญาณแต่อย่างไร ถือว่าพนักงานของกรมทางหลวงมีความประมาทเลินเล่อ ถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477 มาตรา 23 แต่ในส่วนของผู้ตายก็มีความประมาทเลินเล่อเช่นเดียวกันถือว่าความเสียหายนั้นส่วนหนึ่งมาจากผู้ตายด้วย การพิจารณาว่าฝ่ายไหนมีความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใดนั้นไม่ได้พิจารณาจากความเสียหายว่าฝ่ายไหนเสียหายมากกว่ากัน แต่พิจารณาถึงพฤติการณ์ด้วยว่าฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1666/2514) ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนก่อความเสียหายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น ในกรณีรถชนกันเมื่อทั้งสองฝ่ายต่างขับรถมาด้วยความประมาทเลินเล่อ และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ต่างฝ่ายต่างก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายต่อกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 505/2519)

วิเคราะห์จากคำพิพากษาฎีกา ศาลจะวินิจฉัยถึงความเสียหายว่าผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดผลเสียหายอยู่บ้างหรือไม่ โดยศาลจะพิจารณาถึงความผิดของทั้งฝ่ายผู้กระทำละเมิดและฝ่ายผู้เสียหาย ทั้งสองฝ่ายจะต้องรับผิดชอบเท่าที่ฝ่ายของตนเองในส่วนของการกระทำของตนเอง ถ้าความเสียหายนั้นผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดอยู่บ้าง กฎหมายจะกำหนดให้นำมาตรา 223 ว่าด้วยการไม่ชำระหนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามมาตรา 442 ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายมากน้อยเพียงใดนั้นเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตามพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายใดเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไรและกำหนดค่าเสียหายนั่นเอง

3.1.1.2 หลักความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์นั้น ต่างกับความรับผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติยกเว้นความรับผิดไว้ เช่น บุคคลผู้วิกลจริต หรือเด็กที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี หรือเด็กที่มีอายุเกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วการกระทำของบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายบัญญัติยกเว้นความรับผิด เพราะกฎหมายอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด ในกรณีที่เด็กกระทำความผิดนั้น กฎหมายถือว่ายังเป็นผู้ที่ยังไม่มีความสามารถในการกระทำความชั่ว เพราะฉะนั้นการที่จะลงโทษบุคคลเหล่านี้จะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ เลย ซึ่งมีความต่างกับกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดมุ่งที่จะให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในผลที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ใช่เป็นการลงโทษในการกระทำความผิดเพื่อที่จะให้รับโทษ เพราะฉะนั้นไม่ว่าผู้ใดกระทำละเมิดจะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ไม่เว้นแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เยาว์ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นนี้ย่อมต้องรับผิดร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้เยาว์กระทำละเมิดก็ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในผลของความเสียหายนั้นเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา โดยไม่มีการคำนึงว่าจะเป็นผู้เยาว์หรือไม่ แม้ว่ากฎหมายจะถือว่าผู้เยาว์เป็นผู้ไม่มีความสามารถโดยบริบูรณ์ เพราะกฎหมายถือว่าผู้เยาว์ที่ยังอ่อนสติปัญญาและร่างกาย เป็นผู้ที่ขาดประสบการณ์ เพราะฉะนั้นแล้วกฎหมายจึงคุ้มครองผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากกฎหมายปล่อยให้ผู้เยาว์มีความสามารถในสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เยาว์เป็นอย่างมาก เพราะผู้เยาว์อาจจะถูกเอารัดเอาเปรียบได้ แต่ในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดนั้นเป็นกรณีที่ผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ถ้ากฎหมายยกเว้นความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้น ก็เท่ากับกฎหมายให้ผู้เสียหายรับบาปเคราะห์ในผลของความเสียหาย โดยผู้เสียหายไม่มีส่วนร่วมในการกระทำให้เกิดความเสียหายนั้นก็จะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เยาว์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะต้องรับผิดในความเสียหายทุกกรณีหรือไม่ และถ้าเป็นกรณีที่เด็กไร้เดียงสาผู้ไม่รู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีกระทำให้เกิดความเสียหายจะ

เป็นความรับผิดชอบละเมิดหรือไม่ จากปัญหาที่ว่าผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้นจะเป็นตัวการ “ผู้กระทำละเมิด” ได้หรือไม่ นั่นได้มีนักกฎหมายให้ความเห็นไว้ดังนี้

ท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ กล่าวไว้⁵¹ ที่ว่าผู้เยาว์หรือบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบที่คนทำละเมิดนั้น ไม่ได้หมายความว่า ถ้าผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตทำความเสียหายขึ้นแล้ว จะต้องรับผิดชอบฐานละเมิดทุกกรณีไป แต่จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดทั่วไป เป็นต้นว่าตามมาตรา 420 นั้นเอง กรณีที่ผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตทำความเสียหายแต่ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ย่อมไม่เป็นละเมิด มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นว่า ผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตมีความรับผิดชอบละเมิดหนักยิ่งกว่าบุคคลธรรมดาไป แต่จะอ้างว่าผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตไม่มีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ไม่ได้ แต่ถ้าเด็กไร้เดียงสาไม่รู้สึกลงใจในการกระทำของตัว ย่อมจะเป็นการกระทำโดยตั้งใจไม่ได้

ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์⁵² ได้อธิบายว่า ความสามารถของบุคคลผู้ทำละเมิดไม่เป็นข้อสำคัญ แม้เป็นผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบ เพราะการละเมิดเป็นการล่วงละเมิดสิทธิ ไม่ใช่การใช้สิทธิจึงไม่เกี่ยวกับความสามารถ บุคคลเหล่านี้ย่อมทำความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นโดยตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ (ฎีกาที่ 780/2483๗๗) ซึ่ง ต้องพิเคราะห์ตามหลักทั่วไปตามมาตรา 420 มิได้หมายความว่าถ้าผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตทำความเสียหายแล้ว จะต้องรับผิดชอบฐานละเมิดทุกกรณีไป ส่วนเด็กไร้เดียงสา กระทำก่อให้เกิดความเสียหายนั้น เด็กไร้เดียงสา ย่อมไม่รู้สึกลงใจในการกระทำไม่มีความสามารถที่จะมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ การกระทำของเด็กไร้เดียงสาจึงไม่เป็นละเมิด

ท่านอาจารย์พจน์ ปุษปาคม⁵³ ได้อธิบายว่า การกระทำของเด็กเป็นละเมิดหรือไม่ ต้องวินิจฉัยตามมาตรา 420 เว้นแต่หลักเกณฑ์ในข้อตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยแยกตามสติปัญญาของเด็กในระดับเดียวกันที่มีอายุเท่านั้นว่า สามารถที่จะเข้าใจในความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตนหรือสามารถที่จะมีความตั้งใจหรือไม่ และในกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่า

⁵¹ จิติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 550.

⁵² ไพจิตร ปุญญพันธ์ ข. เล่มเดิม. หน้า 107.

⁵³ พจน์ ปุษปาคม. เล่มเดิม. หน้า 348.

สติปัญญาและความสามารถของเด็กอายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงและเสี่ยงภัยหรือไม่ ส่วนกรณีของเด็กไร้เดียงสานั้น ไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทได้ การกระทำของเด็กไม่เป็นละเมิด

ท่านศาสตราจารย์สุชม สุภนิตย์⁵⁴ ได้อธิบายว่า ความตอนต้นของมาตรา 429 บัญญัติถึงความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ซึ่งหมายความว่า ไร้ความสามารถเพราะอ่อนวัยหรือจิตวิกลผิดปกติทางจิต ทั้งนี้หมายความว่าต้องมีกรกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ท่านศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล⁵⁵ ได้อธิบายว่า ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเป็นละเมิด ตามมาตรา 420 กล่าวคือ จะต้องเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบดังที่กล่าวมาแล้วในลักษณะ (1) โดยจะต้องปรากฏว่าผู้เยาว์ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อและตามมาตรา 423 คือหมิ่นประมาทนั่นเอง หรือเพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์และอื่น ๆ ผู้เยาว์ก็ต้องรับผิดชอบ และในกรณีของเด็กที่มีอายุน้อยมาก ๆ นั้น น่าจะไม่อาจเป็นการกระทำโดยจงใจ แต่เด็กอาจกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อได้ เช่น เด็กอายุ 2-3 ขวบ ถ้าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของเด็กครบตามหลักเกณฑ์มาตรา 420 กฎหมายจึงเอาผิดกับตัวผู้กระทำละเมิด

ท่านศาสตราจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ⁵⁶ ได้อธิบายว่า หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยว่าผู้เยาว์ทำละเมิดหรือไม่ อาศัยมาตรา 420 เหมือนอย่างบุคคลทั่ว ๆ ไป เว้นแต่หลักเกณฑ์ในข้อจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยตามสติปัญญาของเด็กในระดับที่มีอายุเท่านั้นว่า สามารถที่จะเข้าใจความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตน หรือสามารถที่จะมีความเข้าใจหรือไม่ และในกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่าสติปัญญาและความสามารถของเด็กอายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงหรือเสี่ยงภัยหรือไม่ ส่วนเด็กไร้เดียงสา ย่อมไม่รู้สำนึกในการกระทำ ไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ การกระทำของเด็กไร้เดียงสาจึงไม่เป็นละเมิด

จากที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่านักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้เยาว์จะกระทำละเมิดหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาด้วยว่าผู้เยาว์กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามมาตรา 420

⁵⁴ สุชม สุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 131-132.

⁵⁵ วารี นาสกุล ข. เล่มเดิม. หน้า 200.

⁵⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. เล่มเดิม. หน้า 87.

หรือไม่ ถ้าผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อแล้วก็ไม่เป็น
 ละเมิด และในกรณีที่ผู้เยาว์ซึ่งเป็นเด็กที่ยังไร้เดียงสา นั้น นักกฎหมายส่วนใหญ่ก็มีความเห็นพ้อง
 กันว่าเป็นการกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิด
 ฐานละเมิด แต่อย่างไรก็ตามความเห็นดังกล่าวนี้ก็ยังไม่เป็นที่สุด เพราะท่านศาสตราจารย์ จี๊ด
 เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า ตามมาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุ
 เป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด...” เป็นหลักที่ไม่ได้แบ่งแยกว่าจะเป็น
 ผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตนั้น คือจำพวกที่มีความรู้สึกผิดและชอบแล้ว ส่วนผู้ไม่รู้จักผิดและชอบ
 ไม่เข้าในข่ายแห่งมาตรา 429 เพราะฉะนั้นหลักมาตรา 429 ต้องใช้บังคับกับผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต
 ทุกชนิด ซึ่งเป็นการตีความที่ตรงกับความเห็นของนักกฎหมายฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่⁵⁷ อนึ่งท่านยัง
 ยกตัวอย่างด้วยว่า ถ้าเด็กไร้เดียงสาหรือคนวิกลจริตอย่างร้ายแรง เอาไฟจุดเผาบ้านของผู้อื่น ถ้า
 การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดฐานกระทำละเมิด เพราะไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาท
 เลินเล่อแล้วจะทำให้กฎหมายเกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และก็จะไม่เป็นการยุติธรรม
 สำหรับผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายไม่สามารถที่จะฟ้องร้องผู้ใดได้และก็จะฟ้องบิดามารดารับผิดใน
 การกระทำของผู้เยาว์ก็ไม่ได้ เพราะการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การทำความผิดฐานละเมิด เมื่อ
 เป็นเช่นนี้แล้ว ฐานะของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลของผู้เยาว์ก็กลับกลายเป็นว่าดีกว่าเจ้าของสัตว์หรือ
 ผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์แทนเจ้าของ เพราะถ้าเกิดกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำ
 ของสัตว์ เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาก็ยังต้องรับผิด⁵⁸

สำหรับข้าพเจ้านั้นมีความคิดเห็นพ้องตามนักกฎหมายส่วนใหญ่ คือ การที่จะวินิจฉัย
 ว่าการกระทำของผู้เยาว์จะเป็นความรับผิดทางละเมิดหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าผู้เยาว์ได้กระทำ
 โดยจงใจหรือประมาทตามมาตรา 420 หรือไม่ ไม่ใช่ว่าผู้เยาว์จะต้องรับผิดในการกระทำที่
 ก่อให้เกิดความเสียหายทุกกรณี ไม่เช่นนั้นผู้เยาว์ก็จะมี ความรับผิดมากกว่าบุคคลธรรมดาเสียอีก
 และในกรณีที่เด็กไร้เดียงสากระทำให้เกิดความเสียหายนั้น เด็กนั้นไม่อาจกระทำโดยจงใจได้ แต่
 ในบางกรณีเด็กอาจกระทำโดยประมาทได้

⁵⁷ จี๊ด เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 132.

⁵⁸ สุมาลี วงษ์วิจิตร. เล่มเดิม. หน้า 60.

หากพิจารณาคำพิพากษาฎีกาที่ 934/2517 โจทก์อายุ 3 ขวบสามารถฟ้องบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ให้รับผิดชอบโดยลำพังได้ ในผลละเมิดที่บุตรผู้เยาว์ได้กระทำไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องบุตรผู้เยาว์ผู้กระทำละเมิดเข้ามาเป็นจำเลยด้วย การที่จำเลยผู้เป็นบิดามารดาปล่อยให้เด็กชาย ส. บุตรชายอายุ 5 ขวบเศษโดยมีนางสาว จ. เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลได้ปล่อยให้บุตรของจำเลยเล่นหนังสือพิมพ์ ซึ่งคันหนังสือพิมพ์ยาวประมาณจากข้อมือถึงปลายนิ้วมือ ใช้อย่างกลม ๆ โยงต่อกันมีหนังสือพิมพ์ขนาด 2 นิ้วมือเป็นที่รองกระสุนยิงเล่นอยู่ในบริเวณบ้าน มิได้ปล่อยให้ปล่อยไปเที่ยวยิงเล่นนอกบ้าน ขณะเกิดเหตุ นางสาว จ. พาเด็กชาย ส. บุตรโจทก์ไปเที่ยวที่บ้านจำเลย เด็กชาย ส. ยืนอยู่ในมุมระเบียงเรือนของจำเลย ส่วนเด็กชาย ล. เล่นอยู่ที่พื้นดินภายในบริเวณบ้านของจำเลย เผอิญเด็กชาย ล. ยิงหนังสือพิมพ์มาทางเรือนเพียงครั้งเดียว ถูกเด็กชาย ส. ได้รับบาดเจ็บถึงนัยน์ตาบอด ดังนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แม้จำเลยจะปล่อยให้เด็กชาย ล. เล่นโดยลำพังเช่นนั้น ก็ไม่อาจคาดหมายได้ว่าการที่เด็กชาย ล. ยิงหนังสือพิมพ์เล่นจะเกิดเหตุถึงกับถูกลูกนัยน์ตาของเด็กชาย ส. จำเลยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลเด็กชาย ล. ซึ่งจำเลยได้กระทำอยู่นั้นแล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เด็กชาย ล. ได้กระทำละเมิดดังกล่าว

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้นคู่ความไม่ได้ต่อสู้ว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดหรือไม่ แต่ต่อสู้ว่าจำเลยทั้งสองผู้เป็นบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหาย และพิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยผู้เป็นบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายยังคงยึดหลักผู้เยาว์ทำละเมิดก็ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่นั่นเอง ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เยาว์นั้นอาจเป็นการกระทำโดยละเมิดหรือไม่เป็นการละเมิดก็ได้

ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายมีความผิดฐานละเมิด

ผู้เยาว์นั้นมีความพิเศษกว่าบุคคลธรรมดาอยู่ที่ว่าแต่ละช่วงอายุของผู้เยาว์นั้นจะมีระดับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา จิตใจ และการเจริญเติบโตของร่างกายที่แตกต่างกันออกไป เพราะฉะนั้นการที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นละเมิดหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากบุคคลที่มีระดับเดียวกันกับผู้เยาว์ เช่น เด็กชาย ก. อายุ 9 ปี กับพวกอีก 3 คน ทำร้ายร่างกายนาย ข. เพราะต้องการที่จะลักโทรศัพท์มือถือของนาย ข. แต่นาย ข. เข้ามาเห็นพอดีในขณะที่เด็ก ก. กับพวกอีก 3 คน กำลังจะหยิบโทรศัพท์ของนาย ข. ไป เด็กชาย ก. กับพวกอีก 3 คน จึงทำร้าย

ร่างกายนาย ข. เพื่อที่จะเอาโทรศัพท์ไปให้ได้ ในกรณีดังกล่าว เด็กชายได้กระทำความผิดฐาน ปล้นทรัพย์เพราะได้ชิงทรัพย์โดยรวมกระทำตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 340 แต่เด็กชาย ก. ได้รับความยกเว้นโทษ เพราะเด็กชาย ก. มีอายุไม่เกิน 10 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 ซึ่งบัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติ เป็นความผิด เด็กนั้น ไม่ต้องรับโทษ ...” แต่สำหรับกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว เด็กชาย ก. จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ตนได้ทำละเมิดแก่นาย ข. เพราะแม้ เด็กชาย ก. จะเป็นผู้เยาว์ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด ตามมาตรา 429 แต่ในความจริง แล้วส่วนใหญ่ผู้เยาว์มักจะไม่มียุติธรรมที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย กฎหมายจึง บัญญัติให้บิดามารดาตามมาตรา 429 หรือครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ ตามมาตรา 430 เป็นผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ผู้เยาว์กระทำละเมิด ด้วย

ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแต่ไม่มีความผิดฐานละเมิด

ในบางกรณีผู้เยาว์กระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่การกระทำของผู้เยาว์นั้น อาจไม่มีความผิดฐานละเมิดก็ได้ เช่น เด็กที่ไร้เดียงสากระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ใน กรณีนี้จะถือว่าเด็กกระทำจงใจก็ยังคงไม่ได้ เพราะเด็กไร้เดียงสานั้นยังไม่รู้สึกผิดชอบในการ กระทำของตนเอง หรือในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำให้เกิดความเสียหายโดยไม่ใช้ความประมาทเลินเล่อ เพราะผู้เยาว์ได้ใช้ความระมัดระวังตามขนาดของเด็กที่อยู่ในระดับเดียวกันแล้ว การกระทำของ ผู้เยาว์ย่อมไม่เป็นละเมิด เช่นนี้แล้วบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ให้ ผู้เสียหายเป็นผู้รับบาปเคราะห์นั้นไปโดยที่ผู้เสียหายไม่มีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายแน่นอน

มีข้อสังเกตว่า ในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำก่อให้เกิดความเสียหายแต่ไม่มีความผิดฐาน ละเมิดนั้นอาจจะมีผู้เกี่ยวข้องในการกระทำของผู้เยาว์ก็ได้ ซึ่งการกระทำนั้นก็เป็นการกระทำโดย จงใจหรือประมาทเลินเล่อและก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นผู้ดูแล ผู้เยาว์เอง เช่น บิดาของเด็กชาย ก. อายุ 2 ขวบ ปล่อยให้เด็กชาย ก. เล่นตามลำพังโดยไม่ได้ สนใจ จนเป็นเหตุให้เด็กชาย ก. เอาค้อนทุบกล่องใส่ของผู้อื่นเสียหาย บิดาของเด็กชาย ก. จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความผิดฐานละเมิด เพราะตนเองกระทำโดยประมาท

เดินเล่นไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจนเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นได้รับความเสียหาย ส่วนเด็กชาย ก. นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดเพราะเด็กชาย ก. ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือในกรณีที่ไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ดูแลตามมาตรา 429 และมาตรา 430 แต่เป็นบุคคลภายนอกโดยบุคคลนั้นก่อให้เกิดความเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบุคคลนั้นตั้งแต่แรก เช่น นาย A ต้องการที่จะวางเพลิงเผาบ้าน นาย B จึงนำไปขีดไฟให้เด็กชาย C เล่นบริเวณบ้านของนาย B จนเป็นเหตุให้เกิดไฟไหม้บ้านนาย B ในกรณีเช่นนี้นาย A มีฐานละเมิดเป็นกระทำโดยจงใจ โดยถือว่านาย A กระทำให้เกิดความเสียหายโดยใช้เด็กชาย C เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดความเสียหาย⁵⁹ และเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 ได้กำหนดให้ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นว่าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นจะเป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไปในส่วนของกฎหมายอาญา

จากกรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นความรับผิดชอบโดยส่วนตัวของผู้กระทำละเมิดไม่ใช้ความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือร่วมกับบุคคลอื่นดังเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 432 และก็ไม่มียุติธรรมที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ไร้ความสามารถตามมาตรา 431 เนื่องจากเป็นตนเองเป็นผู้มีความผิดฐานละเมิดด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าแม้ผู้ไร้ความสามารถจะก่อความเสียหายซึ่งเป็นละเมิดหรือไม่ก็ตาม ผู้รับดูแลต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายเสมอ เพราะได้ก่อการละเมิดขึ้นเป็นส่วนตัว ฉะนั้นจึงไม่ต้องกังวลว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับการเยียวยาเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับแน่นอน แต่สำหรับกรณีที่ผู้เยาว์กระทำก่อให้เกิดความเสียหายและการกระทำนั้นไม่เป็นละเมิดทั้งสำหรับผู้เยาว์เองและผู้ดูแลหรือบุคคลภายนอกก็ไม่ได้กระทำผิดฐานละเมิดเป็นส่วนตัวแล้ว เช่นนี้ผู้เสียหายก็ต้องรับบาปเคราะห์นั้นไป จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือการเยียวยาจากใครไม่ได้เลย⁶⁰

⁵⁹ ไพจิตร บุญญพันธุ์ ค (2544). คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมาย
นานาชาติ (พิมพ์ที่ 3). หน้า 50-51.

⁶⁰ แหล่งเดิม. หน้า 51-52.

3.1.1.3 หลักความรับผิดชอบทางละเมิดของบิดามารดา

เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ผู้เยาว์อาจจะไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย กฎหมายจึงกำหนดให้บิดามารดาจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ยกเว้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบผู้เสียหายไม่มีหน้าที่พิสูจน์ความบกพร่องในหน้าที่สำหรับการดูแลผู้เยาว์และบิดามารดาที่จะต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตรผู้เยาว์ สำหรับมารดานั้นคงไม่มีปัญหา เนื่องจากว่าสามารถที่จะพิสูจน์ได้ง่ายว่าเด็กที่เกิดจากหญิงต้องถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงอย่างแน่นอน แต่สำหรับเด็กที่เกิดจากหญิงที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับชาย บุตรที่เกิดมาย่อมเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าจะให้การเลี้ยงดูอย่างเปิดเผย และอยู่กินฉันสามีภริยากับหญิงก็ไม่ถือว่าเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1546 แต่ผู้เยาว์จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาได้ตามบทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1547 ซึ่งบัญญัติว่า “เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร” หมายความว่าเด็กที่เกิดจากหญิงที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับชาย จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ดังนี้

1. บิดามารดาจดทะเบียนสมรสกันภายหลัง
2. บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร
3. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ในความรับผิดชอบละเมิด เพราะในกฎหมายลักษณะครอบครัวได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตร โดยบิดามารดาต้องให้การช่วยเหลือและอบรมสั่งสอนบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควร แก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้” และมีอำนาจปกครองเกี่ยวกับบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะไม่ว่าจะ

เป็น โดยเหตุส่วนตัวหรือเหตุเกี่ยวกับทรัพย์สิน และอำนาจเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและกำหนดให้บุตรทำงานตามสมควรและเรียกบุตรคืนจากผู้ที่ไม่อำนาจ ตามมาตรา 1566 บัญญัติว่า “บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของ บิดามารดาอำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มารดาหรือบิดาตาย
- (2) ไม่น่าว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) มารดาหรือบิดาต่อเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา
- (6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้”

มาตรา 1567 บัญญัติว่า “ผู้ใช้อำนาจการปกครองมีสิทธิ

- (1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (2) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป
- (4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

นอกจากนี้แล้วพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ยังได้กำหนดให้บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ตามสมควรด้วย ตามมาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ” อีกทั้งยังได้กำหนดให้ผู้ปกครองอาจวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กกระทำความผิด ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 44 วรรคสองซึ่งบัญญัติว่า “...ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้วอาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหายหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- (1) รมั้ดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือห้องที่ไคอันจะงุงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร
- (2) รมั้ดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง
- (3) รมั้ดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสียหาย
- (4) รมั้ดระวังมิให้เด็กกระทำการไคอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย
- (5) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก
- (6) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก
- (7) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

หากปรากฏชัดว่าผู้ปกครองหรือผู้รับเด็กไว้ปกครองดูแลเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแล” จากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ดังกล่าวข้างต้นยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับหน้าที่ของบิดามารดาในการดูแลผู้เยาว์ และตามมาตรา 429 นั้นเป็นบทบัญญัติซึ่งสันนิษฐานความรับผิดชอบของบิดามารดา โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าบิดามารดาหรือผู้อนุบาลไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เพียงแต่พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เยาว์และผู้เยาว์กระทำความผิดฐานละเมิด แต่เป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่

บิดามารดาตามมาตรา 429 จะรับผิดชอบในความรับผิดชอบละเมิดของผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อ⁶¹

1. เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด
2. บิดามารดาต้องชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1598/28 ซึ่งบัญญัติว่า “บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับ

⁶¹ วาริ นาสกุล ก. เล่มเดิม. หน้า 197.

บุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ให้บิดามารดาโดยกำเนิด หมกอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับ โดยอนุโลม”

3. มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ในขณะที่ผู้เยาว์กระทำความผิดฐานละเมิด

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดบิดามารดาต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ เช่น บุตรผู้เยาว์ไปทำงานต่างจังหวัด และได้ทำร้ายร่างกายผู้อื่น บิดามารดาจะต้องสามารถพิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว การที่บิดามารดานำสืบเพียงว่าบุตรผู้เยาว์ไปทำงานต่างจังหวัดโดยบิดามารดาไม่ได้ตามไปด้วยนั้นไม่เพียงพอว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1929/2533) ผู้เยาว์ขับรถของโจทก์โดยประมาทเป็นเหตุให้รถพลิกคว่ำ โจทก์เรียกร้องให้บิดามารดารับผิดชอบด้วย โดยบุตรผู้เยาว์มีความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดการอบรมดูแลที่ดี คดีนี้เกิดเหตุก็ยังไม่ปล่อยให้ไปเที่ยวดื่มสุราในยามดึก และพาผู้หญิงไปนอนค้างที่โรงแรม บิดามารดาก็ไม่เคยห้ามปรามบุตรผู้เยาว์แต่อย่างใด แม้เหตุละเมิดเกิดจากการขับรถโดยประมาทไม่ได้เกิดจากความประพฤติด้านอื่นของบุตรผู้เยาว์อันบิดามารดาจะต้องระมัดระวังดูแลก็ตาม แต่เมื่อบิดามารดาไม่เอาใจใส่ดูแลความประพฤติด้านอื่นของบุตรผู้เยาว์ ก็แสดงว่าไม่เอาใจใส่ดูแลแล้วบุตรผู้เยาว์ จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1892/2535)

วิเคราะห์จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว บิดามารดาจะรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์ โดยบิดามารดา มีหน้าที่ที่จะพิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ หากบิดามารดานำสืบไม่ได้ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1929/2533 บิดามารดาพิสูจน์แต่เพียงว่าบุตรผู้เยาว์ไปทำงานที่ต่างจังหวัด บิดามารดาไม่ได้ตามไปด้วยโดยไม่ได้พิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร บิดามารดาจะต้องพิสูจน์ว่าบุตรผู้เยาว์ไปทำงานกับคนที่ไว้วางใจได้หรือไม่ โดพหรือยัง ไม่ใช่พิสูจน์แค่เพียงว่าผู้เยาว์ไปทำงานที่ต่างจังหวัด หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1892/2535 คดีนี้บิดามารดาต่อสู้แต่เพียงว่าไม่รู้ แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าความไม่รู้เท่ากับขาดการดูแล

ตัวอย่างคำพิพากษากฎีกาเมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดแล้วบิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ เช่น ผู้เยาว์อายุ 17 ปี เห็นไฟไหม้ไร่อ้อยจึงขับรถแทรกเตอร์เพื่อที่จะดับไฟเป็นเหตุให้รถแทรกเตอร์ถูกไฟไหม้ได้รับความเสียหาย แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบิดามารดาไม่ได้ว่ากล่าวห้ามปรามการขับรถแทรกเตอร์เมื่อเห็นผู้เยาว์ขับรถแทรกเตอร์ แต่การกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในคดีนี้เป็นการขับรถแทรกเตอร์ของผู้เสียหายเข้าไปดับไฟ ขณะเกิดเหตุบิดามารดาอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุถึง 1 กิโลเมตรเศษยอมไม่อาจห้ามปรามผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟได้ และการที่ไฟไหม้ไร่อ้อยเป็นเหตุเกิดขึ้นโดยปัจจุบัน บิดามารดาไม่อาจคาดหมายและกำชับล่วงหน้าไม่ให้ผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟ ถือได้ว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์แล้ว บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ (คำพิพากษากฎีกาที่ 2850/2524) จำเลยร่วมบุตรโจทก์นำรถยนต์ของโจทก์พาเพื่อน ๆ ไปเที่ยวสถานบันเทิงโดยจำเลยร่วมให้ ฉ. เป็นผู้ขับไปยังสถานบันเทิง ครั้นเลิกจากเที่ยวเมื่อเวลา 3 นาฬิกาของวันใหม่เปลี่ยนให้จำเลยที่ 1 ขับกลับจากสถานบันเทิงแล้วเกิดเหตุการณ์ที่จำเลยที่ 1 ออกจากบ้านไปเที่ยวและที่จำเลยร่วมยอมให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ของโจทก์พาจำเลยร่วมกับเพื่อน ๆ กลับจากเที่ยวสถานบันเทิงไม่มีพฤติการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 1 จะต้องไปทำหน้าที่ขับรถยนต์ของโจทก์แทน ฉ. การที่จำเลยที่ 1 อาสาขับรถยนต์โจทก์ตอนจากกลับต้องถือว่าเป็นการสุจริตของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาจะรู้เห็นได้ถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่ในขณะนั้นแล้ว เพราะไม่ได้ความว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ให้ไปกระทำหรือรู้แล้วยังยอมให้กระทำดังนั้นจำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดของจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 (คำพิพากษากฎีกาที่ 2118/2540)

มีข้อสังเกตว่าคำพิพากษากฎีกาที่ 1892/2535 มีข้อเท็จจริงคล้ายกับคำพิพากษากฎีกาที่ 2118/2540 แต่ผลของการวินิจฉัยแตกต่างกัน โดยคำพิพากษากฎีกาแรกฟังว่า บิดามารดาไม่ใช้ความระมัดระวังดูแลผู้เยาว์ตามสมควร แต่คำพิพากษากฎีกาที่ 2118/2540 ฟังว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ถ้าหากพิจารณาในรายละเอียดของคำพิพากษากฎีกาทั้งสองแล้วมีข้อเท็จจริงที่ต่างกัน โดยคำพิพากษากฎีกาที่ 1892/2535 มีข้อเท็จจริงว่าผู้เยาว์ชอบเที่ยวเตร่เวลากลางคืน แต่บิดามารดาไม่สนใจดูแลอย่างใกล้ชิดจนกระทั่งเคยถูกทางโรงเรียนเรียกบิดามารดามากำชับให้ดูแล ความประพฤติไม่เหมาะสมของผู้เยาว์นี้มีอยู่เป็นประจำ แต่คำพิพากษากฎีกาที่

2118/2540 ไม่ปรากฏว่าผู้เยาว์มีความประพฤติไม่เหมาะสมมาก่อน แต่ผู้เยาว์เพิ่งมีการขบถ ในขณะที่เมาสุราในครั้งที่เกิดเหตุนี้เท่านั้น จึงเป็นเหตุจร ที่จะฟังว่าบิดามารดาขาดความระมัดระวัง ในการดูแลไม่ได้ และมีข้อนำสังเกตอีกประการหนึ่งตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2850/2524 เมื่อ ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบิดามารดาไม่เคยห้ามปราบผู้เยาว์ขบถแทรกเตอร์เลยแม้ว่าจะเคยเห็นผู้เยาว์ ขบถมาก่อน บิดามารดาจะกระทำผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) ยินยอม หรือส่งเสริมให้เด็กประพฤติไม่สมควรหรือทำให้เด็กมีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการ กระทำความผิดหรือไม่ คำพิพากษาฎีกาจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เนื่องจากว่าในสมัยนั้นยังไม่มี พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26(3)

กล่าวโดยสรุปจากคำพิพากษาฎีกาความรับผิดชอบของบิดามารดา ขนาดความระมัดระวัง ในการดูแลผู้เยาว์จะวินิจฉัยจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ว่าเหตุละเมิดที่ผู้เยาว์กระทำนั้นเป็น เหตุจรหรือว่าเป็นเหตุปกติ หมายความว่า เด็กมีความประพฤติไม่เหมาะสม หรือมีความประพฤติ แบบเสี่ยง ๆ ในกรณีเช่นนี้เป็นเหตุปกติ บิดามารดาจะต้องใช้ความระมัดระวังห้ามปราบไม่ให้ ผู้เยาว์กระทำละเมิด ส่วนเหตุจร หมายถึง ผู้เยาว์มีความประพฤติดีมาตลอดไม่มีอะไรเสียหายเกิด ถ้าผู้เยาว์ทำละเมิดบิดามารดาอาจไม่คาดคิดมาก่อน

3.1.1.4 หลักความรับผิดชอบทางละเมิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลเยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 บัญญัติว่า “ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบ ร่วมกับ ผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหาก พิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร” ซึ่งมาตรา 430 หมายถึง หน้าที่ ตามข้อเท็จจริงเป็นหลักคนที่อยู่ภายใต้การดูแลจึงต้องเป็นคนที่อยู่ภายใต้การดูแลตามความเป็นจริง ซึ่งในขณะที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถทำละเมิดนั้นต้องอยู่ภายใต้การดูแลตามความเป็นจริง ซึ่งอยู่ นอกเหนือผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย บุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นประจำหรือ ชั่วคราว โดยบุคคลผู้ดูแลไม่จำเป็นต้องมีสินจ้าง การดูแลผู้เยาว์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ 1.หน้าที่ดูแลผู้เยาว์โดยกฎหมายบังคับ 2. หน้าที่ดูแลผู้เยาว์โดยสัญญา 3.ดูแลผู้เยาว์ตาม ข้อเท็จจริง

บุคคลตามมาตรา 430 ที่ต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์ทำละเมิด ได้แก่⁶²

1. บิดามารดาทางข้อเท็จจริงซึ่งไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการดูแลผู้เยาว์ แต่มีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ในทางข้อเท็จจริงในขณะที่เกิดการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ เช่น บิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา

2. ครูบาอาจารย์ที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าการดูแลนั้นจะต้องใช้ความระมัดระวังเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับอายุและวุฒิภาวะของนักเรียนที่ดูแลด้วย

3. นายจ้างที่มีลูกจ้างเป็นผู้เยาว์ ซึ่งจะต้องเป็นการงานที่จ้างด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 425

4. ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง พี่เลี้ยง ครูสอนพิเศษ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามความเป็นจริง

ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นจะรับผิดชอบกับผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อ

1. ผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น
2. ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตอยู่ในความดูแลของตนเอง และ
3. ผู้เยาว์และคนวิกลจริตทำละเมิดในขณะที่อยู่ในความดูแล

4. ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่ดูแลผู้เยาว์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่การดูแล

1) ครูบาอาจารย์ ได้แก่ บุคคลที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้การศึกษาอย่าใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะอยู่ในแขนงสาขาวิชาใดก็ตาม เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และไม่ว่าจะมีสินจ้างหรือไม่ก็ตามก็ยังถือว่าเป็นครูบาอาจารย์ สิ่งที่สำคัญก็คือต้องมีหน้าที่ควบคุมดูแลและในขณะที่เด็กทำละเมิดนั้นอยู่ในความดูแลของตนเอง เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กทำละเมิดไม่ได้หมายความว่าครูในโรงเรียนทั้งหมดจะต้องรับผิดชอบ บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบเฉพาะผู้ที่ดูแลเด็กอยู่ในขณะนั้น ส่วนจะรับผิดชอบเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ดูแลในขณะที่เกิดเหตุว่ามีมากน้อยเพียงไร โดยความเสียหายที่เด็กทำละเมิดนั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ในระหว่างที่สอนหรือในห้องเรียนเท่านั้น เนื่องจากว่าโดยส่วนใหญ่แล้วเด็กจะก่อให้เกิดความเสียหายในนอกเวลาเรียน แต่การทำละเมิดของ

⁶² ศนันท์กรณ (จำปี) โสคติพันธุ์. (2550). คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวได้. หน้า 165.

เด็กนั้นต้องอยู่ในบริเวณโรงเรียน แม้ว่าในขณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะอยู่หมดเวลาเรียน และอยู่ในเวลาที่บิดามารดาจะมารับเด็กกลับบ้านก็ตาม และในกรณีที่เด็กกลับบ้านโดยรถโรงเรียนในขณะนั้นมีครูควบคุมดูแลอยู่ด้วย ก็ถือว่าอยู่ในความดูแลของครู แต่ในกรณีที่เป็นการสอนตามมหาวิทยาลัยที่รับให้การศึกษาแก่นักศึกษา ไม่อยู่ในบังคับตามมาตรา 430 แม้ว่านักศึกษาจะยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม และครูสอนพิเศษ ก็เช่นกัน

2) นายจ้าง คือ บุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับผู้เยาว์ตามสัญญาจ้างแรงงาน นอกจากนายจ้างจะมีความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างในทางการที่จ้างแล้ว เมื่อลูกจ้างกระทำละเมิดตามมาตรา 425 ถ้าบุคคลที่จ้างเป็นผู้เยาว์ นายจ้างยังมีความรับผิดชอบเมื่อตนมีหน้าที่ต้องดูแลผู้เยาว์ เช่น ให้ผู้เยาว์มาอยู่ที่บ้านหรือสำนักงานของตน แม้ว่าการกระทำละเมิดของผู้เยาว์จะอยู่นอกทางการที่จ้างก็ตาม

3) บุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ คือ บุคคลอื่น ๆ นอกจากครูบาอาจารย์ นายจ้าง จะเป็นบุคคลใดก็ได้ เมื่อรับหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร และไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย รับดูแลช่วงปิดเทอม พี่รับเลี้ยงเด็ก หรือในกรณีซึ่งเป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

โดยผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับดูแลผู้เยาว์ ว่ามีความประมาทเลินเล่อไม่ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์ตามสมควร จนผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหาย และความเสียหายนั้นเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 ซึ่งต้องครบองค์ประกอบความรับผิด คือ 1. เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ 2. ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น 3. การกระทำโดยผิดต่อกฎหมาย 4. มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ถ้าผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรได้ บุคคลเหล่านี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ซึ่งต่างกับความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429 โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าบิดามารดาไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ซึ่งให้ภาระพิสูจน์ตกอยู่กับบิดามารดาว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแลผู้เยาว์ ให้เหมาะสมกับอายุ และพฤติกรรมของผู้เยาว์

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ เช่น หลานอายุ 13 ปีมาพักเรียนหนังสืออยู่กับตาและยาย ซึ่งตาและยายเป็นผู้ดูแลต้องรับผิดชอบละเมิดร่วมกับหลานตาม มาตรา 430 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2076/2518)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ เช่น เด็กนักเรียนได้นำพลูจากบ้านมาเล่นที่โรงเรียน เมื่อครูพบเห็นจึงได้เก็บเอาไม่กระบอกพลูที่เด็กนักเรียนเล่นมาทำลายและห้ามไม่ให้เล่นต่อไปตอนหยุดพักกลางวันนักเรียนคนหนึ่งได้เล่นกระบอกพลูที่นอกห้องเรียนไปโดนนัยน์ตานักเรียนอีกคนหนึ่งบอดพฤติการณ์เช่นนี้ครูได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วเหตุที่เกิดละเมิดเป็นการนอกเหนืออำนาจและวิสัยที่ครูจะดูแลให้ปลอดภัยได้ครูจึงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่มารดาปล่อยให้บุตรเล่นไม้กระบอกพลูที่บ้านและนำไปเล่นที่โรงเรียนจนบุตรมีความชำนาญทำไม้กระบอกพลู มารดาต้องร่วมรับผิดกับบุตรผู้เยาว์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 356/2511) จำเลยที่ 2 เป็นเพียงเจ้าของหอพักที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์เช่าอยู่และเป็นผู้ใช้ให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์คันเกิดเหตุไปเพื่อกิจธุระของคนเท่านั้นถือว่าจำเลยที่ 2 เป็นบุคคลผู้รับดูแลจำเลยที่ 1 ไว้และจะต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ในการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 เพราะเจ้าของหอพักมีหน้าที่เพียงดำเนินการหอพักและควบคุมการเข้าพักในหอพักเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1206/2535)

วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 356/2511 ข้อเท็จจริงได้ความว่า ครูได้ห้ามปราบเด็กและเอาพลูไปทำลายแล้ว แต่หลังจากพักเที่ยงเด็กได้อาพลูอันใหม่มาเล่น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ครูไม่มีความรับผิดชอบเนื่องจากว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแลเด็ก แต่มารดาที่มีความรับผิดชอบเนื่องจากว่ามีหน้าที่อบรมสั่งสอน ปล่อยให้เด็กเล่นโดยไม่มีการห้ามปราบ คือมารดาที่มีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังมากกว่าครู เมื่อมารดาปล่อยประหลาดปล่อยให้เด็กเล่นพลูจนเป็นเหตุให้เพื่อนนักเรียนตาบอด มารดาต้องรับผิดชอบ มีข้อน่าสังเกตว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1206/2535 โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบหลายฐานะด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นฐานะครูบาอาจารย์ตามมาตรา 430 นายจ้างตามมาตรา 425 ตัวการตัวแทนตามมาตรา 427 และอีกฐานะหนึ่งคือเจ้าของรถแต่ไม่ได้บอกว่าเป็นผู้ควบคุมไป โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 2 ให้รับผิดชอบ 4 ฐานะด้วยกัน ความรับผิดชอบในฐานะนายจ้างนั้นตามมาตรา 425 นั้น กฎหมายไม่ได้จำกัดเฉพาะลูกจ้างที่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น ถ้าผู้เสียหายจะฟ้องในฐานะนายจ้างตามมาตรา 425 ก็ต้องนำสืบให้ได้ว่าในขณะที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดนั้นอยู่ใน

ระหว่างทางการงานที่จ้าง แต่ประเด็นดังกล่าวขึ้นสู่ศาลฎีกาเพียงประเด็นเดียว คือ จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 ไม่มีประเด็นเรื่องตัวการผู้ใช้ให้กระทำ ลูกจ้างนายจ้างข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ได้แย้งกัน ฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 ผู้เยาว์ได้เข้าหอพักจากจำเลยที่ 2 เจ้าของหอพักมีหน้าที่เพียงดำเนินการกิจการหอพักและควบคุมการเข้าพักในหอพักเท่านั้น จำเลยที่ 2 ไม่มีหน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์ จำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบ เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าหากประเด็นขึ้นสู่ศาลฎีกาเป็นประเด็นในฐานะตัวการตัวแทน จำเลยที่ 2 อาจต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นตัวการที่ให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทนกระทำกิจการแทนตัวการต่อบุคคลที่ 3 คือ นำเป็ปน้ำไปซ่อมโดยเอารถไปด้วยเหตุเกิดในกิจการที่มอบหมายให้ทำแทนนั้น

3.1.2 กฎหมายวิธีสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดและไม่สามารถที่จะยุติข้อพิพาทได้ ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิย่อมมีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลได้ ซึ่งข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงเฉพาะกระบวนการพิจารณาความแพ่งสำหรับผู้เยาว์ดังนี้

3.1.2.1. ความสามารถในการดำเนินคดีของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไม่มีการให้ความหมายของคำว่า “ความสามารถเป็นคู่ความ” ไว้แต่ในทางทฤษฎีและทางวิชาการแล้วเราสามารถที่จะให้ความหมาย “ความสามารถเป็นคู่ความ” ได้โดยหมายความว่า ความสามารถที่จะเป็นคู่ความในคดีใดคดีหนึ่ง บุคคลที่จะเป็นคู่ความในคดีแพ่งได้นั้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้ยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องหรือเป็นผู้ถูกฟ้องต่างก็เป็นคู่ความ ผู้ที่ไม่มีความสามารถเป็นคู่ความศาลก็ย่อมไม่อาจที่จะพิพากษาในเนื้อหาของคดีนั้นได้⁶³ ผู้ที่จะเป็นคู่ความได้ต้องมีความสามารถ คือ ต้องมีความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 โดยต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ หรือเพราะได้ทำการสมรสเมื่อทั้งสองฝ่ายคือ ชายและหญิงมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้หย่อนความสามารถสามารถที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ แต่จะต้องทำให้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา 56 ทั้งนี้เนื่องจากว่าคู่ความจะต้องสามารถ

⁶³ คณิต ฌ นคร ก (2552). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี (พิมพ์ที่ 2). หน้า 103.

ระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของตนได้ ดังนั้นแล้วผู้ไร้ความสามารถหรือหย่อนความสามารถ เช่น ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต จึงไม่สามารถที่จะระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของตนได้ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอมหรืออนุญาตที่จะให้ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต กระทำกิจการใดๆ “ความสามารถในการทำนิติกรรม” ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับ “ความสามารถดำเนินคดี” เพราะต่างก็เป็นเรื่องของ “การกระทำ” คือ “ความสามารถในการทำนิติกรรม” เป็นเรื่องของการกระทำในกฎหมายแพ่งสารบัญญัติ ส่วน “ความสามารถดำเนินคดี” เป็นเรื่องความสามารถในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นเรื่องของการกระทำ การที่ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้แทนโดยชอบธรรมจะเสนอข้อหาต่อศาลหรือจะดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ได้ก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ และตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการทำนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นอาจถูกจำกัดได้ แต่ความสามารถในการดำเนินคดีนั้นไม่อาจที่จะถูกจำกัดได้⁶⁵ ด้วยเหตุนี้ผู้เยาว์จะเสนอข้อหาหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยลำพังตนเองไม่ได้ จนกว่าจะได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1566 “บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดาอำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มารดาหรือบิดาตาย
- (2) ไม่นั่นอนว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) มารดาหรือบิดาต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา
- (6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้

⁶⁴ มาโนช จรมาศ. คำสอนชั้นปริญญาตรีพุทธศักราช 2522 ว่าด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1-2. หน้า 10.

⁶⁵ คณิต ฅ นคร ก. เล่มเดิม. หน้า 107-109.

มารดาของผู้เยาว์ย่อมเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายอย่างแน่นอน แต่บิดาของผู้เยาว์ต้องเป็นบิดา โดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ได้แก่ บิดาที่จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เยาว์ หรือบิดาได้ จดทะเบียนว่าผู้เยาว์เป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร บิดาที่เลี้ยงดูผู้เยาว์ตามพุดินัยและ ไม่ใช่บิดาที่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่อาจที่จะเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ได้⁶⁶ ด้วยเหตุที่ “ความสามารถในการดำเนินคดี” เป็น “เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี” กฎหมายจึงกำหนดให้อำนาจศาลที่จะสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้แน่ชัด และหากมีความบกพร่องจริงก็จะต้องมีการแก้ไข ข้อบกพร่องเสียก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้ทำการแทนจะเสนอข้อหาต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ได้ต่อเมื่อ ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถและตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้การให้อุญาตหรือยินยอมตามบทบัญญัติเช่นว่านั้น ให้ทำเป็น หนังสือยื่นต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวนความ

ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีอำนาจทำการสอบสวนในเรื่องความสามารถของผู้ขอหรือของ คู่ความอีก ฝ่ายหนึ่ง และถ้าเป็นที่พอใจว่ามีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ ศาลอาจมีคำสั่ง กำหนดให้แก้ไขข้อบกพร่องนั้นเสียให้บริบูรณ์ภายใน กำหนดเวลาอันสมควรที่ศาลจะสั่ง

ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อความยุติธรรมไม่ควรให้กระบวนการพิจารณาดำเนินเนินซ้ำไป ศาลจะสั่ง ให้คู่ความฝ่ายที่บกพร่องในเรื่องความสามารถนั้นดำเนินคดีไปก่อนชั่วคราวก็ได้ แต่ห้ามมิให้ศาล พิพากษาใน ประเด็นแห่งคดีจนกว่าข้อบกพร่องนั้น ได้แก้ไข โดยบริบูรณ์แล้ว

ถ้าผู้ไร้ความสามารถไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนโดยชอบธรรมทำหน้าที่ไม่ได้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้อุญาตหรือให้ความยินยอมตามที่ต้องการ หรือตั้งผู้แทนเฉพาะคดีนั้น ให้แก่ผู้ไร้ความสามารถ ถ้าไม่มีบุคคลอื่นใดให้ศาลมีอำนาจตั้งพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองอื่นให้เป็นผู้แทนได้”

และในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกฟ้องถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมหรือไม่เข้ามาใน คดี ผู้เยาว์อาจร้องขอให้ศาลสั่งรอคดีหรือศาลสั่งรอคดีไว้เองก็ได้ เพื่อให้ไปดำเนินการถอน อำนาจผู้แทนโดยชอบธรรม

⁶⁶ มาโนช จรมาศ. เล่มเดิม. หน้า 12.

3.2 ความรับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตามกฎหมายอาญา

ความรับผิดชอบทางอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับกฎหมายลักษณะละเมิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับการเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้ได้มากที่สุด เพราะฉะนั้นความรับผิดชอบทางอาญาจึงคำนึงถึงความสามารถในการกระทำความผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ผิดชอบชั่วดีด้วย บุคคลที่ไม่รู้สึกผิดชอบไม่อาจจะเจตนากระทำความผิดในกฎหมายอาญาได้ หรือคนที่ไม่สามารถบังคับตนเองได้ก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นมีการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายก็จะยกเว้นโทษให้หรือลดโทษให้ ซึ่งจะต้องเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายวางไว้ กรณีดังนี้ (1) เป็นการกระทำของเด็ก (2) เป็นการกระทำของคนวิกลจริต (3) เป็นการกระทำเพราะความมึนเมา โดยเฉพาะการกระทำความผิดของเด็กซึ่งถ้ากฎหมายมุ่งที่จะลงโทษเด็กในการกระทำผิดแล้วจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ เพราะจุดมุ่งหมายในการลงโทษทางอาญาก็เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดอีก และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ

3.2.1 กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน

กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางอาญาของเด็กนั้น บัญญัติถึงความรับผิดชอบ เมื่อเด็กกระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด สำหรับในกรณีที่เด็กกระทำความผิด การลงโทษอาจจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดไม่ให้เด็กรับผิดชอบได้ ข้าพเจ้าขอบรรยายถึงความรับผิดชอบในทางอาญาของเด็กและเยาวชนดังต่อไปนี้

3.2.1.1 โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นต้องกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การกระทำครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติไว้

การกระทำที่ครบ “องค์ประกอบ” ในการกระทำความผิดประกอบไปด้วย การกระทำครบ “องค์ประกอบภายนอก” ของความผิดในเรื่องนั้น ๆ และการกระทำนั้นต้องครบ “องค์ประกอบภายใน” ของความผิดในเรื่องนั้น ๆ ในการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาสิ่งแรกที่จะพิจารณาก่อนอื่นคือ การกระทำของบุคคลนั้นครบ “องค์ประกอบ” ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ โดยต้องมีการกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองภายใต้บังคับของจิตใจได้

และอาจเป็นการไม่เคลื่อนไหวร่างกายหรือการกระทำโดยการงอตัวหรือละตัว ซึ่งเป็น “องค์ประกอบภายนอก” และถ้าหากครบ “องค์ประกอบภายนอก” แล้วจะต้องครบ “องค์ประกอบภายใน” ด้วยโดยเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำ เป็นการกระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอม เล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ซึ่งผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด และในบางกรณีการกระทำโดยประมาทก็เป็นความผิดด้วยในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท

2. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

ถ้าหากกระทำครบ “องค์ประกอบ” ตามโครงสร้างข้อ (1) แล้วก็ต้องมาพิจารณาต่อไป ว่าการกระทำนั้นมีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่ ถ้าหากการกระทำนั้นมีกฎหมายยกเว้น ความผิดผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดทางอาญา ได้แก่การ “ป้องกัน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้น ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงถ้าได้ กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มี ความผิด” เหตุที่กฎหมายยอมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการป้องกันได้นั้น เพราะกฎหมาย ยอมรับว่ารัฐไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ได้ในทุกกรณี จึง ต้องให้อำนาจแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ในการขจัดปัดเป่าภัยอันตรายซึ่งกำลังมาถึงด้วยการใช้สิทธิใน การป้องกัน⁶⁷

นอกจากการ “ป้องกัน” โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ความผิดอาญาบางความผิด หาก ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำด้วยใจที่บริสุทธิ์แล้ว การกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิด เช่น ความผิด ฐานข่มขืนกระทำชำเราตามมาตรา 276 ความผิดฐานกระทำอนาจารตามมาตรา 278 ความผิดฐาน กรรโชกทรัพย์ตามมาตรา 337 ซึ่งหากผู้เสียหายให้ความยินยอมแล้วก็ยอมทำให้ “องค์ประกอบ” ของความผิดอาญาไม่ครบ และในกรณีที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าต้องให้ความยินยอม แต่โดย สภาพแล้วการกระทำจะเป็นความผิดต่อเมื่อผู้เสียหายไม่ยินยอม เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ตาม มาตรา 334 ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ตามมาตรา 352 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา

⁶⁷ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). หน้า 574.

358 ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 364 เป็นต้น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2508 ได้กล่าวถึง “ความยินยอม” ว่า “ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในทางศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำ อันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้นเป็นข้อยกเว้นการกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้” แสดงว่าความยินยอมนอกจากผู้เสียหายให้ความยินยอมด้วยใจบริสุทธิ์แล้วความยินยอมนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย และความยินยอมนั้นต้องเป็นความยินยอมที่มีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดโดยไม่มีกรบอกเลิก

3. การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษเหตุผลโทษ

การกระทำที่มีกฎหมายยกเว้นโทษมีหลายกรณีด้วยกัน เช่น การกระทำด้วยความจำเป็นตามมาตรา 67 การกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี และเด็กอายุกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 และมาตรา 74 การกระทำความผิดของคนวิกลจริตตามมาตรา 65 การกระทำความผิดของคนมีเมมา เป็นต้น

3.2.1.2 ผู้กระทำความผิดในทางกฎหมายอาญา

การบัญญัติกฎหมายอาญาซึ่งเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอาจถือหลักการในทางนโยบายทางใดทางหนึ่งดังต่อไปนี้⁶⁸

(1) การบัญญัติโดยยึดรูปแบบ โดยถือหลักไม่แยกผู้กระทำความผิดออกเป็นผู้กระทำความผิดในรูปต่าง ๆ โดยไม่มีการคำนึงว่าแต่ละคนจะมีส่วนในการกระทำความผิดใดความผิดหนึ่ง นโยบายดังกล่าวนี้เป็นการปล่อยให้เป็นดุลพินิจของศาลในการที่จะลงโทษบุคคลตามความร้ายแรงของการกระทำของผู้กระทำความผิดเป็นคน ๆ ไป หรือ

(2) การบัญญัติซึ่งแยกหลักการสำหรับผู้กระทำความผิดแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบด้วยกัน โดยกฎหมายประเทศไทยได้ยึดหลักการนี้ กล่าวคือ บัญญัติโดยแยก “ผู้กระทำความผิด” ออกเป็น “ผู้กระทำความผิดโดยตรง” “ผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม” “ตัวการหรือผู้ร่วมกระทำความผิด” “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง”

ผู้กระทำความผิดในทางอาญาสามารถแบ่งได้ดังนี้

⁶⁸ คณิต ฅ นคร ข (2551). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 141.

1. ผู้กระทำความผิดโดยตรง

“ผู้กระทำความผิดโดยตรง” หมายถึง ผู้ซึ่งกระทำความผิดฐานหนึ่งฐานใดโดยกระทำทุก ๆ อย่างต้องตามบทบัญญัติของความผิดฐานใดฐานหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้กระทำความผิดโดยตรงนั้น อาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

“ผู้กระทำความผิดโดยตรงคนเดียว” คือ ผู้ที่กระทำความผิดตามบัญญัติความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยเป็นการกระทำโดยลำพังคนเดียว กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดฐานหนึ่งฐานใดโดยได้กระทำทุก ๆ อย่างต้องตามบทบัญญัติความผิดนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอย่างประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน

“ผู้กระทำความผิดโดยตรงหลายคน” คือ ผู้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยได้กระทำความผิดด้วยกัน กล่าวคือ เป็น “ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน” หรือที่กฎหมายเรียกว่า “ตัวการ” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

2. ผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม

“ผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม” คือ บุคคลผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดโดยที่มีบุคคลอื่นเป็นเครื่องมือหรือหลอกใช้บุคคลอื่นกระทำความผิดแทนตน โดยเงื่อนงำผู้ที่กระทำความผิดแทนตนเองนั้นตามปกติ คือ การทำให้ผู้อื่นตกเป็นเครื่องมือและใช้ผู้อื่นกระทำความผิดแทนตนโดยผู้กระทำความผิด (ผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม) รู้ข้อเท็จจริงของความผิดนั้น ซึ่งการทำให้ผู้อื่นตกเป็นเครื่องมือและผู้ใช้ผู้อื่นนั้นให้กระทำความผิดแทนตนโดยตนรู้ข้อเท็จจริงของความผิดนี้หมายความว่า การใช้ผู้อื่นประหนึ่งว่าผู้อื่นนั้นเป็นเครื่องจักรหรือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งใดชนิดหนึ่งนั่นเอง ซึ่งผู้เป็นเครื่องมือหรือผู้ใช้ในการกระทำความผิดแทนตนนั้นไม่มีความรับผิดชอบตามกฎหมาย บุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งตกเป็นเครื่องมือกระทำความผิดแทนได้ ก็ต่อเมื่อในกรณีใดกรณีหนึ่งนั้นผู้อื่นผู้นั้นไม่มีความรับผิดชอบทางอาญารฐานกระทำโดยเจตนา คือ ไม่มีความต้องการที่เป็นการประสงค์ต่อผลคือความต้องการโดยตรงของผู้กระทำ ซึ่งถ้าเป็นเจตนาโดยตรง ผู้กระทำจะมีความต้องการโดยประสงค์ต่อผล คำว่า “ประสงค์ต่อผล” นี้หมายถึงประสงค์ถึงการที่จะให้ไปไปตามข้อเท็จจริงของความผิดแต่ละฐานเท่านั้น ไม่ได้หมายความเลยไปถึงว่าเจตนาโดยตรงมี

ได้เฉพาะความผิดที่ต้องการเท่านั้น เช่น การที่ผู้กระทำความผิดเอาความที่ตนทราบว่าเป็นเท็จฟ้องบุคคลอื่นต่อศาลว่ามีการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา ผู้กระทำความผิดก็ย่อมมีเจตนาโดยตรงในการกระทำความผิดฟ้องเท็จตามมาตรา 175 เช่นเดียวกัน⁶⁹

3. ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันหรือตัวการ

คำว่า “ตัวการ” มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น” ตัวการตามมาตรา 83 หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกระทำความผิดด้วยกัน หากคน ๆ เดียวทำผิด ไม่ถือว่าเป็นตัวการตามมาตรา 83 บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาจจะเป็นนิติบุคคลและอีกฝ่ายหนึ่งอาจจะเป็นคนธรรมดาก็ได้ คำว่า “ตัวการ” หรือ “ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน” คือ ผู้กระทำความผิดที่ได้ร่วมกระทำทุก ๆ อย่าง หรืออย่างน้อยบางส่วนตามที่บัญญัติของความผิดฐานหนึ่งฐานใดบัญญัติไว้หลายคน เช่น นายหนึ่งและนายสองต้องการฆ่านายสามจึงได้ร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงนายสามถึงแก่ความตายโดยเจตนา ดังนั้น นายหนึ่งและนายสองเป็น “ผู้กระทำความผิดโดยทางตรงหลายคน” หรือเป็น “ตัวการโดยทางตรง” แม้ว่าจะเป็นการกระทำบางส่วน ของ “ตัวการ” หรือ “ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน” ก็คือการกระทำที่เป็นการช่วยกันทำ หรือเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำเพื่อให้ความผิดฐานใดฐานหนึ่งเกิดความสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น แม้ว่าจำเลยจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำการปล้น คือ จำเลยเพียงรับหน้าที่คอยแจ้งสัญญาณอันตรายให้กับพวกของตนเองให้ทราบ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ร่วมกันกระทำเนื่องจากว่าส่วนหนึ่งเพื่อการปล้นบรรลุผล โดยจำเลยเป็นตัวการกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์แล้ว⁷⁰ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 340

4. ผู้กระทำความผิดข้างเคียง

“ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” คือ ผู้ซึ่งกระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยผู้ที่ก่อให้เกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดขึ้นได้เกิดขึ้นโดยการกระทำโดยอิสระ

⁶⁹ คณิต ณ นคร ข. เล่มเดิม. หน้า 165.

⁷⁰ คณิต ณ นคร ค. “ความรับผิดทางอาญาในเหตุการณ์บนทางด่วนโทลเวย์”. วารสารมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 9, 1. หน้า 6.

ของตนเองซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้อื่นแต่อย่างไร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่ต่างคนต่างกระทำเป็นของตนเอง โดย “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” มีได้ทั้งที่เป็น “ความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนา” และ “ความผิดที่กระทำโดยประมาท” แต่อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบข้างเคียงในกรณีที่เป็นการกระทำโดยเจตนา นั้นมีน้อยมาก เนื่องจากว่าผู้กระทำความผิดข้างเคียงในความผิดที่กระทำโดยเจตนาเกิดขึ้นได้ค่อนข้างยาก⁷¹ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดข้างเคียงจะกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ และผู้กระทำความผิดข้างเคียงในความผิดฐานกระทำโดยประมาทเกิดขึ้นเสมอ ๆ ในชีวิตประจำวัน ฉะนั้นผู้กระทำความผิดข้างเคียงจึงมีความสำคัญมากในความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เช่น รถยนต์โดยสารสองคันแล่นตามกันมา คันหนึ่งขอทางจะแซงขึ้นหน้าอีกคันหนึ่งไม่ยอมกลับเร่งความเร็วขึ้นเพื่อแกล้งรถยนต์คันที่ขอทางรถยนต์ทั้งสองคันจึงได้แล่นแข่งกันมาด้วยความเร็วสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดในถนนซึ่งแคบและเป็นทางโค้ง เป็นการเสี่ยงต่ออันตราย รถยนต์คันขอทางเกี่ยวกับรถยนต์บรรทุกคันหนึ่งซึ่งจอดแอบข้างทางแล้วแซงไปปะทะกับรถยนต์คันที่แข่งกันมานั้นตกลงนพลิกคว่ำ คนโดยสารได้รับอันตรายถึงสาหัส ต้องถือว่าคนขับรถโดยสารทั้งสองคันนั้นกระทำโดยประมาท(คำพิพากษาฎีกาที่ 461/2507)

หรือในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำความผิดโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยมีข้อเท็จจริงว่าผู้เยาว์ 2 คน ซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 15 ปี ได้เล่นตำรวจจับขโมย โดยพี่ชายได้ห็น้องชายไปซ่อนอยู่ที่ห้องนอนของบิดาและได้พบอาวุธปืนที่ซุกซ่อนอยู่ได้หมอนโดยมีความเข้าใจว่าปืนไม่มีกระสุน พี่ชายจึงได้ใช้ปืนเล็งไปที่น้องชายจนเป็นเหตุให้น้องชายถึงแก่ความตาย พี่ชายได้กระทำความผิดฐานประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 291 จากกรณีดังกล่าวบุคคลที่มีความรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ด้วยคือ บิดาของบุตรผู้เยาว์มีความผิดฐานทำให้บุตรถึงแก่ความตายโดยประมาทในฐานะเป็น “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” เนื่องจากว่าตนเองมีความประมาทเลินเล่อในการเก็บอาวุธปืน⁷² และมีอีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งสังคมให้ความสนใจ คือกรณีเมื่อเหตุการณ์เกิดวันที่ 23 ธันวาคม 2553 คือเหตุการณ์ผู้เยาว์อายุ 16 ปี ซึ่งในขณะไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ได้ยืมรถยนต์มาจากผู้อื่น ขับรถชนท้ายรถตู้โดยจนก่อให้เกิดผู้ตกทางคว้นโทลเวย์ เป็นเหตุให้คนขับรถตู้และผู้โดยสารถึงแก่ความตาย 9 คน ซึ่งบุคคลที่ให้ผู้เยาว์ยืมรถเป็น

⁷¹ แหล่งเดิม. หน้า 146.

⁷² คณิต ฅ นคร ก. เล่มเดิม. หน้าที่ 8.

“ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” เนื่องจากมีความประมาท ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตใบขับขี่ แต่ได้ยินยอมให้ผู้เยาว์ขับรถออกสู่ทางถนน จนเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ขับรถโดยประมาทจนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุบนทางด่วนโทลเวย์ นอกจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ที่อนุญาตให้ผู้เยาว์ยืมรถยนต์แล้ว บิดามารดาของผู้เยาว์ก็เป็น “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” เพราะวา บิดามารดาไม่ดูแลเอาใจใส่ระมัดระวังหรืออาจส่งเสริมให้ผู้เยาว์ขับรถทั้ง ๆ ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่

แม้ว่าการกระทำโดยประมาทฐานใดฐานหนึ่งบุคคลผู้กระทำความผิดไม่อาจที่จะร่วมกระทำความผิดด้วยกันได้ซึ่งไม่อาจเป็น “ตัวการ” หรือ “ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน” ได้ แต่ในการกระทำโดยประมาทในเหตุการณ์เดียวกันในความคิดที่กระทำโดยประมาทฐานใดฐานหนึ่งนั้น อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลหลายคนได้ และในกรณีที่การกระทำโดยประมาทในเหตุการณ์เดียวกันเป็นการกระทำโดยประมาทในเหตุการณ์เดียวกันเป็นการกระทำโดยมีบุคคลหลายคน โดยผู้กระทำความผิดแต่ละคนจึงต่างมีความผิดที่กระทำโดยประมาทในฐานนั้น

3.2.1.3 ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกิน 10 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”

เนื่องมาจากทางการแพทย์และจิตวิทยาเห็นว่าเด็กที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี ยังไม่มีความสามารถในการแยกแยะความรู้สึกผิดชอบชั่วดีได้ ซึ่งพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางด้านนิสัย เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กตามทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson) ได้แบ่งระยะพัฒนาการทางด้านจิตใจในวัยเด็กได้ดังนี้⁷³

1. อายุ 1 ปีแรก เป็นระยะที่เด็กช่วยตนเองไม่ได้เลยจึงต้องพึ่งบิดามารดา หรือบุคคลที่อยู่รอบข้างเกือบตลอดเวลา เด็กจึงต้องการความอบอุ่น ความมั่นใจและไว้วางใจ ถ้าเด็กขาดสิ่งเหล่านี้เด็กจะแสดงออกด้วยอาการกวนนังโยกตัว ไม่สบายบ่อย ๆ โดยสาเหตุไม่ได้มาจากทางกายแต่มาจากจิตใจ

2. อายุ 1½ ปี ระยะนี้เด็กเจริญเติบโตทางร่างกายจนสามารถพึ่งตนเองได้บ้างแล้ว เริ่มที่จะซุกซนและเริ่มที่จะสำรวจสิ่งรอบตัว ซอบป็นป้ายรื้อของ ต้องการรับรู้ว่าคุณเองมีความสามารถ แต่ก็ยังขาดประสบการณ์จึงต้องควบคุมอย่างพอเหมาะจากผู้ใหญ่

⁷³ ปรารักษ์ ทรงวุฒิศิลป์. (2548). จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น. หน้า 119-120.

3. อายุ 3-5 ปี เป็นระยะที่เด็กริเริ่มที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง และแสดงความต้องการของตนเองมากขึ้น อยากรู้อยากเห็น มีอารมณ์ที่รุนแรง รู้จักอิจฉาน้องหรือคนอื่น

4. อายุ 6-12 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความต้องการจะเป็นตัวของตัวเอง ประารถาที่จะมีความสามารถในการทำงาน และเป็นที่ยอมรับของครอบครัวและของสังคม เนื่องจากเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเกิดขึ้นหลายอย่างร่วมกัน อีกทั้งลักษณะอารมณ์ที่ไม่คงที่ ถ้าขาดการสนับสนุนหรือผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวในทางที่ถูกต้อง เด็กก็จะเกิดสับสน วุ่นวายใจหรือล้มเหลวในการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี ยังต้องอาศัยการเรียนรู้ การอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ เพราะฉะนั้นคนที่จะปรับปรุงแก้ไขในความคิดของเด็กได้ดีที่สุดน่าจะได้รับการดูแลจากบิดามารดา และบุคคลในครอบครัว กระบวนการยุติธรรมของรัฐไม่สามารถเข้าไปดำเนินการใด ๆ กับเด็กในวัยนี้ได้

3.2.1.4 ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กอายุกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 บัญญัติว่า“เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือ

ผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือ ไม่ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้น ไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคล หรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าใน ขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดย ศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือ บุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนหรือ เจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปก็ให้ ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจ ใน มาตรานี้”

จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 จะเห็นได้ว่าศาลจะต้องเลือกวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นดุลพินิจของศาล โดยพิจารณาจากความรู้สึกผิดชอบ ความร้ายแรงของความผิด อันแสดงถึงนิสัยของเด็ก และพฤติการณ์อื่น ๆ ประกอบกัน⁷⁴ การเลือกวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกำหนดเงื่อนไขวิธีปฏิบัติต่อเด็กดังนี้⁷⁵

⁷⁴ จิตติ ดิงศภัทย์. (2529). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 928-929.

⁷⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ก. เล่มเดิม. หน้า 188-189.

1. ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป การว่ากล่าวตักเตือนไม่ใช่เพียงแต่เรียกเด็กมาสั่งสอนว่าการกระทำดังกล่าวไม่ดีย่อไรเท่านั้น แต่ศาลจะต้องว่ากล่าวให้เหมาะสมกับตัวเด็กและสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็ก

2. การวางข้อกำหนดสามารถแยกได้เป็น 2 กรณีคือ

กรณีแรก เมื่อเด็กอยู่กับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ศาลจะมอบตัวเด็กและวางข้อกำหนดให้บุคคลดังกล่าวระวังไม่ให้เด็กไปก่อเหตุร้ายตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 3 ปี ถ้าเด็กก่อเหตุร้ายขึ้น บุคคลดังกล่าวต้องชำระเงินตามที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกิน 1,000 บาท ข้อกำหนดเช่นว่านี้บุคคลดังกล่าวจะไม่ยอมรับไม่ได้ คำว่า “ก่อเหตุร้าย” ไม่ได้หมายถึงกระทำผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการก่อเหตุร้ายอื่น ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อย การมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้น ต้องพิจารณาด้วยว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถที่จะดูแลเด็กได้ด้วย เช่น บิดามารดาไม่มีเวลาในการดูแลเด็กหรืออบรมสั่งสอนเด็ก เพราะมีฐานะยากจนต้องไปทำมาหากินและจำเป็นต้องทอดทิ้งเด็กไว้ที่บ้าน ซึ่งอาจจะทำให้เด็กมีโอกาสหนีไปประพฤติชั่วได้ ในกรณีเช่นนี้ไม่ควรที่จะมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา⁷⁶

กรณีที่สอง เด็กไม่ได้อยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองแต่อยู่กับบุคคลอื่น ในกรณีเช่นนี้ศาลจะออกคำสั่งกำหนดเงื่อนไขให้ต้องยอมรับโดยไม่ถามความสมัครใจว่าจะยอมรับข้อกำหนดเช่นเดียวกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ได้ ศาลอาจเรียกมาถามความสมัครใจว่าจะยอมรับข้อกำหนดตามกรณีแรกหรือไม่ เหตุผลที่ต้องเรียกมาถามความสมัครใจเขาเสียก่อนก็เพราะเขาไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลเด็กไม่เหมือนกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จึงไม่สมควรที่จะบังคับให้ต้องยอมรับข้อกำหนด ถ้ายอมรับก็มอบตัวเด็กให้เขาไปโดยศาลอาจจัดการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74(3) ก็ได้ ถ้าไม่ยอมรับศาลอาจออกคำสั่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 (4), (5) ต่อไปแล้วแต่กรณี

3. กำหนดเงื่อนไขอื่น เมื่อศาลได้มอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลอื่นในกรณีที่เด็กไม่ได้อาศัยอยู่กับ

⁷⁶ หยุต แสงอุทัย, ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (บรรณาธิการ) (2547). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 19). หน้า 158.

บิดามารดาหรือผู้ปกครองและเขายอมรับข้อกำหนดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74(2) แต่ถ้าศาลเห็นว่ายังไม่เพียงพอศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใด เพื่อควบคุมความประพฤติของเด็กนั้นรายงานให้ศาลทราบ ศาลจะต้องทราบสาเหตุการกระทำผิดของเด็ก เพื่อศาลจะได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว

4. มอบตัวเด็กให้แก่บุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร เป็นกรณีที่เด็กไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กได้ หรือเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นและไม่ยอมรับข้อกำหนดของศาล ศาลอาจสั่งให้มอบตัวเด็กไปอยู่กับบุคคลหรือองค์การซึ่งสมควรก็ได้ ศาลจะสามารถส่งตัวเด็กไปได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่บุคคลหรือองค์การนั้นยอมรับเด็กไว้ทำการสั่งสอนอบรมเท่านั้น

3.2.1.5 ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลอายุกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรับผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

มาตรานี้ให้ศาลพิจารณาว่าสมควรที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็ก หรือว่าจะลงโทษทางอาญา โดยพิจารณาจากความรู้สึกผิดชอบของบุคคล นอกจากนี้แล้วยังพิจารณาสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้นั้น เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษา ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม หรือสภาพของความผิด หรือเหตุอื่น ๆ เป็นต้น จึงเป็นการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่พึงเกี่ยวกับตัวผู้นั้น

3.2.1.6 ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลอายุกว่า 18 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

บุคคลจำพวกนี้มีความรับผิดชอบทางอาญาอย่างสมบูรณ์ ศาลเพียงแต่อาจจะลดส่วนในการลงโทษได้ตามที่เห็นสมควร จะไม่มีวิธีปฏิบัติอย่างอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษในทางอาญาในขั้นนี้ต่อไปอีก ศาลคงจะใช้ดุลพินิจพิจารณาเพราะห้ความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 ศาลอาจไม่ลดโทษให้เลยก็ได้⁷⁷

3.2.1.7 ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่ปฏิบัติต่อเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดถือว่าเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ยกเว้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 และมาตรา 430 แตกต่างกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นโทษทางอาญาไม่ได้กำหนดเฉพาะบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์เท่านั้นที่จะรับผิดชอบ แต่หมายรวมถึงบุคคลใด ๆ ก็ตามซึ่งบังคับ ชูเจี๊ญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้...(3) บังคับ ชูเจี๊ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการทำความผิด”

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 สามารถแบ่งแยกผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติต่อเด็กหรือหน้าที่ที่จะต้องไม่กระทำการต่อเด็กได้ ดังนี้⁷⁸

⁷⁷ จิตติ ดิงศภักดิ์. เล่มเดิม. หน้า 943.

⁷⁸ วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2550). หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 126-129.

1. ผู้ปกครอง

คำว่า “ผู้ปกครอง” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ผู้ปกครอง สวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย” ผู้ปกครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดหน้าที่ให้ผู้ปกครองที่จะต้อง กระทบการ และหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องไม่กระทบการ บัญญัติไว้ในมาตรา 23 และมาตรา 25

ผู้ปกครองมีหน้าที่ที่จะต้องกระทบการบัญญัติไว้ในมาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ปกครอง จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานตามที่กำหนดใน กฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะ อันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

ส่วนหน้าที่ของผู้ปกครองที่กฎหมายห้ามไม่ให้กระทบการบัญญัติไว้ในมาตรา 25 บัญญัติว่า

“ผู้ปกครองต้องไม่กระทบการ ดังต่อไปนี้

- (1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้าง เลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด ๆ โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน
- (2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้ การเลี้ยงดูที่เหมาะสม
- (3) จงใจหรือละเลยไม่ทำสิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิด อันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
- (5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ”

การเลี้ยงดูโดยมิชอบตาม (5) มีคำนิยามของคำว่า “การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” ไว้ใน มาตรา 4 หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตาม มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

2. บุคคลใด ๆ นอกจากผู้ปกครองมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ยังได้บัญญัติ ครอบคลุมไปถึงบุคคลใด ๆ จะต้องไม่กระทำการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ซึ่งข้าพเจ้าขอกล่าวถึง เฉพาะความรับผิดชอบทางอาญามาตรา 26(3) ผู้ที่จะกระทำความผิดตามมาตรา 26 ไม่ได้จำกัดเฉพาะ ผู้ปกครองเท่านั้น แต่ห้ามทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแล เด็ก กระทำการดังกล่าว

มาตรา 26(3) บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะ ยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้...(3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือ ยินยอมให้เด็กประพฤตินิสัยไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด”

คำว่า “ส่งเสริม” หมายถึง เกื้อหนุน หนุนหลัง เชิดชู ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “สนับสนุน” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 เนื่องจากการเป็นผู้สนับสนุนการกระทำ ความผิด จะต้องมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว เช่น อยู่ในชั้นพยายาม หรืออยู่ในชั้นเตรียมสำหรับ กรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่คำว่า “ส่งเสริม” ตามมาตรา 26(3) แม้ว่าจะยังความผิดยังไม่เกิด เพียงแต่น่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด บุคคลนั้นก็มีความผิด แล้ว

คำว่า “ยินยอม” หมายถึง ยอม ตาม ไม่ขัด อนุญาต การยินยอมอาจเป็นการยินยอม โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้นิยามความหมายว่า เด็กที่ประพฤตินิสัยไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหา สมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ใน สภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกกฎกระทรวง ลง วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2549 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดเด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควร ซึ่งได้แก่เด็กที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ประพฤติตนเกรหรือข่มเหงรังแกผู้อื่น
 - (2) มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น
 - (3) เล่นการพนันหรือมั่วสุมในวงการพนัน
 - (4) เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดให้โทษหรือของมีนเมาอย่างอื่น เข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มที่มีแอลกอฮอล์
 - (5) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
 - (6) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
 - (7) ประพฤติตนไปในทางชู้สาว หรือส่อไปในทางลามกอนาจารในที่สาธารณะ
 - (8) ต่อต้านหรือทำทนายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจนผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้
 - (9) ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ
- หากผู้ใดฝ่าฝืนตามมาตรา 26 มีบทกำหนดโทษไว้ตามมาตรา 78 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3.2.2 กฎหมายวิธีสารบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน

เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนมีความแตกต่างกับผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ถ้าหากว่ากฎหมายกำหนดให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กและเยาวชนมีลักษณะกระบวนการพิจารณาคดีคล้ายกับคดีซึ่งผู้ใหญ่กระทำความผิดด้วยแล้ว ย่อมทำให้กระบวนการพิจารณานั้นไม่เป็นธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนแน่นอน

3.2.2.1 การพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

(1) ขอบเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 95 บัญญัติว่า “คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้นแต่ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้” ซึ่งหมายความว่า โดยหลักแล้วศาลเยาวชนและครอบครัวมีขอบเขตอำนาจพิจารณาคดีซึ่งเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ เว้นเสียแต่ว่าเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เนื่องจากที่กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ เพราะเป็นประโยชน์กับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าที่จะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลแห่งท้องที่ที่เด็ก หรือเยาวชนกระทำความผิด

(2) การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ

เมื่อศาลได้รับฟ้องคดีที่มีข้อกล่าวหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแล้ว ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบถึงวันและเวลาดำเนินพิจารณาของศาลโดยไม่ชักช้า ในกรณี que เห็นสมควรศาลจะเรียกให้บุคคลดังกล่าวมาฟังการพิจารณาคดีด้วยก็ได้ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 104⁷⁹ เหตุผลที่กำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ บิดามารดาทราบ เพราะบางกรณีจะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจอาจไม่ทราบได้ เช่น⁸⁰

1. กรณีที่มีการเข้าใจผิดในเรื่องอายุของเด็กหรือเยาวชนผิดไป อาจมีการนำคดีไปฟ้องในศาลธรรมดา

⁷⁹ จรูญ ทองสอน , วันดี ถิ่นวงษ์หม่อม , มนต์ชัย ชนินทรลีลา ก (2555 มิถุนายน). ย่อหลัก “วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างกับ “วิธีพิจารณาความอาญา” และ “วิธีพิจารณาความแพ่ง” .บทบัญญัติ 67, 2. หน้า 41.

⁸⁰ อัจฉริยา ชุตินันท์. (2548). เอกสารคำสอนกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและเยาวชน. หน้า 160-161.

2. กรณีที่เด็กกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่แล้วถูกฟ้องที่ศาลธรรมดา ต่อมาความจริงปรากฏว่าผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ศาลธรรมดาคงต้องโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัว

3. กรณีที่บุคคลผู้กระทำความผิดมีอายุพ้นจากความเป็นเยาวชนแล้ว แต่มีอายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ขณะกระทำความผิดถูกฟ้องยังศาลธรรมดาและศาลธรรมดาพิจารณาถึงร่างกายสติปัญญา สุขภาพจิตใจและนิสัย เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน แล้วศาลธรรมดาสั่งโอนคดีนั้นไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว

(3) การสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในระหว่างพิจารณา

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 104 บัญญัติว่า “เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจและบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบถึงวันและเวลานั่งพิจารณาของศาลโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรศาลจะเรียกให้บุคคลดังกล่าวมาฟังการพิจารณาด้วยก็ได้ ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องคดีที่พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลตามมาตรา 80 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการตามมาตรา 89 ตามควรแก่กรณี” และในกรณีที่ศาลได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้กับบิดามารดา ผู้ปกครอง ฯ ให้ศาลออกหมายเรียกให้เด็กและเยาวชนนั้นมาศาล ถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับหมายเรียกแล้วไม่ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นมาโดยจงใจหรือไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลเช่นว่านั้นชำระเงินจำนวนไม่เกิน 5,000 บาท แก่ศาลภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร และถ้าศาลเห็นว่าสมควรที่จะปล่อยเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว โดยไม่ให้มีประกันหรือไม่ก็ได้เป็นดุลพินิจของศาล หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การอื่นที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ หรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร โดยที่ควรจะมีการเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ปกครองสถานที่มาสอบถามความเห็นก่อนจึงจะสามารถออกคำสั่งได้ และในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป ศาลจะต้องสอบถามความเห็นคิดของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว แต่ถ้าเกิดกรณีที่ศาลไม่อาจสอบถามได้โดยศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรจะงดการสอบถามก็ได้ แต่จะต้องมีการ

บันทึกเหตุนั้นไว้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 126⁸¹ ซึ่งบัญญัติว่า “ระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจหรือสถานอื่นใดที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ แต่ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งมอบตัวเด็กหรือเยาวชนแก่บุคคลหรือองค์การดังกล่าว ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้ปกครองสถานที่ที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน แล้วแต่กรณี มาสอบถามความเห็นก่อน

ในกรณีที่ความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ให้ศาลสอบถามความเห็นของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ประกอบการพิจารณาปล่อยชั่วคราว เว้นแต่ไม่อาจสอบถามได้โดยมีเหตุอันสมควรศาลจะงดการสอบถามเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้

ถ้าบุคคลหรือองค์การที่รับมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้จากศาล แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่าไม่สามารถจะอบรมดูแลเด็กหรือเยาวชนต่อไปได้ และขอมอบตัวเด็กหรือเยาวชนต่อศาลก็ให้ศาลส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมไว้ในสถานพินิจหรือสถานอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร”

(4) ห้ามไม่ให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็ก

ห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็ก คือ บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 เครื่องพันธนาการนั้น เช่น กุญแจมือ หรือโซ่ตรวน แก่เด็กในระหว่างเวลาที่จำเป็นต้องควบคุมเด็กนั้นไว้เพื่อการพิจารณาคดี เว้นแต่ในคดีที่เด็กถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป เหตุผลที่ไม่ให้ใช้เครื่องพันธนาการสำหรับเด็กนั้นจะเป็นการทำให้เด็กอับอายซึ่งเหมือนกับเป็นการประจานตัวเด็ก ซึ่งเป็นการทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาตนเองเป็นคนที่ชั่วร้ายเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม จะเป็นการยากที่จะปรับปรุงฟื้นฟูให้เด็กกลับตัวได้ตามพระราชบัญญัติ

⁸¹ จรูญวิทย์ ทองสอน, วันดี ถิ่นวงษ์ม่อม, มนต์ชัย ชนินทรลีลาฯ (2554 เมษายน). ย่อหลัก “วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. *ข่าวเนติบัณฑิตยสภา* 24, 261. หน้า 9.

ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 103 และ การที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนมาหรือไปจากศาลก่อนนำเข้าห้องพิจารณา ไม่ให้ควบคุมปะปนกับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 129⁸²

(5) ห้องพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชน

ห้องพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยนั้น ห้ามไม่ให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องแยกห้องพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ทั่วไป เนื่องจากต้องการที่จะไม่ให้เด็ก กระทบกระเทือนทางจิตใจ หรือเป็นการประจานตัวเด็กเอง แต่ถ้ามีความจำเป็นที่ไม่สามารถจะ แยกห้องพิจารณาได้ การใช้ห้องพิจารณาก็จะต้องใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดาแต่ศาลก็มักจะนัด เวลาพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนต่างจากการพิจารณาคดีธรรมดาเพื่อไม่ให้ปะปนกันตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 107

ในการสืบพยานเด็ก กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้อง พิเคราะห์ โดยต้องมีห้อง 2 ห้อง คือ ห้องที่เด็กพักอยู่เบิกความและห้องพิจารณาคดีของศาล ทั้งนี้เนื่องจากว่ากฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้เด็กเผชิญหน้ากับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น จำเลย อาจทำให้เด็กเกิดความกลัว ห้องทั้งสองห้องต้องมีลักษณะที่แยกแตกต่างกัน สภาพห้องที่ให้เด็ก อยู่เพื่อที่จะเบิกความนั้นควรให้มีความเหมาะสมกับเด็ก เพื่อที่จะไม่ให้เด็กประหม่าหรือตกใจซึ่ง อาจมีผลต่อคำเบิกความของเด็กได้ โดยห้องทั้งสองนั้น จะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อ สามารถถ่ายทอดเสียงไปยังห้องพิจารณาได้

(6) การพิจารณาคดีเป็นการลับ

ศาลเยาวชนและครอบครัวห้ามมิให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีเข้าฟังการพิจารณา โดย ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น ที่มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดี คดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความ ผิดอาชญากรรมที่มีความต่างแตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งบุคคลที่จะเข้าฟังการพิจารณาคดีได้นั้น ได้แก่

1. จำเลย ที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย

⁸²จรูญ ทองสอน, วันดี ถิ่นวงษ์ม่อม, มนต์ชัย ชนินทรลีลา ก. เล่มเดิม. หน้า 42.

2. บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย
3. พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร
4. โจทก์ และทนายโจทก์
5. พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
6. พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ
7. บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต

ในทางปฏิบัติแล้ว ห้องพิจารณาคดีจะไม่มีบัลลังก์ ไม่มีคอกสำหรับพยาน และผู้พิพากษาจะไม่สวมเสื้อครุย เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง และเพื่อให้เด็กกล้าที่จะเล่าข้อเท็จจริงในคดีให้แก่ผู้พิพากษาพิจารณา

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยไม่ควรรับฟังคำให้การของพยานในตอนใด ศาลมีอำนาจที่จะเรียกให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีได้ แต่เมื่อศาลสั่งให้จำเลยออกไปจากห้องพิจารณาแล้ว ศาลจะต้องแจ้งข้อความที่พยานเบิกความให้จำเลยทราบเท่าที่ศาลเห็นสมควรตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 109 ซึ่งการพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น โดยปกติก็ยังคงต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เช่นกัน แต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 หรือในกรณีที่ศาลสามารถพิจารณาลับหลังจำเลยได้นั้นคือกรณีที่จำเลยไม่สามารถที่จะมาฟังการพิจารณาได้ เช่น เกิดอาการเจ็บป่วย หรือในกรณีอื่นๆ และศาลเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะพิจารณาลับหลังจำเลยได้ ศาลอาจสั่งให้สืบพยานในข้อที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ลับหลังจำเลยได้ แต่อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาต่อหน้าที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย⁸³ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 127

(7) ที่ปรึกษากฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 120 “ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับ

⁸³ ปริญญา จิตรกรานทีกิจ. (2538). *ย่อหลักกฎหมายเด็กและเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 76-77.

ทนายความได้ ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำร้องฟ้องร้องทนายความ ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษาทนายความให้” หมายความว่า ในคดีที่ผู้เยาว์เป็นจำเลยทนายความไม่สามารถที่จะแก้ต่างแทนจำเลยได้ แต่จำเลยสามารถที่จะมีบุคคลผู้ปรึกษาทนายความและในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษาทนายความ ศาลจะต้องแต่งตั้งที่ปรึกษาทนายความให้แก่จำเลย และที่ปรึกษาทนายความจะต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความ และผ่านการอบรมวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยให้ได้รับค่าป่วยการตามระเบียบที่ กบศ. ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีมาตรา 121-125

(8) ห้ามไม่ให้บันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียงแพร่เสียง

ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดห้ามไม่ให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียงแพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความที่ปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักจำเลยแล้ว ไม่ว่าจะ เป็น ชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชน หรือทำการโฆษณาข้อความโดยเปิดเผยประวัติในการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลก่อน หรือในกรณีที่เป็นการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 130 หากผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 192⁸⁴

3.3 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์ตามกฎหมายเฉพาะ

นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 และประมวลกฎหมายอาญา กำหนดโทษเมื่อเด็กกระทำ

⁸⁴ จรูญวิทย์ ทองสอน , วันดี ถิ่นวงษ์ม่อม , มนต์ชัย ชนินทรลีลา ค (ธันวาคม 2553-มกราคม). กฎหมายว่าไรดี ข้อหลัก “วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553” . วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ 5, 2. หน้า 52-53.

ความคิดในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ยังมีมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนด เพื่อที่จะควบคุมผู้เยาว์ ป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย และป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายแก่ผู้เยาว์ด้วย ซึ่งมาตรการทางกฎหมายนั้นมีจำนวนมากมาย ข้าพเจ้าขอบรรยายในกรณีเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางการจราจร และมาตรการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังต่อไปนี้

3.3.1 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในอุบัติเหตุทางจราจร ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 46 บัญญัติว่า “ผู้ขอใบอนุญาตขับขี่ตามมาตรา 43 (1) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ถ้าเป็นผู้ขอใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลชั่วคราว สำหรับรถจักรยานยนต์ที่มีขนาดความจุของกระบอกสูบรวมกันไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวงต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์

(2) มีความรู้และความสามารถในการขับรถ

(3) มีความรู้ในข้อบังคับการเดินรถตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก

(4) ไม่เป็นผู้มีร่างกายพิการจนเป็นที่เห็นได้ว่าไม่สามารถขับรถได้

(5) ไม่มีโรคประจำตัวที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าอาจเป็นอันตรายขณะขับรถ

(6) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน

(7) ไม่มีใบอนุญาตขับรถชนิดเดียวกันอยู่แล้ว

(8) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกยึดหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับรถ”

โดยผู้ที่ขอสอบขอรับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล รถสามล้อเครื่องส่วนบุคคล และรถจักรยานยนต์ ตามกฎหมายกำหนดว่าต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ จึงจะสอบขอรับใบอนุญาตขับขี่ได้ ยกเว้นสำหรับรถจักรยานยนต์ความจุกระบอกสูบขนาดไม่เกิน 90 ซีซี ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี บริบูรณ์ เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์จึงจะขอรับใบอนุญาตขับขี่ได้ โดยหลักฐานที่จะนำไปแสดงในการสอบขอรับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลที่ดังนี้⁸⁵

1. สำเนาทะเบียนบ้าน

2. บัตรประจำตัวประชาชน

⁸⁵ สมพร พรหมพิตร. คู่มือกฎหมายจราจรฉบับใกล้ศก. หน้า 172-173.

3. ใบรับรองแพทย์

4. รูปถ่ายหน้าตรงไม่สวมหมวก

จะสังเกตได้ว่าในกรณีที่ผู้เยาว์ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตขับขี่นั้น ไม่มีบทบัญญัติใด กำหนดว่าจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ก่อนจึงจะสามารถยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตขับขี่ได้ ซึ่งต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดว่าผู้เยาว์จะยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตขับขี่ได้นั้น ในคำร้องนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองก่อน โดยมีการลงนามให้ความยินยอม เนื่องจากว่าบิดามารดาหรือบุคคลซึ่งดูแลผู้เยาว์จะเป็นบุคคลที่ทราบดีที่สุดว่าผู้เยาว์มีความสามารถอย่างเพียงพอหรือไม่ที่จะขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย และเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุทางจราจรบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์อาจมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 ก็ได้

ผู้เยาว์สามารถขอรับใบอนุญาตขับรถยนต์ชั่วคราวและใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ชั่วคราวโดยมีขั้นตอนในการทดสอบเพื่อที่จะได้รับใบอนุญาตขับขี่ได้เมื่อมีการทดสอบสายตาว่ามีสายตาสอดคล้อง และเข้ารับการอบรมโดยใช้เวลาในการอบรม 2 ชั่วโมงเพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก ซึ่งถือว่าเวลาในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจรนั้น น้อยมาก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในความรู้ความเข้าใจของผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ หลักจากนั้นก็ จะเข้ารับการทดสอบข้อเขียน และทดสอบเกี่ยวกับการขับรถ ซึ่งถือว่าสิ้นสุดในการทดสอบการขอใบอนุญาตขับขี่แล้ว เมื่อผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ได้ทำการทดสอบผ่านทุกขั้นตอนแล้วก็จะได้รับใบอนุญาตขับขี่ มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวอาจจะไม่มีความเพียงพอที่จะทดสอบความสามารถของผู้เยาว์ในการขอใบอนุญาตขับขี่ และจากการศึกษาของผู้เขียนไม่พบว่ามี มาตรการเพิ่มเติมใด ๆ อีก ที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ในกรณีที่ผู้เยาว์ขอใบอนุญาตขับขี่ เช่น มาตรการที่จะให้ผู้เยาว์มีการเรียนการขับรถได้อย่างปลอดภัย เมื่อขับรถออกสู่ท้องถนน มาตรการ ที่ให้ผู้เยาว์มีการเรียนรู้กฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎจราจร เป็นต้น เมื่อไม่มีมาตรการในการควบคุมผู้เยาว์ในการขอออกใบอนุญาตขับขี่อย่างเพียงพออาจเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ การที่ผู้เยาว์ขับรถได้เพียงอย่างเดียวไม่ใช่มาตรฐานว่าผู้เยาว์จะสามารถขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย เช่น ในกรณีเหตุการณ์ในกรณีของเหตุการณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2553 ขณะนั้นอายุ 17 ปี ซึ่งผู้เยาว์ได้ยืมรถยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าซีวิก ของบุคคลอื่น ขับรถและเมื่อผ่าน

เส้นทางมาถึงช่วงโพลล์เวย์ขาเข้า บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฟังวิภาวดี รอดังกล่าวได้ ฟุ้งชนรถตู้โดยสารโตโยต้า คอมมูเตอร์ จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเป็นจำนวนถึง 9 ศพ จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเพียงแค่ขับรถได้เพียงอย่างเดียว ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย

เมื่อผู้เยาว์ขับรถโดยประมาทจนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย ผู้เยาว์จะต้อง รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 นอกจากนี้ผู้เยาว์ แล้วบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลก็จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 เช่น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกากรณีที่บิดามารดาต้องรับผิดชอบ เช่น บิดามารดาได้ปล่อยประ ะเลยให้บุตรผู้เยาว์ขับรถ ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ถือว่าไม่ได้ใช้ความ ระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ผู้ปกครองบุตรที่ดีต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการทำละเมิดที่บุตร ผู้เยาว์ก่อขึ้นแก่บุคคลอื่นตามมาตรา 429 (คำพิพากษาฎีกา 2260/2529) บิดายินยอมให้บุตรผู้เยาว์ อายุเพียง 15 ปี ขับรถยนต์ออกไปสู่ท้องถนน ในกรณีเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ถือว่า บิดาไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ บิดาจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์ (คำพิพากษา ฎีกา 2982/2529) หรือแม้กระทั่งบิดามารดาได้ห้ามปรามบุตรผู้เยาว์และเก็บกุญแจไว้ในที่สูง แต่ บุตรผู้เยาว์ก็ทราบและเคยเอารถออกขับ ก็ถือว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เช่น บิดาได้เคยห้ามปรามบุตรผู้เยาว์ไม่ให้ขับรถยนต์ และเก็บลูกกุญแจรถไว้เองโดยเก็บไว้ในที่ สูงก็ตาม ซึ่งผู้เยาว์ทราบว่ากุญแจอยู่ที่ไหนและสามารถที่จะหยิบกุญแจออกมาใช้ได้โดยง่าย ถือ ว่าบิดาไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอเมื่อบุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตร ผู้เยาว์ (คำพิพากษาฎีกา 528/2523)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกากรณีที่บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น เด็กหนีออกจากบ้าน แม้ว่าจะถูกกล่าวโทษก็ตาม ในกรณีเช่นนี้อยู่นอกเหนืออำนาจของบิดามารดาจะระวังได้ บิดามารดา ไม่ต้องรับผิดชอบในละเมิดที่บุตรขับรถชนผู้อื่นโดยประมาท (คำพิพากษาฎีกา 62/2522) นาย ก. เป็น บิดาชอบด้วยกฎหมายของ นาย ข. อายุ 15 ปี นาย ก. ได้ป้องกันไม่ให้ นาย ข. ขับรถจักรยานยนต์ ออกสู่ท้องถนน จึงได้เก็บรถไว้ที่บ้านและล็อครถด้วยคานกุญแจติดตัวนาย ก. ไปด้วย วันเกิด เหตุ นาย ข. ได้นำกุญแจรถยนต์กระบะไปไขออก ได้โดยบังเอิญแล้วนำไปให้เพื่อนรุ่นพี่ต่อสายไฟ

ตรงคิดเครื่องยนต์ให้ จะเห็นได้ว่านาย ก. ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้ว นาย ก. จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับ นาย ข. (บุตรผู้เยาว์) (คำพิพากษาฎีกาที่ 6967/2541)

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ขนาดความระมัดระวังของบิดามารดาในกรณีผู้เยาว์ไปขับรถแล้วเกิดเหตุละเมิดแก่บุคคลอื่น สามารถที่สรุปได้ประการหนึ่งว่า หากบิดามารดาเก็บกุญแจในที่ซึ่งบุตรหยิบได้ง่าย ย่อมถือว่าบิดามารดาไม่มีความระมัดระวังตามสมควร แม้ว่าบิดามารดาจะเคยห้ามปราบหรือว่ากล่าวตักเตือนแล้วก็ตาม ก็ถือว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ เพราะฉะนั้นในกรณีของการเก็บกุญแจรถเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ขับรถจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดามารดาจะต้องเก็บกุญแจไว้ในที่มิดชิด ไม่ให้ผู้เยาว์สามารถที่จะหยิบกุญแจรถนำออกมาใช้ได้ง่าย

เพราะฉะนั้น เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้เยาว์เอง และบุคคลภายนอกแล้ว จึงควรที่จะมีมาตรการทางกฎหมายในการที่จะควบคุมผู้เยาว์ในกรณีซึ่งผู้เยาว์อาจก่อให้เกิดความเสียหายจากอุบัติเหตุทางจราจรได้ ซึ่งมาตรการหนึ่งคือการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตขับขี่ให้แก่ผู้เยาว์ เนื่องจากว่าในปัจจุบันยังไม่มีการทากฎหมายใด ๆ ที่จะควบคุมผู้เยาว์ในการขับรถ และมาตรฐานในการออกใบอนุญาตขับขี่ในกรณีที่เป็นผู้เยาว์ก็มีลักษณะเดียวกันกับผู้ใหญ่ทั้ง ๆ ผู้เยาว์อาจจะยังไม่มีวุฒิภาวะเท่าผู้ใหญ่ก็ได้ นักจิตวิทยาบอกว่า บุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นนั้น เขายังไม่มีความพร้อมที่จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และในขณะที่เดียวกันเขาก็ยังไม่พร้อมที่จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็ก เช่นกัน แต่ในปัจจุบันนี้มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตขับขี่ใช้มาตรการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

3.3.2 การห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ใหญ่ และในปัจจุบันนี้พบว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอายุน้อยลง จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่านักดื่มที่มีอายุน้อยที่สุด คือ เด็กที่มีอายุ 6 ขวบ และสำหรับอายุโดยเฉลี่ยที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอายุ 9 ปี จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าเด็กรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพเป็นอันตรายหรือปัญหากับผู้ดื่ม เช่น เป็นเหตุให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ผลกระทบต่อสุขภาพของผู้เยาว์ หรืออุบัติเหตุทางจราจร เป็นต้น

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มีการนิยามความหมายไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้

“เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

“เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” จึงหมายถึง สุรา คำว่า “สุรา” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง น้ำเมาที่กลั่นแล้ว

และตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้ “สุรา” หมายความว่ารวมถึงวัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุราหรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้ว สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา

“สุราแช่” หมายความว่า สุราที่ไม่ได้กลั่นและให้หมายความรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้ว แต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินสิบห้าดีกรีด้วย

“สุรากลั่น” หมายความว่า สุราที่ได้กลั่นแล้ว และให้หมายความรวมถึงสุรากลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่าสิบห้าดีกรีด้วย

“เชื้อสุรา” หมายความว่า แป้งเชื้อสุรา แป้งข้าวหมักหรือเชื้อใด ๆ ซึ่งเมื่อหมักกับวัตถุหรือของเหลวอื่นแล้วสามารถทำให้เกิดแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำสุราได้

เพื่อที่จะคุ้มครองผู้เยาว์ไม่ให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงได้มีกฎหมายที่กำหนดไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้เยาว์โดยมีกฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้...

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์...”

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ถ้าบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสแล้วก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ เพราะฉะนั้นแล้วบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

สามารถที่จะซื้อเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ได้ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งรวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครอง สวัสดิการ การพัฒนาและฟื้นฟู โดยการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อเด็กเป็นสำคัญและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และการควบคุมการบริโภคสุราของเยาวชนโดยห้ามเยาวชนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซื้อ ขาย บริโภคและเข้าไปยังสถานที่จัดไว้สำหรับการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ และมีการห้ามเยาวชนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ เข้าสถานบันเทิง ซึ่งมีผลกระทบในระยะยาวต่อสังคม และในมิติของการจัดการปัญหา ในแง่การบริโภคสุรา เยาวชนไทยมีแนวโน้มที่จะบริโภคเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเยาวชน และมีความเสี่ยงต่อปัญหาสูงกว่านักดื่มวัยผู้ใหญ่ ในแง่ของการเข้าถึงเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ เยาวชนเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงแม้ว่าราคาเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์จะมีราคาสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ก็มักจะมีการหันไปบริโภคเครื่องดื่มที่มีราคาถูกเนื่องจากเยาวชนยังไม่มีรายได้ในการที่จะซื้อหาเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ที่มีราคาสูงมาบริโภคได้⁸⁶

ห้ามไม่ให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็ก เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือและมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ และอาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามมาตรา 44 วรรคสอง หรือวางข้อกำหนดอื่นใดเพื่อแก้ไข หรือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

หากปรากฏว่าผู้ปกครองของเด็กฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา 39 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

⁸⁶ เลิศ ดาวสุวรรณ. (2553). “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์”. หน้า 83.

การว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน และจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 45 บัญญัติห้ามเด็กไว้ 2 อย่างด้วยกันดังนี้

1. ห้ามไม่ให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่
2. ห้ามไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะดูแลผู้เยาว์ได้ดีที่สุดก็คือ บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าผู้เยาว์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงมีอำนาจที่จะเรียกให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์มาประชุมร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะปรึกษาหารือและมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ เนื่องจากบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ทราบว่าจะต้องใช้วิธีการเช่นไรจึงจะเหมาะสมกับผู้เยาว์

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แล้วยังมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มาตรา 29 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้”

หมายความว่าบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์กฎหมายห้ามไม่ให้ผู้ขายจำหน่ายสุราให้แก่ผู้เยาว์ แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นจะสามารถที่จะซื้อสุราได้หรือไม่ ซึ่งมีความแตกต่างกันกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสสามารถที่จะซื้อสุรามาบริโภคได้ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการตีความได้

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายควบคุมไม่ให้มีการโฆษณาตามมาตรา 32 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม

การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพขอสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักร”

การโฆษณาในสังคมไทยปัจจุบันนี้มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เยาว์ยังเป็นบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอ อาจหลงเชื่อสื่อโฆษณาที่อวดอ้างสรรพคุณมากเกินไปจนความเป็นจริงก็ได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงมีข้อกำหนดห้ามไม่ให้มีการโฆษณา และเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย โดยกฎหมายได้กำหนดอัตราโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้ด้วย ในกรณีที่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งกฎหมายห้ามจำหน่าย มีความรับผิดชอบทางอาญาตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา 29 หรือมาตรา 30 (1) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 จะให้สิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลที่จะประกอบอาชีพตามมาตรา 43 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” และในมาตรา 45 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” โดยบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพและจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลใดก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะซื้อและมีความต้องการที่จะซื้อ แต่อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพที่มีเสรีภาพมากเกินไป โดยไม่มีขอบเขต อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับประชาชนโดยส่วนรวมและอาจเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมก็ได้ เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 45 วรรคสอง จึงบัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว

ของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน”

กล่าวโดยสรุป การที่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อที่คุ้มครองผู้เยาว์ที่อาจจะเกิดอันตรายแก่ตัวผู้เยาว์ และเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์กระทำความผิด เนื่องจากว่าจำนวนคดีที่เกิดขึ้นจำนวนมากที่ผู้เยาว์กระทำความผิดมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาท ข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงควรที่จะมีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุมผู้เยาว์มากขึ้น

3.4 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ประเทศซึ่งใช้ระบบ Civil Law เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในประเทศฝรั่งเศสไม่มีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดไว้โดยเฉพาะ คงมีเพียงประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1310 กำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบใช้หนี้เมื่อได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ ส่วนความรับผิดชอบของผู้เยาว์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดช่วงอายุของผู้เยาว์ซึ่งมีความรับผิดชอบที่แตกต่างกันตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 เช่น ผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเอง

3.4.1 ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

1. ความรับผิดชอบของผู้เยาว์

ผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 388 ซึ่งบัญญัติว่า “A minor is an individual of either sex who has not yet reached the full age of eighteen years.” แต่อย่างไรก็ตามผู้เยาว์สามารถที่จะบรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ได้โดยการสมรสหรือโดยการพิจารณาของศาล และในกรณีที่ผู้เยาว์อายุน้อยกว่า 16 ปีบริบูรณ์จะต้องได้รับการพิจารณาโดยศาล ศาลมีอำนาจที่จะตรวจสอบเกี่ยวกับผู้เยาว์ ซึ่งบุคคลที่จะยื่นคำร้องขอได้นั้นต้องเป็นบิดามารดา หรือบิดามารดาบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ได้ หรือผู้ที่มีอำนาจปกครองเด็กหรือเป็นผู้ปกครองเด็ก ซึ่งแล้วแต่ว่าบุคคลใดที่มีอำนาจในการปกครองเด็ก การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาและศาลได้พิจารณา

และเห็นสมควรที่จะให้การสมรสได้ ซึ่งหมายความว่า จะต้องได้รับอนุญาตทั้งบิดามารดาและศาล ทั้งสองอย่าง⁸⁷

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดกล่าวไว้โดยตรงที่จะต้องให้ผู้เยาว์ชดเชยค่าสินไหมทดแทน แม้ว่าจะมีบทบัญญัติมาตรา 489-2 แต่ก็ได้บัญญัติกำหนดไว้สำหรับผู้ใหญ่ที่มีความโง่เขลาเท่านั้น ซึ่งได้บัญญัติขึ้นเป็นในปี 1968⁸⁸ แต่ไม่ได้กล่าวถึงในกรณีที่เป็นผู้เยาว์แต่อย่างไร ซึ่งมาตรา 489-2 บัญญัติว่า “A person who has caused damage to another when he was under the influence of a mental disorder is nonetheless liable to compensation.” หมายความว่า บุคคลผู้วิกลจริตก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง เนื่องจากว่าประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1310 ซึ่งได้บัญญัติว่า “He is not entitled to rescission against the obligations resulting from his intentional or unintentional wrongs.” หมายความว่า หนี้อันเกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก็ยังคงให้มีการชดเชยกันได้ ซึ่งความเป็นผู้เยาว์ไม่ได้เป็นเหตุให้ผู้เยาว์หลุดพ้นความรับผิดชอบในหนี้ในการกระทำละเมิด⁸⁹ โดยไม่มีการกำหนดอายุของผู้เยาว์ไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายอาญาซึ่งได้กำหนดอายุของผู้กระทำความผิด ดังนั้นผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 13 ปีบริบูรณ์เมื่อกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาไม่ต้องรับโทษคือไม่อยู่ภายใต้การลงโทษทางอาญา แต่อย่างไรก็ตามศาลเยาวชนอาจมีคำสั่งให้มีมาตรการในการสั่งสอนเด็ก ส่วนผู้เยาว์ที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี กระทำความผิดจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยอาจได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษได้ แต่อย่างไรก็ตามศาลฝรั่งเศสถือว่า การกระทำของผู้ที่ไม่รู้ผิดชอบนั้น ไม่อาจที่จะเรียกว่าเป็นความผิดทางละเมิดได้ เช่น ในคดี Civ 6 January 1928 หญิงผู้วิกลจริตได้นำน้ำกรดใส่หน้าผู้คนที่เดินผ่านมา ศาลพิพากษาว่าหญิงผู้วิกลจริตไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากว่าเป็นบุคคลวิกลจริต⁹⁰ เพราะฉะนั้นแล้วเด็กไร้

⁸⁷ Christian Dadomo and Susan Farran. (1997). *French substantive law Key elements*. p. 22.

⁸⁸ Christian Von Bar. (1998-2000). *The Common European Law of Torts*. Volume One, The Core Areas of Tort Law, its Approximation in Europe, and its Accommodation in the Legal System. p. 90.

⁸⁹ จี๊ด เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 128.

⁹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 129.

เดียงสาไม่มีความสามารถที่จะกำหนดให้ต้องรับผิดชอบ เท่ากับว่าศาลสูงมีความเห็นว่าเด็กไร้เดียงสานั้น ทำความผิดทางละเมิดไม่ได้ การกำหนดว่าผู้เยาว์จึงจะมีอายุเท่าไรจึงจะมีความสามารถในการที่จะ รับผิดชอบต่อความผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้นเป็นไปตามดุลพินิจของศาล แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติ แห่งกฎหมายในกรณีที่กำหนดความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไว้โดยตรง แต่กฎหมายก็ ถูกสร้างขึ้นโดยมีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐาน⁹¹ โดยศาลไม่ได้พิจารณาเฉพาะอายุของผู้เยาว์เท่านั้น แต่ศาลยังพิจารณาถึงสภาพร่างกายและการพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยเป็นการพิจารณาโดยภาพรวม ในการกระทำของผู้เยาว์⁹² เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดจึงต้องพิจารณาตาม หลักทั่วไปในมาตรา 1382 และมาตรา 1835 ซึ่งมีความเสียหายเกิดขึ้น เป็นความผิดตามกฎหมาย และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

ในกรณีที่เด็กกระทำความผิดโดยจงใจนั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1382 เช่น เด็กอายุ 9½ ปีได้กระทำความผิด โดยเอาไฟจุดรถบรรทุกและอาคาร โดยเป็นการกระทำความผิดโดยจงใจ ตามหลักแล้วผู้เยาว์ จะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว โดยได้แยกความรับผิดชอบทางอาญาออกไปเนื่องจากว่าเด็กอายุ 9 ปี ใน กรณีดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาญา แต่เมื่อเด็กได้กระทำความผิดโดยจงใจตามกฎหมาย ลักษณะละเมิดมีความรับผิดชอบตามมาตรา 1382 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ส่วนในกรณีที่ เด็กกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ นั้น ศาลจะพิจารณาว่าในกรณีที่ผู้เยาว์มีความประมาท เลินเล่อมีความเสียหายมากน้อยเพียงไร และสมควรที่จะมีการลดหย่อนผ่อนโทษได้หรือไม่ เช่น ในกรณีที่เด็กได้ข้ามถนนโดยประมาทเลินเล่อโดยเด็กได้กระโดดข้ามไปในถนนทันทีหรืออย่าง รวดเร็ว นั้นเป็นเหตุให้รถของโจทก์ทั้งสอง ต้องหักหลบทันทีจนเป็นเหตุให้รถต้องไปอยู่บนทาง เหนือ ศาลวินิจฉัยว่าการออกมาของเด็กเป็นสิ่งที่ไม่ถูกกาลเทศะ แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ได้รับความ เสียหายเช่นกัน ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าไม่จำเป็นที่จะต้องตรวจสอบภายในจิตใจของเด็กว่าเด็กมี ความสามารถที่จะรู้ผลของการกระทำตามมาตรา 1382 เมื่อเด็กมีส่วนในการกระทำความผิดด้วย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่เกิดความเสียหายและได้สัดส่วน เด็กจึงมีความรับผิดชอบในกรณีที่กระทำ ความผิดโดยประมาทเลินเล่อได้ และในคำพิพากษา Civ 12 December 1984 ได้มีการตีความ

⁹¹ Christian Von Bar. Op.cit. p. 93.

⁹² Christian Dadomo and Susan Farran. Op.cit. p. 25.

แบบขยายความรับผิดชอบของผู้เยาว์ให้อยู่ภายใต้มาตรา 1382 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เด็กผู้ชายได้เดินเข้าไปชนเพื่อนที่นั่งเล่นอยู่ในม้านั่งจนก่อให้เกิดความเสียหายคือมีนมแตก ในสนามเด็กเล่นของโรงเรียน ศาลปฏิเสธที่จะตรวจสอบความสามารถของผู้เยาว์ว่ามีความสามารถที่จะรู้ผิดชอบหรือไม่ โดยศาลวินิจฉัยว่าเด็กจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ศาลอุทธรณ์กล่าวว่าไม่จำเป็นที่จะต้องตรวจสอบว่าผู้เยาว์มีความสามารถที่จะรู้ผลในการกระทำของตนเอง ดังนั้นจึงต้องรับผิดชอบ ซึ่งจากที่กล่าวมาคำวินิจฉัยในกรณีความรับผิดชอบของผู้เยาว์นั้นภายใต้กฎหมายฝรั่งเศสไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรอบรู้ความสุขุม (ความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว)

ในปัจจุบันนี้ศาลได้วางบรรทัดฐานใหม่ความสามารถที่จะทราบถึงเหตุและผลหรือสภาพภายในจิตใจนั้นมีความจำเป็นสำหรับความรับผิดชอบในทางแพ่งไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อหรือเป็นการกระทำโดยจงใจ แม้ว่าในบางครั้งศาลจะใช้ดุลพินิจในการที่จะลดโทษกว่าที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือนัยสำคัญใด ๆ เลย ในกรณีที่ผู้พิพากษาได้มีการสร้างบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้มาจากคำพิพากษา โดยมีการกล่าวถึงความสามารถที่จะรู้ถึงเหตุและผลว่าไม่มีสติปัญญาเพียงพอซึ่งส่งผลในการวินิจฉัยถึงการกระทำสำหรับความรับผิดชอบของผู้เยาว์และขอบเขตความรับผิดชอบของผู้เยาว์ และในกรณีที่เด็กกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อนั้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 สถานิติบัญญัติมีการกำหนดในกรณีที่เด็กกระทำความผิดด้วยความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายจราจรซึ่งเกิดขึ้นบนท้องถนนในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ค่อนข้างเข้มงวด ซึ่งเด็กจะต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนของค่าเสียหายต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ในความเสียหายที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับบาดเจ็บโดยเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ⁹³ ซึ่งถ้าเป็นกรณีที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อเป็นการกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งไม่ได้มาจากจิตใจชั่วร้าย แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งไม่อาจที่จะยกโทษได้ การพิจารณาความผิดโดยประมาทเลินเล่อจะใช้วิธีการพิจารณาในเรื่องถึงพฤติกรรมคือการกระทำภายนอกโดยไม่พิจารณาถึงสภาพจิตใจภายใน โดยพิจารณาในเรื่องของความระมัดระวังของผู้กระทำเปรียบเทียบกับความระมัดระวังของบุคคลที่สมมุติขึ้น ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความระมัดระวังกับบุคคลที่มีระดับเดียวกัน คือ อายุ เพศ วัย

⁹³ Christian Von Bar. Op.cit. p.92-93.

หรือสภาพร่างกาย โดยไม่มีการพิจารณาระดับความระมัดระวังของผู้กระทำ โดยไม่นำเอาภาวะส่วนตัวของผู้กระทำที่ไม่รู้ผิดชอบมาพิจารณา

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดา

ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ตามมาตรา 1384 วรรค 1 บัญญัติว่า “A person is liable not only for the damages he causes by his own act, but also for that which is caused by the acts of persons for whom he is responsible, or by things which are in his custody” หมายความว่า บุคคลใดต้องรับผิดชอบ ไม่เพียงแต่ความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากความเสียหายที่ตนเองเป็นผู้ให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองหรือเกิดจากทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตนเอง

ความรับผิดชอบของบิดามารดาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1384 วรรค 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสบัญญัติว่า “The father and mother, in so far as they exercise “parental authority” are jointly and severally liable for the damage caused by their minor children who live with them.” (แก้ไขเมื่อ 4 June 1970) หมายความว่า บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในการกระทำในการกระทำของผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจปกครอง ซึ่งจะต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย ในกรณีที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วย โดยในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ตั้งเงื่อนไขให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของผู้เยาว์อยู่ 2 เงื่อนไขด้วยกันคือ (1) บิดามารดาต้องมีอำนาจในการปกครองผู้เยาว์ (2) ผู้เยาว์ต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา เดิมนั้นเงื่อนไขที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่กับบิดามารดานั้นมีการพิจารณาค่อนข้างเคร่งครัด บิดามารดาจะไม่มีควมรับผิดชอบหากบุตรผู้เยาว์กระทำละเมิดในขณะที่ไม่ได้อยู่กับตนเองแต่ได้ไปพักอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ในวันหยุด แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ศาลสูงของฝรั่งเศสวินิจฉัยว่าในกรณีที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่กับบิดามารดาไม่ได้ถือเคร่งครัด โดยได้เปลี่ยนแนวในการตัดสินในบางคดีว่า บิดามารดา ยังคงต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย แม้ว่าผู้เยาว์จะอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย ในช่วงของวันหยุด ซึ่งการที่ศาลได้ตีความเช่นนั้นเป็นเพราะในบทบัญญัติของกฎหมายมีเจตนาที่จะให้บุตรผู้เยาว์ซึ่งอาศัยอยู่กับบิดามารดาโดยปกติ ก็ยังคงต้องรับผิดชอบแม้ในระหว่างที่บุตรผู้เยาว์ไม่ได้อยู่ที่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดาต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ได้กระทำการที่จะป้องกันไม่ให้บุตร

ผู้เยาว์ออกไปจากบ้านจนเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น หมายความว่า จะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เยาว์ออกจากบ้านเพียงชั่วครวเท่านั้น เช่น ในคดี Civ 2,9 March 2000 บุตรชายอายุ 9 ปี บิดามารดาได้ส่งไปอยู่ในศูนย์พัฒนาทางการแพทย์ได้ใช้ปากกาไปจิ้มตาเด็กชายผู้อื่น ศาลวินิจฉัยว่าบุตรชายมีความผิดตามมาตรา 1384 วรรค 1 ในฐานะเป็นผู้ครอบครองปากกา เป็นทรัพย์สินอันตรายโดยการใช้ (ความรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ครอบครองเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด) ศาลสูงวินิจฉัยว่าบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ โดยศาลได้ตัดสินว่าความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำของผู้เยาว์ เป็นความรับผิดชอบของตนเองโดยตรงอย่างเต็มที่ เว้นแต่บิดามารดาจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าสาเหตุสุดวิสัย หรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายมีส่วนในการกระทำ ความผิดด้วย และมีอีกคดีหนึ่งแม้จะปรากฏว่าผู้เยาว์จะถูกฝากไว้กับบุคคลอื่นชั่วครวก็ไม่ได้ทำให้ความรับผิดชอบของบิดามารดาตกลง เช่นคดี Civ 2,20 January 2000 บุตรผู้เยาว์สามคนได้จุดไฟเล่น จนทำให้เกิดความเสียหายแก่โรงนาในช่วงวันหยุดที่อาศัยอยู่กับตาและยาย ศาลได้วินิจฉัยว่า แม้การฟ้องคดีจะวางอยู่บนหลักตามมาตรา 1384 วรรค 4 กับมาตรา 1384 วรรค 7 แต่ศาลก็ได้นำ มาตรา 1384 วรรค 1 มาใช้บังคับโดยศาลได้วางแนวว่า การอยู่ร่วมกันของผู้เยาว์ต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดาเป็นปกติตามภูมิลำเนาของบิดามารดา และบิดามารดามีอำนาจในการปกครองผู้เยาว์ แต่อย่างไรก็ตามบิดามารดาอาจไม่ต้องรับผิดชอบถ้าหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดาไม่สามารถที่จะกระทำการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายได้หรือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 1384 วรรค 7 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสบัญญัติว่า “The above liability exists, unless the father and mother or the craftsmen prove that they could not prevent the act which gives rise to that liability.” (แก้ไขเมื่อ 5 April 1937) หมายความว่า ความรับผิดชอบดังกล่าวข้างต้นนี้ บิดามารดาหรือบุคคลผู้มีอาชีพดูแลสามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถที่จะกระทำการป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เช่นนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ จากมาตรา 1384 วรรค 4 ประกอบกับมาตรา 1384 วรรค 7 นั้นความรับผิดชอบของบิดามารดาตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อสันนิษฐานความรับผิด ซึ่งผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของบิดามารดาเพื่อให้บิดามารดาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและไม่ต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของความเสียหายและความผิดนั้น เพียงแต่พิสูจน์ว่า ตนได้รับความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ของประเทศไทยซึ่งข้อสันนิษฐานความ

รับผิดชอบกล่าวหาว่าสามารถที่จะหักล้างได้ ซึ่งบิดามารดามีหน้าที่พิสูจน์เพื่อไม่ให้ตนเองต้องรับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทนนั้นว่าตนได้ทำหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์แล้ว ซึ่งบิดามารดาสามารถที่จะหักล้างข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบโดยบิดามารดาต้องพิสูจน์ดังนี้

(1) การเกิดความเสียหายไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของบิดามารดาในการอบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ในการที่จะควบคุมความประพฤติของผู้เยาว์ หรือ

(2) ในขณะที่เด็กได้บรรลุนิติภาวะ หรือบิดามารดาได้ไว้วางใจที่จะให้เด็กได้อยู่ในความดูแลของบุคคลอื่น

แต่อย่างไรก็ตามบิดามารดาไม่สามารถที่จะหักล้างข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบโดยสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าตนเองไม่ได้มีส่วนที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือว่าอยู่ตนเองไม่ได้ อยู่ที่นั่นเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้น บิดามารดาจะไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุตรก็ต่อเมื่อบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีที่บุตรบรรลุนิติภาวะแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดามารดาอาจจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อบุตรเป็นตัวแทนบิดามารดา หรือบิดามารดามีฐานะเป็นนายจ้าง เช่นนี้บิดามารดาอาจจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุตรในฐานะนายจ้างก็ได้ อนึ่งอำนาจปกครองของบิดามารดานั้นต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายจึงจะก่อให้เกิดความรับผิด เนื่องจากการกระทำของบุตรก็ขัดกับเจตนาในการบังคับใช้กฎหมายเช่นกัน ซึ่งไม่มีเหตุผลว่าทำไมบิดามารดาที่ดูแลบุตรโดยไม่ได้ทำการสมรสจะไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ในเมื่อบิดามารดาซึ่งทั้งไม่ได้ทำการสมรสหรือทั้งบิดามารดาที่ทำการสมรสต่างก็เป็นผู้มีหน้าที่ดูแลควบคุมเลี้ยงดูให้การศึกษาและมีอำนาจปกครองเช่นเดียวกัน นักนิติศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศสได้แปลความรวมกันว่า แม้บุคคลที่รับเด็กคนใดเป็นบุตรบุญธรรมก็ต้องรับผิดชอบเช่นกันเพราะเขามีหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ไม่ให้ก่อความเสียหายเช่นกัน⁹⁴

3. ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์

ความรับผิดชอบของครูเป็นความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เช่นเดียวกับความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำของครู แต่เกิดจากการกระทำของลูกศิษย์หรือนักเรียนซึ่งอยู่ในความดูแลควบคุมของตนเองโดยอยู่

⁹⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร. เล่มเดิม. หน้า 183.

ภายใต้มาตรา 1384 วรรค 1 โดยกำหนดว่านอกจากความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของตนเองแล้ว บุคคลยังจะต้องรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งอยู่ในความดูแลหรือควบคุมของตนเอง

ความรับผิดของครูได้กำหนดไว้ในมาตรา 1384 วรรค 6 ซึ่งบัญญัติว่า “Teachers and craftsmen, for the damage caused by their pupils and apprentices during the time when they are under their supervision” หมายความว่า ครูและครูสอนลูกมือฝึกหัด ย่อมต้องรับผิดต่อความเสียหายอันนักเรียนและลูกมือฝึกหัดได้ก่อขึ้น ในระหว่างที่อยู่ในหน้าที่ดูแลควบคุมของครูและครูสอนลูกมือฝึกหัดนั้น แต่อย่างไรก็ตามครูอาจไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของนักเรียนหรือบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าไม่สามารถที่จะกระทำการป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งเป็นความผิดทางละเมิด ซึ่งเป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) ของครูว่ามีความผิดจากวิธีการศึกษาหรือการดูแล¹³⁵ แต่อย่างไรก็ตามในอดีตนั้นก็เกิดปัญหาในความรับผิดของของครูหรือครูผู้ฝึกหัดตามบทบัญญัติมาตรานี้เนื่องจากหน้าที่หลักของครูคือหน้าที่ในการให้การศึกษา ส่วนหน้าที่ในการดูแลเป็นเพียงส่วนปลีกย่อยที่มีอยู่ในการศึกษาเท่านั้น เพราะฉะนั้นบทบัญญัติในส่วนนี้จึงเป็นผลร้ายแก่ครูโดยท่าน เช่น จากคำพิพากษาของศาลเรื่องหนึ่ง โดยวินิจฉัยว่า M.Lebanc ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนประถมชื่อ Fontenay-sous-Bois จะต้องรับผิดในการกระทำของเด็กนักเรียนคนหนึ่งซึ่งจะไปถูกที่ท้องเพื่อนของตนเอง จนเป็นเหตุให้เด็กนักเรียนคนนั้นถึงแก่ความตาย ซึ่งความรับผิดของครูมีลักษณะความผิดที่มีลักษณะที่ชัดเจนคล้ายกับความรับผิดของบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ M.Lebanc ก็ได้เสียชีวิตไป เพราะถูกลงโทษโดยไม่นึกว่าจะเป็นเช่นนั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผลกระทบในทางอ้อมต่อนักเรียนค่อนข้างมาก เนื่องจากว่าครูก็ย่อมจะต้องควบคุมดูแลนักเรียนอย่างเข้มงวดมากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดตนเองต้องรับผิด เมื่อนักเรียนกระทำละเมิดจนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของนักเรียนได้ ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายฉบับลงวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1899 ได้เปลี่ยนความรับผิดของครูมาเป็นความรับผิดของรัฐหมายความว่ารัฐเป็นผู้ชดใช้ค่าเสียหายแทนครู แต่กฎหมายฉบับนี้ก็มิผลใช้บังคับเฉพาะ

¹³⁵ F.H. Law , A.E.Anton ,L. Neville Brown. (1963). *Amos and Walton's Ntroduction to French Law*. p. 228.

สถาบันการศึกษาของรัฐเท่านั้น โดยกฎหมายที่ออกมานี้จะไม่ใช้บังคับกับครูเอกชน ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติลงวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1937 บัญญัติว่า "...ในส่วนที่เกี่ยวกับครูนั้น การละเมิดเพราะปราศจากความระมัดระวัง หรือเพราะความประมาทเลินเล่อ ที่ถูกอ้างต้องพิสูจน์" ซึ่งหมายความว่าเป็นการยกเลิกความผิดที่ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานความผิดที่มีมาแต่ก่อน กลับมาสู่การพิสูจน์ความผิดตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1382 และมาตรา 1383⁹⁶ แต่อย่างไรก็ตามต่อมาในปี ค.ศ. 1960 ก็ได้นำมาปรับใช้กับครูสมาชิกขององค์กรเอกชน แต่ความรับผิดในทางละเมิดของครู ในโรงเรียนเอกชนอื่นที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้น โดยนักเรียนของเขาเฉพาะเมื่อพิสูจน์ความผิดของครูภายใต้มาตรา 1382-1383⁹⁷ ความรับผิดของครูผู้ฝึกสอนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับความรับผิดของบิดามารดา เนื่องจากว่าเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิด

3.4.2 ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1. ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้กำหนดความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ โดยแบ่งช่วงอายุความรับผิดไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 บัญญัติว่า "(1) A person who has not reached the age of seven is not responsible for damage caused to another person.

(2) A person who has reached the age of seven but not the age of ten is not responsible for damage that he inflicts on another party in an accident involving a motor vehicle, a railway or a suspension railway. This does not apply if he intentionally caused the injury.

(3) A person who has not yet reached the age of eighteen is, to the extent that his responsibility is not excluded under subsection (1) or (2), not responsible for damage he inflicts on another person if, when committing the damaging act, he does not have the insight required to recognize his responsibility."

⁹⁶ เฉลิมศักดิ์ สุวิสิทเสถียร. (2546). "ความรับผิดเพื่อละเมิดของครูบาอาจารย์". หน้า 76-77.

⁹⁷ ยงยุทธ ชื่นชีพ. เล่มเดิม. หน้า 94-95.

หมายความว่า (1) บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

(2) บุคคลที่มีอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากอุบัติเหตุที่เกิดจากยวดยานพาหนะ แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้เยาว์มีการกระทำละเมิดโดยจงใจก็ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

(3) บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดโดยไม่ได้รับการยกเว้นตามข้อ (1) หรือ (2) แต่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อขึ้นถ้าขณะที่ก่อความเสียหายนั้นไม่มีความรู้สึกผิดชอบ โดยได้มีการยกเลิกบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการกระทำละเมิดโดยเป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ได้กำหนดให้บุคคล 3 จำพวกไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิด ได้แก่

1. ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในขณะที่ไร้สติปัญญาหรือในขณะที่สภาวะทางจิตใจถูกรบกวนอย่างรุนแรงไม่อาจใช้ความรู้สึกนึกคิดโดยอิสระได้
2. เด็กที่มีอายุไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์
3. ผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือมีอายุมากกว่า 7 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์และไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเขากำลังก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น^{9*}

ตามกฎหมายลักษณะละเมิดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำซึ่งตนเองก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ต้องมีการพิจารณาว่าการกระทำของผู้เยาว์นั้นมีความผิดในลักษณะละเมิดหรือไม่ (ตามมาตรา 828 (1) BGB) สำหรับผู้เยาว์ที่มีอายุครบ 7 ปีแต่ยังไม่ถึง 10 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เยาว์กระทำโดยประมาทจนก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากยานพาหนะ เว้นเสียแต่ว่าผู้เยาว์ได้กระทำความผิดด้วยความจงใจ (ตามมาตรา 828 (2) BGB) เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์ที่มีอายุ 7 ปีบริบูรณ์ย่อมสามารถที่จะมีความรับผิดชอบในการกระทำความผิดฐานละเมิดได้ และผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี แต่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ ย่อมต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เยาว์ (ตามมาตรา 828 (3) BGB) แต่อย่างไรก็ตามผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่

^{9*} ปีทซ์นันน์ ชูโต. เล่มเดิม. หน้า 46.

ไม่มีความรู้สึกผิดชอบ และบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยสัญญาก็ต้องรับผิดชอบใหม่ทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 832 ในกรณีที่เด็กอายุน้อยกว่า 7 ปี ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 828 (1) BGB และในกรณีที่ผู้เยาว์อายุ 7 ปี จนถึงผู้เยาว์ที่มีอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ ก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีความเข้าใจว่าการกระทำของตนเองจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตามมาตรา 828(2)-(3) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลไม่สามารถที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 829 กำหนดให้ผู้เยาว์หรือผู้ที่วิกลจริตอาจต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ทั้งนี้เนื่องจากประโยชน์แห่งความยุติธรรม (Equitable Compensation) โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ฐานะความเกี่ยวพันระหว่างคู่กรณี โดยผู้เยาว์หรือบุคคลผู้วิกลจริตต้องไม่ถูกตัดสิทธิ์ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะเล็งดูตนเองตามอัตรา และเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการเลี้ยงดูผู้อื่น

ผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยกว่า 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้น ผู้เยาว์ที่ต้องรับผิดชอบในผลของความเสียหายที่ตนเองก่อขึ้นนั้นต้องมีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ จนถึงผู้เยาว์ที่มีอายุไม่ครบ 18 ปี แต่อย่างไรก็ตามผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีจนถึงผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ ไม่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากยานพาหนะตามมาตรา 828 (2) แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุที่มีความเกี่ยวข้องกับยานพาหนะทุกกรณีไป ผู้เยาว์จะได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบเมื่อเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุกระทำโดยประมาทเล็กน้อย ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยจงใจ เช่น การที่เด็กโยนหินจากสะพานในขณะที่รถแล่นผ่าน ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำโดยจงใจ เหตุผลที่กฎหมายได้เพิ่มอายุของเด็กโดยไม่ต้องรับผิดชอบจากอุบัติเหตุที่เกี่ยวกับการจราจรนั้น เนื่องจากว่าได้มีการวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปีไม่สามารถที่จะประมาณการณได้เกี่ยวกับระยะทางและอัตราความเร็วของรถยนต์พาหนะได้อย่างถูกต้อง⁹⁹

ส่วนความรับผิดชอบของผู้เยาว์ตามมาตรา 828(3) BGB ผู้เยาว์ไม่ได้รับยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 828 (1) - (2) ซึ่งแนวทางในการวินิจฉัยเช่นเดียวกันกับบทบัญญัติตามกฎหมาย คือ

⁹⁹The Reform of German Tort Law. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2555, จาก

ผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี จนถึงผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี ต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งตนเองก่อให้เกิดความเสียหายถ้าการกระทำละเมิดนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือมีความประมาทเลินเล่อก็ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ถ้าผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยก่อให้เกิดความเสียหายโดยจงใจหรือรู้อยู่แล้วว่าจะเกิดความเสียหายผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนของเสียหายตามมาตรา 276 BGB¹⁰⁰ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน และการที่จะพิจารณาว่าเด็กมีความประมาทเลินเล่อสำหรับการกระทำนั้นหรือไม่ สามารถที่จะพิจารณาตามวัตถุประสงค์ตามหน้าที่ในการดูแลตามมาตรา 276(2) BGB การที่จะพิจารณาว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้นต้องพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับผู้เยาว์ที่มีอายุใกล้เคียงกับผู้เยาว์ ว่าผู้เยาว์มีความสามารถที่จะเข้าใจเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองหรือไม่ เมื่อไรก็ตามเด็กก่อให้เกิดความเสียหายโดยประมาทเลินเล่อตามมาตรา 276(2) BGB จะไม่คำนึงว่าผู้เยาว์มีความสามารถมากพอที่จะรู้ผลที่เกิดขึ้นหรือไม่ แต่การกระทำนั้นต้องมีความสอดคล้องกับความสามารถ และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมว่ามีความสามารถที่จะปรับตัวและความสามารถของผู้เยาว์ในแต่ละช่วงวัยในวันที่กระทำละเมิด ตัวอย่างคำพิพากษา ในกรณีที่ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบ เช่น ในคดี BGH VI ZR 335/03 III. Civil Senate VI ZR 335/03 จำเลยเป็นเด็กอายุ 9 ปี ได้แข่งกันเล่น สเก็ตบอร์ดตามทางเท้าซึ่งเป็นพื้นรองเท้าแผลด จนเป็นเหตุให้สเก็ตบอร์ดหล่นไปถูกรถของโจทก์ก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคือจำเลยต้องรับผิดชอบตามมาตรา 823 (1) BGB แม้ว่าตามมาตรา 828 (2) BGB จะกำหนดให้ผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี จนถึงผู้เยาว์ที่มีอายุ 9 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุเกี่ยวกับยานพาหนะ แต่ไม่ได้หมายความว่ากรณีที่เกิดจากอุบัติเหตุซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ ผู้เยาว์จะไม่ต้องรับผิดชอบทุกกรณี ในกรณีดังกล่าวนี้รถของโจทก์จอด

¹⁰⁰§276 BGB “ (1) The obligor is responsible for intention and negligence, if a higher or lower degree of liability is neither laid down nor to be inferred from the other subject matter of the obligation, including but not limited to the giving of a guarantee or the assumption of a procurement risk. The provisions of sections 827 and 828 apply with the necessary modifications.

(2) A person acts negligently if he fails to exercise reasonable care.

(3) The obligor may not be released in advance from liability for intention.”

อยู่ริมถนนซึ่งได้จอดถูกต้องตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นแล้วจึงไม่สามารถที่จะตีความโดยใช้มาตรา 828(2)BGB บังคับได้

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832 (BGB) บัญญัติว่า “(1) A person who is obliged by operation of law to supervise a person who requires supervision because he is a minor or because of his mental or physical condition is liable to make compensation for the damage that this person unlawfully causes to a third party. Liability in damages does not apply if he fulfils the requirements of his duty to supervise or if the damage would likewise have been caused in the case of proper conduct of supervision.

(2)The same responsibility applies to any person who assumes the task of supervision by contract. หมายความว่า บุคคลผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย หรือมีหน้าที่ตามสัญญาดูแลบุคคลผู้ต้องดูแล ตามมาตรา 832 กำหนดความรับผิดชอบของบิดามารดา ครู พยาบาล หมอ เนื่องจากความเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลผู้มีภาวะแห่งจิตใจไม่ปกติ จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ความรับผิดชอบของบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลเหล่านี้ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์หรือบุคคลผู้มีร่างกายหรือจิตใจผิดปกติต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีแล้วหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ว่าได้กระทำการตามหน้าที่อย่างเหมาะสมแล้วความเสียหายนั้นก็ยังคงอยู่ดี¹⁰¹

โดยบิดามารดาจะรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์จะต้องพิจารณาว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดของตนเอง แต่เป็นความรับผิดชอบซึ่งกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความบกพร่องในหน้าที่ดูแลไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในสัญญา เป็นความรับผิดชอบที่บิดามารดางดเว้นในการกระทำ เป็นการละเลยต่อหน้าที่ที่จำต้องกระทำ โดยกฎหมายเยอรมันกำหนดให้ทั้งบิดามารดาต้องรับผิดชอบในการดูแลบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตน ในกรณีที่บุตรนอกสมรสนั้นมารดาเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ นอกจากบิดามารดาแล้วยังมีบุคคลอื่น ๆ เช่น ผู้อนุบาล ผู้จัดการทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ตาม หรือในกรณีเป็นผู้มีหน้าที่โดยสัญญา เช่น

¹⁰¹ Dennis Campbell. (1996). *International Personal Injury Compensation*. p. 321.

การจัดการของบ้านพักชั่วคราว สถานพักฟื้น หรือสถานพยาบาล และในกรณีของการดูแลผู้เยาว์ตามความเป็นจริงนั้นอาจจะเป็นการไม่เพียงพอที่จะความรับผิดชอบของผู้ดูแลได้ ซึ่งอาจที่จะใช้ความรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะละเมิดซึ่งเป็นหลักทั่วไปได้¹⁰² แต่อย่างไรก็ตามถ้าบิดามารดาไม่มีทรัพย์สินที่จะชดใช้ค่าสินทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้เองเพื่อความยุติธรรมกฎหมายเยอรมันจึงกำหนดให้บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (Liability Based on Equitable Consideration) ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 829 (BGB) โดยบัญญัติไว้ดังนี้ “A person who, for reasons cited in sections 827 and 828, is not responsible for damage he caused in the instances specified in sections 823 to 826 must nonetheless make compensation for the damage, unless damage compensation can be obtained from a third party with a duty of supervision, to the extent that in the circumstances, including without limitation the circumstances of the parties involved, equity requires indemnification and he is not deprived of the resources needed for reasonable maintenance and to discharge his statutory maintenance duties.” หมายความว่าบุคคลใดซึ่งต้องรับผิดชอบตามมาตรา 827 และ 828 ไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งบุคคลผู้อยู่ในความดูแลได้กระทำความผิดตามมาตรา 823 ถึง 826 ซึ่งต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าหากบุคคลภายนอกที่มีหน้าที่ดูแลไม่อาจใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ก็ให้บุคคลผู้ก่อความเสียหายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายตามพฤติการณ์และโดยตามฐานะของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้คำนึงถึงความจำเป็นในการครองชีพตามฐานานุรูปไม่เป็นการจำกัดความจำเป็นในการบำรุงรักษาและหน้าที่กฎหมาย ซึ่งมาตรา 829 ได้คำนึงถึงความยุติธรรม ถ้าผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องให้บุคคลผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลในอยู่ในความดูแลของตนเองตามมาตรา 827 และ 828 ได้ นั่น ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องผู้เยาว์หรือบุคคลผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นซึ่งเป็นผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรที่ร่ำรวยของผู้เป็นบิดามารดาต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เคราะห์ร้าย ซึ่งบทบัญญัตินี้เรียกว่าเป็นบทบัญญัติ “Millionaire Article”¹⁰³ ซึ่งก็เป็นวิธีแก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่งใน

¹⁰² ยงยุทธ ชื่นชีพ. เล่มเดิม. หน้า 106-107.

¹⁰³ Wolfgang Nockelmann. (1996). *International personal injury compensation*. p. 55.

กรณีที่บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

แนวคำพิพากษา บิดามารดามีหน้าที่ที่จะต้องว่ากล่าวตักเตือนและให้คำแนะนำผู้เยาว์หรือควบคุมผู้เยาว์ในการดูแลผู้เยาว์จากสิ่งที่มีลักษณะอันตราย เช่น ปืน ธนู หรือหนังสติ๊ก เช่น ในคดี BGH NJW 1980, ซึ่งบิดาได้ปล่อยให้ผู้เยาว์มีปืนไว้ในความครอบครองจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ และในคดี NJW 1976,1684 บุตรชายอายุ 12 ปีโดยการใช้เหล้าในการจุดไฟในเตาบาร์บีคิว ซึ่งบิดามารดาของผู้เยาว์ไม่ได้มีการห้ามปรามแต่ได้อนุญาตให้ผู้เยาว์ทำได้จนก่อให้เกิดความเสียหาย บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย¹⁰⁴ และในคดีล่าสุดซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับไฟเช่นกันคือ ผู้เยาว์อายุ 9 ปี ได้เล่นไฟจุดเผาถังฟางข้าวของผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ ซึ่งต้องใช้เวลาในการดับไฟอยู่หลายชั่วโมง ซึ่งโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงิน 20,500 ยูโร บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

นอกจากสิ่งของหรือวัตถุที่มีลักษณะเป็นอันตรายโดยสภาพซึ่งบิดามารดามีหน้าที่ที่จะต้องดูแลแล้ว ในสถานที่ซึ่งบิดามารดาจะต้องดูแลผู้เยาว์ตามสมควรเพื่อไม่ให้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ตามช่วงอายุของเด็กในแต่ละวัยที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น ในคดี NJW-RR 1998,97 บิดามารดาได้ปล่อยเด็กผู้หญิงอายุ 4 ขวบไว้ตามลำพัง จนเป็นเหตุให้เด็กใช้หินขีดเขียนรถของโจทก์จนเป็นเหตุให้รถของโจทก์มีรอยขีดเขียน ศาลวินิจฉัยว่าบิดามารดามีความรับผิดชอบเนื่องจากว่าเด็กในวัยนี้ต้องการที่จะได้รับความดูแลอย่างใกล้ชิด โดยในคดี BGH NJW 1984,2574 บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลนั้นระดับของการดูแลจะต้องเป็นไปตามอายุของผู้เยาว์และตามลักษณะนิสัยของผู้เยาว์ ตามสถานการณ์ที่คาดหมายได้ว่าผู้เยาว์อาจจะก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น

บิดามารดาจะหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ต่อเมื่อบิดามารดาได้ดูแลผู้เยาว์อย่างครบถ้วนและไม่มีความประมาทเลินเล่อซึ่งจะต้องป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย ซึ่งพิจารณาได้ตามวิญญูชนว่าบุคคลผู้เป็นบิดามารดาโดยทั่วไปนั้นจะพึงกระทำในสถานการณ์อย่างเดียวกัน หรือในกรณีที่เป็นเหตุสุดวิสัย คือ บิดามารดาไม่สามารถที่จะดูแลไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายได้ ในกรณีเหล่านี้บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

3. ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์

¹⁰⁴ Raymond Young. (1998). *English, French and German Comparative Law*. p. 298.

ถ้าครูบาอาจารย์เป็นพนักงานของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นกฎหมายต้องการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ครูเพื่อให้สามารถระทำการตามหน้าที่โดยไม่ต้องมีความวิตกกังวลต่อความเสี่ยงจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นความรับผิดชอบทางละเมิดนั้น การพิจารณาความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 839¹⁰⁵ ซึ่งบัญญัติว่า “(1) If an official intentionally or negligently breaches the official duty incumbent upon him in relation to a third party, then he must compensate the third party for damage arising from this. If the official is only responsible because of negligence, then he may only be held liable if the injured person is not able to obtain compensation in another way....” หมายความว่า ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้กระทำการอันเป็นละเมิดต่อหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากบุคคลภายนอก จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินทดแทนแก่บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายนั้น อันเกิดจากการกระทำละเมิดนั้น ถ้าความประมาทเลินเล่อนี้ให้ถือเอาได้ว่าเป็นความผิดของเจ้าพนักงานผู้นั้น เขาจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อผู้เสียหายไม่สามารถที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความรับผิดของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐนั้นกระทำความผิดในทางละเมิดไม่นำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 832 มาใช้เพราะตามรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1949 มาตรา 34 (West German Const. Art 34) โดยกำหนดให้รัฐรับผิดชอบในการกระทำละเมิดในเบื้องต้นต่อผลในความเสียหายซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ¹⁰⁶ ดังนั้นถ้าเด็กนักเรียนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งนักเรียนอยู่ในความดูแลของครูซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจะนำมาตรา 839 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาปรับใช้ ดังนั้นข้อสันนิษฐานความรับผิดตามมาตรา 832 จึงไม่ได้นำมาปรับใช้ เนื่องจากว่ารัฐมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

ส่วนครูที่เป็นโรงเรียนเอกชนถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามสัญญา ตามมาตรา 832 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹⁰⁷ ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดของผู้ดูแล เพราะฉะนั้น

¹⁰⁵ Jean-Pierre Le Gall, Liability for persons Under Supervision. (1978). *International Encyclopedia of Comparative law*. p. 17.

¹⁰⁶ Ibid,p.23.

¹⁰⁷ B.S Markesinis. (1994). *A Comparative introduction to the German law of torts* (3 rd ed). p. 661.

ผู้ดูแลมีภาระพิสูจน์ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่าคนได้กระทำการตามหน้าที่เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงจะหลุดพ้นความรับผิด

3.5 ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ประเทศซึ่งใช้ระบบคอมมอนลอว์นั้น คือ ประเทศที่มีบ่อเกิดของกฎหมายมาจากจารีตประเพณีโดยผู้พิพากษาสร้างขึ้นจากการคำวินิจฉัยคดี เรียกว่า “Judge-Made Law” และนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะเป็นไปตามหลักเหตุผลที่ว่า ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ก็ได้รับการพัฒนามาจากแนวคำพิพากษา ในหัวข้อนี้ข้าพเจ้าจะทำการศึกษาความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในประเทศอังกฤษ

3.5.1 ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในประเทศอังกฤษ

1. ความรับผิดของผู้เยาว์

ผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีตามพระราชบัญญัติ Family Law Reform Act 1969 โดยเดิมนั้นกฎหมายกำหนดว่าผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี แต่ได้เปลี่ยนแปลงตามสภาพของสังคม¹⁰⁸ โดย Family Law Reform Act 1969 ได้บัญญัติไว้ดังนี้ “(1) As from the date on which this section comes into force a person shall attain full age on attaining the age of eighteen instead of on attaining the age of twenty-one; and a person shall attain full age on that date if he has then already attained the age of eighteen but not the age of twenty-one...” แม้ว่าผู้เยาว์จะเป็นผู้ไม่มีความสามารถในการทำสัญญา แต่ในกรณีของกฎหมายลักษณะละเมิด ก็ยังคงต้องความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้น และผู้เยาว์จะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดสำหรับการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่อยู่นอกขอบเขตของการกระทำที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา¹⁰⁹ ในกฎหมายอังกฤษนั้นไม่ว่าเด็กจะมีอายุเท่าไรก็ยังคงต้องรับผิดในทางละเมิด ซึ่งต่างกับกฎหมายอาญาซึ่งได้กำหนดขอบเขตของความรับผิดในทางอาญาไว้ โดยบุคคลที่จะต้องรับผิดในทางอาญาได้ต้องมีอายุ 10 ปี โดยผู้เยาว์นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกันคือ ผู้เยาว์

¹⁰⁸ Professor Peter Birks. (2000). *English Private Law* vol. II, Edited. p. 96-97.

¹⁰⁹ Ibid. p. 97.

ที่อยู่ในช่วงวัยเด็กซึ่งมีอายุ 10-13 ปี และผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในช่วงอายุของวัยรุ่นหนุ่มสาวหรือเยาวชนมีอายุระหว่าง 14-18 ปี

ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองหรือการป้องกันบุคคลผู้เป็นผู้เยาว์ที่กระทำผิดตามกฎหมายละเมิด เพราะฉะนั้นแล้วผู้เยาว์อาจจะถูกฟ้องตามกฎหมายลักษณะละเมิดได้ หรืออาจเป็นผู้ฟ้องในลักษณะละเมิดได้ตามบรรลุนิติภาวะแล้ว และด้วยเหตุที่กฎหมายไม่มีการกำหนดขอบเขตอายุซึ่งจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง เพราะฉะนั้นโดยหลักแล้วเด็กสามารถที่จะมีความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดได้ทุกช่วงอายุ การกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามกฎหมายอังกฤษนั้นมีประเด็นเพียงว่าผู้เยาว์ได้กระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ¹¹⁰ หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามเด็กที่มีอายุยังอ่อนเยาว์หรือเด็กที่มีอายุน้อยมาก ๆ นั้นไม่สามารถที่จะกระทำละเมิดได้ เนื่องจากว่าเด็กไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าเด็กจะมีความสามารถที่จะใช้ความระมัดระวังได้ว่าจะเกิดอันตราย หรือการกระทำนั้นไม่มีความปลอดภัย ซึ่งมันจะกลายเป็นเรื่องที่น่าแปลกมากถ้าเด็กอายุ 6 เดือนสามารถกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อได้ การที่จะพิจารณาว่าเด็กมีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น ศาลจะพิจารณาถึงอายุและพัฒนาทางด้านจิตใจของเด็กว่าเด็กมีสติปัญญาหรือประสบการณ์มากพอที่จะใช้ความระมัดระวังได้หรือไม่ โดยศาลจะสมมุติเด็กขึ้นในการพิจารณาว่ามีความสามารถในการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ และในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการกระทำของผู้เสียหายอยู่ หรือผู้เสียหายมีส่วนประมาทเลินเล่ออยู่ด้วยตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่ง ค.ศ.1961 มาตรา 34(1) (Civil Liability Act 1961 Section 34(1))¹¹¹ผู้เยาว์อาจไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนก็ได้ โดยศาลอาจจะใช้ดุลพินิจลดลงตามที่เห็นสมควรก็ได้

ตัวอย่างแนวคำพิพากษาในกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าผู้เยาว์ไม่มีความผิด เช่น ในคดี *Gough v Thome* (1966) 3 All ER 398: เด็กอายุ 13 ปี ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องคนขับรถบรรทุกที่ชนเด็กอายุ 13 ปี คนขับรถบรรทุกให้การต่อสู้ว่าเด็กมีส่วนในการกระทำโดยประมาท แต่ศาลวินิจฉัยว่าเด็กไม่มีส่วนความประมาทเลินเล่อที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะเด็กได้ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างดี

¹¹⁰ Clerk, John Fredeeric. (1982). *Clerk & Lindsell on torts* (15th ed). p. 127.

¹¹¹ *Report on the liability in tort of minors and the liability of parents for damage caused by minors*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2555 จาก

http://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/rDamagecausedbyMinors.htm.

แล้วในการข้ามถนน แต่เนื่องจากคนขับรถบรรทุกได้ขับมาด้วยความเร็ว แม้ว่าเด็กจะไม่ได้ดู สัญญาณมือที่คนขับรถบรรทุกให้ไว้ จนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุก็ตาม และในคดี *McHale v. Watson* [1964] HCA 64 เด็กผู้ชายอายุ 12 ปี ได้โยนไม้ซึ่งตรงหัวเป็นเหล็กแหลมโดยมีเจตนาที่จะโยนเข้าเป้า แต่ปรากฏว่าได้พุ่งเข้าไปถูกตาเด็กผู้หญิงอายุ 9 ปี โดยศาลได้วินิจฉัยว่าเด็กอายุ 12 ปี ไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าการโยนของเด็กจะไม่ถูกเป้าหมาย เด็กไม่มีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

ส่วนในกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าผู้เยาว์มีความผิด เช่น คดี *Mullin v. Richards* [1998] 1 W.L.R. 1304 มีการพิจารณาว่าเด็กผู้หญิง 2 คน อายุ 15 ปี ได้เล่นฟันดาบกันที่โดยใช้ไม้บรรทัดพลาสติกในการเล่น จนก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม้บรรทัดพลาสติกนั้นได้แตกและกระเด็นเข้าไปถูกตาของเด็กผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ศาลได้พิจารณาว่าจำเลยเป็นผู้เยาว์อายุ 15 ปี ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น ไม่สามารถที่จะใช้มาตรฐานเช่นเดียวกันกับวิญญูชนทั่วไปเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ได้ว่าสิ่งที่กระทำน่าจะเกิดอันตรายขึ้นได้ และอาจเป็นเหตุให้ต้องมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับบาดเจ็บได้ การที่จะพิจารณาว่าผู้เยาว์ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้นต้องพิจารณาจากผู้เยาว์ที่มีอายุใกล้เคียงกันตามความเหมาะสมที่ผู้เยาว์จะสามารถใช้ความระมัดระวังได้ตามช่วงอายุของเด็ก และตามเหตุการณ์ดังกล่าวเด็กไม่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายจนทำให้เพื่อนอีกคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บ แต่ในกรณีนี้มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าผู้เยาว์ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ศาลวินิจฉัยว่าเด็กอายุ 15 ปี ไม่มีความรับผิดชอบหากการเล่นกันโดยใช้ไม้บรรทัดพลาสติกกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อเศษไม้บรรทัดที่แตกได้กระเด็นเข้าตาเพื่อนอีกคนหนึ่ง ด้วยอายุดังกล่าวควรจะรู้สำนึกในการกระทำ ในคดีนี้ถือว่ามีความสามารถรู้สำนึกในการกระทำแล้วจึงมีความรับผิดชอบ¹¹²

นอกจากเด็กจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองแล้วในบางกรณีเด็กอาจมีความรับผิดชอบละเมิดสำหรับเด็กซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสัญญา โดยทั่วไปแล้วผู้เยาว์ถือว่าเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถและข้อตกลงที่ได้ทำกับผู้เยาว์ถือว่าเป็นโมฆะ แต่อย่างไรก็ตามถ้าสัญญาเป็นประโยชน์กับผู้เยาว์ถือว่าสัญญานั้นมีความสมบูรณ์และใช้บังคับได้ ผู้เสียหายไม่อาจที่จะฟ้องบังคับให้เด็กรับผิดชอบตามสัญญาได้ ถ้าความเสียหายนั้นไม่มีผลผูกพันตามสัญญาหรือไม่ได้กำหนด

¹¹² บีทร์ชนัน ชูโต. เล่มเดิม. หน้า 60.

ไว้ในสัญญา เด็กไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะกระทำโดยละเมิดจนเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย¹¹³ ในกรณีที่ผู้เยาว์มีการกระทำที่เป็นการล่วงละเมิด (Tortious) ที่มีความเชื่อมโยงกับสัญญาที่ได้ทำไว้ ถ้าคำร้องที่ยื่นฟ้องของโจทก์นั้นที่เป็นการละเมิดเป็นเพียงการฝ่าฝืนสัญญานั้นและไม่ใช่ละเมิด และการกระทำของผู้เยาว์ที่เกิดขึ้นนั้นตามสัญญานั้น ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงในการกระทำ ละเมิดได้ อำนาจของโจทก์ที่สามารถเรียกร้องให้ผู้เยาว์รับผิดชอบได้ต้องไม่ใช่ข้อตกลงตามสัญญาแต่ อยู่นอกสัญญา¹¹⁴

ตัวอย่างคำพิพากษาในการพิจารณาคดี *Jennings v. Rundall* (1799) 8 T.R. 335 ผู้เยาว์ได้ทำสัญญาเช่าม้าจากผู้เสียหายโดยระบุจะใช้เดินทางในระยะสั้น ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นการเดินทางในระยะไม่สั้นนัก ซึ่งเป็นผลให้ม้าของผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ซึ่งเป็นการกระทำ ที่เกินกว่าที่ระบุไว้ในสัญญา แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นการกระทำที่ไม่มีผลผูกพันในสัญญา ซึ่งไม่สามารถยืนยันได้ว่าผู้เยาว์มีความรับผิดชอบได้ เพราะเหตุว่าจำเลยเป็นผู้เยาว์ตามกฎหมาย เนื่องจากว่า โจทก์ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายภายใต้สัญญา ซึ่งสัญญานั้นไม่มีผลที่จะใช้บังคับ ได้ เพราะฉะนั้นแล้วจึงไม่สามารถบังคับจำเลยเพื่อดำเนินการภายใต้ละเมิด ซึ่งโจทก์ไม่สามารถ แปลงการกระทำที่เกิดขึ้นตามสัญญาเป็นละเมิดได้

แต่เมื่อเปรียบเทียบกับอีกคดีหนึ่งซึ่งมีข้อเท็จจริงที่คล้าย ๆ กัน คือคดี *Burnard v. Haggis* (1863) 14 CBNS 45; 143 ER 360 เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการใช้ม้าเช่นเดียวกันโดยผู้เยาว์ ได้จ้าง (hired) โดยได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะไม่มีการใช้ม้าสำหรับการกระโจน (leaping) แต่ปรากฏว่าได้มีการขี่ม้าโดยการกระโจนจนเป็นเหตุให้ม้าล้มลงและไปถูกกับรั้วปลายแหลมได้รับ บาดเจ็บและถึงแก่ความตายในที่สุด ในกรณีเช่นนี้ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายและอีกกรณี หนึ่งคือ *Ballet v. Mingay* ผู้เยาว์ได้เป็นจำเลยโดยผู้เยาว์ได้ทำการจ้าง ใช้ไมโครโฟนและเครื่อง กระจายเสียงแต่ได้ใช้อย่างไม่ถูกต้องและได้ใช้พลัดเปลี่ยนกันกับเพื่อน และไม่มีการส่งคืนให้แก่ โจทก์ ในกรณีดังกล่าวผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในกรณีที่มิได้ส่งคืนของคืนให้แก่โจทก์

¹¹³ Clerk, John Fredeeric. Supra. Op.cit. p. 128.

¹¹⁴ *Childish Behavior and Law of Torts*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2555 จาก <http://www.legalservicesindia.com/article/article/childish-behaviour-tort-law-513-1.html>.

จากกรณีดังกล่าวข้างต้นความรับผิดชอบของผู้เยาว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญา นั้น ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เยาว์ที่อยู่นอกเหนือจากสัญญานั้นผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้เยาว์รับผิดชอบในการกระทำละเมิดได้ แต่ถ้าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นและได้ทำสัญญาไว้ในกรณีเช่นนี้ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบเพราะว่าสัญญาที่ได้ทำหรือข้อกำหนดตามสัญญานั้นเป็นโมฆะและไม่มีผลที่จะบังคับกับผู้เยาว์ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้เสียหายจึงไม่สามารถที่จะบังคับให้ผู้เยาว์รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยละเมิดได้ โดยกฎหมายอังกฤษมีการป้องกันความรับผิดชอบของเด็กที่อายุน้อยมาก ๆ ในกรณีที่มีการทำสัญญา

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดา

บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของเด็กถ้าบิดามารดามีความสัมพันธ์ในกรณีที่อยู่ในฐานะนายจ้างหรือตัวแทน ในกรณีเช่นนี้บิดามารดาจะมีความรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ซึ่งเป็นการกระทำละเมิด ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกฎหมายของอังกฤษนั้นไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์หรือบุคคลอื่น แต่เป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาโดยตรง หมายความว่าบิดามารดามีความรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในหน้าที่ดูแล เช่น บิดาไม่ได้รับผิดในกรณีที่บุตรชายของตนโยนก้อนหินเข้าไปในบ้านของเพื่อนบ้าน เว้นเสียแต่ว่าบิดามารดาจะรับผิดชอบก็ต่อเมื่อบิดาเป็นผู้สั่งให้ผู้เยาว์กระทำ หรือเว้นเสียแต่ว่าบิดาซึ่งเป็นผู้ดูแลได้ละเลย หรือในกรณีที่จัดหาสิ่งที่เป็นอันตรายสำหรับผู้เยาว์ ไม่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ปล่อยให้อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย ถ้าผู้เยาว์มีความรับผิดชอบบิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหาย โดยรูปแบบของการประกันภัยทั่วไปโดยรวมถึงความรับผิดชอบเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการจราจรและความเสี่ยงอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบุคคลในครอบครัวซึ่งสูงถึง 3 ล้านปอนด์โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ดูแล¹¹⁵

ความรับผิดชอบของบิดามารดา จึงอาจมีได้ดังต่อไปนี้¹¹⁶

¹¹⁵ Harry Street, C.B.E, Ph.D, LL.D, F.B.A. (1983). *The law of torts*. p. 469. And W.H.Horton Roger. (2002). *Liability for Damage Caused by Others under English Law*. p. 67.

¹¹⁶ ปีเตอร์ซันน์ ซูโต. เล่มเดิม. หน้า 58-59.

1. ความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) คือ ผู้เยาว์เป็นลูกจ้างหรือตัวแทน ซึ่งหากผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในขอบเขตของการจ้างงานหรือที่บิดามารดาอบหมาย

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดาเนื่องจากว่ามีความประมาทเลินเล่อ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

2.1) บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมาย ที่จะต้องกระทำตามมาตรฐานในการกระทำ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง (Duty of Care)

2.2) บิดามารดากระทำผิดหน้าที่ (Fault)

2.3) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ

2.4) มีความเสียหายเกิดขึ้น

ความประมาทเลินเล่อของบิดามารดานั้นอาจมีพฤติกรรมที่หลากหลาย โดยให้โอกาสที่เด็กจะกระทำความผิด ซึ่งอาจสรุปได้ 3 ประการด้วยกันดังนี้¹¹⁷

(1) สิ่งของนั้นมีลักษณะอันตราย ความประมาทเลินเล่อของบิดามารดานั้นอาจเกิดจากสิ่งของที่มีลักษณะอันตรายซึ่งอาจเป็นเหตุ ให้เด็กก่อให้เกิดความเสียหายหรือสามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดความเสียหาย เช่น ในคดี Sullivan v. Creed ซึ่งบุตรชายมีอายุ 15 ปี ได้เล่นปืนอยู่บริเวณพื้นที่ฟาร์มของบิดามารดาโดยได้ยิงไก่เล่น โดยไม่ทราบว่าในปืนนั้นได้มีการบรรจุกระสุนไว้เต็ม บุตรชายได้เล็งปืนไปที่โจทก์จนเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัส โดยศาลวินิจฉัยว่าบิดามารดามีความผิดเนื่องจากหน้าที่ในการดูแล คือขอบเขตไม่ให้เกิดอันตรายและยังขยายไปถึงกรณีที่บุคคลมีปืนไว้ในความครอบครองซึ่งสามารถที่จะเล็งเห็นได้ว่าปืนอาจจะเป็นเหตุให้เด็กก่อให้เกิดอันตรายได้โดยบิดามารดาไม่มีการกล่าวเตือนบุตรของตนว่าปืนนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายได้ในการใช้ปืนซึ่งเด็กอาจจะมีแนวโน้มว่าจะไม่ทราบว่าปืนนั้นมีการบรรจุกระสุน และคดี Newton v. Edgerley (1959) 1 W.L.R. 1031 บิดาได้อนุญาตให้บุตรชายของตนเล่นปืนซึ่งบุตรชายมีอายุ 12 ปี แต่ไม่ได้มีการแนะนำผู้เยาว์ว่าจะต้องทำอะไรที่จะเล่นปืนได้อย่าง

¹¹⁷ สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2555 จาก

ปลอดภัยบิดามารดาที่มีความรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นแม้ว่าบิดาจะ
ได้ห้ามผู้เยาว์เล่นปืนในขณะที่มีผู้อื่นอยู่ด้วย แต่ในกรณีที่มีความเกี่ยวกับปืนเช่นกัน คือ Donalason
v. McNiven (1952)2 All E.R.691 บิดาได้อนุญาตให้บุตรชายอายุ 13 ปี เล่นปืนอัดลมแต่มี
เงื่อนไขว่าต้องไม่เล่นนอกบ้าน แม้ว่าบุตรไม่เชื่อฟังตามคำสั่งของบิดา บิดาไม่มีความรับผิดชอบ และ
Gorely v. Codd (1966)3 All E.R.891 บุตรชายอายุ 16 ปี ได้เล่นปืนอัดลมจนก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่บุคคลอื่น บิดาไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากว่าบิดาได้อบรมสั่งสอนบุตรได้อย่างเหมาะสมแล้ว

บิดามารดามีหน้าที่ที่จะต้องกล่าวแนะนำและอบรมสั่งสอนอย่างเพียงพอ ว่าเป็นนั้น
อาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ เพราะฉะนั้นแล้วการเล่นควรที่จะอยู่ในความควบคุมของบิดามารดา
ถ้าบิดามารดาได้กล่าวตักเตือนหรือได้วางเงื่อนไขให้ผู้เยาว์เล่นได้ตามเงื่อนไขซึ่งจะไม่ก่อให้เกิด
อันตรายแก่บุคคลอื่น เช่นนี้บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบ

(2) ในกรณีที่เด็กมีความโน้มเอียงว่าเด็กจะก่อให้เกิดความเสียหาย (Children with
Dangerous Propensities) บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อในกรณีที่บิดามารดา
ทราบว่าโดยลักษณะนิสัยของผู้เยาว์ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ ซึ่งบิดามารดา
มีความสามารถที่จะป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ไปก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งวิธีการในการอบรมหรือให้
คำแนะนำเด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นกรณี ๆ ไป เช่น ใน
คดี Ryan v. Hickson (1974) 55DLR 3d 196 บิดาทราบอยู่แล้วว่าบุตรของตนเองอาจจะก่อให้เกิด
ความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้เนื่องจากว่าผู้เยาว์มีลักษณะนิสัยที่ชอบความตื่นเต้น โดยการกระทำของ
ผู้เยาว์อาจจะกระทำโดยไม่รู้ผิดชอบ แต่บิดาก็ยังคงอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถ บิดามารดา
มีความประมาทเลินเล่อในการดูแลหรือควบคุม และในคดี Bebee v. Sales บุตรชายของตนเคยมีความ
รับผิดชอบในการเล่นปืนอัดลมจนเป็นเหตุให้กระจกแตกมาแล้ว บิดามารดาจึงมีความรับผิดชอบเนื่องจาก
ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจนเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายอีกครั้งหนึ่ง โดยเป็นเหตุ
ให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บที่ตา แต่ไม่ได้ความหมายว่าบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบทุก ๆ กรณี ถ้าบิดา
มารดาพิสูจน์ได้ว่าไม่อาจที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายได้ในกรณีเช่นนี้บิดามารดาไม่ต้อง
รับผิดชอบ

(3) ไม่มีความเหมาะสมในการควบคุม (Lack of proper control) ในส่วนที่สามนี้เป็น
พื้นฐานความรับผิดชอบในกรณีของความประมาทเลินเล่อโดยบิดามารดาที่มีความล้มเหลวในการควบคุม

ผู้เยาว์ เช่น ในคดี *Curley v. Mannon* บุคคลผู้เป็นเจ้าของรถมีความประมาทเล็กน้อย ซึ่งบุตรสาวอายุ 13 ปี เปิดประตูรถในขณะที่รถกำลังวิ่งอยู่เป็นเหตุให้ประตูรถไปชนกับจักรยานของบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในถนน ศาลได้วินิจฉัยนอกจากที่เจ้าของรถจะต้องใช้ความระมัดระวังในการขับรถแล้วยังรวมถึงหน้าที่ในการดูแลอย่างเหมาะสมสำหรับบุคคลที่โดยสารอยู่ในรถด้วย

3. ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์

ความรับผิดชอบของครูในประเทศอังกฤษถือว่าเป็นความผิดในการกระทำของตนเอง เหมือนกับความรับผิดชอบของบิดามารดา ไม่ใช่ความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น เป็นความรับผิดชอบของครูเองซึ่งไม่มีความระมัดระวังตามสมควรที่จะดูแลเด็กนักเรียน (Negligence) ซึ่ง Lord Eshers กล่าวว่า มาตรฐานในการดูแลของครูเหมือนกับเป็นการดูแลของบิดามารดา หรือกล่าวอีกนัยคือในขณะที่เด็กอยู่ในโรงเรียนนั้น “ครูมีหน้าที่ดูแลเปรียบเสมือนกับบิดามารดา และเป็นมาตรฐานเดียวกันกับการดูแลของบิดามารดาอย่างเหมาะสม” โดยครูบาอาจารย์มีความรับผิดชอบถ้าเกิดความเสียหายแก่เด็กนักเรียนเองหรือมีความรับผิดชอบในกรณีที่เด็กไปก่อละเมิดให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยบุคคลที่ไม่กระทำหรือฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง (Breach of Duty of Care) ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแล (Duty of Care) โดยบุคคลนั้นไม่ใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนที่จะพึงกระทำ หรือไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในหน้าที่¹¹⁸

3.1 ความรับผิดชอบของครูที่ไม่ใช้ความระมัดระวังจนเป็นเหตุให้เด็กได้รับความเสียหาย

ครูมีสิทธิที่จะดูแลนักเรียนได้ตามความเหมาะสม โดยครูสามารถนำมาปรับใช้ได้ตามเงื่อนไขที่อยู่ในโรงเรียน การที่จะพิจารณาว่ามาตรฐานในการดูแลเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ นั้นสามารถพิจารณาได้จากเหตุการณ์นั้นว่าสามารถเกิดขึ้นได้หรือไม่ หากความเสียหายนั้นสามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่า จะเกิดความเสียหาย แต่ครูหรือโรงเรียนได้ปล่อยปะละเลยไม่ทำการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายถือว่าครูหรือโรงเรียนมีความรับผิดชอบที่มีความประมาทเล็กน้อย เช่น ในคดี *Fryer v. Salford Corporation*[1937] 1 All E.R. 617 ศาลได้ตัดสินว่าโรงเรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งได้ละเว้นในการใช้ความระมัดระวังในการใช้เตาแก๊สโดยไม่จัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันอันตรายที่เกิดจากเตาแก๊ส จนเป็นเหตุเด็กผู้หญิงอายุ 11 ปี ได้รับความเจ็บเมื่อผ้ากันเปื้อนของเธอ

¹¹⁸ Neville Harris with Penelope Pearce and Susan Johnstone. (1992). *The Legal Context of Teaching*. pp. 160-161.

ถูกไฟไหม้ในขณะที่เธอกำลังปรุงอาหารตามคำสั่งของครูในวิชาหกรรรมซึ่งเป็นเหตุให้ไฟลวงศาลวินิจฉัยว่าครูไม่มีความผิดในความเสียหายที่เกิดแต่โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ไม่จัดหาฝาครอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุดังกล่าว¹¹⁹ และในคดี *Butt v. Inner London Education Authority* [1968] LGR 379 เด็กอายุ 16 ปี ได้รับความบาดเจ็บที่มือเมื่อพยายามที่จะเอากระดาษใส่เครื่องพิมพ์อัตโนมัติ (automatic letter-press machine) โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ไม่สามารถที่จะใช้ความระมัดระวังเกี่ยวกับแท่นพิมพ์ ซึ่งครูบาอาจารย์ (schoolmaster) ไม่ควรปล่อยให้ม็สิ่งของที่เป็นอันตราย เช่น ฟอสฟอรัส โดยสมควรถือจะเก็บไว้ในสถานที่ที่เหมาะสมไม่ควรให้นักเรียนสามารถที่จะเข้าถึงได้ง่าย

แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าครูหรือโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่นักเรียนได้รับความบาดเจ็บทุกกรณีไป ถ้าการบาดเจ็บนั้นเกิดจากการที่เด็กเล่นของเด็กเล่นที่มีลักษณะธรรมดาทั่ว ๆ ไป หรือโรงเรียนได้ทำการจำแนกสารเคมีที่ใช้ในโรงเรียนเป็นอย่างดีแล้ว โดยการดูแลนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดูแลอย่างต่อเนื่อง (ใกล้ชิด) ตลอดเวลา ถ้าความเสียหายนั้นครูหรือโรงเรียนไม่อาจที่จะคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดความเสียหายในกรณีเช่นนี้ ครูหรือโรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น *Mullin v. Richards* [1998] 1 W.L.R. 1304 เด็กผู้หญิง 2 คน เล่นฟันดาบกันโดยใช้ไม้บรรทัดแต่ปรากฏว่าไม้บรรทัดหักกระเด็นเข้าไปถูกตาโจทก์ได้รับความบาดเจ็บ โจทก์ได้ฟ้องเรียกร้องให้เด็กนักเรียนที่ก่อความเสียหายและโรงเรียนรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย ในส่วนของโรงเรียนนั้นศาลวินิจฉัยว่าไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ให้เห็นว่าไม้บรรทัดจะหัก หรือไม่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีกฎของโรงเรียนห้ามการเล่นในลักษณะดังกล่าว และการเล่นของเด็กก็เป็นการเล่นในลักษณะทั่วไปธรรมดา โรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ได้หรือไม่สามารถที่จะป้องกันได้ ถ้านักเรียนได้กระทำการที่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียนทางโรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่นักเรียนได้รับความบาดเจ็บ เช่น ในคดี *Colquhoun v. Renfrew County Council*, 1973 S.L.T.50. เมื่อโจทก์ได้รับความบาดเจ็บจากปืนอัดลมโดยได้ออกมาในเวลาที่ยึดกับระเบียบของโรงเรียนในกรณีเช่นนี้โรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบ และเมื่อนักเรียนได้ออกจากการเป็นนักเรียนแล้วโรงเรียนก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ดังในคดี *Clake v. Bethnal Green B.C* [1939] 3 All E.R.54 เด็กนักเรียนซึ่งว่ายน้ำอยู่สระว่ายน้ำ ซึ่งนักเรียนได้ออกจากโรงเรียนแล้วในฤดูใบไม้ผลิ การว่ายน้ำดังกล่าวเป็นเหตุให้

¹¹⁹ Ibid.p163

ได้รับบาดเจ็บ โรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งคล้ายกับในคดี *Camkin v. Bishop* [1941] 2 All E.R.713 เมื่อเด็กผู้ชายต้องไปทำงานในฟาร์มในวันหยุด แล้วได้รับบาดเจ็บ โรงเรียนไม่ต้องรับผิดชอบ โดยศาลได้ให้เหตุผลว่าแม้ว่าโรงเรียนมีหน้าที่ดูแลนักเรียน แต่ก็ไม่สามารถที่จะดูแลได้ตลอดเวลาและทุกที่¹²⁰

3.2 ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ที่มีต่อบุคคลภายนอก

นอกจากความรับผิดชอบซึ่งครูหรือโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนที่อยู่ในความดูแลของตนเองแล้ว ถ้าเด็กไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในขณะที่อยู่ในความดูแลของครู โดยครูมีความประมาทเลินเล่อได้ละเลยในการดูแลเด็กนักเรียน จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนต้องได้รับความเสียหาย ในคดี *Carmarthenshire County Council v. Lewis* [1955] A.C. 549 ในกรณีครูในโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง¹²¹ กำลังเดินนำเด็กชาย David Morgan อายุ 4 ปี กับเด็กหญิงอีกคนหนึ่งเพื่อกลับไปยังห้องเรียนอีกห้องระหว่างช่วงพักเที่ยง เด็กทั้งสองได้หนีออกจากห้องเรียนระหว่างที่ครูกำลังไปเข้าห้องน้ำ แต่ระหว่างที่เดินไปในห้องเรียนนั้น ครูได้พบเด็กอีกคนหนึ่งหกล้มบาดเจ็บจึงได้นำเด็กไปทำแผล โดยได้ปล่อยเด็กไว้ในห้องเรียนประมาณ 10 นาที เด็กจึงได้อาศัยช่วงจังหวะที่ครูไม่อยู่ออกไปจากห้องเรียนหนีออกไปจากบริเวณโรงเรียน และได้เดินข้ามถนนตัดหน้ารถของสามีโจทก์ เป็นเหตุให้สามีของโจทก์ซึ่งขับรถบรรทุกอยู่ต้องขับรถหักหลบจนรถเสียหลักชนเสาจนเสียชีวิต โจทก์ได้ฟ้องร้องให้ครูผู้มีหน้าที่ดูแลและโรงเรียนรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ในการพิจารณาคดีนี้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินให้โรงเรียนต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของครูซึ่งเป็นลูกจ้างของโรงเรียน จากการที่ครูไม่ดูแลนักเรียนให้ดีตามหลักต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) แต่โรงเรียนได้อุทธรณ์ต่อศาลสูง ศาลสูงได้วินิจฉัยคดีนี้โดยยืนตามคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้โรงเรียนต้องรับผิดชอบ เพียงแต่ศาลอาศัยพื้นฐานความรับผิดชอบที่ต่างไป ศาลสูงเห็นว่า การกระทำของครูในคดีนี้ไม่เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ เพราะการที่จำเลยในคดีนี้มีหน้าที่ดูแลนักเรียนเสมือนหนึ่งบิดามารดาโดยทั่วไปดูแลบุตร หากคดีนี้เกิดขึ้นกับมารดาที่ปล่อยบุตรของตนไว้ชั่วคราวเพื่อไปดูแลบุตรอีกคนหนึ่งซึ่งได้รับบาดเจ็บอยู่ก็ย่อม

¹²⁰ Clerk, John Fredeeric. Supra. Op.cit. p. 443.

¹²¹ Ibid. p 443.

เป็นเรื่องที่จำเป็น หากบุตรที่ตนทิ้งไว้ไปก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ศาลเห็นว่าการกระทำของมารดาเช่นนี้ไม่เป็นประมาทเลินเล่อ ยิ่งไปกว่านั้นคดีนี้ไม่ปรากฏว่ามีข้อกำหนดใด ที่กำหนดให้ต้องมีครูคอยทำหน้าที่ดูแลนักเรียนตลอดเวลาที่อยู่ในสนามเด็กเล่น ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าครูทำหน้าที่ดูแลนักเรียนอย่างเพียงพอแล้ว แต่โรงเรียนยังคงต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำละเมิดโดยมีความประมาทเลินเล่อที่ไม่จัดหาประตูที่เหมาะสมในการป้องกันไม่ให้เด็กนักเรียนออกไปภายนอกระหว่างชั่วโมงเรียน คำวินิจฉัยส่วนนี้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการพิจารณามาตรฐานในการดูแลโดยต้องใช้ความระมัดระวังนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมที่ทำอยู่และอายุของเด็กด้วย ซึ่งคดีนี้อายุของนักเรียนถือว่าเป็นส่วนสำคัญในกรวินิจฉัยความรับผิดของครูและความรับผิดของโรงเรียน ถ้าข้อเท็จจริงในคดีเปลี่ยนแปลงไปโดยนักเรียนมีอายุมากพอที่สามารถเดินข้ามถนนได้ด้วยตัวเอง โดยทั่วไปโรงเรียนหรือครอบครัวไม่มีหน้าที่ที่จะต้องป้องกันเด็กจากการหนีออกนอกโรงเรียน¹²²

ความรับผิดทางละเมิดในกรณีที่มีความประมาทเลินเล่อในการดูแลเด็กนั้น ไม่ได้สิ้นสุดลงในขณะที่มีการเรียนการสอนได้สิ้นสุดลงในวันที่เรียนเท่านั้น แต่ความรับผิดของครูและโรงเรียนจะสิ้นสุดได้ต่อเมื่อนักเรียนไปอยู่ในความดูแลของบิดามารดา หรือมีบุคคลอื่นมารับตัวเด็ก แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้เด็กไปแก่บุคคลอื่นโดยง่ายสมควรที่จะใช้ความระมัดระวังพอสมควร¹²³ นอกจากนี้แล้วโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะซ่อมแซมอุปกรณ์ในโรงเรียนให้มีความเหมาะสม และเพื่อความปลอดภัยเพื่อไม่ให้เด็กนักเรียนได้รับบาดเจ็บ

3.5.2 วิธีพิจารณาความแพ่งสำหรับเด็ก

โดยทั่วไปแล้วผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดในเรื่องของสัญญาซึ่งมีผลผูกพันผู้เยาว์ แต่เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลผู้ได้รับความเสียหายย่อมสามารถฟ้องผู้เยาว์ให้ต้องรับผิดเพื่อที่จะให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ตามกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นได้ให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าจะถูกฟ้องได้ในคดีละเมิดโดยให้ผู้เยาว์มีฐานะเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เช่น ในคดี *Gorely v. Codd* [1967] W.L.R. 19 โดยผู้พิพากษาไม่

¹²² เกลิมศักดิ์ สุริสีห์เสถียร. (2546). "ความรับผิดทางละเมิดของครูบาอาจารย์". หน้า 86-87.

¹²³ Clerk, John Fredeeric. *Supra. Op.cit.* p. 443.

มีความล้มเหลวที่จะกำหนดความรับผิดชอบของผู้เยาว์ซึ่งเป็นเด็กผู้ชายอายุ 16 ปี มีความประมาทเลินเล่อ เล่นปืนอัดลมจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ และอีกคดีหนึ่งผู้เยาว์อายุ 17 ปี จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในกรณีที่ขับรถโดยประมาทเลินเล่อเมื่อ 6 เดือนก่อน ซึ่งปัจจุบันนี้บุคคลดังกล่าว บรรลุนิติภาวะแล้ว¹²⁴

การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายแพ่งเกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งเป็นจำเลยอาจมีการอนุญาตให้ตั้งตัวแทนในการดำเนินคดี โดยการแต่งตั้งดังกล่าวเป็นการช่วยเหลือในการกระทำหรือการดำเนินการในชั้นศาล ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาความอาญา ในกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กตามพระราชบัญญัติเด็ก ค.ศ.1989 (The Children Act 1989) ได้รับแนวความคิดที่จะลดความซับซ้อนตามกฎหมายโดยมีการแทรกแซงตามความจำเป็นเมื่อต้องใช้กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับเด็ก เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กโดยให้บิดามารดาหรือในกรณีเด็กไม่มีความสามารถ ตลอดจนเด็กอาจจะมีความเสี่ยงว่าจะเกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการกับเด็กหรือเมื่อเด็กได้รับทราบแล้วจะมีความรู้สึกทุกข์ทรมานที่จะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยเพื่อเป็นการป้องกันจึงมีการแทรกแซงเกิดขึ้น โดยในพระราชบัญญัติเด็ก ค.ศ. 1989 มาตรา 17(10)¹²⁵ มีเจตนาที่จะให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือตามความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งตัวแทน หรือผู้ปกครองของเด็กเพื่อที่จะให้คำแนะนำ หรือให้ความช่วยเหลือจำเลยซึ่งเป็นเด็กในการดำเนินคดี

¹²⁴ W.V.H.Rogers,M.A. (1984). *Winfield and jolowicz on tort* (10th ed). p. 688.

¹²⁵ The Children Act 1989 section17(10) "For the purposes of this Part a child shall be taken to be in need if

(a) he is unlikely to achieve or maintain, or to have the opportunity of achieving or maintaining, a reasonable of health or development without the provision for him of services by a local authority under this Part;

(b) his health or development is likely to be significantly impaired, or further impaired, without the provision for him of such services; or

(c) he is disabled,

and "family", in relation to such a child, includes any person who has parental responsibility for the child and any other person with whom he has been living,"

ผู้เยาว์เป็นบุคคลซึ่งไร้ความสามารถโดยถูกกำหนดไว้ในกฎของศาลฎีกา (The Rules of Supreme Court) นอกจากผู้เยาว์แล้วบุคคลที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจตามความหมายของพระราชบัญญัติสุขภาพจิต ค.ศ.1959 (The Mental Health Act 1959) ก็ถือว่าเป็นบุคคลซึ่งไร้ความสามารถ คือ ไร้ความสามารถในการดำเนินการใด ๆ และในการจัดการทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้จึงมีผลบัญญัติพิเศษที่จะนำมาใช้สำหรับดำเนินการกับบุคคลดังกล่าว โดยอาจจะไม่ได้ทำการฟ้องหรือโต้แย้งด้วยตัวเองแต่จะให้กระทำโดยมีตัวแทนของผู้เยาว์เรียกว่า “next friend” ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นโจทก์ หรือโดยเรียกว่า “guardian ad litem” ในกรณีที่ผู้เยาว์ตกเป็นจำเลย โดยบุคคลที่เป็น next friend หรือ guardian ad litem อาจจะได้ดำเนินการเองเป็นการส่วนตัวก็ได้แต่อาจจะกระทำการโดยผ่านทนายความ โดยบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เยาว์อาจเป็นบิดาของเด็กก็ได้ โดยบุคคลที่จะเป็นที่จะสามารถเป็นตัวแทนของผู้เยาว์ได้นั้นจะต้องไม่มีส่วนได้ส่วนร่วมกับผู้ไร้ความสามารถโดยจะต้องคำนึงถึงว่ามีความสัมพันธ์กับผู้เยาว์หรือเป็นบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงอาสาสมัครเท่านั้น ในทางปฏิบัติแล้วถ้าไม่มีเหตุขัดข้องประการใดแล้วการดำเนินการจะกระทำโดยบิดาของผู้เยาว์ ยกเว้นแต่บิดาเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในตัวผู้เยาว์เอง เช่น ผู้เยาว์ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางรถยนต์และได้ยื่นฟ้องบิดาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความประมาทเป็นต้น¹²⁶

1. ฐานะของผู้เยาว์ในการดำเนินคดี¹²⁷

ได้มีความพยายามที่จะหาข้อสรุปในประเภทของบุคคลผู้ไร้ความสามารถในการดำเนินซึ่งพอที่จะสรุปได้ดังนี้

1.1 ในการดำเนินคดีนั้นบุคคลผู้มีอำนาจที่จะกระทำการแทนเด็กได้ภายใต้กฎของศาลฎีกา (the Rules of Supreme Court) อาจจะต้องกระทำในนามของเด็กเรียกว่า “next friend” ในกรณีที่เป็นโจทก์ หรือเรียกว่า “guardian ad litem” ในกรณีที่เป็นจำเลย มีสิทธิเพียงเป็นการผูกพันกับผู้เยาว์เท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำ โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาลที่จะใช้มาตรการทั้งหมดเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เยาว์ ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ใช้มาตรการเพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์แล้วก็จะอาจจะถูกพักงานได้

¹²⁶ P.ST.J.Langan,Q.C. and L.D.J.Henderson,M.A. *Civil procedure* (3 rd ed). p. 30-32.

¹²⁷ Ibid. p. 32-34.

1.2 การที่จะพิจารณาว่ามีการละเลยในการที่ให้รับทราบถึงกระบวนการพิจารณานั้น ไม่สามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไปเมื่อเป็นคนไร้ความสามารถนอกจากจะมีผู้แทนเฉพาะคดี โดยศาลมีอำนาจที่จะแต่งตั้งได้ และถ้าไม่มีผู้ใดยินยอมเป็นตัวแทนก็มักจะมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทางด้านกฎหมาย

1.3 เมื่อมีบุคคลใดให้การโต้แย้งถึงความสามารถว่ามีเพียงพอหรือไม่ บุคคลนั้นต้องแสดงให้เห็นเป็นที่ชัดแจ้งว่าเขาไม่มีความสามารถที่จัดการงานได้อย่างเป็นสำคัญ

1.4 บุคคลใด ๆ ก็ตามที่ต้องการที่จะประนีประนอมยอมความ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือประโยชน์ของผู้เยาว์ทุกสถานการณ์เป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งรวมถึงความเสี่ยงในการดำเนินคดีด้วย เช่น การที่คู่ความต้องการที่จะประนีประนอมยอมความ ในส่วนของศาลฎีกา การประนีประนอมยอมความมักจะจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลโดยผู้พิพากษา โดยมีขั้นตอนพิเศษในการที่จะขอรับฟังความคิดเห็นจากศาลในกรณีที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการตามความเป็นจริง

1.5 ในกรณีที่จะต้องมีการชำระหนี้เป็นเงินหรือบุคคลซึ่งกระทำในนามของผู้เยาว์ (รวมถึงการยินยอมที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในชั้นศาลด้วย) โดยการดำเนินจะต้องเป็นไปตามข้อบังคับของศาล ซึ่งถ้าเป็นผู้เยาว์มักจะมีอยู่ในเขตอำนาจของศาลมณฑล (The County Court) ที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ โดยศาลจะคำนึงถึงทุนทรัพย์และการจัดการเงินเมื่อผู้เยาว์ต้องชำระหนี้ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มีจำนวนมาก (i.e. เกินกว่า £ 7,500) อย่างไรก็ตามในกรณีมีจำนวนมาก ๆ ก็จะอยู่ที่ศาลสูง (The High Court) หรือถูกถ่ายโอนไปยังผู้ดูแล หรือผู้พิทักษ์ทรัพย์คนอื่น ๆ โดยถือประโยชน์ของผู้เยาว์

1.6 และมีบทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการให้บริการทางด้านเอกสารแก่ผู้เยาว์ หรือผู้ป่วย โดยเอกสารบางอย่างซึ่งผู้เยาว์ได้รับจะต้องกระทำเป็นการส่วนตัว เว้นเสียแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้กระทำหรืองดเว้นกระทำการ โดยจะต้องมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าในการกระทำหรือมีหมายเรียกตามที่ปรากฏในการมอบหมาย ในส่วนของเอกสารอื่น ๆ นั้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทั่วไปในกรณีที่เป็นผู้เยาว์ก็อาจจะให้เป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์หรือบุคคลที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วย

2. การเพิกถอนการเป็นการเป็นตัวแทนของผู้เยาว์

ศาลอาจถอดถอนตัวแทน เช่น บุคคลนั้นกระทำหน้าที่ไม่เหมาะสมไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควรหรือเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียซึ่งมีผลกระทบกับผู้เยาว์ แต่อำนาจดังกล่าวก็มีได้เท่าที่มีความจำเป็น

3. การไต่สวนของเด็กในกระบวนการพิจารณาความแพ่ง

โดยศาลจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมากเนื่องจากอาจจะเป็นการการก้าวกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กก็ได้ โดยศาลจะต้องมีความมั่นใจว่าเป็นไปตามกฎระเบียบของกฎหมาย ซึ่งท่าน Ewbank J. นักกฎหมายได้แสดงความคิดเห็นว่าคำสั่งของศาลดังกล่าวที่ไม่ให้เด็กอยู่ในชั้นศาลนั้น ไม่ได้เป็นการลดเสรีภาพของเด็ก แต่เพื่อให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมว่าเด็กมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะให้เด็กปรากฏตัวและรับฟังข้อเท็จจริงบางอย่าง โดยขอบเขตสำหรับศาลครอบครัวจะมีความอ่อนโยนโดยศาลอนุญาตให้เด็กอยู่ในชั้นศาลได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะคำนึงถึงตัวเด็กว่าการเข้าร่วมในชั้นศาลอาจจะมีแนวโน้มที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ โดยคำนึงถึงภาวะจิตใจของเด็ก ถ้าศาลเห็นว่าอาจมีผลกระทบกับเด็กก็สามารถที่ปฏิเสธไม่ให้เด็กเข้าร่วมในชั้นศาลได้ นอกจากนี้แล้วท่าน Singer J. นักกฎหมายชาวอังกฤษมีความเห็นว่าเด็กซึ่งมีอายุ 14 ปี ซึ่งจะต้องเบิกความเพื่อให้เกิดความปลอดภัยอาจจะมีการหลีกเลี่ยงการทดสอบโดยเป็นการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็กเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดีเพื่อให้เกิดความยุติธรรมโดยใช้ตัวแทนของเด็กเข้ารับฟังแทนได้ในกรณีที่อาจเกิดอันตรายต่อเด็ก¹²⁸ สำหรับการจัดสรรสวัสดิการศาลจะพิจารณาว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติเด็ก ค.ศ. 1989 มาตรา 25(4) ซึ่งบัญญัติว่า “If a court determines that any such criteria are satisfied, it shall make an order authorising the child to be kept in secure accommodation and specifying the maximum period for which he may be so kept” โดยศาลมีสิทธิที่จะออกคำสั่งเป็นการชั่วคราวได้เพื่อที่จะให้เลื่อนการไต่สวนโดยให้เด็กอยู่ในที่ที่ปลอดภัยอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา 25(5)¹²⁹ ซึ่งบัญญัติว่า “On any adjournment of the hearing of an application under this section, a court may make an interim

¹²⁸ Richard White, Paul Carr, Nigel Lowe, white, Carr and Lowe. (2002). *The Children Act in practice* (3 rd ed) p. 320.

¹²⁹ Richard White, Paul Carr, Nigel Lowe. Op.cit. p. 321.

order permitting the child to be kept during the period of the adjournment in secure accommodation”

4. การรับฟังพยานเด็กเด็กตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติเด็ก ค.ศ.1989 มาตรา 96(1) – (2)¹³⁰ ได้กำหนดให้ศาลสามารถที่จะรับฟังพยานหลักฐานของเด็กได้ในการดำเนินคดีแพ่งทั้งนี้ ในกรณีที่เด็กสามารถที่จะมีความเข้าใจว่าตนเองมีหน้าที่ที่จะกล่าวถึงข้อเท็จจริงและมีความเข้าใจอย่างเพียงพอในการที่จะมีการพิสูจนพยานหลักฐานที่จะรับฟัง ซึ่งแต่เดิมนั้นในการดำเนินคดีแพ่งศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานของเด็กซึ่งไม่เข้าใจตามลักษณะของคำสาบาน¹³¹ ซึ่งในปัจจุบันนี้ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานเด็กได้ โดยเด็กไม่จำเป็นต้องสาบานตนเอง

3.6 มาตรการทางกฎหมายซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแบบจารีตประเพณี (Common Law) ตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐต่าง ๆ 50 มลรัฐด้วยกัน โดยแต่ละมลรัฐจะมีอิสระในบางเรื่อง แต่ละมลรัฐจะมีเมืองหลวงเป็นของตนเอง มีรัฐสภา มีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลสูงสุดของแต่ละมลรัฐ และมีการออกกฎหมายเป็นของตนเอง แต่ต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในส่วนนี้ข้าพเจ้าขอบรรยายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการที่จะควบคุมผู้เยาว์ คือ มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางจราจร และมาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.6.1 ความรับผิดชอบของผู้เยาว์เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางจราจรในประเทศสหรัฐอเมริกา

¹³⁰The Children Act 1989 section 96(1)-(2) “ Evidence given by, or with respect to, children

(1) Subsection (2) applies where a child who is called as a witness in any civil proceedings does not, in the opinion of the court, understand the nature of an oath.

(2) The child’s evidence may be heard by the court if, in its opinion-

(a) he understands that it is his duty to speak the truth; and

(b) he has sufficient understanding to justify his evidence being heard.”

¹³¹ An Introduction to The Children Act 1989. (1993). p. 88.

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้เยาว์ ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายทางอุบัติเหตุทางรถยนต์บนท้องถนน นอกจากนี้แล้วยัง กำหนดให้บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อที่มีการอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถไม่ว่าการ อนุญาตจะเป็นการอนุญาตโดยชัดเจนหรือเป็นการอนุญาตโดยปริยายก็ตาม เมื่อบุคคลที่อนุญาตให้ ผู้เยาว์ขับรถไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือผู้เป็นนายจ้างที่ได้มีการลงลายมือชื่ออนุญาต ให้ผู้เยาว์ขับรถได้ในการยื่นคำขอใบอนุญาตใบขับขี่ หรือบุคคลที่ให้ผู้เยาว์ยืมรถทั้ง ๆ ที่ทราบ หรือมีเหตุอันควรที่จะทราบผู้เยาว์ไม่มีความสามารถในการขับรถหรือผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตให้ขับขี่ บุคคลเหล่านี้ก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุเกี่ยวกับยานพาหนะ

1. ขอบเขตของอายุ

ในสหรัฐอเมริกาทุกรัฐได้มีการอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถได้ แม้ว่าจะมีข้อกำหนด ทางด้านอายุซึ่งเป็นหลักทั่วไปมีความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกันในแต่ละมล รัฐที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้น ๆ โดยตามปกติแล้วจะมีการอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถได้เมื่อมีอายุ ระหว่าง 15 และ 17 ปี (โดยส่วนใหญ่แล้วกำหนดให้ผู้เยาว์มีอายุ 16 ปี) แต่อย่างไรก็ตามการ อนุญาตนี้ไม่ได้มีการขยายไปถึงการว่าจ้างให้ขับรถหรือในกรณีที่เป็นรถที่มีขนาดใหญ่ (โดยปกติ ต้องมีอายุ 18 ปี) การขับรถโรงเรียน (โดยส่วนใหญ่แล้วจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 21 ปี) ในหลาย ๆ รัฐได้ให้ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุ 14 ปี สามารถที่จะขับรถได้ถ้าแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็น เช่น ต้อง ขับรถไปโรงเรียนหรือครอบครัวมีฐานะยากจนต้องเป็นลูกจ้าง เช่น ในประมวลกฎหมาย แคลิฟอร์เนียมาตรา 12513 (CAL. Veh. Code § 12513)¹³² ในมลรัฐ California¹³³ ในหลายมลรัฐ

¹³² CAL. Veh. Code §12513. (a) Upon application, successful completion of tests and compliance with Sections 17700 to 17705, inclusive, the department may issue a junior permit to any person 14 years of age, but less than 18, who establishes eligibility as required by this section. A person is eligible when, in the opinion of the department, any one or more of the following circumstances exist:

School or other transportation facilities are inadequate for regular attendance at school and at activities authorized by the school. The application for a junior permit shall be accompanied by a signed statement from the school principal verifying such facts. A junior permit issued under this subsection shall be restricted to operating a vehicle from residence to the school and return.

นั้นกำหนดให้บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ มีการกำหนดให้ผู้เยาว์ต้องมีการเรียนการขับรถในห้องเรียนของสถาบันสอนขับรถ หรือมีการฝึกอบรมในการขับรถ

เกือบ 40 มลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดในการที่จะอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถได้โดยมีกฎเกณฑ์ทั่วไปอยู่ 3 อย่างด้วยกันดังนี้¹³⁴

(1) ได้มีการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้เยาว์ที่สามารถจะขออนุญาตใบขับขี่ และผู้เยาว์จะต้องมีการเรียนการขับรถในโรงเรียนสอนขับรถ และผู้เยาว์ต้องผ่านการทดสอบในการแสดงวิสัยทัศน์และความรู้ความสามารถในการขับรถและกฎจราจร โดยในขณะที่ขอใบอนุญาตขับขี่นั้นต้องมีอายุยังไม่ครบ 21 ปีบริบูรณ์ ไม่เคยขับรถในขณะที่มีเมามาก่อน โดยมีความเชื่อมั่นหรือมีการเรียนแล้วเป็นเวลา 6 เดือน

Reasonable transportation facilities are inadequate and operation of a vehicle by a minor is necessary due to illness of a family member. The application shall be accompanied by a signed statement from a physician familiar with the condition, containing a diagnosis and probable date when sufficient recovery will have been made to terminate the emergency.

Transportation facilities are inadequate, and use of a motor vehicle is necessary in the transportation to and from the employment of the applicant and the applicant's income from such employment is essential in the support of the family, or where the applicant's operation of a motor vehicle is essential to an enterprise from which an appreciable portion of the income of the family will be derived. The application shall be accompanied by a signed statement from the parents or the guardian, setting forth the reasons a permit is necessary under this subsection.

(b) The existence of public transportation at reasonable intervals within one mile of the residence of the applicant may be considered adequate grounds for refusal of a junior permit.

(c) The department shall impose restrictions upon junior permits appropriate to the conditions and area under which they are intended to be used.

¹³³Robert H. Mnookin, D. Kelly Weisberg. (2005). *Child, family, and state : problems and materials on children and the law* (5th ed): p. 648.

¹³⁴Ibid. p. 649.

(2) นอกจากนี้แล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการออกใบอนุญาตขับขี่ชั่วคราวให้แก่ผู้เยาว์ได้โดยมีการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้เยาว์ เมื่อผู้เยาว์ได้ผ่านการทดสอบบนท้องถนน ไม่เคยขับรถในขณะที่มีใบมา และสามารถให้ความเชื่อมั่นเป็นเวลา 12 เดือน แต่ถ้าผู้เยาว์ขับรถในช่วงเวลากลางคืนผู้เยาว์ต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

(3) ผู้เยาว์สามารถที่จะขอใบอนุญาตขับขี่ได้อย่างสมบูรณ์โดยมีการกระทำตามข้อ 1 หรือ 2 เมื่อผู้เยาว์มีอายุตามที่กำหนดไว้ในแต่ละมลรัฐ

จากการศึกษาของคณะกรรมการเพื่อความปลอดภัย (National Safety Council) ได้มีการเปิดเผยว่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลงถึงร้อยละ 33 เมื่อรัฐมีการกำหนดให้ผู้เยาว์มีการเรียนการขับรถและกฎจราจรก่อน¹³⁵

2. ความรับผิดชอบของบิดามารดาที่ได้มีการลงนามยินยอมให้ผู้เยาว์ขับรถ

มลรัฐโดยส่วนใหญ่ที่กำหนดให้ผู้เยาว์ที่จะขอใบอนุญาตขับขี่ได้นั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้มีอำนาจปกครองโดยบุคคลเหล่านี้จะต้องมีการลงนามรับรองด้วย เมื่อผู้เยาว์ยื่นคำขอในการขอใบอนุญาตใบขับขี่ เช่น มลรัฐ Arkansas และมลรัฐ California การที่กฎหมายกำหนดให้บิดามารดาจะต้องลงนามรับรองด้วยนั้นเนื่องจากว่ากฎหมายต้องการให้ผู้เยาว์อยู่ในความควบคุมของบิดามารดา ป้องกันไม่ให้เด็กขับรถโดยประมาทเลินเล่อจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และในบางกรณีกฎหมายไม่ได้กำหนดให้บิดามารดาเท่านั้นที่จะต้องลงนาม แต่ยังกำหนดให้ผู้ปกครองหรือนายจ้างของผู้เยาว์ก็เพียงพอแล้ว ข้อสำคัญคือบุคคลนั้นเป็นผู้ดูแลผู้เยาว์ซึ่งแล้วแต่กรณี¹³⁶ แต่อย่างไรก็ตามก็เกิดกรณีที่จะต้องพิจารณาถ้าบุคคลที่ลงนามนั้น ในกรณีที่ผู้เยาว์ขอใบอนุญาตขับขี่เป็นผู้ไม่มีอำนาจบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ในกรณีที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางรถยนต์หรือไม่ ซึ่งในคดี Jackson v. Houchin 144 S.W.3d 764 (Ark.Ct.App.2004) Freddie Jackson ผู้เป็นบิดาได้ลงนามในขณะที่ Charlie Jackson ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นผู้เยาว์ได้ยื่นคำขอเพื่อที่จะใบอนุญาตใบขับขี่ ซึ่งผู้เป็นบิดานั้นไม่ได้เป็นผู้ดูแลผู้เยาว์ เนื่องจากว่าผู้เยาว์อยู่กับมารดาและอยู่ในความดูแลของมารดาเท่านั้น จึงเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจในการลงนามเพื่อที่จะรับรองผู้เยาว์แต่อย่างไร และเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 1996

¹³⁵ Ibid. p. 649.

¹³⁶ Ibid. p. 651.

ผู้เยาว์ได้ขับรถโดยประมาทจนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์และเป็นเหตุให้ David Houchin ได้รับความเสียหายโดยมีการคำนวณความเสียหายเป็นเงิน 11,088.55 \$ ซึ่งอัตราค่าเสียหายนี้ได้รวมถึงอัตราค่าธรรมเนียมแล้ว Freddie Jackson ผู้เป็นบิดา ให้การต่อสู้ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากว่าตนเองลงนามโดยไม่มีอำนาจ แต่ศาลได้พิพากษาให้บิดาจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากว่าตนเองยอมที่จะผูกพันตนเองที่จะรับผิดชอบในความเสียหายนั้นแล้ว

เพราะฉะนั้นบุคคลที่ไม่มีอำนาจลงนามยินยอมให้ผู้เยาว์ขับรถ เช่น เป็นบุคคลที่ผู้เยาว์ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยเป็นบุคคลที่ไม่ได้ดูแลผู้เยาว์หรือจากกรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นบิดาหรือมารดาแต่ไม่ได้เป็นบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ฯลฯ ได้ลงนามยินยอมให้ผู้เยาว์ขับรถได้นั้น ก็ยังคงมีความรับผิดชอบเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุทางจราจร เนื่องจากกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่ยินยอมผูกพันตนเองที่จะอยู่ภายใต้บังคับในกรณีที่กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบของผู้ลงนามยินยอมให้ผู้เยาว์ขับรถเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ความรับผิดชอบของผู้ลงนามจะสิ้นสุดเมื่อผู้เยาว์ถูกเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

3. ความประมาทเลินเล่อของบิดามารดาและความรับผิดชอบอื่น ๆ โดยเฉพาะตามข้อกำหนด

ตามหลักโดยทั่วไปนั้นบิดามารดาไม่มีความรับผิดชอบในการกระทำโดยละเมิดผู้เยาว์ หรือไม่ใช้ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลในฐานะที่มีความสัมพันธ์เป็นบิดามารดา ยกเว้นเสียว่า (1) บิดามารดามีส่วนในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย (2) การกระทำละเมิดของผู้เยาว์เป็นส่วนมาจากการได้รับอนุญาตจากบิดามารดา โดยบิดามารดาได้กระทำการโดยประมาทเลินเล่อ หรือ (3) บิดามารดามีความสัมพันธ์กับเด็กนอกเหนือจากการเป็นบิดามารดา เช่น เป็นนายจ้าง, เป็นตัวแทน ฯลฯ นอกจากความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งมีความประมาทเลินเล่อในการควบคุมผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาโดยตรงไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นแล้ว ในหลาย ๆ มลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดชอบของบิดามารดาในบางสถานการณ์ซึ่งกำหนดให้บิดามารดารับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ดังนี้¹³⁷

(1) โดยหลักแล้วรถนั้นเป็นรถของบุคคลในครอบครัว (Family Car Doctrine)

¹³⁷ Robert H. Mnookin, D. Kelly Weisberg. Op.cit. p. 654.

มีประมาณ 20 มลรัฐที่มีกฎหมาย Family Car Doctrine เช่น มลรัฐ Colorado โดยมีการกำหนดว่าบุคคลผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ยินยอมให้บุคคลในครอบครัวใช้รถได้ ไม่ว่าจะการจะเป็นการอนุญาตโดยชัดเจนหรือโดยปริยาย เช่น ผู้เยาว์หรือบุคคลผู้อยู่ในความดูแล บุคคลผู้เป็นเจ้าของรถจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่บุคคลในครอบครัวขับรถจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตัวอย่างคำพิพากษา Smith v. Doyle, 98 F.(2d) 341 Damaris ได้ขับรถออกจากบ้านเพื่อที่จะไปงานปาร์ตี้แต่เนื่องจากขับรถโดยประมาทเลินเล่อจึงเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย โจทก์ในฐานะผู้ดูแลผู้ตายได้เรียกร้องให้บิดารับผิด เนื่องจากว่าบิดาได้ซื้อรถให้แก่ลูกสาวทั้งสองเพื่อที่จะให้ไปกลับมหาวิทยาลัยวอชิงตัน และวัตถุประสงค์อีกอย่างคือเพื่อให้บุคคลในครอบครัวใช้ได้ซึ่งมารดาจะใช้รถบางเป็นครั้งคราวเพื่อที่จะไปร้านค้า ศาลตัดสินว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดาด้วยส่วนหนึ่ง

เมื่อบิดาได้ซื้อรถให้สมาชิกในครอบครัวใช้สอย บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวดังกล่าวเป็นตัวแทนของเขาตามวัตถุประสงค์ของเขาเอง เมื่อบุคคลในครอบครัวกระทำการโดยประมาทเลินเล่อและได้กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนในการกระทำซึ่งเป็นไปตามหลักของนายจ้างนั่นเอง

(2) การยินยอมหรือมีการอนุญาตโดยปริยาย

มีหลายมลรัฐกำหนดให้บิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบถ้ามีการแสดงออกโดยชัดหรือมีการอนุญาตโดยปริยายให้ผู้เยาว์ขับรถได้ และถ้าผู้เยาว์ไปกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นบุคคลที่อนุญาตผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบ เช่น ในมลรัฐ California

(3) กำหนดความรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อ

บุคคลใดมีความประมาทเลินเล่อ โดยมีการอนุญาตหรือมีการให้ยืมรถแก่บุคคลที่ไม่มีความสามารถในการขับรถ หรือทราบอยู่แล้วว่าโดยนิสัยของผู้ที่ยืมนั้นมีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ บุคคลนั้นอาจมีความรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อโดยมีการมอบยานพาหนะนั้นให้แก่บุคคลผู้ไม่มีความสามารถ

(4) ให้ผู้เยาว์ซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับยานพาหนะ

ซึ่งบุคคลใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีการให้รถแก่บุคคลที่ไม่มีใบอนุญาตขับก็ได้มอบรถให้แก่ผู้เยาว์พิจารณาได้จากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป

4. ความรับผิดชอบของเจ้าของรถ

ในมลรัฐ California นั้นเป็นอีกหนึ่งรัฐในจำนวนอีกหลายรัฐที่กำหนดให้เจ้าของรถยนต์ที่ได้มอบรถให้แก่บุคคลผู้ไร้ความสามารถในการขับี่รถหรือเป็นบุคคลผู้มีความเสี่ยงหรือบุคคลผู้มีอาการมึนเมาหรือเป็นบุคคลผู้ขับรถมือใหม่อนุญาตให้ขับรถของตนเองได้ถือว่าเจ้าของรถเป็นผู้กระทำการโดยประมาทเล็กน้อย โดยไม่ถือว่าเจ้าของรถมีความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นหรือมีความรับผิดชอบ ตามตัวอย่างคดี Syah v. Johnson(1966) Cal.App.2d 192,198 บุคคลผู้เป็นเจ้าของรถรถยนต์พาหนะนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความตาย หรือการบาดเจ็บหรือความเสียหายในทรัพย์สินที่เกิดจากความประมาทเล็กน้อยหรือเป็นการกระทำโดยมิชอบของบุคคลที่ตนอนุญาตให้ใช้รถของตนเองภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแคลิฟอร์เนียยานพาหนะมาตรา 17150¹³⁸ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของรถยนต์จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดในกรณีที่ทำให้บุคคลอื่นใช้รถของตนเอง คือ มีขอบเขตในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนหนึ่งหมื่นห้าพันเหรียญ (\$ 15,000) จนถึงสามหมื่นเหรียญ (\$ 30,000) ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่สามจนถึงแก่ความตาย หรือได้รับบาดเจ็บ และในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินเจ้าของรถมีขอบเขตชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินห้าพันเหรียญ (\$5,000) โดยการอนุญาตให้ใช้รถไม่ได้หมายความว่าผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจำนวนเท่าไรก็ได้ในกรณีที่การคาดคะเนหรือเป็นการตั้งข้อสันนิษฐานของผู้เสียหายเอง โดยต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามคดี Scheff v. Roberts (1950) 35 Ca.2d 10,12 แต่ในกรณีที่เกิดความเสียหายนั้นถ้าเป็นการกระทำโดยประมาทเล็กน้อยในการใช้ยานพาหนะด้วยตัวของเจ้าของรถเองภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแคลิฟอร์เนียยานพาหนะมาตรา 17151¹³⁹ ซึ่งบุคคลผู้เป็นเจ้าของรถนั้น ไม่ได้หมายความว่าบุคคลผู้ซึ่งมีชื่อในทะเบียนรถหรือใน

¹³⁸ CAL. VEH. CODE § 17150 : California Code - Section 17150 “Every owner of a motor vehicle is liable and responsible for death or injury to person or property resulting from a negligent or wrongful act or omission in the operation of the motor vehicle, in the business of the owner or otherwise, by any person using or operating the same with the permission, express or implied, of the owner.”

¹³⁹ CAL. VEH. CODE § 17151 : California Code - Section 17151 “ (a) The liability of an owner, bailee of an owner, or personal representative of a decedent imposed by this chapter and not arising through the relationship of principal and agent or master and servant is limited to the amount of fifteen thousand dollars

เอกสารเท่านั้นแต่ให้รวมถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของ โดยพฤติกรรมด้วยหรือในกรณีที่มีผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หลายคน และในกรณีที่ผู้เป็นเจ้าของรถได้ยินยอมให้ใช้รถมีข้อจำกัดทางด้านระยะเวลาเมื่อบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ใช้รถจากเจ้าของรถใช้รถเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ ในกรณีดังกล่าวนี้ถือว่าผู้เป็นเจ้าของรถยนต์ไม่มีความรับผิดชอบ เว้นเสียแต่ว่าเจ้าของรถจะได้ให้ใช้รถโดยพฤติการณ์ หรือโดยปริยายซึ่งพอที่จะอนุมานได้ว่าเจ้าของรถได้ให้ความยินยอม

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าถ้าเกิดในกรณีที่ผู้เยาว์ยืมรถมาจากผู้เป็นเจ้าของรถบุคคลผู้เป็นเจ้าของรถหรือบุคคลผู้เป็นสมาชิกในครอบครัวมีความผิดฐานมีส่วนในความประมาทเล็กน้อย เนื่องจากว่ามีการกระทำโดยประมาทเล็กน้อยในการให้ยืมรถเพราะสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าผู้เยาว์นั้นอาจจะขับรถโดยก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยจนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งผู้ที่ให้ยืมสามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายนั้นได้ ถ้าผู้ยืมเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือไม่มีความสามารถมากพอที่จะจับด้วยความระมัดระวัง

ในประเทศสหรัฐอเมริกาในแต่ละมลรัฐได้กำหนดอายุของผู้เยาว์ที่จะขอใบอนุญาตขับขี่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามข้อกำหนดที่สำคัญ คือให้บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะขอใบอนุญาตขับขี่ได้จะต้องมีการเรียนการขับรถในสถาบันสอนขับรถ เป็นระยะเวลา 6 เดือนหรือ 12 เดือน ซึ่งแล้วแต่มลรัฐที่กำหนดไว้ และบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์หรือนายจ้างของผู้เยาว์จะต้องให้ความยินยอมผู้เยาว์ขับรถได้โดยมีการลงนามในการยื่นคำขอใบอนุญาตขับขี่ ซึ่งมีความน่าสนใจมาก เนื่องจากตามกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้ผู้เยาว์ที่จะขอใบอนุญาตขับขี่ต้องให้บิดามารดาต้องลงนามยินยอมก่อน ซึ่งการขับรถยนต์อาจจะเกิด

(\$15,000) for the death of or injury to one person in any one accident and, subject to the limit as to one person, is limited to the amount of thirty thousand dollars (\$30,000) for the death of or injury to more than one person in any one accident and is limited to the amount of five thousand dollars (\$5,000) for damage to property of others in any one accident.

(b) An owner, bailee of an owner, or personal representative of a decedent is not liable under this chapter for damages imposed for the sake of example and by way of punishing the operator of the vehicle. Nothing in this subdivision makes an owner, bailee, or personal representative immune from liability for damages imposed for the sake of example and by way of punishing him for his own wrongful conduct.

อุบัติเหตุได้ทุกเมื่อ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่จะให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ อีกชั้นตอนหนึ่ง นอกเหนือจากการสอบใบอนุญาตขับขี่โดยทั่วไป เนื่องจากว่าบิดามารดาเป็นบุคคลที่ทราบถึงพฤติกรรมของผู้เยาว์ว่ามีอัตราความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ เช่น ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่มีอารมณ์ หรือชอบความเร็ว เป็นต้น เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดอุบัติเหตุทางจราจร ซึ่งตามคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการวิจัยแล้วค้นพบว่า การให้บิดามารดามีส่วนในการควบคุมและต้องลงนามให้ความยินยอมก่อนที่ผู้เยาว์จะได้ใบอนุญาตขับขี่นั้น มีส่วนทำให้อุบัติเหตุลดลงถึงร้อยละ 33 นั้นหมายความว่าเป็นการลดการสูญเสียได้ถึงร้อยละ 33 ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเป็นความเสียหายทางทรัพย์สิน และที่สำคัญที่สุดคือการสูญเสียชีวิต

3.6.2 การห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปีบริบูรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรการควบคุมการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เยาวชนได้เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 โดยได้กำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่สามารถหาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาบริโภคได้ซึ่งหลาย ๆ มลรัฐกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ 21 ปี และยังมีมาตรการเพิ่มเติมอีกว่าบุคคลที่มีส่วนให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งรวมถึงบิดามารดา ไม่ว่าจะบุคคลใด ๆ ก็ตามก็จะต้องมีความผิดตามกฎหมายด้วย ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับเรื่องอายุขั้นต่ำของผู้เสพสุรา หรือที่เรียกว่า “Drinking Age law” เป็นกฎหมายแม่แบบในการป้องกันเด็กจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1984 แม้ว่ารัฐโดยส่วนใหญ่จะมีกฎหมายกำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 18 ปี หรือ 21 ปีก็ตาม แต่รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีมาตรการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 21 ปี โดยถือว่าบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปีเป็นผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะสำหรับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ค.ศ.1984 (The National Minimum Drinking Age Act

1984.) และรัฐโดยส่วนใหญ่ก็ได้ออกกฎหมายให้ลงโทษบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ที่ได้ซื้อหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹⁴⁰

นอกจากนี้แล้วบางมลรัฐยังกำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับผู้ดื่มเพศชายและเพศหญิงไว้แตกต่างกันอีกด้วย เช่น มลรัฐ Oklahoma ผู้ชายจะได้รับอนุญาตให้จำหน่ายเบียร์ในปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกินร้อยละ 3.2 ทั้งนี้เนื่องจากคำนึงถึงความปลอดภัยทางการจราจร โดยเป็นการเลือกปฏิบัติทางเพศเนื่องจากร่างกายของผู้ชายและผู้หญิงตามความสามารถในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความแตกต่างกัน

และในบางมลรัฐนั้นก็มีกฎหมายห้ามโดยกำหนดวันไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งในปัจจุบันนี้มี 18 มลรัฐด้วยกันที่ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันอาทิตย์ เช่น มลรัฐอิลลินอยส์ มลรัฐอาร์แคนซอร์และมลรัฐโรดไอแลนด์ แต่การห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันอาทิตย์นี้ใช้เฉพาะกับสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อบริโภคนอกสถานที่เท่านั้น และในบางมลรัฐมีกฎหมายห้ามจำหน่ายสุรา แต่ไม่ได้มีการห้ามบริโภค คือ มลรัฐโอคลาโฮมา (Oklahoma) และในมลรัฐมิสซิสซิปปี (Mississippi) ส่วนรัฐที่เหลือโดยส่วนใหญ่ผู้กขาทำการจำหน่ายสุราเอง ถ้าไรจากการจำหน่ายสุราถือเป็นรายได้แทนการจัดเก็บภาษีซึ่งนอกจากรัฐบาลกลางสหรัฐจะเก็บภาษีและแต่ละมลรัฐยังสามารถเก็บภาษีเพิ่มหรือจะจำหน่ายในรัฐของตนก็ยังมีที่จะทำได้¹⁴¹

กฎหมายในแต่ละมลรัฐอาจกำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมในหลายมลรัฐเรียกว่า โครงการให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Beverage Service Program) หรือโครงการฝึกผู้ให้บริการ (Server Training Program) ซึ่งการฝึกอบรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการขายเครื่องดื่ม

¹⁴⁰ คีลา ข้าเพชร. (2545). "ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมการเสพสุราของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี". หน้า 124-125.

¹⁴¹ ขวัญตา เลิศวิจิตรกมล. (2539). "กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมปัญหาที่เกิดจากการเสพสุรา". หน้า 144.

แอลกอฮอล์ให้แก่ผู้เยาว์หรือบุคคลที่มีอาการมึนเมา โดยมลรัฐอาจกำหนดให้การเข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าวเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบเกี่ยวกับร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับส่วนลดในค่าธรรมเนียมประกันความรับผิดชอบเกี่ยวกับร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือลดค่าปรับอันเนื่องมาจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้เยาว์หรือบุคคลที่เมาหรือให้ผู้มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้เยาว์หรือบุคคลที่เมา เพื่อใช้เป็นมาตรการในการจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมโครงการ¹⁴²

แม้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์สำหรับการกำหนดอายุขั้นต่ำในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมีบุคคลผู้ให้การโต้แย้งว่าบุคคลที่มีอายุ 18 ปี กฎหมายยังอนุญาตให้ขอใบอนุญาตขับขี่ สามารถที่จะทำการสมรสได้ เพราะฉะนั้นแล้วพวกเขาจึงควรที่จะสามารถดื่มสุราได้ แต่ตามเจตนาของพระราชบัญญัติการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ค.ศ. 1984 (The National Minimum Drinking Age Act 1984) ต้องการที่จะให้รัฐเพิ่มอายุขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่มีสิทธิ์ซื้อหรือดื่มสุรา ให้อยู่ในช่วงอายุ 21 ปี เพื่อต้องการที่จะลดอุบัติเหตุทางจราจร เนื่องจากว่าการจราจรบนทางหลวงแห่งชาติเพื่อความปลอดภัย (The National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA)) ได้คาดการณ์ว่าการที่กฎหมายกำหนดอายุของบุคคลให้สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้นั้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นั้นส่งผลกระทบต่อเป็นอย่างมากโดยเฉพาะบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี ซึ่งสามารถขับรถได้หรือขอใบอนุญาตขับขี่ได้นั้นเนื่องจากว่าเยาวชนหรือบุคคลในช่วงอายุนี้นี้ยังมีความเสี่ยงมากกว่าเมื่อเทียบกับบุคคลที่มีอายุมากกว่าซึ่งในปี ค.ศ. 1998 บุคคลที่อยู่ในช่วงอายุ 18-20 ปี เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางจราจรร้อยละ 42 โดยมีประมาณร้อยละ 38.4 ส่วนหนึ่งมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (โดยคำนวณจากบุคคลทั้งหมด) ดังนั้นเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงหรือปัญหาจากการที่เยาวชนดื่มแล้วขับและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจรจึงสมควรที่จะกำหนดอายุขั้นต่ำในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้อยู่ในช่วงอายุ 21 ปี¹⁴³

¹⁴² ศีลา จำเพชร. เล่มเคม. หน้า 72.

¹⁴³ Community How To Guide On...PUBLIC POLICY – APPENDIX 7 สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2555. จาก http://www.nhtsa.gov/people/injury/alcohol/community_guides_html/pdfs/public_app7.pdf.

3.7 เปรียบเทียบความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ระหว่างกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law เช่น ประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดของผู้เยาว์ ผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความรับผิดของบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ก็มีการกำหนดความรับผิดไว้แตกต่างกันดังนี้

3.7.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้โดยตรง เมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นต้องรับผิดในการกระทำของตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1310 ซึ่งบัญญัติว่า ““He is not entitled to rescission against the obligations resulting from his intentional or unintentional wrongs.”” หมายความว่า หนี้อันเกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก็ยังคงให้มีการชดใช้กันได้ ซึ่งความเป็นผู้เยาว์ไม่ได้เป็นเหตุให้ผู้เยาว์หลุดพ้นความรับผิดในหนี้ในการกระทำละเมิด ซึ่งมีความแตกต่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ของประเทศไทย ได้กำหนดความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้โดยเฉพาะ แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส จะไม่มีบทบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ไว้โดยตรง แต่กฎหมายก็ถูกสร้างขึ้นโดยมีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐาน โดยเมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดศาลจะวินิจฉัยตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1832 และมาตรา 1385 ซึ่งการกระทำละเมิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มีความเสียหายเกิดขึ้น และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 มีลักษณะเหมือนกับความรับผิดทางละเมิดของฝรั่งเศส เนื่องจากว่าความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นจะเป็นความผิดตามกฎหมายละเมิดได้จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย มีความเสียหายเกิดขึ้น และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำ ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปของกฎหมายลักษณะละเมิด

นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ด้วย เนื่องจากมีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ เช่น บิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ ครูบาอาจารย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสความรับผิดชอบของบิดามารดากำหนดไว้ในมาตรา 1384 วรรค 4 บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ โดยจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ซึ่งผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหาย เว้นเสียแต่ว่าบิดามารดาจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดาไม่สามารถที่จะกระทำการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายได้ หรือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรค 7 ความรับผิดชอบของบิดามารดาที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นตามมาตรา 1384 วรรค 4 ประกอบวรรค 7 ความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องมี “ความผิด” ศาลฝรั่งเศสถือว่าบุตรไม่จำเป็นต้องทำละเมิด แต่พิจารณาแต่เพียงว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นความผิดกฎหมายหรือไม่เท่านั้น โดยไม่มีการพิจารณาลึกไปถึงสภาพจิตใจว่ามีความผิดหรือไม่ ซึ่งมีความแตกต่างกับความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 บิดามารดาจะมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อการกระทำที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด

ส่วนความรับผิดชอบของครู ครูลูกมือฝึกหัดตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรค 6 ซึ่งบัญญัติว่า “ครูและครูลูกมือฝึกหัดย่อมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย อันนักเรียนและลูกมือฝึกหัดได้ก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของครูและครูลูกมือฝึกหัด” มีลักษณะเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 เนื่องจากว่ามีความรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานของความผิด โดยจะมีความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นอยู่ในขณะที่ตนเองมีหน้าที่ดูแลอยู่

3.7.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย แต่ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้แบ่งช่วงอายุความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจนตามบทบัญญัติมาตรา 828 บัญญัติว่า “(1) บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น (2) บุคคลที่มีอายุครบ 7 ปีแต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุ แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยจงใจจะต้องรับผิดชอบ

ความเสียหายที่เกิดขึ้น (3)บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้น โดยไม่ได้รับยกเว้นตามข้อ (1) หรือข้อ (2) แต่จะไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้นในขณะที่ไม่มีความรู้สึกผิดชอบ” แต่เมื่อเปรียบเทียบกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่มีการแบ่งช่วงอายุความรับผิดไว้อย่างชัดเจน แต่ศาลจะวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ว่าการกระทำของผู้เยาว์เป็นการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยพิจารณาจากเด็กที่มีอายุใกล้เคียงกันว่าสามารถที่จะกระทำละเมิดได้หรือไม่ ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาล แต่อย่างไรก็ตามในกรณีของเด็กไร้เดียงสา นั้นไม่อาจที่จะกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้ โดยสามารถพิจารณาตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420

ส่วนความรับผิดของผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832 กำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยสัญญาที่ต่อดูแล ได้แก่ บิดามารดา ครู พยาบาล หมอ หรือบุคคลใด ๆ ก็ตามที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ บุคคลเหล่านี้จะต้องในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้น เว้นเสียแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์อย่างดีแล้ว หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นถึงแม้ว่าตนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีแล้วความเสียหายก็ยังคงเกิดอยู่ดี แม้ว่าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดนั้น ผู้เยาว์จะไม่มี ความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดก็ยังต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตามกฎหมายของเยอรมนีจะมีบุคคล 3 จำพวกตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 827 , มาตรา 828, มาตรา 829 ที่ไม่ต้องรับผิดทางละเมิดได้แก่

1. ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในขณะที่ไร้สติปัญญาหรือในขณะที่สภาวะทางจิตใจถูกรบกวนอย่างรุนแรงไม่อาจใช้ความรู้สึกนึกคิดโดยอิสระได้
2. เด็กที่มีอายุไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์
3. ผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือมีอายุมากกว่า 7 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์และไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเขากำลังก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

ความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 832 ของผู้มีหน้าที่ดูแลพิจารณาการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำนั้นได้ล่วงล้ำเข้าไปในขอบเขตแห่งสิทธิของผู้อื่น โดยไม่มีเอกสิทธิ์พิเศษที่จะกระทำได้ โดยผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลไม่จำเป็นต้องมีความผิด แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่

ผู้มีหน้าที่ดูแลไม่อาจที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 829 กำหนดให้ผู้เยาว์จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้เพื่อหลักแห่งความยุติธรรม

เมื่อเปรียบเทียบกับความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 จะมีความรับผิดก็ต้องเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดทางละเมิด ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่รับผิดในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นโดยผู้เยาว์ไม่ต้องมีความผิด ไม่พิจารณาถึงสภาพจิตใจของผู้เยาว์ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่จะพิจารณาแต่เพียงว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น เพราะฉะนั้นความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832 เป็นความรับผิดของตนเอง มีความแตกต่างความรับผิดของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ของประเทศไทยจะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งผู้ความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น

3.7.3 ประเทศอังกฤษ

ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายผู้เยาว์จะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ได้รับยกเว้นความรับผิดแต่อย่างไร โดยผู้เยาว์สามารถที่จะกระทำละเมิดได้ทุกช่วงวัย โดยศาลจะพิจารณาว่าเด็กที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นมีความสามารถที่จะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีอายุใกล้เคียงกันกับผู้เยาว์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายว่าสามารถที่จะกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้หรือไม่ เช่น Mullin v. Richards [1998] 1 W.L.R. 1304 เด็กผู้หญิงอายุ 15 ปี ได้เล่นพินดาบกันโดยใช้ไม้บรรทัดเป็นดาบ ปรากฏว่าไม้บรรทัดได้แตกและไปถูกลูกตาเพื่อนที่เล่นด้วยกัน ศาลวินิจฉัยว่าเด็กอายุ 15 ปี ย่อมสามารถที่จะทราบได้ว่าอาจเกิดความเสียหายขึ้นได้ เพราะฉะนั้นผู้เยาว์จึงมีความประมาทจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับความรับผิดทางละเมิดของประเทศไทยมีลักษณะเหมือนกันคือความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์นั้นศาลจะวินิจฉัยว่าผู้เยาว์ได้กระทำโดยจง

ใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยสมมุติบุคคลที่มีอายุใกล้เคียงกับผู้เยาว์ว่ามีความสามารถที่จะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 หรือไม่

ส่วนความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ในประเทศอังกฤษนั้น เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเป็นความรับผิดของตนเองไม่ใช่ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น เนื่องจากบิดามารดามีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ ซึ่งมีความแตกต่างความรับผิดของบิดามารดาหรือครูบาอาจารย์ของประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 ได้กำหนดความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น โดยกำหนดว่าบิดามารดาหรือครูบาอาจารย์จะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดทางละเมิดภายใต้หลักเกณฑ์ละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 ถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดไม่ผิดตามกฎหมายละเมิดแล้ว บิดามารดาหรือครูบาอาจารย์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

กล่าวโดยสรุป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ความเป็นคนไร้ความสามารถของผู้เยาว์ไม่เหตุยกเว้นความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์แต่อย่างไร เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เยาว์จะมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์เป็นความผิดทางละเมิดตามหลักทั่วไปของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 คือ การกระทำของผู้เยาว์จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยกฎหมายของประเทศไม่ได้มีการแบ่งช่วงอายุความรับผิดทางละเมิดไว้อย่างชัดเจน แตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 ได้มีการแบ่งช่วงอายุความรับผิดไว้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นผู้เยาว์ไม่ว่าจะอายุเท่าไรก็มีความสามารถที่จะมีความรับผิดชอบละเมิดได้ทุกช่วงวัย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นแล้วผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบทุกกรณี ผู้เยาว์จะรับผิดชอบละเมิดก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 โดยพิจารณาจากสภาพจิตใจภายในว่าผู้เยาว์สามารถที่จะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เพราะถ้าให้ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบทุกกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว ก็จะไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เยาว์เพราะผู้เยาว์จะมีความรับผิดมากกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจากว่าเมื่อบุคคลทั่วไป

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จะมีความรับผิดทางละเมิดก็ต่อเมื่อได้กระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

) ส่วนความรับผิดของบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ของประเทศไทยเป็นหลักความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น โดยจะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดตามกฎหมายละเมิดซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จะรับผิดต่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นไม่ต้องพิจารณาว่าผู้เยาว์มีความผิดทางละเมิดหรือไม่ และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็เช่นเดียวกัน ในกรณีที่บุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 827 มาตรา 828 มาตรา 829 ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับยกเว้นความรับผิดทางละเมิดเมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่ผู้มีหน้าที่ดูแลตามมาตรา 832 ยังคงต้องรับผิดทางละเมิดเนื่องจากมีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ และในขณะเดียวกันความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามระบบกฎหมาย Common Law ประเทศอังกฤษเป็นความผิดของตนเองไม่ใช่ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น โดยมีความรับผิดเพื่อการกระทำของตนเองในฐานะที่มีความประมาทเลินเล่อ มีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นแล้วความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 จึงเป็นหลักความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะมีลักษณะไม่เหมือนกับกฎหมายของต่างประเทศ โดยกฎหมายตั้งข้อสันนิษฐานว่ามีความบกพร่องในการดูแลผู้เยาว์

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์จะต้องเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ โดยผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำของตนเอง นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของตนเองแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 กำหนดให้บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ถ้าไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ หรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ จะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ถ้าไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ ซึ่งเป็นความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้บุคคลอื่นจะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้ปกครองหรือบุคคลใด ๆ ห้ามบังคับ ขู่ข่มขู่ คุกคาม ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตตามมาตรา 26(3)

จากการศึกษาของผู้เขียนเห็นว่าความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้น ยังมีจุดบกพร่องในส่วนผู้ที่ต้องรับผิดไม่ว่าจะเป็นผู้เยาว์เอง หรือ บิดามารดา หรือบุคคลภายนอก ผู้ต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ในชั้นนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ดังนี้

4.1 ปัญหาการนับอายุของบุคคล

การนับอายุของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 16 บัญญัติว่า “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณี ที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นับวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็น วันเกิด แต่ถ้าพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันขึ้นปีปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด” จึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความจากถ้อยคำว่า “นับแต่วันเกิด” เนื่องจากว่าจะตีความโดยให้นับอายุของบุคคลเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดหรือนับวันถัดจากวันที่เกิด เพราะว่ามีบทบัญญัติอื่น ๆ ที่ใช้คำว่า นับแต่ ตั้งแต่ นับตั้งแต่ ตามกฎหมายต่าง ๆ มีมากมายนับไม่ถ้วน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448

วรรค 1 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการ ละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด” ซึ่งการนับอายุความตามมาตรา 448 นั้นเป็นไปตามมาตรา 193/3 วรรค 2 บัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี มิให้นับวันแรก แห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่ เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้น ทำการงานกันตามประเพณี” ความหมายว่าการนับระยะเวลาโดยในการพิจารณาว่าการฟ้องคดีตาม กฎหมายลักษณะละเมิดนั้น มิให้นับวันแรกอันเกิดแต่มูลละเมิด ตัวอย่างเช่น ผู้เสียหายนาย (ก) รู้ว่านาย (ข) ได้กระทำการละเมิดเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2555 ผู้เสียหายสามารถที่จะฟ้องเรียกค่า สินไหมทดแทนจากนาย (ข) ได้ภายในระยะเวลา 1 ปี คือภายในวันที่ 6 สิงหาคม 2556 โดย มิให้นับวันแรกที่นาย (ข) ก่อให้เกิดความเสียหายรวมเข้าด้วยกันตามมาตรา 193/3 วรรค 2

ซึ่งปัญหาตามมาตรา 16 จากถ้อยคำว่า “นับแต่” โดยมิให้นับรวมวันที่เกิดหรือไม่นั้น ได้มีนักกฎหมายมีแนวความคิดแบ่งออกเป็น 2 แนวความคิดดังนี้

1. เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เพราะฉะนั้นจะตีความคำว่า “นับแต่” โดยท่านศาสตราจารย์กำธร พันธุลาภ และท่านศาสตราจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ มีความเห็นว่ามาตรา 16 เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 158 (ปัจจุบัน 193/3 วรรค 2) ที่ให้เริ่มนับในวันรุ่งขึ้นเหมือนเป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 158 (ปัจจุบันมาตรา 193/3 วรรค 2)¹⁴⁴

2. แต่ท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ และท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปัญญพันธ์ ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของท่านศาสตราจารย์กำธร พันธุลาภ และท่านศาสตราจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ ซึ่งมีความเห็นว่า การนับอายุของบุคคลว่าไม่เป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 193/3 วรรค 2 โดยท่านจิตติ ดิงศภัทย์ และท่านสมบูรณ์ บุญภินันท์ ได้เสนอแนวความคิดว่า ควรที่จะเพิ่มเติม ความที่ว่า “การนับอายุบุคคลให้นับวันเกิดรวมคำนวณเข้าด้วย...” ซึ่งจากเดิมนั้นบัญญัติว่า “การ นับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด...” โดยให้มีความชัดเจนเช่นเดียวกันกับประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 21 วรรคหนึ่งซึ่งบัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุก รวมคำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่ต้องคำนึงถึง จำนวนชั่วโมง”

¹⁴⁴ ไพจิตร ปัญญพันธ์. (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2550). “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการนับอายุ ของบุคคลตามมาตรา 16 ผิดพรากอย่างไร” 54, 2. หน้า 9.

ในความเห็นของข้าพเจ้านั้น มีความเห็นว่ามาตรา 16 ไม่ได้อยู่ในข้อยกเว้นตาม มาตรา 193/3 วรรค 2 โดยเป็นการผิดหลักตามมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า “กฎหมายนั้นต้องใช้ใน บรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย ของ บทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตาม จารีตประเพณีแห่ง ท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัย คดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมาย เช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

ตามความมุ่งหมายของบทบัญญัติมาตรา 16 การนับอายุของบุคคลตามปกติ โดยทั่วไปแล้วให้นับตั้งแต่วันที่เกิด เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความตามมาตรา 16 ข้าพเจ้ามี ความคิดเห็นว่าควรที่จะบัญญัติเพิ่มเติมว่า “การนับอายุบุคคลให้นับวันเกิดรวมคำนวณเข้าด้วย” จาก เดิม “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด” เพื่อก่อให้เกิดความชัดเจน และไม่ก่อให้เกิด สับสนว่าการนับอายุของบุคคลตามมาตรา 16 ว่าจะต้องนับอายุของบุคคลเช่นไร จะนับอายุ นับตั้งแต่วันที่เกิด หรือนับถัดจากวันที่เกิดของบุคคลโดยการนับอายุของบุคคลเป็นไปตามมาตรา 193/3 วรรคสอง มาตรา 16 ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย ซึ่งต่างกับประมวล กฎหมายอาญามาตรา 21 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุก รวมคำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง” ได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจนของระยะเวลาจำคุก

4.2 ปัญหาความหมายของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดคำนิยามของความหมายคำว่า “ผู้เยาว์” ไว้เพียงแต่กำหนดความหมายของบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุณยศาสตร์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุยี่สิบปี บริบูรณ์” และมาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้น ได้ทำตามบทบัญญัติ 1448” เพราะฉะนั้น ผู้เยาว์ หมายถึง บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะตาม กฎหมาย โดยมีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ผู้เยาว์จึงหมายความรวมถึงเด็กไร้เดียงสาด้วย หรือ ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยการสมรสตามกฎหมายนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อชายและ หญิงมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมของทั้งสองฝ่าย หรือในกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุต่ำกว่า 17 ปี หากมีเหตุผลอันสมควรศาลอาจจะใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ สมรสก็ได้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็จะบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายทันที

การบรรลุนิติภาวะ โดยอายุซึ่งต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์นั้นสมควรที่จะลดเหลือเป็น 18 ปี หรือไม่ เนื่องจากว่าการบรรลุนิติภาวะนี้มีเจตนาที่จะจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันนี้ คนมีการศึกษาคืบขึ้น จึงสมควรที่จะลดอายุของบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะเพื่อเป็นการขยายความรับผิดชอบ ในการจัดการทรัพย์สินให้มากขึ้น และซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 99 ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสหสิทธิ์เลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลบุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้ สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง...

และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 ก็ได้บัญญัติให้ผู้ที่ จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี...

นอกจากนี้แล้วอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2533 (Convention on the Rights of the Child 1990) ข้อ 1 บัญญัติว่า “เด็กหมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแต่เดี๋ยวนั้น”

เหตุผลที่ทั้งตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 มาตรา 99 และพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 กำหนดคุณสมบัติให้มีอายุ 18 ปีนั้นเนื่องจาก กฎหมายเห็นว่าบุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์มีวุฒิภาวะมากพอแล้ว จึงกำหนดหน้าที่ให้มีสิทธิที่จะ เลือกบุคคลมาบริหารประเทศได้ โดยให้สิทธิทางการเมือง และเนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันนี้มีการพัฒนามากขึ้น บุคคลในสังคมมีความรู้หรือมีการศึกษามากขึ้น และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบันง่ายต่อการที่จะทำให้ผู้เยาว์สามารถสืบค้นความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายมากกว่าในอดีต

4.3 ปัญหาการตีความความรับผิดชอบของผู้เยาว์ในการกระทำละเมิด

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนกระทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้เยาว์ซึ่งมีอายุน้อยมาก ๆ เช่น เด็กซึ่งมีอายุ 4-5 ปี กระทำละเมิดต่อผู้อื่น จะมีความรับผิดชอบทางละเมิดได้หรือไม่ หรือบางครั้งผู้เยาว์อาจกระทำละเมิดโดยมิได้ตั้งใจแต่ใน

บางครั้งอาจกระทำโดยประมาทก็ได้เช่นนี้ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบละเมิดหรือไม่ และเมื่อพิจารณาความรับผิดชอบละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 มีนักกฎหมายให้ความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนวด้วยกันดังนี้

(1) ความรับผิดชอบของผู้เยาว์อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้โจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

บุคคลผู้จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดนั้นจะต้องกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ และการกระทำนั้นจะต้องกระทำโดยมีการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกด้วยการกระทำของตนเอง ซึ่งการกระทำนั้นยังรวมถึงการละเว้นเมื่อตนมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลเสียหายด้วย เมื่อเด็กที่ยังไร้เดียงสากระทำละเมิดต่อผู้อื่นต้องบังคับตามบทบัญญัติทั่วไปตามมาตรา 420 ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เยาว์จะอายุเท่าไร ซึ่งนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่าเด็กที่มีอายุน้อยมาก ๆ เช่น เด็กอายุ 2-5 เดือน ไม่อาจจะเป็นการกระทำโดยจงใจได้ แต่ท่านอาจารย์วารี นาสกุล มีความเห็นว่าแม้เด็กที่อายุน้อยไม่อาจกระทำโดยจงใจได้ แต่อาจจะกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อก็ได้ เช่น เด็กที่มีอายุ 2-3 ปี ถ้าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของเด็กครบตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 420 เช่นนี้ ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน และบิดามารดาจะต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย เพราะลำพังผู้เยาว์เองคงไม่มีทรัพย์สินที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแน่นอน ซึ่งนักกฎหมายส่วนใหญ่ก็เห็นพ้องต้องกันว่าเด็กที่ยังไร้เดียงสากระทำละเมิดตามมาตรา 429 ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติทั่วไปตามมาตรา 420 เช่น

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ กล่าวว่า ผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด ไม่ใช่หมายความว่า ถ้าผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตทำความเสียหายขึ้นแล้ว จะต้องรับผิดชอบฐานะละเมิดทุกกรณีไป แต่จะต้องรับผิดชอบพิจารณาหลักละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 กรณีผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตทำความเสียหาย แต่ถ้าเป็นกรณีกระทำโดยไม่จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบฐานะละเมิด ถ้ามีเช่นนั้นแล้ว ผู้เยาว์และคนวิกลจริตก็จะมีควมรับผิดชอบมากกว่าคนธรรมดาเสียอีก

ท่านอาจารย์พจน์ ปุษปาคม มีความเห็นว่า แม้จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ของเรานับบัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ ฯลฯ ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด ฯลฯ” ก็มีได้หมายความว่า “ไม่ว่าผู้เยาว์ขนาดไหน แม้ยังไร้

เพียงสาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของตนเสมอไปไม่เพราะรับผิดชอบในผลที่คนทำละเมิด อย่างไรก็ตามจะเรียกว่าเด็กทำละเมิดก็ต้องมีหลักความรับผิดชอบเข้ามาปรับ คือมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเหมือนกัน เด็กไร้เดียงสาอาจมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้ไม่

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ มีความเห็นว่า ความสามารถหรือไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือบังคับตนเองได้นั้น ไม่เกี่ยวกับความรู้สึกในการเคลื่อนไหว หรือในการที่กระทำ ถ้ารู้สำนึกในการเคลื่อนไหวหรือในการที่กระทำแล้ว ก็เป็นการกระทำ แต่แม้จะถือว่ามีอาการกระทำก็อาจเป็นการกระทำที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง ฯลฯ ก็ได้ หรืออาจกระทำขณะที่ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้างก็ได้

รองศาสตราจารย์สุชม สุนนิตย์ มีความเห็นว่า มาตรา 429 บัญญัติถึงความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ซึ่งหมายความว่า ความไร้ความสามารถเพราะอ่อนวัยหรือจิตวิกลผิดปกติทางจิต ทั้งนี้หมายความว่าต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ไม่หมายความว่าถึงคนวิกลจริตจนไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้

ซึ่งความคิดเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นว่าการที่จะพิจารณาว่าการกระทำของผู้เยาว์จะเป็นละเมิดหรือไม่ตามมาตรา 429 ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 420 แต่อย่างไรก็ตามก็มีนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งมีความคิดเห็นตรงข้ามดังนี้

(2) ความรับผิดชอบของผู้เยาว์เป็นบทเฉพาะมาตรา 429

นักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่ามาตรา 429 ไม่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติทั่วไปมาตรา 420 การกระทำของผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตเป็นการกระทำละเมิดหรือไม่ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 429 ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.จิด เศรษฐบุตร กล่าวว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะเหมือนอย่างกฎหมายเยอรมันที่กำหนดให้ผู้ไร้ความรู้สึกผิดชอบไม่ผิดในการกระทำละเมิด และได้แบ่งอายุของผู้เยาว์ในความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดอย่างชัดเจน ซึ่งตรงกันข้ามกับมาตรา 429 กลับบัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนกระทำละเมิด...” เป็นหลักที่ไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตนั้น คือ จำพวกที่มีความรู้สึกผิดและชอบ ส่วนบุคคลที่ไม่รู้จักผิดชอบไม่เข้าในหลักเกณฑ์แห่งมาตรานี้ หลักมาตรา 429 นี้ ต้องใช้บังคับแก่กรณีผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตทุกชนิด อนึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.จิด เศรษฐบุตร ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า เด็กไร้เดียงสา หรือผู้วิกลจริตอย่างร้ายแรง เอาไฟจุดเผาบ้านเขานั้น ถ้าถือว่าไม่ผิด เพราะไม่จงใจหรือไม่ประมาทเลินเล่อแล้วจะทำให้กฎหมายมีช่องว่าง และก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้น

เพราะผู้เสียหายไม่สามารถจะฟ้องร้องใครได้ ซึ่งจะฟ้องร้องบิดามารดาของเด็ก หรือผู้อนุบาลของผู้วิกลจริตก็ไม่สามารถฟ้องร้องได้ เพราะเด็กหรือผู้วิกลจริตไม่ได้กระทำละเมิดแล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้ฐานะของบิดามารดาเด็ก หรือผู้อนุบาลผู้วิกลจริตก็จะกลับกลายเป็นว่าดีกว่าเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์แทนเจ้าของ เพราะกรณีนี้ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น เนื่องจากการกระทำของสัตว์จะเป็นผิดหรือไม่ก็ตาม เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นแนวความคิดตามกฎหมายฝรั่งเศส โดยกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสในมาตรา 1310 ไม่ได้มีการยกเว้นความรับผิดของเด็กที่ยังไร้เดียงสา โดยมีใจความสำคัญว่าความเป็นผู้เยาว์หาเป็นเหตุให้หลุดพ้นความรับผิดในการกระทำละเมิดไม่ ผู้เยาว์หมายความรวมถึงเด็กไร้เดียงสาด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยทฤษฎีรับภัยที่ว่า “ผู้ก่อภัยต้องรับผิดในผลของความเสียหายที่ตนก่อขึ้น”

ซึ่งข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เหตุผลของท่านศาสตราจารย์ ดร.จี๊ด เศรษฐบุตร อาจจะ เป็นเพราะว่าต้องการที่จะให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทน ถ้าการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไม่ เป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 แล้วผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับค่าสินไหม ทดแทนก็ได้ และเมื่อผู้เยาว์ไม่มีความรับผิดตามมาตรา 420 แล้ว ความรับผิดของบิดามารดาตาม มาตรา 429 หรือความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลตามมาตรา 430 จะไม่มีความรับผิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพราะถ้าลำพังเพียงให้ผู้เยาว์รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหม ทดแทน ผู้เยาว์คงไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย

จากความแตกต่างในการตีความความรับผิดทางละเมิดเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดตาม มาตรา 429 อยู่ภายใต้บทบัญญัติทั่วไปตามมาตรา 420 หรือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตามมาตรา 429 จะ ก่อให้ผลในการตีความแตกต่างกันดังนี้

เมื่อบุคคลใดกระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะต้องกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ และ ต้องเป็นการกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกในการกระทำ แต่การกระทำก็ยังรวมถึง การละเว้นเมื่อตนเองมีหน้าที่ต้องกระทำหรือป้องกันผลในความเสียหายนั้น เพราะฉะนั้นแล้ว ผู้เยาว์กระทำละเมิดหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 420 ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ และกระทำโดยรู้สำนึกหรือไม่ ถ้าพิจารณาการกระทำของผู้เยาว์ไม่เป็น ละเมิดแล้ว ความรับผิดของบิดามารดาก็อาจไม่ต้องรับผิดในการกระทำของผู้เยาว์ก็ได้ ถ้า สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแล แต่อย่างไรก็ตามแม้เด็กไร้เดียงสาไม่อาจ กระทำละเมิดได้ เพราะไม่ได้กระทำโดยจงใจและเป็นการกระทำโดยไม่รู้สำนึก แต่ก็อาจจะเป็น ความรับผิดทางละเมิดของบิดามารดาตามมาตรา 420 เพราะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะบิดามารดามีหน้าที่จะต้องดูแลผู้เยาว์และป้องกันผลไม่ให้ผู้เยาว์กระทำละเมิด

ส่วนกรณีที่มีการตีความว่าเป็นบทเฉพาะมาตรา 429 ได้มีแนวความคิดว่ามาตรา 429 ไม่มีการบัญญัติจำแนกอายุของผู้เยาว์ไว้ เพราะฉะนั้นไม่ว่าผู้เยาว์อายุเท่าไรก็สามารถกระทำละเมิดได้ จึงมีการตีความว่าการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดตามมาตรา 420 ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจในการวินิจฉัยความผิด เพียงแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำโดยผิดกฎหมายของผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตก็เพียงพอแล้วดังนั้นมาตรา 429 จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เยาว์เป็นอย่างมาก เพราะผู้เยาว์ต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก เพราะถ้าผู้ใหญ่กระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติทั่วไปตามมาตรา 420 โดยพิจารณาว่าผู้ใหญ่ได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ และต้องเป็นการกระทำโดยรู้สำนึก ในขณะที่ผู้เยาว์ไม่ว่าจะอายุเท่าไรกระทำโดยสำนึกหรือไม่ ก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 420 เพราะถ้ามีการตีความว่าเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดเป็นเรื่องเฉพาะตามมาตรา 429 ก็จะปรากฏว่าผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบทางละเมิดมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างมาก ซึ่งหากนำวิธีการแบ่งแยกความรับผิดชอบของผู้เยาว์ตามหลักความสามารถในการทำตัวในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ โดยกำหนดอายุของผู้เยาว์แต่ละช่วงวัยว่ามีความสามารถในการกระทำละเมิดที่แตกต่างกันก็จะเป็นการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้เยาว์ และในกฎหมายแพ่งของประเทศเยอรมันเองก็ได้บัญญัติไว้ชัดเจนในความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ในมาตรา 828 บัญญัติว่า “เด็กอายุไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบละเมิด เด็กอายุ 7 ถึง 18 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าไม่รู้ผิดชอบ แต่ศาลอาจให้ใช้เงินเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายก็ได้ในเมื่อไม่สามารถให้ผู้ดูแลเด็กใช้ค่าเสียหาย” ถ้าหากกฎหมายละเมิดได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยกำหนดอายุของผู้เยาว์แต่ละช่วงวัยจะต้องรับผิดชอบในทางละเมิดหรือไม่ก็จะสอดคล้องกับกฎหมายอาญาและไม่มีปัญหาในการตีความอีกต่อไป และการที่จะบัญญัติให้ชัดเจนด้วยว่าให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบในการกระทำของเด็กไร้เดียงสา เนื่องจากตนเองมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะป้องกันการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิดต้องการที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งหากการกระทำของเด็กไม่เป็นการกระทำละเมิดแล้วผู้เสียหายก็จะหาผู้ที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ และผู้เสียหายเองก็จะเป็นผู้ได้รับบาปเคราะห์นั้นไปโดยที่ตนเองไม่ได้กระทำความผิดเลย

4.4 ปัญหาความรับผิดชอบร่วมในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ก็ยังคงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 โดยไม่ได้รับการยกเว้นเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์แต่อย่างไร นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังกำหนดให้บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ เนื่องจากว่าไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ โดยบิดามารดาจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วตามมาตรา 429 และครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ไม่ว่าโดยชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ แต่ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ ตามมาตรา 430 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) โดยบุคคลดังกล่าวข้างต้นจะรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์เป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 ถ้าการกระทำของผู้เยาว์ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าในกรณีที่ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของเด็กไร้เดียงสา ซึ่งการกระทำนั้นอาจไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามมาตรา 420 ในกรณีดังกล่าวนี้บุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้เยาว์หรือไม่ เนื่องจากว่าความรับผิดชอบของบิดามารดาตามมาตรา 429 และความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 จะรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์เป็นความผิดฐานละเมิด ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายหรือไม่ และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ก็ไม่ได้แบ่งช่วงอายุความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ไว้ชัดเจน ซึ่งแตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 บัญญัติว่า “เด็กอายุไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบฐานละเมิด เด็กอายุ 7 ถึง 18 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าไม่รู้ผิดชอบ แต่ศาลอาจให้ผู้เยาว์ใช้เงินเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายก็ได้ในเมื่อไม่สามารถให้ผู้ดูแลเด็กใช้ค่าเสียหาย” เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อเด็กไร้เดียงสาก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นบุคคลผู้ดูแลจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832 แม้ว่าบุคคลผู้ดูแลจะไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิดก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามได้มีนักกฎหมายหลายท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบุคคลผู้ดูแลเด็กไร้เดียงสาไว้ดังนี้

ท่านอาจารย์พจน์ ปุษปาคม กล่าวว่า เด็กไร้เดียงสาไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่การกระทำของเด็กซึ่งไม่เป็นละเมิดนั้น ไม่ใช่ส่วนบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของเด็ก ถ้าบุคคลนั้นละเลยต่อหน้าที่ในการดูแลหรือมีความประมาท

เดินเล่นได้ ย่อมเป็นความผิดของตนเองที่ก่อให้เกิดความเสียหายเสมือนตนเองกระทำความผิดตามมาตรา 420

แต่ท่านศาสตราจารย์ ดร. วารี นาสกุล กล่าวว่า มีความเห็นว่าแม่เด็กที่มีอายุน้อยไม่อาจกระทำโดยจงใจได้ แต่อาจกระทำละเมิดโดยประมาทเดินเล่นก็ได้ เพราะฉะนั้นแล้วความรับผิดของบุคคลผู้ดูแลเด็กที่มีอายุน้อย ๆ นั้น จะรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของเด็กก็ต่อเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเดินเล่นตามมาตรา 420 ซึ่งเป็นความรับผิดของตนเองไม่ใช้ความรับผิดร่วมในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ เมื่อเด็กซึ่งมีอายุน้อย ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดละเมิด ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้บิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 420 ได้ ซึ่งภาระการพิสูจน์ในความรับผิดของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลเด็กที่จะต้องรับผิดหรือไม่ตกอยู่กับฝ่ายผู้เสียหาย ว่าบุคคลนั้นละเลยต่อหน้าที่ในการดูแลหรือมีประมาทเดินเล่น ความรับผิดของบุคคลผู้ดูแลเด็กไว้เพียงสาหัสคงต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป เช่น ในกรณีที่พี่เลี้ยงให้เด็กอายุ 3 ปี เล่นหนังสติ๊กอยู่ในบริเวณบ้าน กระสุนไปถูกนัยน์ตื่อกคนอื่นโดยบังเอิญซึ่งอยู่นอกบ้าน ในกรณีดังกล่าวนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พี่เลี้ยงเด็กได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว เพราะโดยสามัญสำนึกไม่มีเหตุที่คาดหมายได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น พี่เลี้ยงจึงไม่ต้องรับผิดในผลละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2517)

ในปัจจุบันนี้นอกจากความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 หรือมาตรา 26 ที่กำหนดให้ผู้ปกครองซึ่งรวมถึงบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์หรือบุคคลใด ๆ ก็ตามซึ่งบังคับ บังคับ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติดีร้ายต่อการกระทำผิด ตามมาตรา 26 (3) มีความผิดด้วย ซึ่งมีข้อสงสัยว่าคำพิพากษาฎีกาที่ 2850/2524 ผู้เยาว์อายุ 17 ปี เห็นไฟไหม้ไร้อ้อยจึงขับรถแทรกเตอร์เพื่อที่จะดับไฟเป็นเหตุให้รถแทรกเตอร์ถูกไฟไหม้ได้รับความเสียหาย แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบิดามารดาไม่ได้ว่ากล่าวห้ามปรามการขับรถแทรกเตอร์เมื่อเห็นผู้เยาว์ขับรถแทรกเตอร์ แต่การกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในคดีนี้เป็นการขับรถแทรกเตอร์ของผู้เสียหายเข้าไปดับไฟ ขณะเกิดเหตุบิดามารดาอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุถึง 1 กิโลเมตรเศษย่อมไม่อาจห้ามปรามผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟได้ และการที่ไฟไหม้ไร้อ้อยเป็นเหตุเกิดขึ้นโดยปัจจุบัน บิดามารดาไม่อาจคาดหมายและกำชับล่วงหน้าไม่ให้ผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟ ถือได้ว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์แล้ว บิดามารดาไม่ต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ แต่คำพิพากษาฎีกาดังกล่าวพิจารณาก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บังคับใช้ดังนั้น

การพิจารณาความรับผิดของบิดมารดาตามคำพิพากษา 2850/2524 ในข้อเท็จจริงเดียวกันบิดมารดาอาจมีความรับผิดเพราะเป็นการยินยอมให้เด็กน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด แม้ว่าจะเป็นการยินยอมในกรณีจำเป็นก็ตาม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) เพราะฉะนั้นแล้วการตีความความรับผิดของบิดมารดา หรือบุคคลผู้ดูแล ผู้เยาว์อาจเปลี่ยนแปลงไป เพราะบิดมารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะรับผิดตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 หรือมาตรา 26 (3) ถ้าปรากฏว่ามีการส่งเสริม หรือยินยอม ให้เด็กประพฤติดนไม่สมควร หรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด และ ความรับผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 ไม่จำเป็นที่ผู้เยาว์ จะต้องกระทำความผิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เพียงแต่การเลี้ยงดูนั้นไม่เหมาะสม หรือเป็นการส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติดนไม่สมควรหรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการ กระทำความผิด ก็มีความรับผิดแล้ว ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดในการกระทำของ ตนเองไม่ใช่ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น เมื่อพิจารณาความรับผิดตามมาตรา 26 (3) เพื่อให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญานั้นเป็นการพิจารณาโดยไม่คำนึงถึงส่วนจิตใจว่าผู้กระทำจะ กระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เรียกว่า ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพราะฉะนั้นแล้วในกรณีที่บิดมารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามกฎหมายละเมิดถ้าผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นอาจมาจากการกระทำของบิดา มารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นความรับผิดเนื่องจากการกระทำของตนเองตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ก็ได้ เช่น มีความประมาทเลินเล่อมอบอาวุธปืนหรือวัตถุอื่นใดที่ แสดงได้ว่าผู้เยาว์จะนำไปใช้กระทำความผิดได้ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นบิดมารดาจะต้องรับผิด เป็นเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 420 นอกจากนี้แล้วเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 อาจต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ประกอบกับพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แต่ความรับผิดความรับผิดของบิดมารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จากการศึกษาของผู้เขียนยังไม่พบคำพิพากษาฎีกา

แต่ความรับผิดของบิดมารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะรับผิดตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่บุคคลอื่น เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล เมื่อมี พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การวางขอบเขตความรับผิดของบิดมารดาหรือบุคคลผู้ แลผู้เยาว์อาจเปลี่ยนแปลงไป แต่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ในเบื้องต้นต้อง พิจารณาว่าทราบข้อเท็จจริงหรือไม่ ในกรณีที่ผู้เยาว์มีความประพฤติผิดมาตลอดและไม่เคยทราบมา

ก่อนว่าผู้เยาว์มีอาวุธปืนไว้ในครอบครอง หรือไปแข่งรถตามท้องถนน มาคืนหนึ่งได้ขออนุญาตไปข้างนอกว่าจะไปซื้อของหรือไปติววิชาเรียนกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วนำรถออกไปแข่ง จนเป็นเหตุให้ไปชนบุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ ในกรณีเช่นนี้จะถือว่าบิดามารดายินยอมหรือจงใจให้ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้ และบิดามารดาก็ไม่ได้ปล่อยปะละเลยในการดูแลผู้เยาว์เช่นกัน ประการต่อมาจะต้องพิจารณาด้วยว่าบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์สามารถที่ป้องกันขัดขวาง หรือว่ากล่าวตักเตือนได้หรือไม่ โดยจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงว่าผู้เยาว์สามารถที่จะก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ซึ่งหากปล่อยผู้เยาว์ไปตามเหตุการณ์อาจจะเกิดความเสียหายขึ้นก็ได้สมควรที่จะเข้าไปขัดขวางไม่ใช่เพียงแต่การว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น แต่ในบางกรณีนั้นจะถือว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลหรือไม่ เช่น บิดามารดาซื้อรถจักรยานยนต์ให้แก่บุตรผู้เยาว์โดยที่ผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ แต่ให้บุตรนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ขับรถไปโรงเรียน ซึ่งในต่างจังหวัดนั้นโรงเรียนกับบ้านมีระยะที่ห่างไกลกัน และรถโดยสารก็ไม่มีมากเหมือนกับเขตในเมือง ทำให้การเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนไม่สะดวก แม้ว่าจะเป็นการไม่สมควร หรือเป็นการส่งเสริมให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย ในกรณีเช่นนี้บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เนื่องจากว่าเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) ความยินยอมให้เด็กน่าจะมีความประพฤติกี่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด หรือประพฤตินั้นไม่สมควร แม้ว่าความยินยอมนั้นจะเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นก็ตาม เมื่อเป็นเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ โดยบุคคลที่จะต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ก็คือบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งต่างกับความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 โดยบุคคลที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่แล้วคือบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์

แต่อย่างไรก็ตามการกระทำละเมิดของผู้เยาว์จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น อาจไม่ได้มาจากความบกพร่องในหน้าที่ดูแลของบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์เท่านั้น แต่อาจจะมีบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนให้ผู้เยาว์กระทำละเมิด ซึ่งตามกฎหมายอาญาเรียกว่า “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” หมายถึง บุคคลซึ่งกระทำความผิดด้วยตัวเองมีอิสระในตนเองไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งได้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย โดยสามารถจะกระทำความผิดข้างเคียงได้ทั้ง กระทำความผิดโดยเจตนาและกระทำความผิดโดยประมาท เช่น คำพิพากษาฎีกา 491/2507 รถยนต์โดยสารสองคันแล่นตามกันมา คันหนึ่งขอทางจะแซงขึ้นหน้าอีกคันหนึ่งไม่ยอมกลับเร่งความเร็วขึ้นเพื่อแกล้งรถยนต์คันที่ขอทางรถยนต์ทั้งสองคันจึงได้แล่นแข่งกันมาด้วยความเร็วสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดในถนนซึ่งแคบและเป็นทางโค้ง เป็นการเสี่ยงต่ออันตรายรถยนต์คันขอทางเกี่ยวกับรถยนต์บรรทุกคันหนึ่งซึ่งจอดแอบข้างทางแล้วแซงไป

ปะทะกับรถยนต์คันที่แข่งกันมานั้นตกลอนพลิกคว่ำ คนโดยสารได้รับอันตรายถึงสาหัสต้องถือว่าคนขับรถคันโดยสารทั้งสองคันนั้นกระทำโดยประมาท หรือในกรณีของเหตุการณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2553 ขณะที่เด็กผู้เยาว์อายุ 17 ปี (ขณะนั้น) ซึ่งผู้เยาว์ได้ขี่มรดยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าซีวิก ของบุคคลอื่น ขับรถและเมื่อผ่านเส้นทางมาถึงช่วงโพลล์เวย์ขาเข้าบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฝั่งวิภาวดี รอดังกล่าวได้พุ่งชนรถตู้โดยสารโตโยต้าคอมมูเตอร์ จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเป็นจำนวนถึง 9 ศพ บุคคลที่ขี่มรดยนต์อยู่แล้วว่าผู้เยาว์ยังไม่มีใบอนุญาตขับขี่ เป็นต้น บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ก็คือผู้เยาว์ที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง และบิดามารดาซึ่งต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น (บุตรผู้เยาว์) แต่ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้บุคคลที่มีส่วนให้ผู้เยาว์กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจนเป็นเหตุให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งจากกรณีดังกล่าวข้างต้นนี้บุคคลผู้เป็นเจ้าของรถหรือบุคคลที่อนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถ ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่าผู้เยาว์ยังไม่มีใบอนุญาตจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายหรือไม่ เพราะบุคคลที่อนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถยนต์ย่อมเห็นผลได้ว่า ผู้เยาว์อาจจะขับรถโดยประมาทเลินเล่อจนก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ได้ ซึ่งบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ คือ ผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง และบุคคลที่จะรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นคือ บิดามารดาตามมาตรา 429 หรือบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 เนื่องจากว่าไม่ใช่ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์ สำหรับบุคคลภายนอกที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง การที่จะพิจารณาว่าบุคคลภายนอกจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้นบุคคลภายนอกจะต้องทราบข้อเท็จจริงหรือมีหน้าที่ที่จะต้องทราบข้อเท็จจริง เช่น ผู้ที่จะให้ผู้เยาว์ขี่มรดยนต์จะต้องทราบว่าผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรือต้องทราบว่าบุคคลที่ขี่มรดยนต์นั้นเป็นผู้เยาว์ และในกรณีที่ไมทราบข้อเท็จจริงนั้นต้องไม่เกิดจากความประมาทเลินเล่อ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ มลรัฐ เช่น มลรัฐ California กำหนดให้บุคคลเป็นเจ้าของรถเครื่องยนต์พาหนะนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความตาย หรือการบาดเจ็บหรือทรัพย์สินที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือเป็นการกระทำโดยมิชอบของบุคคลที่ตนอนุญาตให้ใช้รถของตนเอง ไว้อย่างชัดเจนภายใต้บังคับประมวลกฎหมายยานพาหนะมาตรา 17150 (Vehicle Code section 17150) โดยได้กำหนดขอบเขตซึ่งบุคคลผู้เป็นเจ้าของรถหรือบุคคลซึ่งอนุญาตให้ผู้เยาว์ขับรถทั้ง ๆ ที่ทราบว่าผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่หรือทราบว่าผู้เยาว์ไม่มีความสามารถเพียงพอในการขับรถ โดยขอบเขตในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนหนึ่งหมื่นห้าพันเหรียญ (\$ 15,000) จนถึงสามหมื่น

เหรียญ (\$ 30,000) ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่สามจนถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บ และในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์ เจ้าของรถมีขอบเขตชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินห้าพันเหรียญ (\$5,000) โดยการอนุญาตให้ใช้รถไม่ได้หมายความว่าผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจำนวนเท่าไรก็ได้ในกรณีที่การคาดคะเนหรือเป็นตั้งข้อสันนิษฐานของผู้เสียหายเอง แต่จะต้องมีการพิสูจน์ค่าเสียหายเป็นกรณี ๆ ไป

นอกจากบุคคลภายนอกมีความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บุคคลภายนอกอาจมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26(3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด แต่จะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อเมื่อความยินยอมหรือการส่งเสริมนั้นทำให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด เพราะถ้าให้บุคคลภายนอกรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายทุกกรณีนั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลภายนอก และความรับผิดชอบของบุคคลภายนอกไม่อาจที่จะวินิจฉัยเช่นเดียวกับความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์

กล่าวโดยสรุปความรับผิดชอบของบิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 และความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น โดยบุคคลดังกล่าวจะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายก็ต่อเมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด ถ้าการกระทำของผู้เยาว์ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายละเมิดเสียแล้ว บิดามารดา ตามมาตรา 429 หรือครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลตามมาตรา 430 ก็ไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ แต่ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์อาจจะเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง และเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วยการตีความคำว่า “ผิดกฎหมาย” อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็ได้ นอกจากบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ในบางกรณีบุคคลภายนอกอาจจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดด้วยแต่ความรับผิดชอบของบุคคลเป็นความรับผิดชอบของตนเองไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น เช่น เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งการกระทำนั้นต้องครบองค์ประกอบความรับผิดชอบตาม มาตรา 420 แต่บุคคลภายนอกไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นหลักในการวินิจฉัยความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบุคคลภายนอกไม่อาจที่ใช้หลักเกณฑ์วินิจฉัยเช่นเดียวกับบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ เช่น บุคคลภายนอกไม่มีหน้าที่ที่จะดักเตือน หรือขัดขวาง ไม่ใช่ผู้เยาว์กระทำความผิด โดยต้องพิจารณาด้วยว่าบุคคลภายนอกทราบข้อเท็จจริงหรือไม่ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

4.5 ปัญหาการดำเนินการพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดก็ย่อมจะต้องถูกฟ้อง เพื่อบังคับให้ผู้เยาว์รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน และฟ้องบังคับบิดามารดาให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย แต่เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดสำหรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นจำเลยในคดีละเมิดยังมีการดำเนินการที่ยังไม่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เยาว์มากนัก รวมทั้งผู้เยาว์เองก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับผู้เยาว์ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญา แม้ว่าการฟ้องคดีแพ่งจะมีเจตนาเพื่อบังคับชำระหนี้ ไม่ได้มีเจตนาที่จะลงโทษจำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์ให้ต้องรับผิดชอบก็ตาม การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ที่เป็นจำเลยในคดีละเมิดต้องไม่กระทำให้ผู้เยาว์รู้สึกว่าคุณประจานหรือเป็นที่อับอายต่อสาธารณชน จึงสมควรที่จะมีลักษณะพิเศษต่างจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับผู้ใหญ่ ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างสำหรับการดำเนินกระบวนการในกรณีที่ผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีซึ่งตนเองกระทำละเมิด ได้แก่

1. เขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดีเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้เสียหาย (โจทก์) สามารถยื่นคำฟ้องได้ที่ศาลซึ่งผู้เยาว์ (จำเลย) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 (1) กล่าวคือ โจทก์มีอำนาจที่จะเลือกด้วยตนเองว่าจะเสนอคำฟ้องต่อศาลใดโดยโจทก์ไม่ต้องขออนุญาตต่อศาลก่อน ซึ่งโจทก์อาจเสนอคำฟ้องของตนต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ซึ่งโจทก์จะเลือกเสนอคำฟ้องต่อศาลใดนั้น โจทก์จะพิจารณาที่ความสะดวกและค่าใช้จ่ายของคนในการดำเนินคดีเป็นสำคัญ โดยโจทก์สามารถเสนอคำฟ้องได้ที่ศาลยุติธรรมตามเขตอำนาจศาลเป็นการทั่วไปไม่ได้ อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามคำพิพากษาฎีกาที่ 7195/2539 คดีนี้เป็นคดีละเมิดมิใช่คดีครอบครัวที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11(3) แห่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ดังนั้นเมื่อมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับเรื่องความสามารถของโจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ในคดีนี้ ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจแก้ไขข้อบกพร่องโดยตั้งโจทก์ที่ 1 เป็นผู้แทนเฉพาะคดีให้แก่โจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 56 วรรคสุดท้าย โดยโจทก์ที่ 1 ไม่จำเป็นต้องขออำนาจในการดำเนินคดีนี้แทนโจทก์ที่ 2 ถึงที่ 7 จากศาลเยาวชนและครอบครัว

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดตามกฎหมายอาญา ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคือศาลเยาวชนและครอบครัว ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าในกรณีที่ผู้เยาว์ความผิดฐานกระทำละเมิดควรที่จะอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว

เนื่องจากว่าผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไปอาจจะมิคุ้นเคยกับคดีที่ไม่เข้าใจตัวผู้เยาว์ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้เยาว์มากพอ ซึ่งอาจทำให้กระบวนการพิจารณามีความคล้อยคลึงกับการพิจารณาคดีสำหรับผู้ใหญ่ เพราะถึงอย่างไรก็ตามกฎหมายละเมิดไม่ได้มุ่งที่จะลงโทษผู้เยาว์อยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการให้ผู้ที่ไม่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือได้รับการเยียวยาจากความเสียหายดังกล่าว แต่สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือผู้เยาว์ก็สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นกัน การที่ให้ผู้เยาว์อยู่ในกระบวนการพิจารณาพิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไป อาจมีความไม่เหมาะสมกับตัวเด็กก็ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาไม่ได้ถูกกำหนดไว้สำหรับตัวผู้เยาว์เองแต่เป็นกระบวนการสำหรับผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่าสมควรที่จะกำหนดว่าเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดสมควรที่จะอยู่เขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

2. ห้องพิจารณาคดีสำหรับจำเลยที่เป็นผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มีบทบัญญัติใด กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นจำเลยในคดีละเมิดซึ่งห้ามไม่ให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา โดยต้องแยกการพิจารณาคดีผู้เยาว์ออกจากคดีของผู้ใหญ่ ซึ่งต่างจากการที่จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 107 บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยให้กระทำในห้องที่มีชื่อห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา” ในกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าเจตนาที่แท้จริงคือต้องการที่จะลดความตึงเครียดของเด็กหรือเยาวชนจากห้องพิจารณาคดีธรรมดาเป็นห้องที่ไม่มีบัลลังก์ ผู้พิพากษาไม่ต้องสวมครุย ไม่มีคอกพยาน แต่มีเพียงโต๊ะและเก้าอี้ธรรมดาเพื่อสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ซึ่งน่าจะนำมาปรับใช้กับกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดเมื่อผู้เยาว์เป็นจำเลยมาใช้ด้วย และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 22 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” และการที่กำหนดให้ห้องพิจารณาสำหรับจำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์อยู่ในบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียดและไม่เป็นทางการมากนัก ถ้าเป็นห้องพิจารณาคดีธรรมดาในทางปฏิบัติจะมีพิธีต้องให้เด็กต้องปฏิบัติตาม ซึ่งไม่อาจเป็นประโยชน์ต่อเด็กแต่อย่างใด แต่ถ้าเปลี่ยนมาเป็นห้องพิจารณาที่แยกออกจากห้องพิจารณาคดีธรรมดา โดยไม่ให้ปะปนกับการพิจารณาคดีทั่วไป โดยจัดให้เป็นเอกเทศ และการปฏิบัติต่อเด็กก็ต้องไม่มีพิธีต้องน่าจะเป็นการปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติด้วยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 22 เพราะถ้าเด็กตกเป็นจำเลยในคดีอาญาเด็กอยู่ในห้องพิจารณาซึ่งแยกออกจากหากจากห้องพิจารณารรรมดา แต่เมื่อเด็กตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดกลับให้พิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีธรรมดาซึ่งปะปนอยู่กับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติกับเด็กและขัดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ.2546 มาตรา 22 ด้วย

3. ในกรณีที่ต้องมีความจำเป็นต้องรับฟังนักจิตวิทยา

ในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวนั้น ในกรณีที่จำเป็นจะต้องฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ จิตวิทยา การให้คำปรึกษา แนะนำการสังคมสงเคราะห์ และการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นศาลอาจเรียกบุคคลดังกล่าวมาร่วมปรึกษาหารือหรือให้ความเห็นตามมาตรา 31 ก็ได้ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งถ้าเป็นคดีละเมิดโดยผู้เยาว์เป็นจำเลยแล้วศาลจะมีอำนาจเรียกผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ จิตวิทยา เพื่อที่จะขอให้แสดงความคิดเห็นได้หรือไม่ เนื่องจากว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้

ข้าพเจ้ามีความคิดเห็นว่ากระบวนการพิจารณาในการดำเนินคดีละเมิดเมื่อผู้เยาว์ได้กระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด มีความเหมาะสมที่จะอยู่ขอบเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวมากกว่าอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจศาลทั่วไป เนื่องจากว่ากระบวนการพิจารณาซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจทั่วไปนั้นจะมีกระบวนการพิจารณาที่มีลักษณะใช้กับบุคคลซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นห้องพิจารณาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในห้องพิจารณาเดียวกัน สภาพแวดล้อมในห้องพิจารณาก็มีลักษณะที่เป็นทางการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ตึงเครียดก็ได้ และอาจมีผลต่อสภาพจิตใจของเด็กก็ได้ ถ้าห้องพิจารณาคดีที่มีบัลลังก์พิจารณา มีค้อนพยาน ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทางการ สภาพห้องพิจารณาคดีไม่มีความเหมาะสมกับผู้เยาว์ แต่สมควรที่จะให้สภาพห้องพิจารณาคดีควรให้มีเพียงโต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นกันเอง อีกทั้งวิธีการซักถามผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาทั่วไปนั้นการสอบถามพยานซึ่งเป็นเด็กไม่ได้ถามฝ่ายนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากว่าคำถามซึ่งสอบถามผู้เยาว์นั้นถ้าการตั้งคำถามเหมือนกับการสอบถามผู้ใหญ่ นั้นอาจจะไม่ได้ข้อเท็จจริงก็ได้ อีกทั้งการตอบของเด็กนั้นจะมีความจริงซึ่งเป็นข้อเท็จจริงผสมกับจินตนาการของเด็กด้วย เพราะฉะนั้นแล้วจึงต้องมีนักจิตวิทยา หรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก เพื่อที่จะคอยตรวจสอบการตอบคำถามของเด็กว่าส่วนไหนเป็นจินตนาการของเด็ก และส่วนใดที่เป็นข้อเท็จจริง โดยนำมาถ่วงถ่วงข้อเท็จจริงบนพื้นฐานความเข้าใจในจิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการของเด็ก ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นคิดว่ากระบวนการพิจารณาความแพ่งซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ยังไม่มีความเหมาะสมกับเด็ก และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กมาตรา 22 ได้บัญญัติว่าการปฏิบัติต่อเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่

เป็นกรรม แต่เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดนั้น อาจถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมก็ได้ และเด็กอาจจะไม่ได้รับประโยชน์สูงสุดในเมื่อเด็กอยู่ในกระบวนการพิจารณาความอาญาเด็กได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมโดยมีการคุ้มครองถึงสภาพจิตใจของเด็ก ถึงแม้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิดจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการชดใช้ชำระหนี้ โดยไม่มีการลงโทษเหมือนกับกฎหมายอาญา แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดนอกจากการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการชำระหนี้ก็คือการคุ้มครองผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่ต้องอยู่ในห้องพิจารณาที่มีลักษณะเป็นทางการซึ่งอาจทำให้ผู้เยาว์เกิดอาการตรึงเครียดได้ การซักถามพยานซึ่งเป็นผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดฐานละเมิดก็ไม่มีมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ามีวิธีการซักถามพยานด้วยวิธีการใด ไม่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่จะคอยตั้งคำถามให้ผู้เยาว์ตอบคำถาม ซึ่งการตั้งคำถามที่ผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีความเหมาะสมมากกว่าการที่ผู้เยาว์ถูกถามโดยทนายความโดยตรง และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (6) บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ” และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรพุทธศักราช 2550 มาตรา 40(8) ก็ได้บัญญัติว่า “ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

4.6 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์ตามกฎหมายเฉพาะ

เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดจะต้องมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นความรับผิดชอบในทางละเมิดเพื่อที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย แต่นอกจากจะกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดแล้วยังมีมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อที่จะควบคุมผู้เยาว์ไม่ให้ทำละเมิดเพื่อไม่ให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น และเป็นการป้องกันและคุ้มครองผู้เยาว์จากอันตรายต่าง ๆ ที่ผู้เยาว์อาจจะได้รับด้วย ซึ่งข้าพเจ้าขอบรรยายถึงมาตรการในการควบคุมผู้เยาว์ในการขออนุญาตขับชี้ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 และมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2526 และตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

4.6.1 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับใบอนุญาตขับชี้

ผู้เยาว์ที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ สามารถขอรับใบอนุญาตขับชี้รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์สามล้อ หรือรถจักรยานยนต์ชั่วคราวได้ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 43 (1) และผู้เยาว์ซึ่งมีอายุ 15 ปี สามารถขอรับใบอนุญาตขับชี้รถจักรยานยนต์ชั่วคราว สำหรับ

รถจักรยานยนต์ความจุ ระบายกสูบขนาดไม่เกิน 90 ซีซี ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 46 (1) ซึ่งข้อกำหนดให้ผู้เยาว์ขอรับใบอนุญาตขับขี่นั้นเพียงแต่ผู้เยาว์ได้ยื่นหลักฐานครบถ้วนและได้ผ่านการทดสอบก็จะได้รับใบอนุญาตขับขี่ทันที โดยมีการอบรมเกี่ยวกับกฎหมายจราจรเพียงไม่กี่ชั่วโมง วิธีการดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ขับขี่มีสมรรถภาพในการขับรถอย่างแท้จริง ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งจะต้องผ่านอบรมจากสถาบันที่จัดสถานที่ในการอบรมตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะโดยมีการรับรองจากทางราชการ ตามระยะเวลาของแต่ละมลรัฐกำหนดไว้ เช่น 3 เดือนหรือ 6 เดือน เมื่อได้รับการอบรมแล้วก็ต้องมีการทดสอบจากสถาบันสอนขับรถและต้องทำการทดสอบให้ผ่านด้วยจึงจะสามารถยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่ โดยมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการทดสอบอย่างรัดกุมไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถในการขับขี่ และกฎจราจร โดยเฉพาะผู้เยาว์ซึ่งมีความสามารถในการขับรถแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เยาว์จะมีความสามารถมากพอที่จะขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นตัวผู้เยาว์เอง หรือจะไม่ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น กรณีในกรณีของเหตุการณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2553 ขณะที่เด็กผู้เยาว์อายุ 17 ปี (ขณะนั้น) ซึ่งผู้เยาว์ได้ยืมรถยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าซิวิค ของบุคคลอื่น ขับรถและเมื่อผ่านเส้นทางมาถึงช่วงโกลด์เวย์เข้าบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฝั่งวิภาวดี รอดังกล่าวได้พุ่งชนรถตู้โดยสารโตโยต้าคอมมูเตอร์ จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเป็นจำนวนถึง 9 ศพ ในกรณีดังกล่าวผู้เยาว์ขับรถเป็น แต่ผู้เยาว์ไม่มีความสามารถที่จะขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย จากเหตุการณ์ดังกล่าวผู้เยาว์ได้ขับรถด้วยความเร็ว และมีความประมาทเลินเล่อ เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นในอุบัติเหตุรถยนต์จึงต้องมีการควบคุมใบอนุญาตขับขี่ โดยให้มีการอบรมเกี่ยวกับการขับรถและกฎจราจรได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้เยาว์ด้วยแล้วซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นย่อมเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบเด็ก ๆ ให้ไปสู่พฤติกรรมของผู้ใหญ่ โดยสังคมแต่ละแห่งจะเป็นตัวกำหนดแบบฉบับแห่งพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้การควบคุมใบอนุญาตขับขี่สำหรับผู้เยาว์แล้วจึงน่าที่จะมีการควบคุมมากกว่าผู้ใหญ่

นอกจากขั้นตอนการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เยาว์ที่จะขอรับใบอนุญาตขับขี่แล้ว การยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตขับขี่ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 นั้นไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เยาว์มาก และเป็นบุคคลที่ทราบดีว่าผู้เยาว์มีความสามารถในการขับรถและอุปนิสัยของผู้เยาว์นั้นมีลักษณะซึ่งสามารถขับรถได้อย่างปลอดภัย หรืออาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจรหรือมีความเสี่ยงว่าจะกระทำความผิด

หรือไม่ และเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายจากอุบัติเหตุทางจราจรแล้วบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เช่น เป็นบุคคลที่มีนิสัยใจร้อน ชอบความเร็ว ชอบความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการที่ป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ขับรถจนก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ในกรณีที่ผู้เยาว์อาจจะไม่มีวุฒิภาวะมากพอในการขับรถบนท้องถนนได้อย่างปลอดภัย และบิดามารดาอาจจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งเกิดจากการขับรถของผู้เยาว์ก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เพราะฉะนั้นแล้วข้าพเจ้าจึงมีความคิดเห็นว่าการที่ผู้เยาว์จะยื่นคำขอรับใบอนุญาตขับรถนั้น สมควรต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ก่อน โดยมีนักจิตวิทยาชื่อ จี สแตนเลย์ ฮอลล์ (G. Stanley Hall) กล่าวว่า “เป็นวัยของพายุและความกดดัน” (Storm and Stress) วัยรุ่นเป็นวัยของการกระทำที่เหมือนเด็ก แต่ก็เหมือนผู้ใหญ่ด้วย ระยะเวลาของวัยรุ่นจัดว่าเป็นระยะเริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนปลายจนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวอาจมีการแสดงออกหรือกระทำการบางอย่างที่ยังเป็นเด็กอยู่หลายอย่าง เพราะฉะนั้นวัยรุ่นจัดได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่คุณคนไม่สมควรได้รับการปฏิบัติเยี่ยงเด็ก แต่ก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะได้รับปฏิบัติอย่างผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับผู้ใหญ่¹⁴⁵ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าในกรณีที่ผู้เยาว์ขอรับใบอนุญาตขับรถได้นั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือนายจ้างหรือบุคคลใด ๆ ซึ่งเป็นบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ โดยให้มีการลงนามยินยอม ซึ่งเป็นบุคคลที่คอยตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งว่าผู้เยาว์มีความสามารถที่จะขับรถตามท้องถนนได้หรือไม่ และยังสามารถกำหนดให้บุคคลผู้ลงนามยินยอมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้น เนื่องจากว่าเป็นบุคคลที่มีข้อมูลและทราบข้อเท็จจริงว่าผู้เยาว์มีความสามารถมากพอที่จะขอรับใบอนุญาตขับรถหรือไม่โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าเมื่อยื่นคำร้องเรียนต่อแผนกอาจมีการยกเลิกหรือไม่ให้การอนุญาต

4.6.2 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เนื่องจากว่าในปัจจุบันมีผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น รัฐบาลจึงมีความต้องการที่จะลดปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงได้มีการจำกัดอายุของผู้บริโภคเพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้มีนักดื่มหน้าใหม่ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายห้ามไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้เยาว์ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (10) ซึ่งห้ามไม่ให้มีการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราแก่เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุน้อยกว่า 18 ปี ก็ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว ซึ่งข้าพเจ้ามีความเห็นว่าเมื่อกฎหมายต้องการที่จะจำกัดอายุของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพราะฉะนั้นแล้วสมควรที่จะเพิ่มอายุสำหรับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพระราชบัญญัติ

¹⁴⁵ ปรากฏศัพท์ ทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว. หน้า 225.

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จากห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพิ่มอายุเป็น 20 ปีเหมือนกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 และไม่ว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสหรือไม่ก็ตาม ก็ห้ามไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา 40 กว่ามลรัฐด้วยกันห้ามไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี แม้ว่าจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเมื่อกฎหมายให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 18 ปี บุคคลซึ่งมีอายุ 18 ปีสามารถที่จะขอใบอนุญาตขับขี่ได้ และบุคคลซึ่งมีอายุ 18 ปีสามารถที่จะสมรสได้ เพราะฉะนั้นแล้วบุคคลซึ่งมีอายุ 18 ปีก็สมควรที่จะสามารถบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เช่นกัน แต่ตามพระราชบัญญัติการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ค.ศ. 1984 (The National Minimum Drinking Age Act 1984) ได้บัญญัติห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 21 ปี บริบูรณ์โดยมีการกำหนดโทษแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ที่ได้ซื้อหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อต้องการที่จะลดอุบัติเหตุทางจราจร เนื่องจากว่าการจราจรทางหลวงเพื่อความปลอดภัยแห่งชาติ (The National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA)) ได้คาดการณ์ว่าการที่กฎหมายกำหนดอายุของบุคคลให้สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้นั้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบให้เกิดอุบัติเหตุเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี ซึ่งสามารถขับรถได้หรือขอใบอนุญาตขับขี่ได้นั้น เนื่องจากว่าเยาวชนหรือบุคคลในช่วงอายุนี้อาจมีความเสี่ยงมากกว่าเทียบกับบุคคลที่มีอายุมากกว่า และบุคคลที่มีอายุในช่วงอายุ 18 ปีร่างกายของพวกเขาจะสามารถรับปริมาณแอลกอฮอล์ได้น้อยกว่าเมื่อเทียบกับบุคคลที่มีอายุมากกว่า

นอกจากนี้แล้วบุคคลที่จะดูแลผู้เยาว์ได้ดีที่สุดนอกจากกฎหมายแล้ว ก็คือบิดามารดา หรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เยาว์ได้มากที่สุดซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 ห้ามไม่ให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อจำหน่าย ซึ่งหากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็ก และมีหนังสือเรียกผู้ปกครอง มาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือและมีข้อตกลงร่วมกันในการจัดการให้เด็กทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ โดยให้ผู้ปกครองของผู้เยาว์มีส่วนร่วมในการที่จะแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้ปกครองของผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ดูแลผู้เยาว์ได้มากกว่าบุคคลอื่น ๆ เพราะฉะนั้นแล้วถ้ากำหนดห้ามไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และยังมีกรยกเว้นบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสด้วยแล้ว บุคคลซึ่งมีอายุ 19-20 ปี และบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสก็จะไม่สามารถใช้มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 มาใช้บังคับกับผู้เยาว์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุม

เครื่องดืมแอลกอฮอล์ก็ไม่มีมาตรการดังกล่าว และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มาตรา 29 กำหนดห้ามจำหน่ายเครื่องดืมแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีต่ำกว่าอายุ 20 ปี บริบูรณ์ เนื่องจากบุคคลซึ่งมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์เป็นบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่อย่างไรก็ตามในกรณีซึ่งบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ห้ามจำหน่ายหรือไม่ ซึ่งตามความเห็นคิดของข้าพเจ้า ตามมาตรา 29 ไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นอย่างชัดเจนเหมือนกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 เพราะฉะนั้นแล้วแม้ว่าบุคคลซึ่งอายุต่ำกว่า 20 ปี แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสก็ยังคงห้ามไม่ให้จำหน่ายเครื่องดืมแอลกอฮอล์ ซึ่งถ้ากฎหมายมีเจตนาที่จะกำหนดเป็นข้อยกเว้นให้สามารถจำหน่ายเครื่องดืมแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ซึ่งบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสก็คงจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26

กล่าวโดยสรุปผู้เยาว์คือบุคคลที่มีอายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 หรือบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสเมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงอายุครบ 17 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่าบุคคลใดแม้เป็นผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทนโดยไม่ได้รับการยกเว้นแต่อย่างไร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าความรับผิดชอบของผู้เยาว์จะต้องกระทำคามผิดโดยครอบครัวประกอบความรับผิดชอบตามมาตรา 420 หรือว่าเมื่อผู้เยาว์ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 ทุกกรณี โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กไร้เดียงสาก่อความเสียหาย หรือถ้าการกระทำของผู้เยาว์ไม่ได้เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เนื่องจากผู้เยาว์อาจมีขนาดความระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้วตามช่วงอายุของเด็ก ในกรณีนี้ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความว่าความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายจะอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 หรือว่าเป็นบทเฉพาะตามมาตรา 429 ซึ่งในความคิดของข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 เนื่องจากว่าถ้าตีความว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแล้วเป็นเรื่องเฉพาะมาตรา 429 จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เยาว์เป็นอย่างมาก ซึ่งผู้เยาว์จะมีความรับผิดชอบมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองแล้ว บิดามารดา ตามมาตรา 429 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ตามมาตรา 430 จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ โดยบุคคลดังกล่าวข้างต้นจะรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดตามมาตรา 420 เนื่องจากว่าความรับผิดชอบของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น จึงก่อให้เกิดปัญหาว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิด

ความเสียหายแก่บุคคลอื่นแต่ความเสียหายไม่เป็นการผิดตามกฎหมายละเมิด ผู้เสียหายจะสามารถที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลได้หรือไม่ จากประเด็นดังกล่าว ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้ให้บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยเป็นความรับผิดชอบของตนเอง ตามมาตรา 420 โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยเฉพาะมาตรา 26 (3) กำหนดให้ผู้ปกครอง หรือผู้ใดก็ตามห้าม ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กมีความประพฤติที่ไม่สมควรหรือมีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการทำความผิด ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในทางอาญา ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง จึงทำให้การตีความความรับผิดชอบของบิดามารดาเปลี่ยนแปลงไป แต่การที่วินิจฉัยว่ามีความรับผิดชอบหรือไม่ จะต้องพิจารณาด้วยว่าทราบข้อเท็จจริง หรือเป็นการยินยอมส่งเสริม หรือไม่ โดยต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป นอกจากบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์แล้ว ในบางกรณีบุคคลภายนอกผู้ไม่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์อาจจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง แต่การที่จะพิจารณาว่ามีความรับผิดชอบนั้น ไม่อาจที่จะวินิจฉัยคล้ายกับความรับผิดชอบของบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นบุคคลภายนอกจึงไม่จำเป็นที่จะต้องว่ากล่าวตักเตือนหรือกระทำการขัดขวางไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้ผู้เยาว์รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยกระบวนการพิจารณาความแพ่งนั้นไม่มีมาตรการใด ๆ ที่จะให้ความคุ้มครองผู้เยาว์อย่างเพียงพอ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคดีอาญาที่ผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยนั้นมีมาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองทางด้านจิตใจของผู้เยาว์มากพอสมควร แม้ว่ากฎหมายแพ่งไม่มีเจตนาที่จะลงโทษผู้เยาว์แต่ต้องการที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายเท่านั้น แต่สิ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือสภาพจิตใจของผู้เยาว์ด้วยพร้อมทั้งกระบวนการที่จะสามารถดำเนินไปพร้อมกันได้

นอกจากการกำหนดความรับผิดชอบของผู้เยาว์ ก็ยังมีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุมหรือป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ทำความผิดและสิ่งที่สำคัญที่สุดคือคุ้มครองผู้เยาว์เพื่อไม่ให้ผู้เยาว์เกิดอันตรายแก่ตัวผู้เยาว์เอง เช่น มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร ซึ่งตามพระราชบัญญัติจราจร พ.ศ. 2522 มาตรา 46 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์สามารถที่จะขอใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ได้ หรือกำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุ 15 ปีสามารถที่จะขอใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ แต่ไม่มีมาตรการใด ๆ ที่ควบคุม หรือตรวจสอบความสามารถของผู้เยาว์เกี่ยวกับความสามารถในการขับรถหรือความรู้เกี่ยวกับจราจรอย่างเพียงพอ การที่ให้ผู้เยาว์ทดสอบความรู้ความสามารถเพียงแค่วันหรือเพียงชั่วโมงหรือเพียงครึ่งวัน การทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เยาว์ในปัจจุบันนี้มีความเพียงพอหรือไม่ และมาตรการในการควบคุม

ผู้เยาว์เกี่ยวกับการดัดเครื่องดัดแอลกอฮอล์ ซึ่งในปัจจุบันนี้พบว่าอายุของนักดัดมีอายุน้อยลง ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักดัดที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 10 ปี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (10) ห้ามไม่ให้มีการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราแก่เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ ยกเว้นบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์พ.ศ.2551 มาตรา 29 กำหนดห้ามจำหน่ายเครื่องดัดแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีต่ำกว่าอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบทางอาญา แต่มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดัดเครื่องดัดแอลกอฮอล์นั้นยังไม่สามารถที่จะบังคับใช้กับบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และบุคคลที่มีอายุ 19-20 ปี ก็จะไม่มีความหมายที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 ซึ่งบุคคลที่จะควบคุมและดูแลผู้เยาว์ได้ดีที่สุดคือ บิดามารดา หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการดูแลผู้เยาว์

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ความเป็นผู้เยาว์ไม่เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบทางละเมิดแต่อย่างไร ซึ่งมีความแตกต่างกับความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ และตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 เด็กอายุเกินกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลสามารถที่จะวางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 74 (1)–(5) แต่เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดทางละเมิดผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 โดยไม่ได้รับการยกเว้นความรับผิดเหมือนกับกฎหมายอาญา ผู้เยาว์ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุเท่าไรเมื่อกระทำความผิดทางละเมิดจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำหรับความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้เยาว์ดังนี้

5.1.1 ปัญหาการนับอายุของบุคคล

การนับอายุของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 16 บัญญัติว่า “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณี ที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นับวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็น วันเกิด แต่ถ้าพันวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด” จากถ้อยคำว่า “นับแต่” นั้นก่อให้เกิดปัญหาในการตีความ เนื่องจากว่า คำว่า นับแต่ ตั้งแต่ นับตั้งแต่ ตามกฎหมายต่าง ๆ มีจำนวนนับถ้วน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด” ซึ่งคำว่า นับแต่ตามมาตรา 448 นั้นเป็นไปตามมาตรา มาตรา 193/3 วรรค 2 บัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี มิให้นับวันแรก แห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่ เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

เพราะฉะนั้นคำว่า “นับแต่” ตามมาตรา 448 ไม่ให้นับวันแรกรวมเข้าด้วย จึงก่อให้เกิดปัญหาว่า คำว่า “นับแต่” สำหรับการนับอายุของบุคคลตามมาตรา 16 ไม่ให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาที่เกิดรวมเข้าด้วยหรือไม่ หรือว่ามาตรา 16 เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 193/3 วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 16 ได้มีนักกฎหมายแบ่งแนวความคิดออกเป็น 2 แนวความคิดด้วย

แนวความคิดแรกมีความคิดว่ามาตรา 16 เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 193/3 วรรคสอง ส่วนแนวความคิดที่สองเห็นว่ามาตรา 16 ไม่ได้เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 193/3 วรรคสอง แต่ได้เสนอแนวความคิดว่า ควรที่จะเพิ่มเติมความที่ว่า “การนับอายุบุคคลให้นับวันเกิดรวมคำนวณเข้าด้วย...” ซึ่งจากเดิมนั้นบัญญัติว่า “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด...” โดยให้มีความชัดเจนเช่นเดียวกับอย่างตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 21 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุก รวมคำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึง จำนวนชั่วโมง”

5.1.2 ปัญหาความหมายของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติคำนิยามความหมายของผู้เยาว์ไว้ แต่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 19 กำหนดให้บุคคลย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ หรือตามมาตรา 20 บุคคลย่อมบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448 เหตุผลที่กฎหมายกำหนดอายุของบุคคลที่บรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้เยาว์เกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพย์สิน หรือการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ถูกเอาเปรียบได้เนื่องจากวุฒิภาวะในการจัดการต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้บุคคลมีการศึกษาคืบขึ้น สามารถที่จะเข้าถึงระบบการศึกษาได้ง่ายกว่าในอดีตมาก และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรพุทธศักราช 2550 มาตรา 99 ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง อีกทั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 ก็ได้บัญญัติให้ผู้ที่เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เหตุผลที่ทั้งตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 มาตรา 99 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 กำหนดคุณสมบัติให้มีอายุ 18 ปีนั้นเนื่องจากกฎหมายเห็นว่าบุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์มีวุฒิภาวะมากพอแล้ว จึงกำหนดหน้าที่ให้มีสิทธิที่จะเลือกบุคคลมาบริหารประเทศได้ โดยให้สิทธิทางการเมือง เพราะฉะนั้นแล้วในปัจจุบันนี้สมควรที่จะกำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 18

หรือไม่ เพราะกฎหมายที่ถือว่ามีความสำคัญที่จะกำหนดสิทธิของบุคคลเพื่อที่จะเลือกบุคคลเข้ามาบริหารประเทศยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้

5.1.3 ปัญหาการตีความความรับผิดของผู้เยาว์ในการกระทำละเมิด

การตีความความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ก่อให้เกิดปัญหาว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น การกระทำของผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 หรือไม่ ซึ่งมีนักกฎหมายได้แสดงความคิดเห็นออกเป็น 2 แนวความคิดด้วยกัน คือ แนวความคิดแรก ซึ่งเป็นแนวความคิดของนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น การกระทำของผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 เช่น ศาสตราจารย์จิติ ดิงศักดิ์ย์ ท่านอาจารย์พจน์ ปุญปากม ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ รองศาสตราจารย์สุชม ศุภนิศย์ เป็นต้น ซึ่งการกระทำของผู้เยาว์ที่จะมีความผิดทางละเมิดได้นั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยต้องครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 420 ส่วนแนวความคิดที่สอง มีแนวความคิดว่าเมื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่ได้แบ่งช่วงอายุความรับผิดไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828 เพราะฉะนั้นเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 เป็นหลักที่ไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตนั้น คือ จำพวกที่มีความรู้สึกผิดและชอบ ส่วนบุคคลที่ไม่รู้จักผิดชอบไม่เข้าในหลักเกณฑ์แห่งมาตรานี้ หลักมาตรา 429 นี้ ต้องใช้บังคับแก่กรณีผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตทุกชนิด ซึ่งแนวความคิดที่สองนี้เป็นแนวความคิดของท่านศาสตราจารย์ ดร.จิด เศรษฐบุตร

ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้เยาว์จะมีความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้เยาว์ครบองค์ประกอบความรับผิดตามมาตรา 420 เนื่องจากว่าถ้าตีความว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นแล้ว ผู้เยาว์จะต้องรับผิดทางละเมิดทุกกรณี โดยไม่มีการพิจารณาว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เยาว์ก็จะมี ความรับผิดทางละเมิดมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป เนื่องจากว่าเมื่อบุคคลทั่วไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจะต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความรับผิดตามมาตรา 420 คือ 1. จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ 2. มีความเสียหายเกิดขึ้น 3. เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย 4. มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เยาว์เป็นอย่างมาก

5.1.4 ปัญหาความรับผิดร่วมในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

นอกจากผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองแล้ว ยังกำหนดให้บิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 มีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ด้วย ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น บุคคลเหล่านี้จะมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดทางละเมิด จึงก่อให้เกิดปัญหาว่าถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้น ผู้เยาว์ไม่มีความรับผิดชอบทางละเมิด บุคคลดังกล่าวข้างต้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากความรับผิดชอบบิดามารดาตามมาตรา 429 หรือความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแล ตามมาตรา 430 จะมีความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดทางละเมิด จึงก่อให้เกิดปัญหาว่าถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิด ไม่เป็นความผิดทางละเมิด ผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องให้บิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ความรับผิดชอบของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ อาจไม่ใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของผู้เยาว์ก็ได้ แต่อาจเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองดังนี้

5.1.4.1 ความรับผิดชอบของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์
ถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นจะเป็นความรับผิดชอบทางละเมิดหรือไม่เป็นความรับผิดชอบทางละเมิดก็ตาม ความรับผิดชอบของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามกฎหมายคือบิดามารดา หรือโดยสัญญาอาจมีความรับผิดชอบเป็นของตนเองก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นอาจเกิดจากการละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย นอกจากนี้แล้วตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 (5) กำหนดห้ามผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้... (5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลียดูโดยมิชอบ ผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3)

กำหนดห้ามผู้ใดก็ตามซึ่งรวมถึงบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ บังคับ ชูเชื้อน ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด เพราะฉะนั้นการตีความองค์ประกอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ในส่วนของ “การกระทำโดยผิดกฎหมาย” อาจเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ ตัวอย่างการตีความความรับผิดชอบของบิดามารดาอาจเปลี่ยนแปลงไป เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2850/2524 ผู้เยาว์อายุ 17 ปี เห็นไฟไหม้ ไร่ร้อยจึงขับรถแทรกเตอร์เพื่อที่จะดับไฟเป็นเหตุให้รถแทรกเตอร์ถูกไฟไหม้ได้รับความเสียหาย แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบิดามารดาไม่ได้ว่ากล่าวห้ามปรามการขับรถแทรกเตอร์เมื่อเห็นผู้เยาว์ขับรถแทรกเตอร์ แต่การกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในคดีนี้เป็นการขับรถแทรกเตอร์ของผู้เสียหายเข้าไปดับไฟ ขณะเกิดเหตุบิดามารดาอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุถึง 1 กิโลเมตรเศษย่อมไม่อาจห้ามปรามผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟได้ และการที่ไฟไหม้ไร่ร้อยเป็นเหตุเกิดขึ้นโดยปัจจุบัน บิดามารดาไม่อาจคาดหมายและกำชับล่วงหน้าไม่ให้ผู้เยาว์ขับรถเข้าไปดับไฟ ถือได้ว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์แล้ว บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ แต่เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ซึ่งข้อเท็จจริงเดียวกันการตีความความรับผิดชอบของบิดามารดาอาจเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่าบิดามารดาได้เคยพบเห็นว่าผู้เยาว์ขับรถแทรกเตอร์แต่ไม่เคยห้ามปรามบุตรผู้เยาว์แต่อย่างไร ในกรณีดังกล่าวข้างต้นอาจเป็นการส่งเสริมหรือยินยอมให้ผู้เยาว์ประพฤติตนที่ไม่สมควรหรือน่าจะทำให้ผู้เยาว์มีความประพฤติเสี่ยงต่อการทำความผิดซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) แต่จากการศึกษาของผู้เขียนยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาซึ่งวินิจฉัยความรับผิดชอบของบิดามารดาเป็นความรับผิดชอบของตนเอง เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 โดยพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3)

5.1.4.2 ความรับผิดชอบของบุคคลภายนอก

นอกจากบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 สำหรับความรับผิดชอบของบิดามารดา หรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 สำหรับความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมในการกระทำของบุคคลอื่นตาม บุคคลเหล่านี้ย่อมมีความรับผิดชอบเป็นของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และในบางกรณีที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายอาจมาจากบุคคลภายนอก โดยเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ได้ หรืออาจเป็นผู้กระทำความผิดข้างเคียงตามกฎหมายอาญา “ผู้กระทำความผิดข้างเคียง” หมายถึง บุคคลซึ่งกระทำความผิดด้วยตัวเองมีอิสระในตนเอง

ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งได้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย โดยสามารถจะกระทำความผิดข้างเคียงได้ทั้ง กระทำความผิดโดยเจตนาและกระทำความผิดโดยประมาท เช่น ในกรณีที่เจ้าของรถยนต์ให้ผู้เยาว์ยืมรถยนต์ของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่าผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ เหมือนกับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2553 ขณะที่เด็กผู้เยาว์อายุ 17 ปี (ขณะนั้น) ซึ่งผู้เยาว์ได้ยืมรถยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าซีวิก ของเจ้าของรถซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ขับรถและเมื่อผ่านเส้นทางมาถึงช่วงโทลล์เวย์ขาเข้าบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผังวิภาวดี รุดดังกล่าวได้พุ่งชนรถตู้โดยสารโตโยต้าคอมมูเตอร์ จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเป็นจำนวนถึง 9 ศพ จากกรณีดังกล่าวข้างต้นบุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของรถอาจมีความรับผิดทางละเมิดเนื่องจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) กำหนดห้ามผู้ใดก็ตามบังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤตินั้นไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งเป็นการกระทำที่ “ผิดกฎหมาย” เนื่องจากการยินยอมหรือส่งเสริมให้ผู้เยาว์ยืมรถยนต์ทั้ง ๆ ที่ผู้เยาว์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ซึ่งน่าจะทำให้ผู้เยาว์มีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพราะฉะนั้นบุคคลภายนอกจึงมีความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) แต่อย่างไรก็ตามบุคคลภายนอกจะมีความรับผิดได้ก็ต่อเมื่อ บุคคลภายนอกจะต้องทราบข้อเท็จจริงว่าจะทำให้ผู้เยาว์ ประพฤตินั้นไม่สมควรหรือน่าจะทำให้ผู้เยาว์มีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด เนื่องจากว่าบุคคลภายนอกไม่มีหน้าที่โดยตรงไม่ว่าจะเป็นหน้าที่โดยกฎหมายหรือว่าหน้าที่โดยสัญญา เพราะฉะนั้นบุคคลภายนอกจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายหรือกระทำผิดทางละเมิด

5.1.5 ปัญหาการดำเนินการพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดทางละเมิด ผู้เสียหายจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งผู้เยาว์จะต้องถูกดำเนินคดีโดยกระบวนการพิจารณาความแพ่ง แต่เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดสำหรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นจำเลยในคดีละเมิดยังมีการดำเนินการที่ยังไม่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เยาว์มากนัก เนื่องจากว่าขอบเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิดอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่งทั่วไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ผู้เยาว์กระทำความผิดทางอาญา ขอบเขตอำนาจศาลอยู่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว จากกรณีดังกล่าวนี้เอง จึงเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ไม่ได้รับการคุ้มครองดีเท่าที่ควร เช่น ห้องพิจารณาคดีตามประกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มี

บทบัญญัติมาตราใดกำหนดไว้อย่างชัดเจน ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นจำเลยในคดีละเมิดซึ่งห้ามไม่ให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา โดยต้องแยกการพิจารณาคดีผู้เยาว์ออกจากคดีของผู้ใหญ่ ซึ่งต่างจากการที่จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 107 บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยให้กระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา” หรือในกรณีที่ผู้เยาว์ต้องการนักจิตวิทยาหรือเวลาที่ตามพยานเด็กเมื่อผู้เยาว์เป็นจำเลยในคดีละเมิดจะต้องมีนักจิตวิทยา มาเพื่อที่จะคอยสอบถามผู้เยาว์อีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากว่าคำตอบบางคำถามที่ทนายถามผู้เยาว์อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้เยาว์ก็ได้ เพราะการซักถามผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาทั่วไปนั้นการสอบถามพยานซึ่งเป็นเด็กไม่ได้ถามฝ่ายนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากว่าคำถามซึ่งสอบถามผู้เยาว์นั้นถ้าการตั้งคำถามเหมือนกับการสอบถามผู้ใหญ่แน่นอนอาจจะไม่ได้ข้อเท็จจริงก็ได้ อีกทั้งการตอบของเด็กนั้นจะมีความจริงซึ่งเป็นข้อเท็จจริงผสมกับจินตนาการของเด็กด้วย เพราะฉะนั้นแล้วจึงต้องมีนักจิตวิทยา หรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก เพื่อที่จะคอยตรวจสอบการตอบคำถามของเด็กว่าส่วนไหนเป็นจินตนาการของเด็กและส่วนใดที่เป็นข้อเท็จจริง โดยนำมาถ่วงถ่วงข้อเท็จจริงบนพื้นฐานความเข้าใจในจิตวิทยาเด็กและพัฒนาการของเด็ก และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 22 กำหนดว่า “การปฏิบัติต่อเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แต่เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการพิจารณาคดีเมื่อผู้เยาว์ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดนั้น อาจถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมก็ได้ เพราะเมื่อเด็กกระทำความผิดทางอาญาเด็กจะได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (6) บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ” และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40(8) ก็ได้บัญญัติว่า “ในคดีแพ่งบุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

5.1.6 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์ตามกฎหมายเฉพาะ

นอกจากความรับผิดชอบละเมิดซึ่งผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ยังมีมาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เยาว์เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ได้รับอันตรายหรือเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์กระทำความผิด เช่น

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตขับขี่ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้เขียนขอบรรยายดังนี้

5.1.6.1 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่

ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์สามารถที่จะยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่ได้ในกรณีที่เป็นรถยนต์ และผู้เยาว์ซึ่งมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์สามารถที่จะยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่ในกรณีที่เป็นรถจักรยานยนต์ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 46 (1) แต่การทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เยาว์เกี่ยวกับการขับรถและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายนั้นยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายใด ๆ ที่จะทดสอบผู้เยาว์โดยเฉพาะเนื่องจากว่าผู้เยาว์ยังเป็นบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอและเมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยเกิดจากอุบัติเหตุทางการจราจรแล้วลำพังผู้เยาว์เองก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เพราะฉะนั้นการที่จะให้ผู้เยาว์สามารถมีใบอนุญาตได้นั้นสมควรที่จะมีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุมผู้เยาว์มากกว่าบุคคลทั่วไป เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อก่อนที่ผู้เยาว์จะยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่ได้นั้นผู้เยาว์จะต้องมีการเรียนการขับรถและเรียนกฎหมายจราจรจากสถาบันสอนขับรถซึ่งได้รับการรับรองจากราชการเป็นระยะเวลา 3 เดือน หรือ 6 เดือน แล้วแต่กฎหมายของแต่ละมลรัฐ นอกจากนี้ก่อนที่ผู้เยาว์จะยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่ได้นั้น ผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลเสียก่อน โดยได้รับความยินยอมเป็นลายมือชื่อรับรองให้ผู้เยาว์สามารถขอใบอนุญาตขับขี่ได้ แต่กฎหมายของประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายใดที่จะควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตขับขี่ ทั้ง ๆ ที่การขับขี่ยานพาหนะอาจจะเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ทุกเวลาและอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือแม้กระทั่งการสูญเสียชีวิตเพราะฉะนั้นการได้สามารถขับรถได้ไม่ได้หมายความว่าสามารถขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยของตนเองหรือไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น เช่น ในกรณีที่ผู้เยาว์อายุ 17 ปี มีความสามารถที่จะขับรถแต่ไม่ได้หมายความว่าผู้เยาว์จะมีความสามารถที่จะขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย เช่น ผู้เยาว์อายุ 17 ปี ซึ่งผู้เยาว์ได้ยืมรถยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าซีวิก ของบุคคลอื่น ขับรถและเมื่อผ่านเส้นทางมาถึงช่วงโกลด์เวย์เข้าบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฝั่งวิภาวดี รอดังกล่าวได้พุ่งชนรถตู้โดยสารโตโยต้าคอมมูเตอร์ จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเป็นจำนวนถึง 9 ศพ จากกรณีดังกล่าวผู้เยาว์ก็มีความสามารถที่จะขับรถได้ แต่ผู้เยาว์มีความประมาทเลินเล่อได้ขับรถมาด้วยความเร็วสูงจนก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวข้างต้น

5.1.6.2 มาตรการในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

รัฐบาลมีความต้องการที่จะให้คนภายในประเทศขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์น้อยลง และต้องการที่จะควบคุมไม่ให้ผู้เยาว์ขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์ แต่ปรากฏว่ามีผู้ขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์มีอายุน้อยลงมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่จะควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (10) ซึ่งห้ามไม่ให้มีการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราแก่เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่เป็นบุคคลซึ่งมีอายุน้อยกว่า 18 ปี ก็ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว และตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องขี่แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 (1) ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องขี่แอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ แต่ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องขี่แอลกอฮอล์มาตรา 29 ไม่มีการบัญญัติว่าในกรณีที่บุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 จะได้รับการยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องขี่แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 หรือไม่ ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าแม้ว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ก็ไม่ได้ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องขี่แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 เนื่องจากว่าถ้ากฎหมายมีเจตนาที่จะยกเว้นบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสก็คงจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว ซึ่งบุคคลที่จะควบคุมและดูแลผู้เยาว์ได้ดีที่สุดเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์ก็คือ บิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ว่ากล่าวตักเตือน ให้ทำทัณฑ์บน หรือมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ และอาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลาย ข้อก็ตามแต่มาตรการดังกล่าวก็สามารถที่จะใช้บังคับได้เฉพาะผู้เยาว์ที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่รวมถึงบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 ซึ่งมาตรการดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะช่วยลดปริมาณผู้ขี่เครื่องขี่แอลกอฮอล์

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์นั้น เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 กำหนดให้ผู้เยาว์จะต้องรับผิด

ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ได้รับการยกเว้นความรับผิดทางละเมิด จากการศึกษาของผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะแก้ไขปัญหาดังนี้

5.2.1 ขอบเขตการนับอายุของบุคคล

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 16 บัญญัติว่า “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณี ที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นับวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็น วันเกิด แต่ถ้าพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันต้นปี ปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด” ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการตีความว่าการนับอายุของบุคคลไม่นับวันแรกที่เกิดตามมาตรา 193/3 วรรคสองหรือไม่ หรือว่ามาตรา 16 เป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 193/3 วรรคสองหรือไม่ ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเพิ่มเติมข้อความเป็น “มาตรา 16 การนับอายุบุคคลให้นับวันเกิดรวมคำนวณเข้าด้วย...” เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความการนับอายุของบุคคล

5.2.2 ความหมายความเป็นผู้เยาว์

เนื่องจากว่าในปัจจุบันนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุสิบปีบริบูรณ์” แต่กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ว่าต้องมีอายุ 18 ปี เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 99 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุครบ 18 ปี และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 กำหนดให้บุคคลที่มีสิทธิรับข้าราชการได้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรที่จะแก้ไขมาตรา 19 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแก้ไขข้อความ เป็น “มาตรา 19 บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์”

5.2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาการตีความความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

เนื่องจากว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่ได้กำหนดยกเว้นความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าผู้เยาว์จะมีช่วงอายุเท่าไรก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการตีความว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแล้วผู้เยาว์จะต้องรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 429 นั้นอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 หรือไม่ จากปัญหาดังกล่าวได้มีนักกฎหมายแสดงแนวความคิดออกเป็น 2 แนวความคิดด้วยกัน แนวความคิดแรกเห็นว่าความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ซึ่งเป็นแนวความคิดของนักกฎหมายส่วนใหญ่ ส่วนแนวความคิดที่สองเห็นว่าความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ซึ่งผู้เขียนมีแนวความคิดตามแนวความคิดแรก เนื่องจากว่าถ้าตีความว่าความรับผิด

ทางละเมิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 420 ผู้เยาว์จะมีความรับผิดชอบทางละเมิดมากกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไป ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เยาว์เป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามการที่จะวินิจฉัยว่าผู้เยาว์ได้กระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั้นก็ไม่ว่าจะใช้มาตรฐานเดียวกันกับวิญญูชนมาใช้วินิจฉัยได้ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการที่จะวินิจฉัยความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์โดยเฉพาะในกรณีของเด็กซึ่งมีอายุน้อยมาก ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ดังนี้

1) เด็กที่มีอายุน้อย แม้ว่าจะกระทำความผิดทางละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิด แต่บิดามารดายังคงมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิด เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์ตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว

2) ควรที่จะกำหนดอายุชัดเจนว่าผู้เยาว์อายุเท่าใดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นไม่มีความรับผิดชอบทางละเมิด โดยกำหนดว่า (1) ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 7 ปีบริบูรณ์ กระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิดทุกกรณี (2) ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์กระทำความผิดทางละเมิดโดยประมาทเลินเล่อไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิด แต่ยังคงรับผิดชอบทางละเมิดในกรณีที่กระทำความผิดโดยจงใจ เป็นต้น สำหรับประเทศที่มีการแบ่งอายุความรับผิดชอบทางละเมิดไว้อย่างชัดเจน เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 828

5.2.4 แนวทางการแก้ไขความรับผิดชอบร่วมในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 หรือความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 เป็นความรับผิดชอบร่วมในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งจะมีความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นเป็นความผิดทางละเมิด จึงก่อให้เกิดปัญหาถ้าความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นไม่เป็นความผิดทางละเมิด ผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากใครได้บ้าง ทั้ง ๆ ที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นผู้เสียหายไม่มีส่วนให้ก่อความเสียหายเลย แต่อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์อาจเป็นความรับผิดชอบของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อและอาจเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 ก็ได้ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) กำหนดห้ามไม่ให้ผู้ใดซึ่งรวมถึงบิดามารดาหรือบุคคลภายนอกด้วย บังคับ ชูเชิญ ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และความรับ

ผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26 ไม่จำเป็นที่ผู้เยาว์จะต้องกระทำความผิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าในกรณีที่มีความยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกิดจากกรณีที่เป็น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26(3) บิดามารดาหรือบุคคลภายนอกก็ยังคงมีความผิดอยู่ตามกฎหมายอยู่ เช่น ในกรณีที่บิดามารดาซื้อรถจักรยานยนต์ให้ผู้เยาว์ไปกลับไปโรงเรียนเนื่องจากระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างไกลกันมาก อีกทั้งรถโดยสารก็ไม่มี บิดามารดา ก็ยังคงมีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นแก่บิดามารดาเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ปัญหาโดยกำหนดความรับผิดของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ในกรณีที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่ความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นไม่เป็นความรับผิดทางละเมิด เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมสำหรับบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ รวมถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เยาว์ด้วย โดยมีสาระสำคัญที่เห็นควรกำหนดขึ้นใหม่ ดังต่อไปนี้

1) ควรกำหนดอายุของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจนว่าเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดทางละเมิด โดยกำหนดว่า (1) ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 7 ปี บริบูรณ์กระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลไม่ต้องรับผิดทางละเมิดทุกกรณี (2) ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์กระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลไม่ต้องรับผิดทางละเมิด แต่ให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ยังคงต้องรับผิดโดยถือว่าเป็นความรับผิดของบิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ตัวอย่างประเทศที่กำหนดให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์จะต้องรับผิดทางละเมิดแม้ว่าผู้เยาว์จะได้รับยกเว้นความรับผิดทางละเมิด คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 832

2) ควรกำหนดอายุของผู้เยาว์ให้มีความแตกต่างกัน ในกรณีที่เป็นการส่งเสริมหรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) เนื่องจากว่าเด็กในแต่ละช่วงอายุย่อมมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดแตกต่างกัน

5.2.5 แนวทางแก้ไขกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้เยาว์

เมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งอาจเป็นความรับผิดทางละเมิด กระบวนการพิจารณาเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีขอบเขตอำนาจอยู่ที่อำนาจศาลทั่วไปไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีความแตกต่างกับผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดทางอาญาอยู่ในขอบเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่า

กระบวนการพิจารณาอาจจะไม่เหมาะสมกับผู้เยาว์ เช่น ห้องพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นทางการ ในกรณีของการถามคำตอบโดยผ่านทนายความโดยตรงอาจจะไม่เหมาะสมกับผู้เยาว์ เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรว่าเมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดทางละเมิดให้มีมาตรการทางกฎหมายซึ่งกำหนดให้อยู่ในขอบเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว

5.2.6 แนวทางแก้ไขมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่

การขับขี่ยานพาหนะมีโอกาที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นผู้ขับขี่จึงต้องมีความรู้ความสามารถในการขับรถได้อย่างปลอดภัย และมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร ทั้งนี้เนื่องจากความปลอดภัยของผู้ขับขี่เองและบุคคลภายนอกซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุได้ การที่ขับรถเป็นไม่ได้หมายความว่ามีความสามารถที่จะขับรถออกสู่ท้องถนนได้อย่างปลอดภัย โดยเฉพาะผู้เยาว์ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอ อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งเป็นความผิดทางละเมิดได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 46 (1) กำหนดให้ผู้ขอใบอนุญาตขับรถตามมาตรา 43 (1) ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ถ้าเป็นผู้ขอใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลชั่วคราว สำหรับรถจักรยานยนต์ที่มีขนาดความจุของกระบอกสูบรวมกันไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวงต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายใด ๆ ที่จะควบคุมการออกใบอนุญาตขับขี่ให้แก่ผู้เยาว์ แต่ผู้เยาว์สามารถที่จะขอใบอนุญาตขับขี่ได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ไขปัญหาเพื่อที่จะเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในการที่จะควบคุมผู้เยาว์เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตขับขี่ดังต่อไปนี้

1) ควรมีมาตรการทางกฎหมายที่จะควบคุมการออกใบอนุญาตขับขี่ โดยให้ผู้ขอใบอนุญาตขับขี่ ต้องมีการเรียนการขับรถและกฎหมายจราจรจากสถาบันสอนขับรถ โดยสถาบันสอนขับรถต้องได้รับการรับรองจากราชการ

2) ควรมีมาตรการเพิ่มเติมทางกฎหมายในกรณีที่ผู้เยาว์ขอใบอนุญาตขับขี่ ให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้มีอำนาจดูแลผู้เยาว์ให้ความยินยอมก่อน โดยให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ลงลายมือชื่อรับรอง แนบไปกับคำร้องขอใบอนุญาตขับขี่

5.2.7 แนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้เยาว์เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เนื่องจากว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(10) กำหนดห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็ก ซึ่งเด็กตามคำนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 หมายถึงบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ ไม่รวมถึงบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปีซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าเด็กซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้

พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ว่ากล่าวตักเตือน ให้ทำทัณฑ์บน หรือมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการ และระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ และอาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามมาตรา 44 วรรคสอง หรือวางข้อกำหนดอื่นใดเพื่อแก้ไข หรือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 45 แต่มาตรการดังกล่าวก็ให้ความคุ้มครองบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งอายุน้อยกว่า 18 ปีซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จึงก่อให้เกิดช่องว่างในการคุ้มครองผู้เยาว์ระหว่างบุคคลซึ่งมีอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์แต่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสไปจนถึงบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองผู้เยาว์ก็อาจจะไม่มีทั่วถึงไปถึงผู้เยาว์ทุกคน แม้ว่าตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 จะกำหนดห้ามจำหน่ายเครื่องดืมแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี แต่มาตรา 29 ก็ไม่ได้บัญญัติยกเว้นว่าถ้าเป็นกรณีที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จะได้รับยกเว้นหรือไม่ และตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่เพื่อที่หาแนวทางในการป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ดืมเครื่องดืมแอลกอฮอล์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้เยาว์ในการดืมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ดังนี้

1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยเพิ่มเติมข้อความว่า “มาตรา 29 ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดืมแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้ (1) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสหรือไม่ก็ตาม...”

2) ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้เยาว์มีส่วนร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะหาแนวทางการควบคุมและป้องกันไม่ให้ผู้เยาว์ดืมเครื่องดืมแอลกอฮอล์

กล่าวโดยสรุปเมื่อผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ไม่ได้หมายความว่าผู้เยาว์จะต้องมีความผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ทุกกรณี แต่จะต้องพิจารณาด้วยว่าการกระทำของผู้เยาว์ครบองค์ประกอบความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 หรือ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เยาว์ แต่อย่างไรก็ตามความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อให้เกิดขึ้นนั้นแม้ว่าจะไม่มีความรับผิดทางละเมิด ผู้เสียหายก็อาจเรียกร้องให้บิดามารดาหรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์สินไ้ค่าสินไหมทดแทนได้ เนื่องจากเป็นความรับผิดของตนเองตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 โดยผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ว่าเป็นความผิดของบิดามารดา หรือบุคคลผู้ดูแลผู้เยาว์ ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือเป็นการละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่

D
P
U

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ .(2551). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : พลสยาม พรินต์ติ้ง .
- คณิต ฅ นคร. (2547). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____ .(2551). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- _____ .(2552). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคดำเนินคดี (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- จี๊ด เศรษฐบุตร. (2553). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.
- จิตติ ดิงสภักย์. (2529). กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา
- _____ .ยล ชีรกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 241-452 . กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา.
- ทะนงศักดิ์ กาญจน์ . พรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์. (2547). คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่ง – อาญา) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว แนวประยุกต์ . กรุงเทพฯ : บริษัทวิทย์พัฒน์ จำกัด.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง . กรุงเทพฯ : บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- ประเทือง ธนิยม. (2548). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราม- คำแหง.

- ประสพสุข บุญเดช. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา.
- ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ปรารค์ ทรงวุฒิสีล. (2548). จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปริญญา จิตรการนทีกิจ. (2538). ย่อหลักกฎหมายเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- พจน์ ปุษปาคม. (2525). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พลลภ พิสิทธิ์สัมภาร. (2538). คำอธิบาย พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- เพ็ง เพ็งนิตติ. (2543). คำอธิบายประมวลแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. กรุงเทพฯ : Athataya Millennium.
- ไพจิตร บุญญพันธ์. (2544). คำสอนชั้นปริญญาโทกฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- _____. (2538). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ .
- _____. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2531). ย่อหลักกฎหมายละเมิด. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- มานิช จรมาศ. (2521). คำสอนชั้นปริญญาตรีพุทธศักราช 2522 ว่าด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1-2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาริ นาสกุล. (2553). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรรได้. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์.
- _____. (2542). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิ-

- ควรรได้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชา มหาคุณ. (2523). *หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษา*. กรุงเทพฯ : แสงสุทธิ
การพิมพ์.
- ศักดิ์ สอนงชาติ. (2532). *คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด*.
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.
- ศันนัทกรณ์ (จำปี) โสคติพันธุ์. (2550). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง*
ลากมิควรรได้. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สมพร พรหมพิตร. (2546). *กฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
_____. (2530). *คู่มือทางกฎหมายฉบับไกลศก*. กรุงเทพฯ : นิติสยาม.
- สง่า สีนะสมิต. (2517). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพันธ์ อธิญานร. (2545). *รวมคำพิพากษาศาลฎีกาและคำวินิจฉัยประธานศาลฎีกา*
ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และ ครอบครัว พ.ศ.2534. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- สุขุม สุกนิตย์. (2432). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*.
กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์.
- หยุด แสงอุทัย , ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (บรรณาธิการ). (2547). *กฎหมายอาญาภาค 1*
(พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2548). *เอกสารคำสอนกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและเยาวชน*.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ .

รายงานวิจัย

- เกษียร วรศิริ. (2544). *การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนปัญหาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติ*
หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ. กรุงเทพฯ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กองวิจัยและพัฒนา.

สุมาลี วงษ์วิจิต. (2532). *ความคิดเห็นของนักกฎหมายที่มีต่อการตีความกฎหมาย เรื่อง ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง.*
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บทความ

คณิต ฅ นคร . (กรกฎาคม – ธันวาคม, 2554). “ความรับผิดทางอาญาในเหตุการณ์บนทางด่วน โทลเวย์”. *มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 9(1).

จรรยา ทองสอน , วันดี ถิ่นวงษ์มอม , มนต์ชัย ชนินทรลีลา .(มิถุนายน , 2554). ย่อหลัก “วิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างกับ “วิธี พิจารณาความอาญา” และ “วิธีพิจารณาความแพ่ง”. *บทบัญญัติ*. 67(2).
หน้า 25-60.

_____. (2554). ย่อหลัก “วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” .

ข่าวเนติบัณฑิตยสภา. 24(261). หน้า 7-12.

_____. (2554). กฎหมายว่าไรตี้ ย่อหลัก “วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*. 5(2). หน้า 43-60.

ชนะชัย ผดุงธินิต . (2554). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวกฎหมาย วิ. เด็ก พ.ศ. 2553 แนวคิดเดิม vs. หลักการใหม่”. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*. 5(4). หน้า 81-92.

วิทยานิพนธ์

ขวัญพัฒน์ ชนะธรรมนิตย์. (2551). *คำพิพากษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน.*

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉลิมศักดิ์ สุริสีห์เสถียร. (2546). *ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของครูบาอาจารย์.*

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชัยภัทร นิสามณีวงศ์. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างการทำและผลในกฎหมายละเมิด*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนัวรรณ สิริพรหมเจริญ. (2550). *มาตรฐานความระมัดระวังกรณีกระทำการโดยประมาท*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทพ สามงามยา. (2550). *หลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนใน
ชั้นศาล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนกศักดิ์ วิเศษรจนา. (2551). *ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 : ศึกษากรณีความรับ
ผิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัทม์ชนัน ซูโต. (2549). *ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิด*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยะธิดา อุปพงษ์. (2540). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของผู้เยาว์*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพชรน้อย สรรคบุรณารักษ์. (2533). *ความมิชอบด้วยกฎหมายในละเมิด : ศึกษาใน
แง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยงยุทธ ชื่นชีพ. (2545). *ความรับผิดในการกระทำละเมิดของคนวิกลจริตกับแนวคิดเรื่องความ
รับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชณีวรรณ เสวกพิบูลย์. (2539). *ปัญหากฎหมายในการโอนหุ้นของผู้เยาว์ : ศึกษาเฉพาะกรณี
บริษัทจำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เลิศ ดาวสุวรรณ. (2535). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชา มั่นสกุล. (2516). *ความรับผิดทางละเมิดในการกระทำของตนเอง*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิลา ขำเพชร. (2545). *ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมการเสพสุราของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี.*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง .

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- B.S. Markesinis. (1994). *A Comparative introduction to the German law of torts .*
(3 rd ed.). Oxford : Clarendon Press .
- Christian Dadomo and Sudomo Farran. (1997). *French substantive law key
elementns.* London : Sweet & Maxwell.
- Christisian Von Bar. (2000). *The common European Law of torts .*
New York : Oxford University Press.
- Clerk John Fredeeric. (1982). *Clerk & Lindsell on tort .* (15 th ed.).
London : Sweet & Maxwell.
- Dennis Campbell. (1996). *International personal injury compensation.*
London : Sweet & Maxwell.
- F.H. Law , A.E.Anton ,L. Neville Brown. (1963). *Amos and Walton's Ntroduction
to French Law.* Claredon Press : Oxfore.
- Harry Street , C.B.E,Ph.D,LL.D,F.B.A. (1983). *The Law of torts.* London : Butteworths .
- Neville Harris with Penelope Pearce and Susan Johstone . (1992). *The legal context
of teaching.* London, New York : Longman .
- Jean-Pierre Le Gall. (1978). Liability for persons Under Supervision, *International .*
Encyclopedia of Comparative law, Vol XI.
- Professor Peter Birks. (2000). *English Private Law vol.2 edited.* New York : Great Beitain.
- P.ST.J. Hennderson, M.A. (1983). *Civil procedure.* (3 rd ed.). London : Sweet & Maxwell.

Raymond Young. (1998). *English, French and German Comparative Law*.

London : Cavndish Publishing Limited .

Richard White, Paul Carr , Nigel Lowe. (2000). *The Children Act in practice*. (3 rd ed.).

London : Butterworths/LexisNexis.

Robert H. Mnookin , D. Kelly Weisberg. (2005). *Child, Family, and state : problems*

and materials on children and the law. (5 th ed.). New York : Aspen.

The Foreige Office. (1950). *Manual of German Law , vol.I Genoral Introduction civil and*

commercial law. London : His Majesty's stationery Office.

W.H.Horton Roger. (2002). *Liability for damage caused by others under English Law*.

The Hague/London/New York : Kluwer III international .

Wolfgang Nockelmann. (1996). *International personal injury compensation*.

London : Sweet & Maxwell .

W.V.H. Rogers ,MA. (1984). *Winfield and jolowicz on tort*. (10 th ed).

London : Sweet & Maxwell .

ELECTRONIC SOURCE

Community How To Guide On..PUBLIC POLICY – APPENDIX 7. *Fact sheet minimum*

Drinking age Laws. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2555, จาก

http://www.nhtsa.gov/people/injury/alcohol/communityguideshtml/pdfs/public_app7.

Gerard A. Desmond Agency. *Family Car" Doctrine - Liability of Owner*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555 ,

จาก <http://www.scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=37>

40&context=mulr.

legal Service India.com. *Childish Behavior and Law of Torts*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน

2555. จาก <http://www.legalservicesindia.com/article/article/childish-behaviour-tort-law-513-1.html>.

Royal College of Psychiatrists London . *Children defendants*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน

2555, จาก <http://www.rcpsych.ac.uk/files/pdfversion/op56.pdf>.

The Law Reform Commission. *Report on the liability in tort of minors*

and the liability Of parents for Damage caused by minors.

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2555 , จาก

http://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/rDamagecausedbyMinors.htm.

Ulrich Magnus Facultad de Derecho Universidad de Hamburgo. *The Reform of German*

Tort Law. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2555,

จาก http://www.indret.com/pdf/127_en.pdf.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล
ประวัติการศึกษา

นางสาววราภรณ์ ชัยมุงคุณ
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2550
เนติบัณฑิตไทย สมัย 62 (ปีการศึกษา 2553)

D
P
U